7
4-d

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
10 F
36

XIV. 4. 4.
M.1

~~14-3-f 11~~

7-4-d-57

Apologia pro

REVERENDISS. ET ILLV-
STRISS. PRINCIPIBVS CATHO-
licis ac aliis ordinibus Imperij aduerſus
mucores & calumnias BVCERI,
ſuper actis Comitiorum
Ratiſponæ.

APOLOGIA PRO REVERENDISS. SE
Ap. Legato & cardinale, Gaſpare Contareno.

ORATIO HABITA RATISPONAE
in comitiis imperialibus Epiſcopis Oratoribus &
prælatis præſentibus in cœna domini.

IO. ECKIO AVTHORE.

BIBLIOTECA NA... ROMA

Cum priuilegio

PARISIIS.

Apud Ioannem Foucherium, Sub ſcuto Floren-
tiæ Via ad. D. Iacobum.

1543.

Anno domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, die decimaquinta menſis Nouembris : fuit ſacra theologiæ facultas congregata apud ſanctum Mathurinū poſt miſſam eiuſdem facultatis ſuper ſuis agendis. In qua retulerunt honorādi magiſtri noſtri deputati de quodam libro intitulato. Apologia pro reuerendis. & illuſtris.principibus catholicis ac aliis ordinibus imperii aduerſus mucores & calūnias buceri ſuper actis comitiorū ratiſponę, Authore Io. Eckio. Quibus auditis dictum fuit: prædictū librum imprimi non impedit facultas.

I. Fournier.

Apres auoir veu le rapport de la faculte de Theologie de Paris, Il eſt permis à Iehan Foucher libraire iure de luniuerſite de imprimer ou faire imprimer ce præſent liure intitule Apologia Iohan. Eckij contra bucerum. Et deffenſes faictes a tous aultres libraires & imprimeurs de non imprimer ne faire imprimer, vendre ne diſtribuer ledict liure, aultres que ceulx que ledict ſuppliant aura faict imprimer iuſques a troys ans ſur peine de confiſcation deſdictz liures,& damende arbitraire. Faict le.xxij. iour de Nouembre. 1542.

I. I. De meſmes.

ELENCHVS CONTENTORUM in hoc libro.

Annotatio Buceri in propoſitionē diui Imp.improbatur.
Liber ab auguſto Imp.collocutoribus oblatus.
Annotationes admonitoriæ ſuper eodem libro.
Examen articulorum proteſtantium contra præfatum librum.
Reſponſum Catholicorum principum ſuper colloquio.
Confutatur adiectio Buceri.
Scriptum I.ſe.ap.Legati ſuper colloquio.
Scriptum II. admonitorium ad Archiepiſcopos & Epiſcopos.
Sententia Imp.ſuper receſſu Cōmiciorum.
Adiecta maleuole per Bucerum confutantur.
Reſponſum principum electorum datum Imp.
Reſponſum Catholicorum principum ſub obedictia Ro. eccleſiæ.
Adiecta per Bucerum reſponſo Electorum,reiiciuntur.
Confutatio calumniarum Buceri in Catholicos principes per XXI.puncta.
Catalogus Principum Eccleſiæ Romanæ obedientium.
Apologia pro Reuerendiſ.ſ.ap.Legato Contareno.
Hæreticos iuſte occcidi & comburi.
Cribrantur edita à Bucio ſub Melanch.nomine.
Amica & mitiſſima reſponſio Eckij ad accuſationem D. Pflugij & Groperi.
Epiſtola Eckij ad illuſtres dominos à Granuella & Prata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BEATISSIMO PATRI S. D. N.

PAVLO III. SANCTAE ROMANAE ET vniuerſalis Eccleſiæ Pont. Opt. Max. Sacri quoq; collegij Reuerendiſſ. patribus ſe. ap. Cardinalibus, Epiſcopis, presbyteris, & diaconis Dei gratiam ac felicitatem, de hoſtibus Eccleſiæ triumphum optat.

BEATISSIME PATER, SVMME Præſul, ac patres ampliſſimi, D. noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt via, veritas, & vita, promiſit ſe ędificaturum Eccleſiam ſuam ſuper petram, vbi & vnitatem Eccleſiæ definiuit: licet enim per vniuerſum orbem plures fuerint eccleſię, hę tamen niſi vnitatem ſeruent cum Eccleſia Romana, non ſunt firmę & ſtabiles: imo non ſunt Eccleſię. Vna enim eſt colũba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuę: idcirco Saluator noſter ait, ædificabo eccleſiam meam, non dixit, eccleſias meas. Nã et ſi ſinguli apoſtoli ſuas habuerint eccleſias, vna tamen duntaxat cathedra eſt in eccleſia Dei: ſicut B. Gregorius ad Eulogium ſcripſit tres eſſe ſedes Romanã, Antiochenam, & Alexandrinam, ſed vnam tantum cathedrã, per quas omnis Eccleſia colligatur. Id quod Optatus Mileuitanus egregie teſtatur lib. II. contra Parmenianũ, (cuius & diuus Auguſtinus meminit libro I. contra Parmenianum c.3.) Cathedra vna eſt, & negare nõ potes, ſcire te in vrbe Roma primo Cathedrã eſſe collocatã: in qua ſederat omniũ apoſtolorum caput Petrus: in quo vno, cathedræ vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſq; defenderet, vt iã ſchiſmaticus eſſet, qui contra vnam cathedram, alterã ſibi collocaret, & infra. Angelus qui datur eccleſiæ, ei non coniungitur, qui ſe cathedræ Petri non coniungit: Et concors & vnanimis eſt illa omnium ſanctorum ſententia, S. Cypriano martyre dicente. Exordium ab vnitate proficiſcitur, vt eccleſia vna monſtretur: Hanc eccleſiæ vnitatem, qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet patris & filij fidem, verbum non tenet ſalutis: Omitto, quod Athanaſius idcirco Romanã eccleſiam

Iohan. 14 — Matth. 16 — Cant. 1 — Vnitas eccleſiæ. — Greg. — Optatus. — Auguſt. — Cyprian⁹

eccleſiam, matrem & caput dixit omnium Eccleſiarum, apoſtolicam dicit ſedem & ſummam, in ſummitatis arce conſtitutam, cui Deus præceperit curam habere omnium eccleſiarum, Leo, Ireneus, Ambroſius, & alij multi tam multa in eandem ſententiam ſcripſerunt. Athanaſ.

Et nedum vnitatem eccleſię, ſed etiam firmitatem Saluator noſter teſtatur, cum ait: Et ſuper hanc petram firmã ſ. & ſtabilem ędificabo eccleſiam meam, non ſuper arenam vbi deſcẽdit pluuia, flauerunt venti, & irruerunt in domũ, & cecidit: nã alię eccleſię non ſunt ędificatę ſuper petram, niſi per Romanã, vt diſerte inquit Pelagius Papa diui Auguſtini authoritate. Etenim cũ ſicut dicimus eccleſia vna ſit, nullam aliam eſſe conſtat: niſi quæ in apoſtolica radice eſt fundata, à quibus ipſam fidem vniuerſo orbe propagatam eſſe, non poteſt dubitari. Et expreſſius eſt quod B. Gregorius inquit ad Eulogium Alexandrinum. Quis neſciat ſanctam eccleſiam, in apoſtolorum principis ſoliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit à nomine, vt Petrus à petra vocaretur. Hinc florentiſſimus Epiſcopus Ambroſius renarrat. Aduocauit ad ſe Cyprianus Epiſcopum Satyrum, percunctatusque eſt ex eodem: Vtrum nam de Catholicis Epiſcopis eſſet, hoc eſt, ſi cum Romana eccleſia conueniret? Subdit contra Luciferianos, etſi fidem erga DEVM tenerent, tamen fidem erga Eccleſiam Dei non tenebant: cuius patiebantur, velut quoſdam artus diuidi & membra lacerari: Nam ob eandem Ambro. cauſam Nouatianos damnat ſchiſmaticos dicens: Non habent Petri hæreditatem, qui Petri fidem non habent: quam impia diuiſione diſcerpunt.

Firmitas eccleſiæ. Matth. 7

Pelagius. Auguſt.

Gregor.

Cypria. Ambr. 24 q. 1. aduocauit.

Lib. 1. de pœnitẽtia

At quorſum hæc Beatiſſime Papa ac ãpliſſimi patres, quæ omnibus veris catholicis ſunt obuia & notiſſima? vt oſtenderẽ, quam iniqui & impij ſunt deſertores fidei & eccleſiæ, ex noſtris perduelles qui omnia ſuperiora carbone notant, nã Ludder cyrbes & ilias malorũ, id quod omnes hæretici fecere, caput eccleſię ſummum Pontificem & Romanam inuaſit eccleſiam: cum tamen omnes hæretici experti fuerint adeo curæ eſſe Deo eccleſiã ſuam, vt priuilegium eccleſiæ Romanæ inexpugnabile, ſemper tutatus ſit contra inobedientes Imp. Reges, Epiſcopos, Vualden. Pi

ghardos, Armenios. Græcos & alios rebelles: authoritate enim Chriſti fulcitur priuilegiũ iſtud, ait Papa Nicolaus, quem Platina vnicum dicit in omnium genere virtutũ ex emplum. Quod etſi ſemper hactenus Zuingliani & Ludderani conati ſint: nunquã tamẽ ita aperte vlcus ſchiſmatis aperuerunt, vt in proximis his comiciis Ratiſponę, vbi toti Germaniæ diſceſſionem à ſe. ap. ſuadere nitebantur: Hoc eſt, mundum quam totius deſtruendum, & Antichriſtum accelerandũ: ſtante enim Roma non veniet filius ille perditionis, vt Lactantius ſcribit li. 7. Inſtitutionũ diuinarum. Etiam res ipſa declarat ruinam breui futuram, niſi quod incolumi vrbe Roma, nihil iſtius videtur metuẽdũ: At vero cum caput illud orbis ceciderit, πῦρ eſſe cœperit, quod Sybillæ fore aiunt, quis dubitet veniſſe iam finem rebus humanis, orbique terrarum. Iſta eſt ciuitas quæ adhuc ſuſtentat omnia, precandusque eſt nobis Deus cœli & adorandus eſt, ne citius quam putemus, abominandus veniat: qui tantum facinus moliatur, ac lumen illud effodiat, cuius interitu mundus ipſe laſpurus eſt.

Nicolaus Papa. Luddera- ni totam Germaniã vellẽt ſchi ſmaticam. Roma ſta bilis. Lactant.

Tempeſtates huiuſmodi paſſuram eccleſiam, in figura oſtenſum eſt Petro in mari periclitanti, & Chriſti verba ad Petrum poſt promiſſam ædificationem Eccleſiæ, etiam ſi non exprimant: tamen euidenter perturbationes eccleſiæ affuturas indicant, dum ait: Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Nam ſatis erat teſtari, portæ non præualebunt, vt bellum portas moturas aduerſus eccleſiam ſignificaret: Portas autem inferorũ eſſe hæreticos cer tiſſimum eſt, vt cõmode & erudite Hieronymus, Cyrillus & Theophylactus explicant: cum tot millia hominum per hæreſes ad inferos deſcendant: quàm multos retulit hæreticos Philaſter Brixien. plures memorat Auguſtinus: Maiori numero cõplexus eſt eos Iſidorus Hiſpalenſis, & noſtris tẽporibus accuratiſſime Lucelburgius & Alphonſus de Caſtro omnes ſectas deſcripſerunt. At omniũ quot quot meminerunt, victrix fuit eccleſia, non præualuerunt Ebionitæ, arriani, Neſtoriani, Donatiſtæ, & reliqua cohors. Eccleſia vero apoſtolica perſeuerat inuicta & triumphauit, etiam de hæreticis noſtris victoriam indubie habitura: quia portæ inferi nõ prę ualebunt aduerſus eã petrã.

Matth. 8 Matth. 16 Hierony. Cyrillus. Auguſt. Zamorẽ- ſis.

Quod

Quod ſi omnes in Chriſto baptizati, & qui Chriſtum induerunt, ſerio expenderent, vitam in petra eccleſiæ ſolidarent, non paterētur ſe à ſchiſmaticis ſeduci: velut B. Gregorius Theodelindam Reginam Longobardorum inſtruxit. De beati Petri apoſtolorum principis eccleſia ait nullum ſcrupulum dubietatis habeatis: Sed in vera fide perſiſtite, & vitam veſtram in petram eccleſię, hoc eſt, in confeſſione beati Petri apoſtolorum principis ſolidatæ. Gregori⁹.

Et profectò iuſte in memoriam ſanctæ mulieris Theodelindæ incidi, tantopere ab Illuſtribus viris laudatę: nam ipſa Garibaldi Baioariæ regis filia fuit, ſoror Thaſſilonis ſenioris: Et ob vitæ ſanctimoniam B. Gregorius ei libros Dialogorū direxit, vt Paulus diaconus de geſtis Lōgobardorum teſtatur: Nam virum Agilulfum vt pacem faceret in Italia induxit, & Chriſtianum fecit: vt multas poſſeſſiones eccleſiis largiretur, & epiſcopos ad priſtinæ dignitatis honorem reſtitueret, & Chriſtianis omnibus clementiam, pacem, & defenſionem exhiberet. Theodelinda Bauara. Paulus diaco.

Hanc virginem deuotiſſimam Bauaram, excellentiſſimi principes Bauarię etiamnum deuotione ſua in ap. ſe. imitantur: Nam etſi plures alij in Germania inueniantur Principes Catholici, vt Moguntinus Cardinalis, Treueren. Brunſuicen. Lotaringus, Iuliacen. & alij, tamen Bauarici ſanguinis Principes in obediētia ſe. ap. nemini cedūt. Vt qui antiquitate tituli ducalis reliquos tempore antecedunt (nam pleræq; familiæ ad faſtigium illud aſcenderunt tardius) à quo etiam nunquam exciderunt, breui tempore excepto, quo comites Altorfen. dicti Guelphones, per fauores Imperatorū, Henrici. 4. Lotharij, & Cunradi intruſi fuerunt in Bauariam, ſtatim tamen Ottone Vuitelſpachio Bauarorum nobiliſſimo (vnde Bauariæ duces & Comites Palatini Rheni omnes hodie prognati ſunt) à Friderico Barbaroſſa ad priſtinam dignitatem reſtituto, hanc perpetuo hactenus ſtabilem retinuerunt. Quod factum eſt, vt plures numero ſint principes in illa familia actu (vt dici ſolet) regētes q̄ in aliis, & multitudine quoque dominiorum, & regionum illuſtriores (Auſtriacos ſemper excipio) cæteris exiſtant: nam Danubium ex Bauaria tranſgreſſi partem Sueuiæ ſuam fecerunt, & totum ferme Vt in catalogo libri fo. 119 Haidelbergum. Monachium Landshutā. Ambergum. Nouum forū. Neoburgū. Lēgēfeldiū. Simerinum. Mosbachium Spanhaim.

agrum Noricum vſque ad fauces nemoris Bohemici. Et Palatium Rheni adepti, totum ferme Ottonis nemus poſſederũt cum pluribus oppidis tractu Rheni vſque ad Boppardiam ſitis, & Rhenum ſupergreſſi inferiorem Alſatiam ſuam fecerunt. Sebuſios, Obrincam vulgo hodie Hundſruckum dicunt, cum aliis dominiis.

Qua in primis nobiliſſimos Baioariȩ principes, traduxit Bucerus, famá eorum proſcidit in farragine nugarum ſuarum, quod ab orthodoxa fide nollent ad latum vnguem recedere, aut à ſed. apoſtoli. obedientia diſceſſionem acceptare: quomodo enim petram relinquerent? quomodo Eccleſiam desererent catholicam, & Cathedram Petri, propter ventum Aquilonarem, portas inferorum, quas ſciunt Chriſto duce, eccleſiæ non præualituras: Ne autem ſimplices titubarent in fide, ſi nemo ex catholicis reſpõderet nugis Buceranis: ex zelo fidei & ob honorem ſe. ap. ac Illuſtriſſimorum Germaniæ principum ei adhærentium, hunc ſuſcepi laborem, etſi non ignorarem me pellem caninam rodere in Bucero: In quo repulſa primo nebula Bucina, librum à Cæſarianis oblatum annoto, vt pijs quiſque videat principes Catholicos, iuſte librum iſtum repuliſſe. Secundo diuerſariorum articulos (quod collegæ mei omiſerunt) examinaui à prora & pupi vt euidens ſit cuique, eos cum verbis iactant. pietatem. Reipſa tamen perfidiam ſerere moliuntur. At quia calumniatur Bucerus catholicos Principes. Imo ipſum Reuerendiſſimum ſe. ap. Legatum: quos à maledicentia Buceri vindico. Quarto autem accuſationem quãdam mei, beneuolenter, non excutio, ſed quaſi reuideo, Seruiui Chriſto, ſeruiui ſe. ap. & tibi Põtifex Max. ac Cardineo ſenatui, meis Principibus Bauariæ, quid dico Bauariæ? Imo omnibus nobiliſſimis principibus catholicis ac toti Chriſtianitati: Non enim cupio pancratiaſtes haberi, aut Megarenſi lapide celebrari: ſed Deo placuiſſe & ipſiſſimȩ veritati fidei. Tantum enim dixiſſe volui, quantum tu Pontifex in ſede Petri cum tuo Reuerendiſſimo Cardinalium orthodoxco cœtu probaueris, reliqua expuncturus iuſſu tuo D.O.M. ſanctitatem tuam, & Cardineá amplitudinem, tueatur & dirigat. Ingolſtadij 1541. in Decembri. E.S. ac R. Pp.

Vuilhel. Dux Bauariæ & Ludo.

SCRIPTVM I. DIVI CAESARIS
CVIVS MEMINIT BVCERVS.

NARRAT DELECTOS ESSE ERV- 1.
ditos ab vtraque parte, qui deliberent, qua
ratione articuli diſſidentes cōcordari poſ-
ſent: ſic tamē vt actum per collocutores
nulli parti præiudicaret: ſed ſine fraude ad
Imper. Maieſtat. ac ordines Imperij referretur.
Ad hæc ſua Maieſtas eis librum obtuliſſet, in quo me- 2.
dia continerentur conciliandi articulos: ac auſcultatores
ordinaſſet: quo omnia quæ aliquid momenti haberent, 3.
conſignarentur.

NOTVLA ECKII.

FAcile adducor Cæſ. Maieſt. illa ſic propoſuiſſe: at vi- 1.
derit Bucerus: cur poſtea tam inſtanter vrgeat articu- Colloquū
los quos vocat cōciliatos, ab omnibus catholicis prin- ſine præ-
cipibus recipiendos: cū duo tantū fuerint collocutores, nō iudicio p-
magni nominis in Theologia: quorum ſententię totus or- tium.
do epiſcoporum ac principum aliorum catholicorū cede-
re deberet: cū Cæſ. Maieſt. cauerit, ne vlli parti colloquiū
præiudicaret, ſed poſterius Buceri dolos manifeſtabimus.
Quod Imp. Maieſt. libri meminit ſibi commendati, ve- 2.
reor ne ſuę Maieſtati liber iſte plus laudatus ſit, quàm par Liber plꝰ
erat: quod ſi ſuos Theologos Hiſpanos ſolū adhibuiſſet, æquo lau-
non dubito mutaſſet ſententiam: & clare intellexiſſet li- datus.
brum iſtum ſuæ Maieſtati obtruſum, plus diſcordiæ aptū,
quam concordiæ: & quod boni principes catholici nō po-
terant bona conſcientia huic farragini ſubſcribere.
De ordinatis pręſidentibus & auſcultatoribus pruden- 3.
ter & recte factum. Vtinam ęqualitas etiam ſeruata fuiſſet
vt tot adhibiti fuiſſent, ex animo catholici, quot fuerunt
diuerſæ partis ſequaces: Nam de conſignandis colloquij Conſigna
actis ægre fuit prouiſum: cum nullus fuerit notarius vel tores col-
ſcriptor iuratus, cui hoc onus eſſet demandatum: licet nō loquij.
deeſſent, qui ſe ingererent ad ſcribendū: quali præiudicio
catholicæ partis, non attinet in præſentia dicere. At Buce
rum appello: eſt ne alicuius momenti aut minus, Euchari
ſtiam circumlatam, aut in cibario ſeruatam pro infirmis, à
fidelibus adorari: quia vos negatis manere vere ſacramen-
tum:

tum: Imo non defuerunt ex veſtris, qui ſi etiam faterētur in Euchariſtia eſſe corpus Chriſti, negauerunt tamē illud adorandum: Et ſic totam eccleſiam iudicatis & cōdemnatis de impietate Idololatrię: Vterque articulus diligenter eſt examinatus in colloquio: vos vero detuliſtis illum ad agmen cōſilij prædicantium veſtrorū (non licebat catholicis quicquam mutire de actis in colloquio, vobis omnia fuerunt permiſſa, non ſolum vt ad frequens conſilium deferretis, ſed etiā vt in omnes angulos veſtros, ſcriptis ſpargeretis) & poſt triduanam deliberationem, tam variæ & minime ſtabiles erant inter vos ſententiæ, vtrunque articulum reieciſtis: de quo nulla fit mentio in totius libri tui farragine: Vbi ergo fuerunt conſignatores tui?

Luther ad Vualden.

Bucer narrat modo obedientiam collocutorum, vt articuli & numero plures & præcipui, in quibus inter partes ante non conuenerat, conciliarentur.

NOTVLA ECKII.

4. Arbitror catholicos mihi libentius credituros contra dicenti Bucero, articulos præcipuos manſiſſe irrecōciliatos, & vt rem gratam faciam Lectori, enumerabo aliquos reſtantes in eadem controuerſia.

Articuli potiores non reconciliati.

1. De authoritate eccleſiæ arti. 6. & 10. ab eccleſia diſſentiunt. 2. In ſacramento ordinis noluerunt epiſcopum eſſe neceſſarium ad ſacerdotē conſecrandū ſed commēdabant ſuas ordinationes quas Luther, Pomeranus, & alij facerent. 3. In baptiſmo non placuit eis benedictio fontis baptiſmi, nec Chriſma, nec ſacrū oleum. 4. In confirmatione noluerūt aſſentire, vt epiſcopus eſſet neceſſarius vel Chriſma. 5. De ſacramento Euchariſtiæ & reali præſentia corporis Chriſti, Zuingliani nō fuerunt rogati de ſententia: cum certum ſit in eccleſijs eorum omnem miſſam exulare, & vix in duobus menſibus à paucis cœnam, quam vocant dominicā, tabulatim peragi. 6. Sacramentum pœnitentię æque lacerant vt prius, cum negent confeſſionem neceſſario ſacerdoti faciendam, ſimiliter negāt enumerationem ſingillatā peccatorum, & prorſus reijciunt ſatiſfactionem eccleſiaſticam. 7. Sacramentum matrimonij vbi per diuerſarios maculatum eſt, author libri non attigit: alioquin non conſenſiſſent eccleſiæ. Ideo opus fuiſſet do-

cto

ĉto Theologo collocutore, ac nõ inexercitato in eorũ erroribus, qui plus vlceris nouiſſet acu eruditionis extrahere. 8. Neque in vnctionis extremæ ſacramentũ conſenſerunt, vt ex reſponſo proteſtantium eſt manifeſtum. 9. De Hierarchico ordine eccleſię plane à nobis diſſentiũt. 10. Cæremoniis eccleſiæ multũ detrahũt. 11. Sanctos negant inuocãdos, quia neq; precibus, neque meritis nobis ſuffragentur: pari temeritate reliquias ſanctorũ contemnũt. 12. De imaginib. ſanctorum, etſi ſiluerint collocutores diuerſæ partis, aut quia conſignator Buceranus nõ interfuit, tamen propalam ſui ſocij durante colloquio Ratiſponæ nõ ſunt veriti declamare furioſe aduerſus imagines: ad hæc in magnis ciuitatibus, vbi feliciana & Ikonoklaſtarũ inſania deſtruxerant, hodie perſeuerant in eadem impietate. Videat Bucerus ſuam Argentinam. 13. At non eſt præcipuus & maximus articulus diſſenſionis de miſſæ ſacrificio pro viuis & defunctis? quorum neutrum admittunt, multo minus quod in ſacro Miſſæ officio memoria nominatim ſanctorum habeatur: Sicut vtrunque canonem miſſæ probatiſſimum in eccleſia, reiiciunt. 14. At cum fortiter permanent in ſemel cõcepto errore Lutherano de abroganda miſſa priuata, an non per omnia diſſident ab eccleſia catholica. 15. De cõmunione ſub vtraq; ſpecie nulla eſt facta reconciliatio. 16. Coniugia ſacerdotum volunt eſſe libera cõtra eccleſiam etiam tempore Auguſtini. 17. Vota monachorum & monialium improbant, & negant eſſe obligatoria: Hæc omnia diſtinctius in articulis inferius monſtrabimus. Vade ergo Bucere, & ſurdis ac mutis perſuade figmentum tuum, præcipuos articulos diſſentionis eſſe conciliatos: nec mireris cur cordati & catholici principes tuis nugis noluerunt aſſenſum præbere.

NOTVLA ECKII.

Altera pars Bucerang propoſitionis veritate quoq; vacat, quoniam affirmat numero plures articulos cõciliatos, de quibus prius inter partes non conuenerat: ponamus ante oculos eũ in cauſa fidei receſſiſſe à veritate quod ei minime licuit: quia vt diſerte Auguſtinus inquit, mendaciũ in doctrina pietatis magnum ſcelus eſt, & primum genus deteſtabilis mendacij: Recenſeamus ergo articulos, quos habent

Articuli pauci re conciliati.

Aug. de mendacio ad Cõſentium.

habent pro conciliatis. 1.De cõditione hominis & integritate naturę ante lapſum. 2.De libero arbitrio hominis, quod etſi Luther fortiter improbat cum Carlſtadio, quod omnia fierent abſoluta neceſſitate: tamen poſteriores hunc errorem iampridem emendarunt in confeſſione Saxonica Auguſtæ oblata. 3.De cauſa peccati liquet in eadẽ confeſſione. 4.De peccato originali rectè cõuene-ramus in deputatione Auguſtana:& preſſius in colloquio Vuormaciẽſi: Ob id articulus iſte nõ fuit vẽtilatus in hoc colloquio Ratiſponen. 5.De eccleſia,quę malos & hypocritas habet admixtos ſecundum externam ſocietatem,plenius fuit concordatũ Auguſtę quàm in iſto libro. 6.Verbum dei,ſanam doctrinam, & vnitatem doctrinæ eſſe notam & ſigna eccleſię dei,nunquam fuit controuerſum. 7. Pœnitentiam in remiſſionem peccatorum eſſe in eccleſia poſt lapſum, contra Nouatianos, nũquam fuit deductum in controuerſiam, vt nihil conferat ad iactantiam Buceri. 8.Sacramenta non ſolum eſſe ſigna ſignantia,ſed etiã ſanctificantia,etſi Lutherus ſuperbe ab initio reſiſteret,vt articulus ille per Leonem x. papa fe.re. ſit damnatus: at poſteriores non ita auerſati ſunt, vt in confeſſione Saxonica liquet. 9.De veritate corporis Chriſti Lutherani etiam Auguſtæ conſenſerunt contra Berengarianos & Zuinglianos,& melius quidem,quàm modo. 10.Vinculum charitatis & pacis eſſe notam eccleſię dei,nunquã fuit inter catholicos & Neochriſtianos cõtrouerſum. 11.De diſciplina eccleſiaſtica & diſciplina populi, ab omnibus ſemper ex animo & anxie fuit petitũ, vt reformatio fieret tam in capite,quàm in mẽbris, tam in clero,quã in laicis.

Luther cõtra bullã. — *Coll. Vuormat.* — *Nouatiani.* — *Art. 1* — *Berengarius. Zuingli⁹*

Si modo coniunxerimus articulos ſuperiores. 17.Cũ his 11. quos habebit reliquos Bucerus? in quibus verum oſtendat,collocutores omnem operã pro virili ſua impendiſſe, vt articuli plures & præcipui conciliarentur: Quare ſtulta vel ficta eſt ſpes collocutorum,Cæſ.Maieſtatem & ordines imperij, inuenturos media ád articulos non conciliatos,conciliandi: quia ex controuerſiis nullus omnino eſt conciliatus. At forte duos obiiciet articulos, vnum de iuſtificatione,alterũ de miſſa ſine cõmunicãte celebranda. Verum articulũ de iuſtificatione excutiã,dum reſpondebo

debo accuſatoribus meis Pflugio & Gropero: De miſſa re fellam iniquũ conſiliũ libri obtruſi Cæſari in eius cribratione. De articulis recõciliatis nugas Buceri apertius deuelabimus inferius, poſt ſentẽtiã Cæſ. de receſſu faciẽdo.

Bucer. Petitum eſt à Cæſaria Maieſtate, vt proteſtantium collocutores, ſuper articulis nondum reconciliatis, ſuam ſententiam ac conſilium ſeparatim exponerent.

NOTVLA ECKII.

ETſi ergo ab initio fuerim colloquij, & prius in præſentia Cæſariæ ac catholicæ Maieſtatis, quãdo vtriq; parti facta fuit cõmiſſio: tamen nõ recolo hoc fuiſſe à ſua Maieſtate Lutheranis permiſſum, multo minus ab eis petitũ: nã primũ x. Maij inuaſit me febris: Tamẽ quis crederet Bucero, tam Catholicũ regem, tã Chriſtianiſſimũ Imperatorem (velut edictum Vuormacieñſe, & receſſus Auguſtanus locuplete & vbertim teſtãtur) laxaſſe frena aduerſariis fidei, vt libro adpingerẽt, quicquid liberet; Cõtra vero catholicis manus clauſæ eſſent, vt librũ minus elaboratũ, cogerentur ſequi, vt regulã & albam amuſſim; Nam ſi hoc quoq; catholicis fuiſſet permiſſum, nõ fuiſſem tã deſes & ſegnis, & ipſe annotationes adieciſſem libro; de quibus certus fuiſſem eas conſentientes fore catholicis Doctoribus & vniuerſali eccleſiæ: Nam quod minus probaui librũ obtruſum, ſæpe etiã improbaui, exiſtimo factum, vt ſocios collocutores meos exaſperauerim, vt in ſupplicatione inferius examinanda tam acerbe nomẽ meum proſciderint. 6.

Bucer renarrat Cæſ. Maieſtatem obtuliſſe librum ſtatibus Imperij, vna cum apoſtillis proteſtantium: atque eorum petiiſſe deſuper ſententiam & conſilium. At antequã catholicorum ac obedientium ſtatuũ Imperij reſponſum audiamus, præſtat audire librum primo, quia hoc cupit author eius: deinde quæ incaute ſunt in eo poſita aut minus ſana obiter carbone notabimus, tertio loco apoſtillas proteſtantium digna cẽſura cõfutabimus: Ex quibus omnibus mox erit perſpicuum, reſponſum à principibus datum, ex catholico, vere pio & Chriſtiano animo eſſe profectum, vt merito rubeat mucoſus Bucerus, quod piiſſimis principibus inſultat, vt ſuo loco arrogantiam & temeritatem eius contra principes vindicabimus. 7.

LIBER A CAESARE PROpoſitus collocutoribus,pro ineunda concordia fidei.

ADVERTE LECTOR LITERAS in margine,quia eadem nota habebis. inferius annotationem Eckij.

DE CONDITIONE HOMINIS, & ante lapſum naturæ integritate.

A EVS hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuã condidit. Geneſis 1. Non in corpo D re quidem, quanquã & illud dedit mirifice ornatum, & diuinis vſibus appoſitum, ſed in mente,quam intellectus & voluntatis viribus prædita m ſecundum ſeipſum virtute veſtiuit, id eſt, arbitrij libertate,ſapientiæ luce, & innocentiæ pulchritudine quadã,ac participatione ſuæ diuinitatis gratuita mirifice decorauit. Eccle.17.& Eccl.7. vt eſſet in laudẽ glo

B riæ ipſius.ad Ephe.1. In hac imaginis & ſimilitudinis integritate conſtitutus homo, in intellectu veram ac viuam

C Dei ſui archetypi notitiam,& rectum de rebus ,iudicium, in voluntate vero ardentem erga Deum amorem & obedientiam quæ in eo tamen ſenſim creſcere debebant, poſſidebat. Eccle.17. Pſalm. 8. Geneſis 2.

DE LIBERO ARBITRIO. II.

ET quoniam Deus homini arbitrij libertatem indidit, adiecit quoque mandatum, relinquens illum in manu conſilij ſui,vt ſi vellet,poſſet per acceptam & aſſiſtentem gratiam,& vim ſpiritus ſancti, mandatum ſeruare, & imaginem,in qua cõditus erat, incõtaminatam cuſtodire, ſin nollet,gloriam & honorẽ ſuum voluntaria corruptione amittere,& vitam æternã morte commutare. Eccleſiaſtici 15. Hæc arbitrij libertas,quæ erat in omnibus nobis, ſi non cecidiſſet Adam,futura,nũc aliter ſe habet in lapſo poſt peccatum ante reparationem, aliter poſt reparationem,aliter denique poſt glorificationem.

D De libertate ante lapſum ſcriptum eſt,ante hominẽ vita & mors,bonum & malum,quod placuerit ei,dabitur illi.quem nihil in natura ſua impediebat,vt faceret bene,nihil impellebat,vt faceret male. Eccle.17. Verũ huiuſmodi con-

di concreata libertas faciendi boni, & continendi ſe à ma lo,per hominis lapſum eſt amiſſa, ſola libertate à coactione retentā,quæ tam eſt in malis,quàm in bonis,de qua dictum eſt. Quoties volui congregare filios tuos,& noluiſti. Matthæi 23. Inefficax quidē ad inchoandam & efficiendā iuſtitiam veram,& opera coram deo bona, ſicut ſcriptum eſt: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus dei 1.Cor.2. Et iterum: Senſus carnis inimicitia eſt aduerſus deum. Legi enim dei non eſt ſubiecta, ac ne poteſt quidē ſubiici. Rom. 8. Valens tantum ad efficienda opera externa & vitæ præſentis tam bona quàm mala. Nam quod ex fide non fit,peccatum eſt. Romanorum 14. Vnde Auguſtinus in præfatione Pſal.31. Nequa bona opera, inquit, appellauerim,quæ non de radice bona procedunt. E

De libertate vero poſt reparationē Chriſtus dixit. Si filius vos liberauit,vere liberi eritis: Iohannis 8.& Paulus Romanorum 8. Lex enim ſpiritus vitæ liberum me reddidit à lege peccati & mortis. Hæc nobis per filium opificio ſpiritus ſancti reſtituitur & conſeruatur , iuxta illud Chriſti. Sine me nihil poteſtis facere. Iohānis 15. & illud Pauli. Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram,quo à ſeruitute peccati liberamur,& ſerui iuſtitiæ efficimur,quemadmodū dixit Apoſtolus,liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ,vocata propterea libertas à peccato. F

Denique de libertate poſt glorificationem, quæ eſt libertas ab omni errore iudicij,& praua concupiſcentia, ait Apoſtolus,quod Deum tūc videbimus, ſicut eſt: & ei perfecte adhærebimus,imo Deus erit omnia in omnibus. G

Et quia per redemptionē quæ eſt in Chriſto Ieſu vere liberi efficimur,vt iam in eo omnia poſſimus qui nos confortat. Philippenſ.4. Idcirco hæc libertas in concionibus ad populum magnis encomiis celebrāda eſt, vt intelligat, quid in Chriſto ſit adeptus,& quod ad gratiam,quę eſt in Chriſto Ieſu, attinet, poſſit nunc ſe continere à peccato, obedire Deo,& facere eius mandata,& quod huc adiuuāte ſpiritu ſummo ſtudio contendere debeat,quemadmodū facit Apoſtolus. Peccatum, inquit, vobis non dominabitur,non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. Gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Ieſu domino noſtro. Rom. 6.

Mallent pteſtātes ſic poſſit nunc reſiſtere peccato & pręſtare inchoatam obedientiam.

& 2.

& 2. Corin. 6. Adiuuantes, inquit, adhortamur ne in vacuum gratiam dei receperitis. Sic enim gloria Chriſti, & abundãtia ac vis gratiæ, & donum iuſtitiæ, quod per eum recipimus, Romanorum 5. commendantur. Etſi interim etiam diligenter inculcandum ſit, tantam adhuc in nobis ad bonum, infirmitatem, & ad malum inclinationẽ remanere, quæ illam vim ſpiritus remoretur; & prauas cupiditates gignat, impellatque ad ea facienda, quæ nõ volumus Gala. 5. Quo fit, vt nemo ſit in hac vita ſine peccato. 1. Iohannis. 1. Quo magis à Chriſto pendendum eſt, & timore, & tremore in hac vita verſandum, atque ſtudendum eſt, ne vnquam deſimus gratiæ dei. Heb. 12. neue contriſtemus ſpiritum ſanctum, in quo ſignati ſumus in diem redemptionis, Epheſi. 4.

DE CAVSA PECCATI. III.

Cauſam peccati conſtat eſſe malam voluntatem, diaboli & hominis, ſe à Deo auertentẽ, quæ malitia voluntatis non à deo, ſed ex diabolo & nobis eſt. Sicut Chriſtus ait. Cũ loquitur mendaciũ, ex propriis loquitur.

Inuidia itaque diaboli mors introiuit in orbẽ terrarũ.
H Sap. 2. & per inobedientiam vnius hominis peccatores cõſtituti ſunt multi. Rom. 2. Quod factũ eſt, cũ Adam aſtu
I diaboli circumuentus fidẽ viuã & amorem dei perdidit, & horum loco ſui fiduciam & amorem imbibit. Gene. 3.

DE ORIGINALI PECCATO. IIII.

Peccatum itaque originale dicimus eſſe carentiam ſeu
K defectum originalis iuſtitiæ debitæ ineſſe. Originalẽ vero iuſtitiam intelligimus ineſſe gratia Dei, & imaginem illam & ſimilitudinem dei habere, ad quam cõditi
L ſumus, & quæ ſpiritum ſanctum, & ex hoc notitiam Dei & amorem complectitur, cuius defectus ſunt, deſtitui gratia, & ſpiritu Dei, ſeu vt Paulinis verbis vtamur, incredulitas & inobedientia. Rom. 3. Gal. 3. & Roman. 5.

Concupiſcentiam vero intelligimus eſſe corruptionẽ, & inordinatam diſpoſitionem virium humanarum, ſeu vitioſam inclinationem in malum, quæ & ob id lex membrorũ, lex peccati, & peccatum quoq; appellatur. Rom. 7. Cauendum igitur ne regnet peccatum in mortali corpore veſtro. Rom. 6. Ad rationem itaque peccati originalis

vtrunq; ſimul & coniunctim requirimus, vtputa, & defectum originalis iuſtitiæ debitæ ineſſe, & concupiſcentiam ſeu vitioſum habitum, qui iunctus huic carentiæ, nõ poteſt non prodire in omne genus peccati actualis, in non renatis, in quibus diabolus efficax eſt. Ephe. 2. M

Diſerte autem diſcernimus peccatum originale ab actuali, ſic vt originale dicamus conſiſtere in vera carẽtia iuſtitiæ originalis, habente coniunctum vitioſum habitũ, inclinantem ad peccatum. Verùm quicquid eſt præter illam carentiam & habitum vitioſum in nobis peccati, quod in actum aliquem erumpit, ſiue id fiat cogitatione, ſiue locutione, ſiue externo opere, ſiue actus operiſve debiti omiſſione, actuale vocamus. N

Peccatum ergo originale ſecundum ſuam propriam rationem acceptũ, prout diſtinguitur radix à fructibus, per Adam in omnem poſteritatem pertranſijt, & in mortem regnauit. Roman. 5. Fitq; nobis omnibus naſcentibus ſola propagatione proprium, ſicut dicit Apoſtolus Roman. 9. O
Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid mali egiſſent, &c. P
Item Roma. 5. Regnauit mors ab Adam etiam in eos qui non peccauerunt, & tamen verum eſt, quod hæc nuda carentia iuſtitiæ debitę habens annexum vitioſum habitum, res eſt ſeu peccatum dignum morte. Quia Deus in homine hoc peccato oppreſſo nõ videt imaginem ſuam, aut ſui notitiam, aut amorem. Et proinde naſcimur omnes natura filij iræ. Ephe. 2. Adeo vt ne infantes quidem, qui nec dũ renati decedunt, ab hac damnatione, quæ in carentia diuinæ viſionis & lucis conſtituta eſt, ſint immunes. Q R

Tametſi enim in nobis naſcentibus adhuc veſtigium quoddam imaginis dei reliquum ſit, quod lumen naturæ appellamus, quo etiam in qualemcunq; Dei cognitionem aſſurgimus, quia tamen hoc veſtigium admodum exile eſt ob contaminationis grauitatem, fit vt deus idipſum non agnoſcat, quod ad faciendam ſpiritualem & veram iuſtitiam omnino ſit inefficax, etſi ad condemnandos iuſtitiæ Dei non ſubiectos ſufficiat. Roman. 1. 4.

Diſſoluitur autem hoc originale peccatum per lauacrũ regenerationis. & renouationis in verbo vitæ, per meritum paſſionis Chriſti. Ephe. 5. Nam baptiſmo reat⁹ mali 5.

B huius

huius per meritum Chriſti diſſoluitur,& gratia Dei reſtituitur,tum etiam cõcupiſcentiæ vis reprimitur donato ſpiritu Chriſti,qui nouos,& ſanctos in homine motus excitat,ſicut docet Apoſtolus Roman.5.Sicut per vnius delictum propagatum eſt malum in omnes homines ad condemnationem,ita & per vnius iuſtificationem propagatur donum in omnes homines in iuſtificationem vitæ.Quemadmodum per inobedientiam vnius,peccatores multi conſtituti ſumus,ſic per vnius obedientiam multi iuſti conſtituentur.Rurſus Cap.6.Conſepulti ſumus ipſi per baptiſma in mortem, vt quemadmodum Chriſtus eſt excitatus à mortuis per gloriam patris, ſic & nos in nouitate vitæ ambulemus.

6.
S. Proinde etſi poſt Baptiſmum in renatis remaneat materiale peccati, hoc eſt,concupiſcentia, grauis certè infirmitas & radix omnis amaritudinis: formale tamen, quod reatus eſt,aufertur. Nam eo per Baptiſmum ſoluti,Chriſto induti ſumus, atque ad imaginem filij Dei ſaltem inchoatam reformati. Sicut dixit Apoſtolus: Qui tradidit ſemetipſum pro eccleſia, vt eam ſanctificaret, mundatam per lauacrum in verbo. Et. Quicũq; in Chriſto baptizati eſtis,Chriſtum induiſtis.Idcirco propter meritum paſſionis Chriſti,& Chriſtum ipſum habitantem in ſanctis,reliquum huius mali non imputabitur in peccatum.Neq; eſt peccatum quod eos vllo reatu, qui propter Chriſtum ſublatus eſt, obſtringat, donec in aliquẽ actum vel cogitationem vel concupiſcentiam erumpit, vel in actus debiti omiſſionẽ.Iuxta illud.Nihil ergo damnationis eſt ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu,qui non ſecundum carnem ambulat. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis.Roman.8.

7. Vnde Auguſtinus recte vtitur his loquendi formulis: Beatus ille naſcendo contractus, renaſcendo diſſoluitur, libro de ſpiritu & litera.Item,contra Iulianũ libro ſecundo. Lex iſta,inquit,peccati, quæ in membris eſt corporis mortis huius,& remiſſa eſt generatione ſpirituali, & manet in carne mortali remiſſa, quia reatus ſolutus eſt ſacramento,quo renaſcuntur fideles.Item, omni reatu caret baptizatus.Rurſus,omni reatu omniũ malorũ caret baptizatus

tus. Prçterea ad Bonifacium ſcribens, Baptiſma, inquit, omnem dat indulgentiam peccatorũ, & aufert crimina non radit. Et in hãc ſententiam alia plurima ſanctus ille Epiſcopus ſcripſit.

Itaq; docendũ eſt cũ Auguſtino diligenter, legẽ illam peccati, & relictã in ſanctis concupiſcentiã, ſi ex ſe nullum fructũ malum edit, non eſſe peccatũ, quod adhuc eos reatu aliquo teneat. omnis enĩ reatus eius p Chriſtũ ſublat⁹ eſt.

8. Cæterum eodem Auguſtino authore, agnoſcendum quoq; & docendũ eſt, quod Apoſtolo malum hoc vocetur peccatum. Neq; id ſolum, quia à peccato inrectum ſit, ſed etiã quia ad peccatum inclinat, & ei ineſt inobedientia cõtra dominatum mentis. Nam idem vir Dei libro. 5. cap. 3. contra Iulianum ſic ſcribit. Concupiſcentia carnis, aduerſus quam bonus concupiſcit ſpiritus, & peccatum eſt, quia illi ineſt inobedientia contra dominatum mentis, & pœna peccati eſt, quia reddita eſt meritis inobedientis, & cauſa peccati eſt defectione cõſentiẽtis, vel cõtagione naſcẽtis. T

9. Et aduerſus eundem Iulianũ libro. 2. Quanuis, inquit, iam non eodẽ modo appelletur peccatum, quod facit reũ, ſed quod ſit reatu primi hominis factum; & quod rebellãdo nos trahere nititur ad reatũ, niſi adiuuet nos gratia dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, ne ſic etiã mortuum peccatum rebellet, vt vincendo reuiuiſcat & regnet.

Statim vero vbi in aliquem vitioſum actũ, quales ſunt contemnere ſeu odiſſe iudicium dei, & eius promiſſis diffidere, fremere aduerſus deum, & ſimiles etiam longe minores motus, quibus qualiſcunq; accedit aut delectatio, aut aſſenſus, aut tolerantia, erũpit ſeu ebullit, fit in nobis actuale peccatum, quod indiget noua remiſſione ſeu non imputatione. Et quia tanta eſt noſtra infirmitas, & tam fœcunda illa radix amaritudinis, quæ in nobis ſupereſt, vt non ſuccumbamus ſubinde concupiſcentiæ, quin radix illa amaritudinis amaros fructus, hoc eſt, neglectum dei & peruerſas appetitiones, proferat.

Ideo neceſſe eſt, vt omnes ſancti, quamdiu ſunt in hac vita, dicere opus habeant, dimitte nobis debita noſtra &c. Item: ſi dixerimus quia peccatum non habemus &c. Differt itaq; concupiſcentia, quæ eſt in nõ renatis, à concu-

piſcentia,quæ eſt adhuc in renatis, quod illa coniunctum habeat reatum mortis æternæ,ab hac autem renatorum cō
V cupiſcentia hic reatus per Chriſtum ſublatus ſit, ſicut illa poſt ſe violenter corripit impium. Contra hanc dimicant fideles,eamq; mortificant. Illa autem reprobis illis ſic eſt materia ruinæ, ſicut hæc eſt nobis exercitium humilitatis & fidei. Quoniam igitur reatus ablatus eſt,& concupiſcentia ſupereſt, quæ contra ſpiritum perpetuo exurgit: ideo in concionibus ad populum,vtrunque hoc populo diligēter exponendum eſt. Primum, vt beneficium gratiæ Chriſti recognoſcent, ac prędicent in eo,quod hoc mali Deus non imputat. Deinde,vt agnita probeq; conſiderata tanta infirmitate,quæ ſupereſt, ſe totos ſanandos Chriſto medico indies plenius permittant & offerant.

Cumq; ne illicita deſideria in ſe exiſtāt velle quidem debeant(etſi dum ſunt in corpore mortis huius non obtineant)in iugi pœnitentia & precatione veniæ perſeuerāt. Poſtremo,vt cogitent,cum quanto & quali hoſte domeſtico ſibi ſit pugnandum,vt ſtudioſius opem ſpiritus domini ſemper implorent,& vigilandum inſtandumq; ſibi ſciant, vt carnem ſuam, cum vicijs & concupiſcentijs ſuis crucifigant & mortificent.

Contra verò nō minore ſtudio vis gratiæ in baptiſmo acceptæ magnifice celebranda.atque adeo docendum eſt,
X eam eſſe maiorem,modo fide exerceatur,quàm eſt reſidua hæc noſtra infirmitas,quod ea infirmitas & vicioſitas crucifigi & mortificari poſſit vſq; ad plenam victoriam in futuro ſęculo,iuxta illud,Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato condemnauit peccatum in carne,vt iuſtitia legis adimpleretur. Item: Fratres,nō ſumus debitores carnis,vt ſecundū carnē viuamus. Itē: Quicūq; ſpiritu Dei agūtur,ij ſunt filij Dei. Rom. 8.

DE IVSTIFICATIONE NOMINIS. V.

NVlli Chriſtiano dubitandum eſt,poſt lapſum primi parentis,omnes homines,vt inquit Apoſtolus, naſci filios iræ,& inimicos dei,eoq; in mortem & ſeruitutem peccati.

Item nulli Chriſtiano ambigendum eſt, nullum homi-

nem

nem poſſe deo reconciliari,itemq́; liberari à ſeruitute pec
cati,niſi per Chriſtum vnum mediatorem Dei & hominũ,
per cuius gratiam,vt inquit Apoſtolus ad Romanos, non
tantum reconciliamur Deo & liberamur à ſeruitute pec-
cati,ſed etiã efficimur conſortes diuinę naturæ,& filij dei.

Item perſpicuum eſt, quod adulti non conſequuntur
hæc beneficia Chriſti,niſi præueniente motu ſpiritusſan-
cti,quo eorum mens & voluntas mouetur ad deteſtatio-
nem peccati.nam impoſſibile eſt, vt inquit Auguſtinus,
nouam vitã inchoare,niſi prioris nos pœniteat. Item Lu-
cæ vltimo,Chriſtus iubet prædicari in nomine ſuo pœni-
tentiam & remiſſionem peccatorum. Iohannes etiam
Baptiſta miſſus ad parandas vias domini prædicauit pœ-
nitentiam, inquiens, pœnitentiam agite,appropinquat e-
nim regnum cœlorum. Deinde à ſpiritu ſancto mouetur
hominis mens in Deum per Chriſtum, & hic motus eſt
per fidem, per quam hominis mens certo credens omni-
bus,quæ tradita ſunt à deo,etiam certiſſime & ſine dubio
aſſentitur promiſſionibus nobis exhibitis à deo,qui,vt di-
citur in Pſalmo. Fidelis eſt in omnibus verbis ſuis,& ex eo
fiduciam capit propter promiſſionem Dei, qua pollicitus
eſt ſe remiſſurum peccata gratis, & adoptaturum in filios
credentes in Chriſtum,eos,inquam,quos prioris vitæ pœ
nituerit, & hæc fide erigitur in Deum à ſpiritu ſancto.
Ideoq́; accipit ſpiritum ſanctum, remiſſionem peccatorũ,
imputationem iuſtitiæ,& innumerabilia bona.

4. Firma itaq; eſt & ſana doctrina,per fidem viuam & ef
ficacem iuſtificari peccatorem. Nam per illam deo grati
& accepti ſumus propter Chriſtum. Vocamus autem fidẽ
viuam,motum ſpiritus ſancti,quo vere pœnitentes veteris
vitæ,eriguntur ad deum, & vere apprehendunt miſericor-
diam in Chriſto promiſſam,vt iam vere ſentiant,quod re-
miſſionem peccatorũ, & reconciliationem propter meritũ
Chriſti gratuita dei bonitate acceperunt: & clamant ad
deum, Abba pater. Id quod tamen nulli obtingit, niſi etiã
ſimul infundatur charitas ſanans voluntatem,vt voluntas
ſanata,quemadmodum diuus Auguſtinus ait,incipiat im-
plere legem. Fides ergo viua eſt,quæ & apprehendit miſe
ricordiã in Chriſto,ac credit iuſtitiã quæ eſt in Chriſto,

ſibi gratis imputari:& quæ ſimul pollicitationem ſpiritus ſancti,& charitatem accipit. Ita quod fides quidem iuſtificans eſt, illa fides, quæ eſt efficax per charitatem, ſed interim hoc verũ eſt, quod hac fide eatenus iuſtificamur, id eſt acceptamur & reconciliamur deo, quatenus apprehendit miſericordiã & iuſtitiã, quæ nobis imputatur ꝓpter Chriſtum & eius meritum, non propter dignitatem ſeu perfectionem iuſtitiæ nobis in Chriſto communicatæ.

Etſi aũt is qui iuſtificatur, iuſtitiã accipit,& habet per Chriſtum etiam inhærẽtem, ſicut dicit Apoſtolus. Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis,&c. (quare ſancti patres iuſtificari etiam pro eo quod eſt inhærẽtem iuſticiam accipere, vſurparũt) tamen anima fidelis huic non inniti tur, ſed ſoli iuſtitiæ Chriſti, nobis donatę, ſine quo omninó nulla eſſe neceſſe poteſt iuſtitia. Et ſic fide in Chriſtũ iuſtificamur ſeu reputamur iuſti. i. accepti per ipſius merita, non propter noſtram dignitatẽ, aut opera,& propter inhęrẽtẽ iuſtitiã, eo iuſti dicimur, quia quę iuſta ſunt operamur, iuxta illud Iohannis. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt.

Et quanquam in renatis ſemper creſcere debent timor dei, patientia & humilitas,& aliæ virtutes, cum renouatio ſit imperfecta,& hæreat in eis ingens infirmitas, tamen docendum eſt, vt qui vere pœnitẽt, ſemper fide certiſſima ſtatuant, ſe propter mediatorẽ Chriſtũ Deo placere qa Chriſtus eſt propitiator, pontifex & interpellator pro nobis, quem pater donauit nobis & omnia bona cum illo.

Quoniam autem perfecta certitudo in hac imbecillitate non eſt, ſunt́q; multæ infirmæ & pauidæ conſcientiæ, q̃ cum graui ſæpe dubitatione luctantur, nemo eſt à gratia Chriſti propter eiuſmodi infirmitatẽ excludẽdus: ſed cõuenit tales diligenter adhortari vt ijs dubitationibus promiſſiones Chriſti fortiter opponant,& augeri ſibi fidẽ ſedulis precibus orent, iuxta illud: Adauge nobis domine fidem. Chriſtiano cuiq; debet eſſe compertum, non in hoc datam eſſe nobis hanc gratiam, & hanc generationem, vt in eo gradu innouationis noſtræ, quem primum nacti ſumus, ocioſi cõſiſtamus, ſed creſcamus in ipſum per omnia, qui eſt caput. Ideoq; docendus eſt populus vt det augmento huic operam, quod quidem fit per opera bona,& interna

na & externa, à Deo mandata, & commendata, quibus Deus promiſit propter Chriſtum in pluribus Euangelij locis clare & manifeſte mercedem: bona tam corporis, quã ſpiritus in hac vita, prout diuinæ prouidentiæ viſum fuerit, & poſt hanc vitã in cœlis. Ideoq; quis hæreditas vitę ęternę ꝑpter promiſſionem debeatur renatis, etiam cum primum in Chriſto renati ſunt nihilominus reddit Deus etiam bonis operibus mercedem non ſecundum ſubſtantiam operum, neq; ſecundum quod ſunt à nobis: ſed quatenus in fide fiunt, & ſunt à ſpiritu ſancto, qui habitat in nobis, concurrente libero arbitrio, tanquam partiali agente.

Et amplior & maior erit felicitas eorum, qui maiora & plura opera fecerunt, propter augmentum fidei & charitatis, in qua creuerunt huiuſmodi exercitijs. Qui autem dicunt, ſola fide iuſtificamur, ſimul tradere debent doctrinã de pœnitẽtia, de timore Dei, de iudicio Dei, de bonis operibus, vt tota ſumma prędicationis conſtet, ſicut Chriſtus inquit. Prædicantes pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in nomine meo. Idq; ne hac loquendi formula aliter quàm prædictum eſt intelligatur. 8.

DE ECCLESIA ET ILLIVS SIGNIS ac authoritate. VI.

Eccleſia eſt cœtus, ſeu congregatio hominum omniũ locorum & temporum, qui vocati ſunt in communionem profeſſionis, vnius eiuſdemq; fidei, doctrinæ, ac ſacramentorum, ſecundum Catholicam, orthodoxam, & Apoſtolicam doctrinam. Y

In hoc cœtu quicunque in vnitate veræ ac viuæ fidei per charitatem efficacis ſub vno capite Chriſto, & ſub miniſtratione ſpiritus ſancti cohærent, & eiſdem ſacramentis ſpiritualiter communicant, hi ſoli eam eccleſiam conſtituunt, quæ à Paulo templum ſanctum, & domus Dei, corpus Chriſti. 1. Corint. 6. Epheſ. 2. & 4. 1. Timot. 3. & à Iohanne ciuitatis ſancta Ieruſalem deſcendens è cœlis, conſtructa viuis ex lapidibus Apocal. 21. dicitur. Hic eſt populus Dei ſanctus emũdatus ab omni iniquitate, & acceptabilis Deo, ſectator bonorũ operũ. ad Titũ. 2. Qui allegorice hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ viuæ,

Paradiſus cum fructu pomorum in ſcripturis præſignatus eſt. Hæc eſt illa eccleſia electorum Dei, occulta nobis, cognita verò Deo, ſicut ſcriptum eſt. Cognouit Deus qui
Z ſunt eius. 2. Timoht. 2. In qua præſcientia ſunt quicunque fidei & charitatis ſpiritum non amittunt. Heb. 3. Etſi non pariter omnes eandem ſpiritus perfectionem participent. Roma. 12. 14. & 15. Epheſi. 4. In qua etiā ij cenſentur, etſi non in præſentia, prædeſtinatione tamen Dei, quos ille conuertendos nouit, etſi nobis foris eſſe videantur. Quemadmodum Diuus Auguſtinus de baptiſmo contra Donatiſtas libro 5. capite 27. docet.

3. Deinde ſunt in hoc cœtu, quod ad externam ſocietatem attinet, etiam mali æterno ſupplicio deſtinati, quamdiu viuis membris, etſi non ſpiritualiter, corporaliter tamen, hoc eſt, externis fidei ſignaculis, & viſibilibus pietatis ſacramentis, veluti palea frumento cōiuncti ſunt. Mat. 3. & 13, formam quidem pietatis habētes, ſed virtutem eius abnegantes. 1. Timot. 3. Qui ab Apoſtolo, donec ſeparentur ſeu abſcindantur à corpore, intus eſſe dicuntur. 1. Cor. 5. Tollite malum è vobis &c.

4. Hic ergo cœtus vnius profeſſionis & ſignorum habēs dum hic viuitur multos malos & hypochritas admixtos, eſt ceu magna domus, in qua non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia, & quædam in honorem quidem, quædam in cōtumeliam. 2. Tim. 2. Inuiſibilis ſecundum eam partem, quæ ſpiritu Dei vegetata in vitam æternam prædeſtinata eſt. Viſibilis autem ſecundum externam profeſſionem, & communionem, per totum terrarum orbem diffuſa incipiens ab Hieruſalem, & inde per Apoſtolos propagata in omnes gentes. Luc. 24. & Acto 1. Roma. 10.

5. Et vt mali peccatores non ſint viua membra Eccleſię, nec de Eccleſia electorum Dei, quæ ſancta eſt communio ſanctorum vocatur, nihilominus tamen Chriſtus docuit nos non alibi hanc eccleſiam ſanctorum quærere, q̄ in illa congregatione magna, in qua eſt hæc veræ fidei, religionis, & ſacramentorum profeſſio, & adminiſtratio, in qua quiſquis permanſerit communione omnium bonorum, quorumcunque piorum, qui ab initio mundi fuerunt,

fruitur

fruitur,non præiudicantibus peccatis alienis,quod communio ſacramentorum cum malis non maculet aliquem, ſed conſenſus factorum.

Quiſquis vero ſe ab hac eccleſia ſeparauerit, hoc ſolo ſcelere,quod à chriſti vnitate ſeiunctus eſt,non habebit vitam æternam,ſed ira Dei manet ſuper eum.

Et ne quis vacillaret,addidit Chriſt⁹ certiſſima ſigna, quibus hæc magna domus,quæ eſt eccleſia Dei nobis cognoſcibilis ſit,quæ ſunt ſana doctrina,rectus ſacramentorum vſus,&vinculū charitatis & pacis. Epheſi.4.Roman. 12.Duę priores notæ ſeparant ab eccleſia ethnicos ſeu paganos,tum hæreticos.primæ Corinth.quinto.1.Iohan.ſecundo.1.Timothe.1.2.& 3.Tertia nota ſeparat ſchiſmaticos,& rite excommunicatos.primæ Corinthiorū 1.5. & 11.Ad hęc quarta Eccleſię nota eſt,quod Catholica ſit & vniuerſalis, hoc eſt, per omnia loca & tempora diffuſa,& propagata vſque in fines terræ.

DE NOTA VERBI. VII.

HAs notas dum in hac magna domo ſupereſſe videmus,non moratur quod multi interim in ea ſint mali,atque etiam præſideant ac dominentur,quo minus credamus,non alibi vſquam,quàm hic, vbi ſcilicet viget ſana doctrina,verus vſus ſacramentorum,& vinculum charitatis,veram eccleſiam piorum eſſe inquirendam. Hæc enī magna domus promiſſionem habet infallibilis præſentiæ dei & ſpiritus ſancti, quæ ob permixtos malos ab ea non aufertur,ſicut ſcriptū eſt. Et ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationē ſæculi, Matth.28. Itē,non relinquam vos orphanos. Iohan. 14. Quid enim ſi exciderunt à fide quidam illorum,nunquid incredulitas illorum fidem dei euacuabit?abſit,eſt enim deus verax, omnis autem homo mendax. Romanorum 3.

Proteſtātes mallēt omittiver bum magna domus.

Nouit enim Deus hanc magnā domum mirabili conſilio conſeruare,non in quibuſlibet,ſed in ijs tantum, qui veræ pietatis cultores eccleſiæ vnitatem ob permixtā malorum multitudinem non deſerunt,qui & apud Eſaiam reliquiæ dicuntur,in quibus promiſſiones conſeruantur, & adimplētur,niſi,inquit,dominus reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſſemus & ſicut Gomorrha ſimiles eſſemus.

mus. Eſa. 1. Et rurſus, ſi fuerit numerus filiorum Iſraël tan quam arena maris, reliquię ſalue fient. Eſa. 10. Roma. 9. & Apoſtolus, inquit, an neſcitis in Elia quid dicit ſcriptura? quemadmodum interpellat Deum aduerſus Iſraël. Domine prophetas tuos occiderunt, & altaria tua ſuffoderũt, & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam. Sed qd dicit illi diuinum reſponſum? Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerũt genua ſua ante Baal. Rom. 11. 3. Reg. 19. Has reliquias Chriſtus oues ſuas appellat q̃ vocem eius audiunt, & ſequũtur, in hoc peculiariter à deo deſtinatæ, non vt extra magnam hanc domum priuata cõſuetudine ſe colligant, ſed vt in his magna illa domus conſeruetur, fulciatur & ſuſtenteẽ, ne plane & funditus pereat. Ipſæ enim ſunt domus illa fundata ſupra petrã, in quã ſi irruant omnia aduerſa, nihilominus firma, ſtabilis, & immobilis perſiſtet. Matth. 7.

Et vt hæc magna domus non ſemper ęque floreat multitudine piorum, nec ſit in ea ſemper eadẽ verbi perſpicuitas, propterea tamen ambigẽdum non eſt, quo minus in ea conſeruetur illa vera eccleſia, quæ ſola habet vnctionẽ ſpiritus docentem nos de omnibus. Conſeruatur autem dum retinetur doctrinæ vnitas, in ijs ſaltem quæ ad pietatem & ſalutem ſunt neceſſaria, fuerunt enim, ſunt, & erunt ſemper in hac magna domo, qui hanc doctrinam in fide, ſpe, & charitate conſiſtentem illabefactatam tueantur.

DE POENITENTIA POST lapſum. VIII.

IN hac ſola catholica eccleſia eſt remiſſio peccatorũ, qua non ſolum in baptiſmate, ſed etiam poſt baptiſma confertur pœnitentibus. Nec tantum iñ eccleſia eſt remiſſio peccatorum leuiorũ, quæ iugi ſanctificatione noſtri repurgãtur, verũetiam grauiorũ, de quibus dixit Apoſtolus, quoniãm qui talia agunt, regnum Dei nõ poſſidebunt. Et iterum. 2. Corint. 12. Timeo ne iterum cũ venero ad vos, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & impudicitia quã geſſerunt. Hanc remiſſionem peccatorum poſt lapſum negantes Nouatiani, qui & cathari, recte damnati ſunt, quod ſcriptura & verbo

& exemplo

& exemplo teſtatur,conuerſioni locum eſſe poſt lapſum. Ezechi.31.Math.18.Luc.15.Galat.6.Apocal.2.Act°.8 4 Regum.2.1.Timot.1.2.Corint.2.ſolum enim incredulitatis ſeu finalis impœnitẽtiæ ac blaſphemiæ in ſpiritũ ſanctũ,& deſperationis peccatũ remiſſionẽ non habet, neque hic neque in futuro ſæculo. Mat.12. De quo intelligi poteſt, quod ſcribit Apoſtolus ad Hebræos Cap.6. Impoſſibile eſſe eos,qui ſemel ſunt illuminati,& guſtauerunt donum cœleſte,& participes facti, ſunt ſpiritus ſancti,guſtaueruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque vẽturi ſæculi & prolapſi ſunt,rurſus renouari ad pœnitentiam,rurſus crucifigentes ſibi filium Dei & oſtentui habentes. Et iterum cap.10. voluntarie peccãtibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis,iam non relinquitur pro peccatis hoſtia ſed terribilis expectatio iudicii,Significat enĩ Apoſtolus eos,qui poſt acceptam notitiam euangelii,rurſus ſibi filium Dei crucifigunt & oſtentui habent ac volũtarie peccare non deſinunt,non habere aliam pro peccatis hoſtiam,ſed aliam per pœnitentiam reuocationem,qua le videre eſt in Iuda proditore, qui tradens & reiiciens Chriſtum non inuenit pœnitentiæ locum, tametſi pœnitentia commiſſi ſceleris ductus ſucclamaret, Peccaui tradens ſanguinem iuſtum. Matth.27. Non enĩ reſpexit in redemptorem,quem prodendo repulit,qu ale etiam de Eſau refert,& cæteris omnibus qui excuſauerunt ſe ne eis fieret verbum,& recuſauerunt loquentem. Hebræ.12.

Quod qui nõ credit in Chriſtum iam iudicat° ſit,quia non credidit in nomine filii Dei. Iohan.3.qui & ſubdit eũ qui incredulus eſt filio non viſurũ vitam,ſed mortem ſuper eum manſuram. Atque hoc eſt peccatum illud ad mortem de quo in Epiſtola 1. Iohan.cap.6.alioqui teſtatur in Hebræis Apoſtolus,excepto hoc incredulitatis & obdũrationis finalis immani crimine nullũ eſſe peccatũ, ne blaſphemiæ quidem præterquam in ſpiritum ſanctum, quod in eccleſia non remittatur,modo per fidem ad Chriſtum redeamus,in hac hoſtia,& alia nulla, peccata expiari credamus,ſic enim ait cap.3. Videte fratres ne quando ſit in aliquo veſtrum cor malũ incredulitatis,diſcedẽdi à deo viuo, ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, do-

nec ho-

nec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Nam vt ſubijcit, participes Chriſti effecti ſumus, ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus. Non enim vniuerſi qui profecti ab Aegypto peccauerunt, ſed qui exacerbauerunt audientes, corda obdurauerunt, & increduli fuerunt, ij ſoli non potuerunt introire propter incredulitatem.

Quanuis quoque pia eſt ſanctorum patrum expoſitio, qui locos illos Pauli interpretantur, de alia renouatione per baptiſmum, quàm eccleſia, in qua vnus tantum baptiſmus eſt, non agnoſcit.

Aa Conſtat autem conuerſionis poſt lapſum ratio, vt ſupra de iuſtificatione, dictum eſt, mortificatione, & viuificatione. Verum mortificatio hic non tantum contritionem ſed & confeſſionem, & ſatiſfactionem caſtigatoriã, de qua infra dicetur, poſtulat. Deſcribitur enim pœnitentia poſt baptiſmum ab Apoſtolo in hunc modum, vt ſi dolor ſeu triſtitia ſecundum Deum. in ijs qui peccauerunt, gignens in eis ſolicitudinem, indignationem, ſatiſfactionem, timorem, deſyderium, vindictam. 2. Corinth. 7.

Efficitur autẽ hæc mortificatio in nobis, nõ tam miniſterio legis Moyſi quàm lege ſpiritus vitæ, dum hæc in baptiſmo nobis inſita & peccato rurſus obruta, per Euangelii verbum in nobis reſuſcitatur, cordibus noſtris inclamans, memor eſto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, ſin autem venio tibi cito. Apoca. 2. Item, O inſenſati, quis vos faſcinauit non obedire veritati? ante quorum oculos Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt, & in vobis crucifixus. Et iterum, irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit?

Hæc vox ſpiritum noſtrum, præoccupatum peccato. ad contritionem, & inenarrabiles gemitus reuocat, qui in confeſſionem tandem erumpunt: & ſolicitudinem, indignationem, ſatisfactionem, timorem, deſyderium & vindictã pariunt & operantur, de quibus animi motibus dictũ eſt, in Dauid Propheta, Sacrificium deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.

Huic

Huic timori ſuccurrit fides,quæ reſpicit in Chriſtum, quem habemus apud patrem aduocatum iuſtum,& qui eſt propiciatio pro peccatis noſtris,nō pro noſtris autem tantum,ſed &pro totius mundi.1.Ioh.2.Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt , accedentes per ſemetipſum ad deum,ſemper viuens ad interpellandum pro nobis.Quod maneat in æternum,ſempiternum habens ſacerdotium Heb.7. Bb

Hac fide rurſus innouatio ſpiritus accipitur, & viuificatio mortificationi coniungitur. Sic enim precatur Dauid.Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco,& peccatum meum contra me eſt ſemper . Aſperges me hyſopo & mundabor,lauabis me & ſuper niuem dealbabor.Auditui meo dabis gaudium & lætitiam,& exultabunt oſſa humiliata. Spiritum rectum innoua in viſceribus meis,redde mihi lætitiā ſalutaris tui,&c. Et iterum: Quoniam die ac nocte grauata eſt ſuper me manus tua.Conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur mihi ſpina.Delictum meum tibi cognitū feci , & iniuſticiam meam non abſcōdi.Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino,& tu remiſiſti impietatem peccati mei . De hac remiſſione per teſtimonium ſpiritus,quemadmodum in iuſtificatione,certi reddimur:ſacramento pœnitentiæ cuiusvis in abſolutione conſiſtit,accedente , de quo poſtea dicendū erit.Hactenus de pœnitentia poſt lapſum, quę in ſola eccleſia Chriſti agitur,& remiſſionem obtinet peccatorum.

Collocutores ꝓte ſtantium de hoc toto articulo ſuum exhibuerunt ſcriptum ſignatum.

DE AVTHORITATE ECCLESIAE in diſcernenda & interpretanda ſcriptura. IX.

Eccleſiæ ergo authoritas cognoſcenda & requirenda eſt. Hæc vero authoritas, vt perſpici poſſit.ſciendum eſt,Deum,vt hanc eccleſiam ſibi compararet, principio vſum eſſe miniſterio verbi vocalis non ſcripti, quod quaſi per manus tradi & communicari voluit.Quemadmodum & Chriſtus apoſtolis ſuis mandauit,vt irent in mundum vniuerſum & prædicarent Euangelium omni creaturæ.Quo tamen vocali , & externo verbo Deus non aliter vtitur,quàm inſtrumento,quo internum illum affatum exhibet,quo ſolo aperiuntur corda.

Poſtea Dei beneficio addita eſt ſcriptura , tū vt huma

næ imbecilitati in obliuionem & errorem procliui, tum diaboli fraudibus, qui verbum excutere nunquam nõ molitur, ſuccurreretur.

Quia vero, vt dictum eſt, Deus ſciebat futurum eſſe, vt
Cc diabolus viuum illud verbum comparato in id, omni aſtu corrumpere ſatageret, & quod homines in hoc ſubornaret, qui transfigurantes ſe in angelos lucis tum ſcripturas adulterinas, quibus diuinam & apoſtolicam authoritatem arrogarent, ſub ipſorum etiam apoſtolorum nominibus ederent tum qui apoſtolicas in ſuam ipſorum perditionem deprauarent, vinculum quoq; charitatis, quod in eis eſſet, iniquis diſceſſionibus rumperent, idcirco eccleſię ſuam authoritatem eandemq́ue duplicem conſtare voluit.

Principio apud Eccleſiam eſſe voluit authoritatem iudicandi inter ſcripturas, & diſcernendi Canonicam à non Canonica, quę & ſuo tempore apud ſynagogã fuit poſtea per Chriſtum in Eccleſia confirmata: qua ſaluberrimus ille Canon Eccleſiaſticus conſtitutus eſt, qui ſanctam ſcripturam Canonicam tam veteris q̃ noui teſtamenti, certis terminis, & certis prophetarum & apoſtolorum libris contineri definiuit, ac eminentiam iſtam Canonicam ſacrarum literarum cæteris libris ademit, quæ per ſucceſſionem Epiſcoporum & propagationem eccleſiarum tanquam in ſede quadam ſublimiter conſtituta eſt, cui ſeruiat omnis fidelis & pius intellectus, vt omnino dubitari non liceat, ſit ne verum ſeu rectum, quicquid hęc ſcriptura continet. Ad hanc Eccleſiæ authoritatem reſpicit & illud Auguſtini. Euangelio non crederem niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoueret authoritas.

Quæ tamen authoritas in diſcernendo tantum veras ſcripturas à falſis ſita eſt. Nam omnem ſcripturam, quę in Eccleſiaſticum Canonem, vt vera ac diuina ſemel recepta eſt plane immobilem eſſe conſtat, & omni authoritate humana longe maiorem, de qua dixit Chriſtus, quod ſolui non poſſit. Vt fruſtra & irreligioſe diſputetur, num authoritas Eccleſiæ ſcripturis anteferenda ſit: nũ Eccleſia abolere ſeu mutare poſſit tradita in verbo Dei: num ſtatuere quid poſſit contra verbum Dei. Verum cum docente Apoſtolo Petro omnis prophetia ſcripturæ ꝓpria interpretatione

tatione non fiat,quod non humana voluntate allata ſit aliquando,ſed ſpiritu ſan&o inſpirati,ſic locuti ſunt homines,voluit quoque Deus vt authoritas interpretandi ſcripturas apud Eccleſiam,quæ ſpiritu ſuo regitur,eſſet,vt idē qui ſcripturę author eſt ſpiritus, eius etiam ſit interpres, vnde dominus legitur Lucæ vltimo,apperuiſſe diſcipulis mentem,vt intelligerent ſcripturas.

Non eſt autem hæc authoritas apud vllum priuatum requirenda, ſed ad totam Eccleſiam,& ad cõmunem conſenſum omnium piorum recurrendum eſt,quæ eſt,vniuerſalis teſtificatio ſpiritus ſan&i,firmamentum veritatis. In quam ſententiam dixit Apoſtolus.1.Timoth.3.Eccleſiam eſſe columnam & firmamentum veritatis. Summa enim authoritas interpretandi ſcripturas cui contradici non liceat,non apud ſingula membra,ſed apud totam eccleſiam reſidet,quæ non ſolum germanos ſacræ ſcripturæ libros à ſuppoſiticiis diſcreuit,ſed & germanam ſcripturæ interpretationem in neceſſariis tradidit.Qualia ſunt,quod patris,filii & ſpiritus ſan&i eãdem naturam & eſſentiam tres perſonas,& in Chriſto domino duas naturas &vnam perſonam confitemur.Hęc enim& plæraq; alia magis ſcripturarum interpretatione explicata,quàm ipſarum ſcripturarum verbis expreſſa,ipſis tamen ſcripturæ verbis implicita,omnis Catholica recepit Eccleſia.

Hinc eſt ꝙ Athanaſius ait Eccleſiaſticæ ſemper mos eſt diſciplinæ , quando hæreticorum noua do&rina exurgit,contra inſolentes quæſtionũ nouitates rebus immutabiliter permanentibus,nominũ vocabula immutare,& ſignificantius rerum naturas exprimere,quæ tamen exiſtentium cauſarum virtutibus , congruant , & quæ magis eaſdem antiquitus fuiſſe demonſtrat,non ortus nouitatē menſurant. Hæc ille. Et præclare Ireneus, ſi,inquit,de aliqua quęſtion dubitatio eſt,oportet ad antiquiſſimas recurrere eccleſias , in quibus conuerſati ſunt Apoſtoli,& ab eis de propoſita quæſtione ſumere,quod certum eſt. Quid enim vt ſubijcit, ſi neque apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis , ſequi nónne oportebat ordinem traditionis, quem tradiderunt hi,quibus committebant eccleſias? cui & barbari aſſenſerent,ſine attramentò ſcriptam habentes

per ſpi-

per ſpiritum in cordibus ſuis ſalutem.

Huius autẽ authoritatis, quam eccleſia circa ſcripturę interpretationem obtinet, in communi illo & vniuerſali perpetuo conſenſu ſitam in primis ſydonos, deinde Eccleſiaſticos ſcriptores omnium temporum, qui tamen ſuſpectæ fidei non ſunt, idoneos teſtes eſſe conſtat, cum vnanimiter tradunt ac docent doctrinam aliquam ab apoſtolis in nos vſque profectam, eſſe in eccleſia, ſemper receptam fuiſſe, quæ & ſcripturis conſentanea ſit.

Porro huic vero & perpetuo conſenſui, cui ſynodi & patres concors teſtimonium ferunt, obtemperare debem⁹ Sed ita, vt eccleſia illi obtemperandum eſſe cenſuit. Differunt enim quæ communi conſenſu tradita ſunt. Quædã enim eorum dogmata ſunt plane neceſſaria, quædam non item, quæ ſcilicet pro ratione temporis inſtituta mutari poſſunt. Quamobrem conſenſum iſtum communem ſecũdum rationẽm, qua loquitur nobis, & in illum finem in quem reſpicit, accipere debemus, ne in ſcriptura impingamus, néve dogmata, quæ Baſilius libro de ſpiritu ſancto ἄγραφα vocat cũ neceſſarijs dogmatibus de fide confundamus. Neq; enĩ par debuit haberi ratio prohibiti eſ⁹, & ſuffocati ſanguinis atque interdictæ fornicationis, tam etſi illud eadem authoritate qua iſtud, decretum, & multo tempore in eccleſia cõmuni omnium conſenſu, receptum atque adeo ſynodorum Canonibus firmatum ſit. Ad tempus enim neceſſarium hoc iudicatum eſt. Quamobrem ſine religionis præiudicio obſoleuit. ſed illud perpetuũ eſt, quod diuina lege expreſſum ſit, neque fornicarios, neque adulteros regnum Dei poſſeſſuros. Acto. 15. 1. Cor. 6.

Cæterum vbi ſcriptores, variant liberum habet lector auditórve iudicium quid approbet vel improbet, ita tamẽ ne quis temere ſibi confidat, ſed in rebus dubiis doceri magis cupiat quàm docere: & vbi neceſſarium videbitur iudicium de ambiguis Eccleſiæ deferat iuxta illud Apoſtoli. Cæteri diiudicent. 1. Cor. 14. nã & ſpiritus per Eccleſiam probandi & dijudicandi. nec ſtatim ſingulis permittendũ ſcripturas in quibus ſunt multa difficilia intellectu, ꝓ ſuo ingenio interpretari. 2. Petri vltimo. Eſt autem vniuerſalis eccleſiæ perpetuus conſenſus & orthodoxorum generalium

ralium conciliorum, quibus pridem omnes Eccleſiæ aſſenſum præbent, ac authoritas, à particularium Eccleſiarum & ſynodorum authoritate diſerte diſcernenda. Hoc enim vniuerſalis ille conſenſus, ac admirabilis in vnam eandẽq; doctrinam, conſpiratio proprium habet vt eius interpretationi ſtandũ ſit, quod notis infallibilibꝰ nitatur, quę ſunt promiſſiones diuinæ de ſpiritu veritatis, Eccleſiæ inquam defutura doctrinæ concordia, & cum ſcripturis cõſenſio. Quæ vtraq; ſignum ſunt ſpiritus, qui vnitatis dicitur non diſſenſionis, vt omnis verę interpretationis, ac ſalutaris orationis dictator & author eſt. Hæc conſenſio Eccleſiarum eſt etiam piorum ſanctimonia, miraculis, & ſanguine martyrum comprobata.

Cęterum Eccleſię particulares authoritatem quidẽ habent ſcripturas conferendi, ſcrutandi atq; etiã interpretãdi. Iohan. 5. Act. 17. ſic tamen, ne pugnet cum perpetuo illo cõſenſu, atq; dum variant ſententię, particulares Eccleſiæ minores ad maiores & plures, plures deniq; vbi neceſſum erit, ad vniuerſalem eccleſiam referant, quod fieri debet per cœtus, qui in ſynodis conuenient, quarum aliæ ſunt Epiſcopales, aliæ prouinciales, aliæ nationales, aliæ vniuerſales.

Atque hactenus de nota verbi dictum ſit.

DE SACRAMENTIS. X.

Secundum ſignum quo Eccleſia dignoſcitur, ſacramẽta ſunt, & illorum legitimus vſus, conſtat enim ſacramenta duabus potiſſimũ de cauſis diuina authoritate inſtituta eſſe, vna vt eſſent ſignacula & velut teſſerę quędã huius magnæ congregationis, quæ eſt Eccleſia. Nã vt Augustinus, inquit, in nullum nomen aut verum aut falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum viſibilium conſortio colligantur. Quamobrem dominus Ieſus Chriſtus leni iugo ſuo, & leui ſarcinæ nos ſubdens, ſacramentis numero pauciſſimis obſeruatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis, ſocietatem noui populi colligauit. Altera, vt ſint certa & efficacia ſigna voluntatis & gratiæ Dei erga nos, & proinde nõ ſigna, vt tantum ſignent, ſed vt ſanctificent, & nos de accepta gratia certos efficiant, vtq; in nobis fidem excitent, Ec

& ad mutuā dilectionē,ſanctos & Chriſtianos mores, prouocent,& inhortentur.

Recte ergo deſcribitur, ſacramentū eſſe ſignū viſibile inuiſibilis gratię Dei. Eſt enim tale ſignū,quod in ſenſum externum incurrens,admonet & erudit nos,vt quod foris in ſpecie viſibilis geri cernimus, intus per virtutem effici credamus.

Cōſtat vero ſacramentum duobus,elemento ſenſibili, vti ſignaret verbo, quod dum accedit ad elemeutum, fit ſacramentum.

DE SACRAMENTO ORDINIS. XI.

IAm quia Deus miniſterio verbi Euangelium ſuum, & per Euangelium certitudinem ſalutis in omnes gentes propagare voluit, ordinē inſtituit,primū ne ſi quilibet hoc munus præter omnem delectum vſurparet, doctrina fieret incerta, & tanquam paruuli fluctuantes, circumferremur omni verbo doctrinæ in nequitia hominum,per aſtutiam ad circumuentionem erroris. Ephe.4.

Deinde vt certi eſſemus miniſterium verbi & ſacramētorum non eſſe metiendum ex perſonis miniſtrantiū, ſed ex authoritate diuina. Chriſtus enim à miniſtris hanc in ſe transfert, dicens, ſicut me miſit pater & ego mitto vos. ꝗ vos audit, me audit, ꝗ vos ſpernit,me ſpernit, Deniq; vt ſciremus non eſſe priuato iudicio abrogandā authoritatē miniſtris ob malam tantum vitam, quamdiu doctrinam Chriſti & ſacramenta vitæ adminiſtrant,& ab eccleſiis tolerantur:ſed legitimæ ordinationi,quamlibet eam mali ad tempus occupent, ſuam authoritatem non eſſe datrahendam. ſicut ſcriptum eſt,ſuper cathedram Moyſi, ſederunt ſcribæ,& phariſæi:quæcunque dixerint vobis facite.

Hanc ordinationis vim,atque adeo ordinem, eſſe ſacramentum in eccleſia diuinitus inſtitutū ignorantes Donatiſtæ,fœdiſſime lapſi ſunt, quos beatus Auguſtinus validiſſime reuincit,ac confutat.

Ff Verbum huius ſacramēti eſt, quo nos Chriſtus de authoritate miniſtrorum,& efficacia miniſterij certos facit, ſicut,inquit,miſit me pater & ego mitto vos. Accipite ſpiritum ſanctū,quorū remiſeritis,&c. Item, Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.

Item,

Item, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eas.

Elementum verò huius ſacramenti, ſecundum generalem eius rationem, eſt impoſitio manuum Epiſcopalium, qua ſignificatur, electos confirmari in opus miniſterij, & accipere poteſtatem prædicandi verbi, conſecrandi Euchariſtiam, adminiſtrandi ſacramenta, ordinandi omnia in eccleſia, ad ædificationem: & coërcendi rebelles ac criminoſos. G

Vis autem huius ſacramenti complectitur poteſtatem ordinis & iuriſdictionis. Poteſtas ordinis, miniſteriū verbi, adminiſtrationem ſacramentorum, & eccleſiarum ordinationem ac ædificationem. Iuriſdictio verò poteſtatē excōmunicandi, & reſipiſcentes abſoluendi continet.

Sunt autem in eccleſia alij maiores, alij minores ordines, qui ſunt presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorū, acoluthorum, lectorum, exorciſtarum, & oſtiariorū, quorum omnium legitimus vſus, & adminiſtratio, ad veteris eccleſiæ regulam & morem reſtitui petuntur.

Cæterum inter Sacramenta, quæ in eccleſia publico miniſterio exhibentur, & quibus gratia fidelibus diuino munere confertur, hoc differentiæ habendum eſt, quod quædam auguſtiora & magis principalia ſunt, veluti Baptiſmus, ordo, Euchariſtia, & abſolutio, ſine quibus Eccleſia non conſiſtit. Quædam vero in hoc data & inſtituta ſunt, vt ſint quidem ſacra ſymbola in ſubleuationē & medicinā humanæ infirmitatis, at non neceſſaria vt illa priora, quāquàm valde vtilia & ſalubria, modo tamen religioſe & pie adminiſtrentur & accipiantur.

DE SACRAMENTO BAptiſmi. XIII.

Baptiſmi Sacramentum mandatum Domini, & diuinam promiſſionem habet, quæ his verbis cōtinetur: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Matt. 28. Et, qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Mar. 16. Hh

Elementum verò eius ſecundum generalem baptiſmi rationem eſt aqua, iuxta illud Chriſti. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō poteſt introire ī regnū Ii

Dei.Iohã.3.Eſt enim Baptiſmus lauacrum aquæ in verbo vitæ.Ephe.5.quo non carnis ſordes abijciuntur, ſed quo fit, vt bona conſcientia bene reſpondeat apud deũ per reſurrectionem Ieſu Chriſti, qui eſt in dextera Dei deglutiens mortem,vt vitæ ęternæ hæredes efficiamur.1.Pet.3.

Vis ergo Baptiſmi in his,qui rite & non ficte accedũt, eſt diuina virtute ab omni peccato mundari,& per ſpiritũ regenerationis ex filio iræ effici filium Dei.Tit.3.cõmori & cõſepeliri Chriſto,& reſurgere cum Chriſto in vitæ nouitate, vt conſepulti cum illo, & participes facti mortis eius,participes quoq; reſurrectionis eius ſimus, nouam vitam non noſtra,ſed diuina virtute,qua ille excitatus eſt, nobis per ſpiritum communicata, in nobis inchoantes. Roman.6.

Confert verò baptiſmus iuſtificationem, & de ea nos plane certos facit vt Paulus Galat.3.teſtatur. Quicunque inquit,in Chriſto baptizati eſtis,Chriſtum induiſtis.

Hæc baptiſmi vis rememoranda & exercenda eſt tota vita,vt homo Chriſtianus mortali huic moriatur vſui, vt abrenuncians mundo & diabolo, ſeipſum abneget, vt in deo reſpiret,& nouam vitam meditetur,donec hoc mortale induat immortalitatem, & caro per infirmitatem ſepulta reſurgat in gloria.1.Corin.15.Reſurrectionis enim nedum ſpiritualis,ſed & carnis,quæ futura eſt,baptiſmus pignus eſt & imago. Quemadmodum Ambroſius in cap.6. ad Romanos docet.

Docendum etiam eſt,eccleſiam mandatum ab Apoſtolis accepiſſe baptizandi paruulos, eſſeq; non ſolum adultis,ſed etiam paruulis baptiſmi gratiam neceſſariam ad ſalutem,quod & in illis genuinæ ſordes peccati ſint,quæ per aquam & ſpiritum aboleri debent, iuxta illud Euangelij. Niſi quis renatus &c.Ad quos etiam promiſſionem Euangelij pertinere conſtat, quam impoſſibile eſt pertinere ad eos,qui non ſunt Eccleſiæ inſerti per baptiſmum, & damnandi ſunt fanatici Anabaptiſtæ, qui paruulorum baptiſmum non recipiunt,& paruulos ſine baptiſmo ſaluos fieri affirmant.

DE SACRAMENTO CONFIRmationis. XIII.

POſt baptiſma ſuccedit ſacramentum confirmationis, Kk
quod etſi non ſit neceſſitatis ad ſalutem, verbo Chriſti tamen innititur, quo promiſit patrem rogantibus ſe daturum ſpiritum ſanctum. Elementum vero eſt, manuum impoſitio, ad quam etiam apoſtolorum tēpore ſpiritus ſanctus ſenſibiliter deſcendit in fideles. Poſtea cum, amplificata Eccleſia, donum illud diuerſitatis linguarum non eſſet amplius ad aſtruendam fidem neceſſarium, remanſit tamen manuum impoſitio: & authoritate quoq; eccleſiaſtica ſurrogatum eſt ſymbolum Chriſmatis, quo inuiſibilis & interior vnctio ſpiritus ſancti, fidem Chriſti poſt Baptiſma profeſſis denotaretur, vt teſtantur patres.

Vis ergo ſacramenti eſt, vt qui eo ſymbolo cum fiducia verbi & gratiæ Chriſti, quemadmodum in alijs ſacramentis, confirmantur, intelligant ac credant ſe accipere ſpiritum ſanctum, quo ſolo in via ſalutis progredi, perſeuerare, & tentationibus & inſidijs carnis, mundi, diaboli, feliciter reſiſtere poſſint.

Et quia nunc infantes omnes baptizātur, & ad Baptiſ Ll
ma fidei profeſſionem per ſe non edunt, conueniet vt pueri, poſtquam catechizati, & de religione Chriſti inſtituti, ad confirmationis ſacramentum percipiendum adducantur, fidem Chriſti & obedientiam Eccleſiæ ſuo etiam ore profiteantur, quemadmodum in cōcilio Aurelianenſi Canone tertio (qui habetur de conſecratione Diſtin. 5. capite vt ieiuni) conſtitutum eſt, vt tamen hinc aliarum Eccleſiarum mos hactenus obſeruatus non damnetur, donec cō cilio generali ſuper eo ſtatuetur.

DE SACRAMENTO EVCHAriſtiæ. XIIII.

EVchariſtiæ ſacramentum verbum habet, qui eſt omnipotens Chriſti ſermo, cuius virtute hoc ſacramentum conficitur, & quo fit vt poſt conſecrationē verum corpus & verus ſanguis Domini vere & ſubſtātialiter adſint, & fidelibus ſub ſpecie panis & vini, illis nimirum, hoc eſt, pane & vino, in corpus & ſanguinē domini tranſmutatis & tranſſubſtantiatis, diſtribuantur, qui habet in hunc mo-

dum. Accipite & manducate ex hoc omnes,hoc eſt corpus meum,quod pro vobis tradetur. Et ad calicem. Bibite ex hoc omnes,hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum.

Elementum verò eſt panis & vinum, ad quæ cum accedit verbum,fit ſacramentum. Duobus enim hoc ſacramentum conficitur: Viſibili Elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine,quę hoc ſacramento vere & realiter participamus.

Vis huius ſacramenti eſt,vt per viuificatricem carnem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ei nedum ſpiritualiter,ſed & corporaliter iungamur, & efficiamur os de oſſibus eius, & caro de carne eius certificati quod in ipſo Chriſto Ieſu acceperimus remiſſionem peccatorum,& in ſacramento virtutem reſtinguendi concupiſcentiam in membris noſtris hærentem. Dulciſſimum certe pignus remiſſionis peccatorum,vitæ æternæ, & ſocietatis cum deo nobis in Chriſto promiſſæ & exhibitæ.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ ſeu abſolutionis. XV.

Mm HVius ſacramenti verbum Mat.18.quæ ligaueritis ſuper terram,erunt ligata in cœlis, & quæ ſolueritis,erunt ſoluta in cœlis &c. Et Iohan.20.legimus. Hæc inquit Euang.cum dixiſſet Ieſus,inſufflauit in Apoſtolos & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum quorũ remiſeritis peccata remittentur eis, & quorũ retinueritis retẽta erũt. Verbum ſane omni ſuauitate plenum & redundans, quo mirifice eriguntur conſcientiæ lapſorum poſt baptiſmũ, quibus impij Nouatiani pœnitentiam in Eccleſia dandã eſſe,blaſphema in Dei miſericordiam voce negauerunt.

Elementum verò eſt ritus ille exterior, quo impartitur & accipitur abſolutio in verbo Chriſti. Et quoniam ſacerdotes in hoc ſacramẽto medicos agunt ſpirituales,qui conſcientias & peccatorum & vitiorum laqueis implicitas expedire,& mole iræ dei preſſas conſolari & erigere debẽt idcirco peccata ſaltem lætalia,quorum quis ſibi conſcius eſt,& quæ conſcientiam perplexam tenent & angunt,cõfitenda ſunt. Iuſtum quoque & ſanctum eſt, vt ad minimum quotannis ſemel quilibet ſe curationi paſtoris ſubiiciat.

Hic proteſtantes

ciat,quo paſtor fidem & conuerſionem confitentis explo-ret:& pro ſua ſpirituali prudentia, & prudentia arbitrio, ex verbo Dei informando, morbis confitentis ſalutarem medicinam adhibeat. Huc enim reſpicit parabola de Samaritano Lu.10.

exhibuerunt ſuũ ſcriptum ſignatum C.

Vis autem huius ſacramenti eſt,vt intelligant, ne dubitent,qui eo ſigno à peccatis,quæ iam legitimè confeſſi ſunt, abſoluuntur & eccleſiæ reconciliantur,ſe peccatorum vinculis liberari,& Chriſtum in cœlis ratum habere, quod miniſter eius nomine gerit in terris. Et quoniam poteſtas clauium ſe latius quàm ad remiſſionem peccatorum porrigit, de ijs poſtea fuſius dicemus.

De ſatisfactione quoque docendum eſt, ſatisfactionem propitiatoriã culpæ, & abolitoriam æternæ pœnę ſoli Chriſto tribuendam eſſe, Satisfactionem verò Canonicã quę & caſtigatoria dici poteſt, à parrochis & præpoſitis ſacramentorum acceptam, & ex fide peractam, præteritorum peccatorum cauſas excindere, & peccati reliquiis mederi,temporariam quoque pœnam ſeu tollere ſeu mitigare. In exemplum denique adhiberi. Cæterum pœnarum reſeruationẽ neminem ad integrũ nõſſe niſi Chriſtum Ieſum, cui pater omne iudicium dedit, & propterea pœnarum diſcuſſionem,& exactum iudicium,ſoli Deo relinquendum eſſe.

Nn De ſatiſfactione proteſtãtes exhibuerunt ſcriptum ſuum ſignatũ. D

DE SACRAMENTO MAtrimonij. XVI.

Matrimonij ſacramentum ſolis Chriſtianis peculiare eſt,qui ſciunt matrimoniũ, quod in Dei & Chriſti nomine iungitur,& contrahitur,vnius viri & fœminæ vnius,ſanctam & rectam eſſe coniunctionem,benedictione & conſecratione Chriſti firmatam,quòd non ita in infidelium matrimonio obtinet,Chriſtus enim,ſublato Iudaico diuortio,quod genti illi Moyſes ob duritiam cordis permiſit,matrimonium in primæuam vindicauit puritatem. Matth.19. Id quod etiam intimæ illius ſui& eccleſiæ coniunctionis ſacrum ſymbolum eſſe voluit Ephe.5.

Oo

Verbum huius ſacramenti ſitum eſt in ſermone Chriſti,dum inquit: Qui fecit hominem ab initio,maſculum,& fœminam fecit eos,& dixit: propter hoc dimittet homo

dum. Accipite & manducate ex hoc omnes,hoc eſt corpus meum,quod pro vobis tradetur. Et ad calicem. Bibite ex hoc omnes,hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum.

Elementum verò eſt panis & vinum, ad quæ cum accedit verbum,fit ſacramentum. Duobus enim hoc ſacramentum conficitur: Viſibili Elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine,quę hoc ſacramento vere & realiter participamus.

Vis huius ſacramenti eſt,vt per viuificatricem carnem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ei nedum ſpiritualiter,ſed & corporaliter iungamur, & efficiamur os de oſſibus eius,& caro de carne eius certificati quod in ipſo Chriſto Ieſu acceperimus remiſſionem peccatorum,& in ſacramento virtutem reſtinguendi concupiſcentiam in membris noſtris hærentem. Dulciſſimum certe pignus remiſſionis peccatorum,vitæ æternæ, & ſocietatis cum deo nobis in Chriſto promiſſæ & exhibitæ.

DE SACRAMENTO POENItentiæ ſeu abſolutionis. XV.

Mm HVius ſacramenti verbum Mat.18.quæ ligaueritis ſuper terram,erunt ligata in cœlis, & quæ ſolueritis,erunt ſoluta in cœlis &c. Et Iohan.20.legimus. Hæc inquit Euang.cum dixiſſet Ieſus,inſufflauit in Apoſtolos & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum quorũ remiſeritis peccata remittentur eis, & quorũ retinueritis retēta erũt. Verbum ſane omni ſuauitate plenum & redundans, quo mirifice eriguntur conſcientiæ lapſorum poſt baptiſmũ, quibus impij Nouatiani pœnitentiam in Eccleſia dandã eſſe,blaſphema in Dei miſericordiam voce negauerunt.

Elementum verò eſt ritus ille exterior, quo impartitur & accipitur abſolutio in verbo Chriſti. Et quoniam ſacerdotes in hoc ſacramēto medicos agunt ſpirituales,qui conſcientias & peccatorum & vitiorum laqueis implicitas expedire,& mole iræ dei preſſas conſolari & erigere debēt idcirco peccata ſaltem lætalia,quorum quis ſibi conſcius eſt,& quæ conſcientiam perplexam tenent & angunt,cōfitenda ſunt. Iuſtum quoque & ſanctum eſt, vt ad minimum quotannis ſemel quilibet ſe curationi paſtoris ſubiiciat.

Hic proteſtantes

ciat,quo paſtor fidem & conuerſionem confitentis exploret:& pro ſua ſpirituali prudentia, & prudentia arbitrio, ex verbo Dei informando, morbis confitentis ſalutarem medicinam adhibeat. Huc enim reſpicit parabola de Samaritano Lu.10.

exhibuerunt ſuũ ſcriptum ſignatum C.

Vis autem huius ſacramenti eſt,vt intelligant, ne dubitent,qui eo ſigno à peccatis,quæ iam legitimè confeſſi ſunt, abſoluuntur & eccleſiæ reconciliantur,ſe peccatorum vinculis liberari,& Chriſtum in cœlis ratum habere, quod miniſter eius nomine gerit in terris. Et quoniam poteſtas clauium ſe latius quàm ad remiſſionem peccatorum porrigit, de ijs poſtea fuſius dicemus.

Nn De ſatiſfactione proteſtãtes exhibuerunt ſcriptum ſuum ſignatũ. D

De ſatisfactione quoque docendum eſt, ſatisfactionem propitiatoriã culpæ, & abolitoriam æternæ pœnę ſoli Chriſto tribuendam eſſe, Satisfactionem verò Canonicã quę & caſtigatoria dici poteſt, à parrochis & præpoſitis ſacramentorum acceptam, & ex fide peractam, præteritorum peccatorum cauſas excindere, & peccati reliquiis mederi,temporariam quoque pœnam ſeu tollere ſeu mitigare. In exemplum denique adhiberi. Cæterum pœnarum reſeruationẽ neminem ad integrũ noſſe niſi Chriſtum Ieſum, cui pater omne iudicium dedit, & propterea pœnarum diſcuſſionem,& exactum iudicium,ſoli Deo relinquendum eſſe.

DE SACRAMENTO MAtrimonij. XVI.

Oo

MAtrimonij ſacramentum ſolis Chriſtianis peculiare eſt,qui ſciunt matrimoniũ, quod in Dei & Chriſti nomine iungitur,& contrahitur,vnius viri & fœminæ vnius,ſanctam & rectam eſſe coniunctionem,benedictione & conſecratione Chriſti firmatam,quòd non ita in infidelium matrimonio obtinet,Chriſtus enim,ſublato Iudaico diuortio,quod genti illi Moyſes ob duritiam cordis permiſit,matrimonium in primæuam vindicauit puritatem. Matth.19. Id quod etiam intimæ illius ſui& eccleſiæ coniunctionis ſacrum ſymbolum eſſe voluit. Ephe.5.

Verbum huius ſacramenti ſitum eſt in ſermone Chriſti,dum inquit:Qui fecit hominem ab initio,maſculum,& fœminam fecit eos,& dixit: propter hoc dimittet homo

patrem & matrem,& adhærebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna. Itaq; iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo deus cõiunxit, homo non ſeparet. Et paulo poſt, Moyſes ob duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras, ab initio aũt non fuit ſic. Quamobrẽ quicunq; dimiſerit vxorem ſuã, niſi ob fornicationẽ,& aliam duxerit, mœchatur. Quod Apoſtolus 2. Cor. 7. interpretatur, cũ ait: His qui in matrimonio iunčti ſunt, prçcipio. non ego, ſed dominus, vxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam. aut viro ſuo reconciliari.

Elementũ huius ſacramenti, eſt exterior illa viri & mulieris cõiunctio, qua in Dei nomine & Chriſti in eccleſia copulãtur. Quod Paul[9] vocat nubere in domino. 1. Cor. 7

Vis ergo ſacramenti eſt, vt intelligant coniuges ſe nõ humana, ſed diuina authoritate coniunctos, gratiam accepiſſe, qua ipſis legitimus coniugalis congreſſus nõ imputetur ad culpam, qua & Chriſtianus gentilẽ coniugem ſecũ manere eligentem ſanctificet,& ſanctos, hoc eſt, Deo dicatos filios exuſcitet, qua deniq; perpetuam fidem coniugi ſeruet, vt ſint duo in carne vna, vt Chriſtus & eccleſia. Tob. 3. & 6. Hebr. vlti. 1. Cor. 7. Eph. 5. Huius ſacramenti vim ignorantes Manichçi & Tatiani, qui & Eucratitç, matrimonium ex doctrina dæmoniorum prohibentes, apoſtolica cenſura damnati ſunt. 1. Tim. 4.

Quæ verò de diuortijs & matrimonialibus iudicijs deliberanda erunt, reſeruentur ad reformationem.

DE SACRAMENTO VNCTIONIS INFIRMORUM. XVII.

VNctio infirmorum in Eccleſia vſitata ex verbo Iacobi Apoſtoli deſumpta eſt. Hic enim Apoſtolus, haud dubium non ſuo nomine, ſed vt ſeruus Ieſu Chriſti vobis tale mandatum reliquit. Infirmatur quis, inquit, in vobis? inducat presbyteros vt orét ſuper eum, vngentes eũ oleo in nomine domini,& oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum dominus: etſi in peccatis ſit, remittentur ei. Iacob. 5. in quo ſitum eſt huius ſacramenti verbũ quod fide apprehenditur. Oleum vero eſt huius ſacramenti elementum, quo ſignificatur ægroto, quod morbo ſuo infirmitate corporis delaſſatus reſpirare debeat in vno Chri-

ſto, qui eſt vnctus oleo lætitiæ præ omnibus participibus ſuis, vt cogitet ſe veluti athletã aliquem in extrema pugna conſtitutum in nomine domini inungi, ne vlla vi morbi nullíſve diaboli inſultibus ſuccumbat, ſed confortatus fide, carnẽ, mundum & ſatanam ſub pedibus velociter conterat, idque in illo, in quem vngitur. Chriſto.

Ad hoc ergo hæc vnctio adhibetur cum oratione, vt infirmus in fide, & Eccleſiæ oratione confirmatus, confidat ſe à deo velut viuũ Eccleſiæ membrũ reſpici & exaudiri, vtque velut fortiſſimus miles inuictâm ſpem ſumat de aduerſis omnibus in Chriſto triumphandi, vt deniq; certa fiducia, ſiue moriatur, ſiue reconualeſcat, æternam ſalutis promiſſionem infallibilis Dei, non aliter, atque certiſſimæ anchoræ innixus complectatur & expectet.

DE VINCVLO CHARITATIS, quæ eſt tertia Eccleſiæ nota. XVIII.

Tertia nota, qua dignoſcitur eccleſia, eſt vinculũ charitatis, & pacis, Ephe. 4. inter cætera eccleſiæ chariſmata lõge pręſtantiſſimũ, 1. Cor. 13. quod vt in eccleſia firmum conſtaret, vocauit nos initio De⁹ per baptiſmũ vnitatẽ corporis myſtici, vnoq; quẽ cœlitus demiſſum hauſimus, ſpiritu nos potauit, vt ſcilicet inuicẽ eſſem⁹ mẽbra. Pp.

DE ECCLSIAE HIERARCHICO ordine, & in conſtituenda politia authoritate. XIX.

Sic autem corpus iſtud Myſticum, & multis mẽbris coagmentatum temperauit, vt vnum alterius operat indigeret, & quod præſtantius, & nobilius eſt, ignobilius, & infirmius non deſpiceret, quo nullum eſſet in corpore ſchiſma, ſed in idipſum ſolicita ſint mẽbra, vt ſi quid patitur vnum membrum, compatiantur cætera ſiue honorificetur vnum membrum, congaudeant ſimul & omnia membra.

De hoc toto articulo exhibuerũt ꝓteſtantes ſuum articulum de vnitate eccleſię ſignatũ. E.

Vnicuique ergo membro data eſt gratia ſecundũ menſuram donationis Chriſti. Nam etſi idẽ ſit ſpiritus, tamen diuiſiones gratiarum ſunt: idem ſit domin⁹, diuiſiones miniſteriorũ ſunt: idem ſit Deus, qui operatur oĩa in omnibus, diuiſiones tamen operationum ſunt. 1. Cor. 12.

Itaque ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem prophe-

prophetas,alios vero Euangeliſtas,alios verò paſtores & doctores ad inſtaurationem ſanctorum in opus miniſterij,in ædificationem corporis Chriſti,donec perueniam⁹ omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectũ,in menſurã ætatis plenæ adultæ Chriſti, vt iam non ſimus paruuli fluctuantes,& non circũferamur omni vento doctrinę,per verſutiam hominum,per aſtutiam qua nos adoriuntur vt imponant,nobis veritatẽ autẽ facientes in charitate creſcam⁹ in illo,per omnia qui eſt caput Chriſtus,ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iuncturã ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſura vniucuiuſque mẽbri,augmentum corporis facit in ædificationem ſui per charitatem. Ephe. 4.

Quamobrem,vt D. Cyprianus inquit, Eccleſiæ vnitas firmiter tuenda & vindicanda eſt,maxime ab Epiſcopis, qui in eccleſia Apoſtolorũ loco pręſident,vt epiſcopatum quoque ipſum vnum atq; indiuiſũ probemus. Epiſcopatus ſiquidem vnus eſt,cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur Eccleſia vna eſt,quæ in multitudinem, latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum, & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum.

Proinde quoque Chriſtus quanuis apoſtolis omnibus vt idem Cyp. ait,poſt reſurrectionem ſuã, parẽ poteſtatẽ tribuat,tamen vt vnitatem manifeſtaret,vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua authoritate diſpoſuit: hoc enim vt ſubiicit,erant vtique cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis. Sed exordiũ ab vnitate proficiſcitur,vt eccleſia vna monſtretur. Hactenus ille.

Hinc ſcripturæ Petrum veluti verticem,& os,& principẽ apoſtolorũ deſcribunt,cui Chriſtus nedũ poteſtatem ſed & nomen ſuum communicauit,etſi non ipſi ſoli,ſed tamen ipſi principaliter cum aliis:vt vnitas eccleſiæ inſinuaretur præcipuam ſolicitudinem,dũ ei paſcendas oues com mitteret, Iohan. 21. impoſuerunt, & curam confirmandi fratres in ædificationem & robur eccleſiæ iniunxit., Lucæ. 22. Quam & ſtatim in exordio eccleſię ſuſcepiſſe videtur. Quemadmodum in actis Apoſtolorum legimus Capite nono

te nono, quod tranſiuerit & inuiſerit vniuerſos, quam tamen non in deſtructionem eorum, quæ cæteri bene ædificaſſent, ſed in confirmationem magis contulit, cum ſcilicet agnoſceretur Euangelium per cæteros prædicatum per omnia reſpondere Euangelio ſui apoſtolatus: atque adeo vnum, & idem Euangelium omnium eſſe, quę & Paulo fuit cauſa proficiſcendi į Hieruſalem, & conferendi Euangelium cum Petro, Iacobo, Iohanne. Galat. 2. Non quod Euangelium per Paulum prædicatum, id quod à ſolo deo acceperat, ab illorum authoritate penderet, ſed vt illi eandem prædicationis gratiam in Paulo agnoſcentes, dextras ei ſocietatis, quod eſt concordiæ & conuenientiæ ſignum, darent, & eo ſigno eccleſias in fidei & charitatis vinculo confirmarent, vt inter cæteros Tertullianus teſtatur.

Et quia Chriſtus hanc eccleſię vnitatē hierarchico ordine vſq; ad finem durare voluit, idcirco in locū Apoſtolorum diuina nimirum diſpenſatione, ſucceſſerūt Epiſcopi, qui ſinguli ſingulis eccleſiis vt Hieronymus inquit, in ſchiſmatis remedium propoſiti ſunt ne vnuſquiſque ad ſe trahens eccleſiam Chriſti, vnitatem rumperet. Inter Epiſcopos quoq; cuiuſq; prouinciæ vnus Archiepiſcopus qui & Metropolitanus. & inter Metropolitanos, Patriarchæ ſeu Primates conſtituti ſunt, qui initio tres tantum numerabantur. Quorum Romanus veluti cathedram Petri vicaria ſucceſſione obtinens, Primas iudicatus eſt, nō quod dignitate ſacerdotij cæteros antecelleret, ſed magis amplitudine ſollicitudinis, & prærogatiua iurisdictionis, vt eccleſiæ vnitas conſeruaretur, anteiret. Hoc ordine ita cuſtodito, & per legitimam ſucceſſionem Epiſcoporū conſeruato, vinculum illud charitatis omnibus chariſmatibus ſupereminens in primis firmatur. Quod Ireneus ī libro. 3. & 4. contra hæreſes ſæpe teſtatur ac docet. Cæterum vt vinculum illud charitatis, quod, vt Auguſtinus inquit, proprium eſt catholicæ eccleſiæ donum, commodius retineretur, Chriſtus miniſtris & eccleſiæ ſuæ poteſtatem fecit, politiam eccleſiaſticam ordinandi, qui in piis cæremoniis & diſciplina eccleſiaſtica cōſiſtit. Iā quod ad cæremonias attinet

as attinet,mandatum habent & poteſtatem, qui præſidét, nedum cæremonias,quas ad excitandam retinendamque pietatẽ facere arbitrabuntur,ordinis & decoris cauſa con ſtituendi:ſed & ritus externos in diuinis literis expreſſos ad fidei & charitatis regulam dirigendi ac exhibendi, ac prout,ſecundum temporum ac locorum ratio nem,fideli-um ſaluti expedire & ſufficere nouerint diſponendi ac mo derandi,quo ſpectat illud Euangelij.Quia dominus eſt filius hominis etiam ſabbati.Lucæ ſexto.Item de diſciplina (quæ à claue iuriſdictionis pendet,& ſine qua euangelicꝰ vigor in eccleſia non ſubſiſtit)conſtituenda ac diligenter retinenda,præſides: ac obediendi præpoſitis,ſubditi mandatum habent.Heb .13.1.Cor.11.

Sic tamen,vt hæ cæremoniæ & diſciplina hoc fine in Eccleſia inſtituantur,& adminiſtrentur,non vt in illis fiducia ſalutis,quæ in gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cõ ſiſtit,reponatur.Hoc enim eſſet Deum fruſtra colere man datis hominum, contra mandatum domini.Matth. 15. & Eſaię 1.Sed tantum vt ſint incitamenta & retinacula pie. tatis,vt omnia in Eccleſia pie,decenter,honeſte,& ordine fiant.1.Corin.14. Quæ tales quoque erunt, ne vllatenus ab Euangelica puritate & ſimplicitate diſſentiant,néve la queum conſcientijs inijciant,& Chriſtianæ nihil derogét libertati.1.Corinth.7.

Libertas autem Chriſtiana in hoc potiſſimum ſita eſt, vt qui gratia Chriſti Ieſu,& donatione ſpiritꝰ ſancti à co actione legis liberati ſumus,vltro facientes,quæ lex mora lis præcipit,ſciamus iuſtitiam noſtram,quæ ſpiritualis eſſe debet,ab externis obſeruationibus non pendere, eas ſicut propter retinendam & fulciendam fidem infirmorum, & charitatem inſtitutæ ſunt,ita charitati cedere debere, atque etiam ſi res ita poſtulare videtur,ſine peccato omitti poſſe.Ita tamen ſi abſit & ſcandalum & contemptus.Luc. 6.Tunc enim ſemper plus illud valet,miſericordiam volo,& non ſacrificium.Mat.12.Hactenus de eccleſiæ notis & authoritate generatim dictum ſit.

DOGMATA QVAEDAM, QVAE eccleſiæ authoritate declarata,firmata ſunt. XX.

Cæterum

Caeterum quædam etiam ſpeciatim recenſenda ſunt, quæ hac authoritate, qua eccleſia tum in dijudicãdis ſcripturis & dogmatibus, tum in conſeruanda politia vtitur, firmata ſunt & conſtituta. Ex prima illa itaque authoritate, qua eccleſia de ſcripturarũ interpretatione, intellectu, & mente iudicat, ſunt ſequentia dogmata, & explicationes veluti diuinitus traditæ, vt ſunt Symbolum apoſtolorum, de conſubſtantialitate Trinitatis, de ęqualitate perſonarum de duabus naturis, & vnitate perſonæ in Chriſto de duplici voluntate in Chriſto, de peccato originali, de baptiſmo infantum, & ſimiles.

Hac quoque authoritate receptum eſt, ſanctos, qui ad vitam futuri ſæculi præmiſſi ſunt, veluti nobiliſſima Eccleſiæ membra, quos pater cœleſtis filios agnoſcit & honorat, Iohan. 12. Filios vt fratres ac cohæredes habet, Roman. 8. Spiritus ſanctus templa ſua vocat. 2. Corin. 6. laudandos: ac eorum memoriam, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum conſociemur, religioſa ſollennitate celebrandam eſſe, quemadmodum Augu. habet, contra Fauſtum Manichæum, lib. 20. ca. 21. Et paul' ad Heb. 13. Quorum inquit, intuentes exitum conuerſationis, imitemini & fidem. Sentit enim eccleſia (nec deſtituta quidem in hoc ſcripturis) ſanctos miro deſiderio ſalutis noſtrę (vti vnius eiuſdemque nobiſcum corporis membra, quæ ſine nobis conſummanda non ſunt, Hebræ. 11.) teneri, & proinde eos Deum pro nobis exorare, Deum quoque ſanctos pro nobis ſolicitos exaudire, & propter illos nobis benefacere. Exo. 32. Danie. 3. Et vt non dubium eſt, ſanctis ſua eſſe merita, quæ tamen etiam Dei ſunt dona: ita communi Eccleſiæ conſenſu receptum eſt, vt pie in hunc modum oretur Deus, quo ſanctorum ſuorum meritis præcibuſque concedat, vt in omnibus ſuæ protectionis muniamur auxilio, non quidem ipſorum meritis ex ſe, verũ per Chriſtum dominum noſtrum, cuius gratia & illi ſeruati ſunt, cui etiam omne meritum illi acceptum ferunt.

Nec damnandum eſt, ſi quis religioſa quadam pietate & animi quodam ardore in commemoratione tam intimæ noſtræ cum illis in Chriſto vnionis, eos etiam nominatim appellet, ſed extra preces quæ ad altare offeruntur: in quibus

Rr Dehac p̃te & ſuper paragra-

pho ſe- quēti pro teſtantes exhibue- runt ſcri- ptum ſuū de ſanctis ſignatū.

quibus ad ſolum Deum patrem per Chriſtum dirigenda eſt oratio, vt habet concilium Carthaginenſe tertium. Sic tamē vt tota fiducia in ſolum Chriſtum Ieſum omnis boni authorem reponatur, & nihil, quod Deo proprium eſt, ſanctis tribuatur, tantum vero vt conſerui, qui iam meruerunt fieri ſupernorum ciuium conſortes, non ſecus quàm qui nobiſcū adhuc in carne ſunt, ſancti dei homines, adiuuandas noſtras preces, apud deum implorentur.

F. S S. Et quia facilis eſt hominum à vera pietate in ſuperſtitionē lapſus, diligenter ac ſedulo de his docendi ſunt homines, hoc eſt, de collocanda ſolum in Deum fiducia, ſoli Deo ſacrificia offerenda, ſolum Deum vt vnicum ſalutis noſtræ authorem inuocandū, ſanctos vero non aliter habendos, quàm ſedulos apud Deum precatores, noſtræ ſalutis auidos, eoſdemq; non in ſua virtute, ſed in ipſo Deo (cui de illorum victoriis gratiæ agendæ ſunt) honorandos, & imitandos,

Præclare certe Auguſtinus libro.3.contra epiſtolā Pelagij ad Bonifacium ca.3. non, inquit, conſtituimus martyribus templa, ſacerdotia, ſacra & ſacrificia, quoniam nō ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus, honoramus ſane memorias eorum tanquam ſanctorum hominum Dei, qui vſq; ad mortem ſuorum corporum pro veritate certarunt, vt innoteſceret vera religio, falſis religionibus victis atque conuictis. Quis autem audiuit aliquando fidelium, ſtantem ſacerdotem ad altare, etia ſuper ſanctum corpus martyris, ad Dei honorem cultumq; conſtructū, dicere in precibus: Offero tibi ſacrificium Petre vel Paule, vel Cypriane, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit, & ſanctis ſuis angelis cœleſti honore ſociauit, vt ea celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, & palmarum, eodem inuocato in auxilium, ex eorum memoriæ recordatione adhortemur. Quæcunque igitur adhibentur religioſorum obſequio in martyrū locis, ad ornamenta ſunt memoriarum, nō ſacra ſunt vel ſacrificia mortuorum, tanquam Deorum. Hæc ille. De ſanctorum martyrū veris reliquiis, ea ſemper fuit in eccleſia ſententia, quod reuerenter & religioſe habēdæ eſſent, pri-

mum quod hi ſanctorum cineres & oſſa veluti quędam relicta nobis pignora,& exuuię,nos eius,quæ in illis fuit,ſi dei & charitatis commonefaciant, dum ſcilicet recogitamus hæc eadem oſſa illa,quibus compaginatum olim fuit corpus inhabitantis gratiæ domicilium,quibus cohęſerũt membra,iampridem templa ſpiritus ſancti fuiſſe. Qua recordatione fides noſtra in Deum,non dubium,excitatur, vt quemadmodum illi per fidem vicerunt regna,& operati ſunt iuſtitiam,ita & nos eundem fidei ſpiritum habentes,eorum exemplo confirmati,aduerſa omnia in domino vincere annitamur . Quamobrem etiam deum tam inſignia ſæpe miracula ad martyrum memorias,ędidiſſe com pertum eſt,nimirum,vt fidem ſuorum incenderet , & eos ad imitationem ſanctorum prouocaret. Nam vt Auguſtinus:(cum eccleſiam in miraculo ad memoriam beati Stephani facto plaudentem refert) Quid,inquit,erat in cordibus exultantium,niſi fides Chriſti? pro qua Stephani ſanguis effuſus eſt.

Deinde reliquiarum venerationem in hoc quoq; vtilẽ iudicauit vetuſtas,quod & futuram reſurrectionem tacito quodam affatu nobis promittant , & ſpem noſtram ad futuram glorificationẽ corporis expectãdam erigant, quod certe tum fit,dum recolimus eadem illa ſanctorum corpora,quandoq;,etſi immutata,ad vitam excitanda,ac Deum noſtrum eſſe Deum Abrahã,Deum Iſaac , Deum Iacob, Deum inquam non mortuorum,ſed viuentium.

Sed quoniã hic facile ſurrepit ſuperſtitio, quod plurimus abuſus hactenus oſtendit,populus diligenter docendus eſt,nõ fidere reliquiis,nec reliquias adorare,ſed in eis tantum exoſculari ſanctorum fidem, & charitatem , atque hinc vitę & doctrinę recordatione accendi, futuręq; reſurrectionis ſpe fulciri debere.

Verum & hoc interim valde cauẽdum eſt,ne alię quã verę reliquię , & verã ſanctorum martyrum monumenta habeantur,nẽ ve ipſę reliquiæ ad quęſtum exponãtur aut circumferantur. Quod ita quoque in multis Synodis con ſtitutum eſt.

Iam & imaginum vſum non in totum eſſe damnandũ, communi Eccleſię cõſenſu probatur,ſed hoc omnino cauendum

uendum,ne illis aliter quàm imaginibus vtamur quod tũ fit,cum ad excitandam modo geſtorum recordationem, & hiſtoriæ memoriam adhibentur,veluti cum imago ſaluatoris noſtri non ideo ſtatuitur, ſeu pingitur,vt ipſa qua ſi Deus colatur vel Chriſti etiam cultus aliquis ad eam inſtituatur, ſed vt proponatur tamen, ad admonendum homines Chriſti, & eorum quæ pro nobis paſſus eſt, vt in eius amore incaleſcamus, cuius imaginem videre deſideramus.

In primis ergo prouidendũ eſt,ne vllæ imagines quã verarum rerum & hiſtoriarum in Eccleſiam inuehantur. Deinde,ne ad ſæculi vanitatem affingantur. Denique, ne in imagines ipſas vlla fiducia collocetur. Nam tum demum ſine periculo retinentur, ſi nihil eis diuinitatis tribuatur,ſi nulla ſpes ſalutis in eis reponatur,ſed tantum ad memoriam,& recordationem,veluti quædam trophæa rerum diuinitus geſtarum habeantur, & quod imagine repræſentatur,non autem ipſa imago veneretur.

V v De miſſa exhibuerunt Proteſtantes proprium ſcriptum ſignatũ. G. Ad hæc omnis eccleſia, Miſſam,in qua verum corpus & verus ſanguis Chriſti conficitur,ſacrificium eſſe conſentit,ſed incruentum & ſpirituale,in ea enim (modo pie & religioſe agatur) Deo quattuor ſpiritaliter offeruntur. Initio enim Chriſtus qui ſeipſum patri in mortali corpore cruentã ſufficientem & bene placentem pro totius mundi peccatis hoſtiam cruci affixus obtulit idem ille in Miſſa(quæ eſt omnium ſacrorum ſanctiſſima actio, & publicum in eccleſia miniſterium) totius eccleſiæ nomine repræſentatiuo ſacrificio, eidem Deo patri immolatur.

Quod certe fit cum eccleſia illum eiuſque verum corpus & ſanguinẽ Deo patri pro totius mundi peccatis pia prece ſiſtit Nam etſi oblatio illa in cruce ſemel facta trãſiit non reiterabilis,victima tamẽ ipſa immolata perpetua virtute conſiſtit, vt non minus hodie in conſpectu patris oblatio illa in ijs, qui eam Deo religioſa fide repræſentant, fit efficax, quàm eo die,qua de ſacro latere ſanguis & aqua exiuit.

In quam ſententiam patres corpus & ſanguinẽ Chriſti in altari præſentia,nunc preciũ pro peccatis totius mundi,nunc precium redemptionis noſtræ,nunc victimam ſalutarem

Iutarem appellare conſueuerunt. Et Chryſoſtomus teſtatur nos eandem hoſtiam, quæ ſemel oblata eſt, in ſancta ſanctorum ſemper offerre,atque vnum eſſe vtrobique ſacrificium,vnum Chriſtum,& hic plenum exiſtentem, & illic plenum,ſic tamen,vt quod nos agimus ſacrificium exemplar ſit illius,in commemorationem eius,quod factum eſt ſemel. Nec ab re, Deus enim in hoc donauit nobis Chriſtum Ieſum filium ſuũ,vt de noſtris viribus diffiſi,deq; noſtris peccatis nobis probe conſcij, illum veluti vnicam & potiſſimam victimam pro noſtris peccatis ſatisfactoriam Deo patri repræſentemus. Ipſe enim natus eſt, ipſe datus eſt nobis,vt quicũq; in eũ credimus,non pereamus, ſed pacem cum Deo,recõciliati per ſanguinem eius habeamus.

Secundo. Eccleſia in hoc Miſſæ ſacrificio ſeipſam quoq; quatenus Chriſti myſticum corpus eſt,per Chriſtũ deo offerre non dubitat. Dum enim ex immolatiõe Chriſti ſemel in cruce peracta,ſpiritualiter agnoſcit nos in vniuerſum omnes perditos eſſe, niſi per vnicam illam hoſtiá reconciliati ſeruemur,fit vt viciſſim ſe totam Deo cõſecret, quemadmodum Chriſtus nos omnes in cruce portabat,& totius eccleſię cauſam gerebat,eam in ſeipſo Deo patri offerens. Sic eccleſia tantam oblationem pia deuotione recolens,ſe totam per Chriſtum Deo viuo viciſſim dedicat. Yy

Et quoniá ramos ſuos in præterita,pręſentia,& futura tempora extendit,& membra habet non tantum,qui pſentem vitam adhuc ex fide viuũt,ſed etiam qui cum ſigno fidei pdeceſſerunt. Idcirco in hoc auguſtiſſimo ſacrificio, quod per publicũ miniſteriũ cõſentiente fide peragit, cũ recolit Chriſtum ob id mortuum ſemel, vt & viuorum & mortuorum dominetur,non ſe diuidit,ſed veluti ſe totam colligens non ſolum præſentium,ſed & ſanctorum, quos iam certo apud Deum viuere nouit,& aliorum quoq; fratrum& ſororũ,(qui in domino ſed non defecati ſatis, obdormiuerunt)meminit,ac teſtatur ſe in hoc ſacrificio vnitatem corporis Chriſti intelligere:ſeq; per fidem tũ illorum,qui apud Deum viuunt,ſocietati, ſuaui communicatione copulari,tum cæterorum omnium in Chriſto membrorum pia ſolicitudine & charitate tangi & teneri.

Quamobrem patres teſtantur,Eccleſiam in eodem ſa-

crificio non ſolum memorias martyrum cum ad excitandam imitationem,tum vt meritis eorum conſocietur,religioſe celebrare,ſed & pro fidelib⁹ defunctis,in vniuerſum ſupplicare atque à Deo horum animas eiuſcemodi precibus ſubleuari:qui tamen vt hoc eis poſt mortem prodeſſe poſſit,in hac vita ſibi per fidei meritum comparant.

Tertio. In miſſa ſacrificium laudis(quę huius quoque conſtitutionis finis eſt)offertur,hoc eſt, ſacrificium fidei, ſpei,& charitatis,atq; id in primis gratiarum actionem cõplectitur,quam pro illo ſummo beneficio & nobis & vniuerſæ eccleſiæ collato perſoluimus, propter quam tremenda & reuerenda iſta myſteria, Euchariſtia appellantur,quòd ſint beneficiorum recordatio plurimorum, caputq; diuinæ erga nos charitatis oſtendant, noſq; faciant debitas Deo gratias ſemper exoluere. Gratiarum actioni communicatio & confeſſio doctrinæ,obſecrationes, orationes,poſtulationes & preces pro omnibus hominibus,& pia vota,ſacrificia certe ſpiritualia & Deo grata, coniuncta ſunt,quæ etiam in præſentia tanti ſacramenti magis efficacia & plus valere cenſentur, vt enim Cyprianus inquit. In huius veraciſſimi & ſanctiſſimi corporis præſentia non ſuperuacue mendicant lachrymæ veniam, neque vnquam patitur contriti cordis holocauſtum repulſam. Hic Hierarcha pius, eleuatione manuum crucis myſterium repræſentans,confidenter orat pro ſua & populi ignorantia. Hactenus ille.

Poſtremo. Eccleſia & dona quædá,tam panis quàm vini,ex quibus partim corpus & ſanguis Chriſti cõficiebantur,offerebat,partim & eleemoſynæ fiebãt. Et iuſtum eſt, quod populus in hoc ſacrificio ſe non tantum verbis Deo conſecret,ſed & ſymbolo aliquo externo teſtetur,quod ſe totum dedicet Deo. Nam is mos in eccleſijs pene abolitus eſt,cũ olim omnibus diebus dominicis panis & vinum, & res aliæ ab omnibus tum viris tum mulieribus ad altare offerebantur,quemadmodum decreta,quę Fabiano tribuuntur,teſtantur. Iã ſi Canon ille miſſæ(quem veteres ſolennem & prolixam precem ſuper panem & calicem trifarie digeſtam appellarunt)in hunc,quẽ diximus,ſenſum, intelligatur,nihil habet incommodi,ſuperſtitioſa tãtum abſit

opinio

opinio:quia quidam,de natura & energia hui⁹ ſanctiſſimi ſacrificij male edocti,virtutem eius ex ſolo externo opere quod facit ſacerdos,in ſe deriuari putabãt,tametſi illi nullam viuam fidem afferrent, nullam pietatem adhiberent, nulla cõmunione,vel precũ ſeu orationis,ſacrificio aſſenſum præberent. Quales erant,qui nulla ſua nephandæ impietatis & execrandorum flagitiorum habita ratione, in peccandi propoſito perſeuerantes,ſe huic ſacratiſſ. ac diuiniſſ. actioni damnabiliter miſcuerunt,perſuaſi ſibi miſſam ſolius externi operis,quod ſacerdos facit, virtute ꝓdeſſe. Etſi ipſi nihil probæ mẽtis afferrent. Quæ opinio damnáda eſt,atq; etiam tales,ſi publica ſint crimina, à ſacris arcẽdi,ſi occulta,vt ſe à tam tremendis myſterijs,dum reſipuerint,ſubtrahant,docendi ſunt.

Hic proteſtantes exhibuerũt ſuum articulum de priuata miſſa ſignatum H.

Zz. Hui⁹ ſentẽtiæ nos ſumus,ſed conſilium quod ſubiungitur i libro num id tale ſit, vt eo poſſit tranqlitati Eccleſiarum vtrinq; cõmode & Chriſtiane conſuli relinqm⁹ Cę. Max. & ſacri imperij ordinib⁹ expẽdendum. Iulius Pflug. Iohannes Gropper.

DE VSV ET ADMINISTRATIONE ſacramentorum,& cæremonijs quibuſdam ſpeciatim. XXI.

Svnt ex vna parte,quibus perſuaſum eſt,miſſam peragi non debere,niſi adſint,qui cũ ſacerdote ſacrificante ſacramenti corporis & ſanguinis ſumptione cõmunicẽt. Quod eo fine hoc ſacramentum primũ per Chriſtũ inſtitutum & cõmendatũ ſit,vt vnus panis & vnũ corp⁹ multi ſimus:quod exvno pane & vno calice participamus,atq; hunc fuiſſe veteris eccleſiæ morem aſtruunt.

Sunt ex altera,qui exiſtimant miſſam etiã pie celebrari,ſi modo adſint,qui ſpiritualiter tantum cũ ſacerdote cõmunicent, & ſacrificio conſenſum præbeant, & ſi horum quoq; ſententia populus docendus, & diligenter admonendus ſit,vt quã ſępiſſime cõmunicet,& qui quotidie peccat,quotidie quoq; anhelet ad ſumendam medicinã. Atq; hanc ſententiam,ne cum veterum quidem more pugnare dicunt,ac etiam putãt hunc vſum iuſtificationi Chriſti nihil præiudicare,quod ſacerdos hoc publicum in eccleſia miniſterium gerens,ſe omnibus, qui toto terrarum orbe hoc ſacramento participant,per fidẽ adiungat,ad hæc verentur iſti,ne ſi hic vſus ex eccleſia tollatur,fieri poſſe,vt(q̃ eſt hoĩm præſentis tempeſtatis in frequẽtandis myſteriis accidia)hoc ſacrificium laudis,quod Chriſtus in Eccleſia frequentiſſimum eſſe voluit, quã rariſſime celebretur. Ac

demum etiam in totum fere omittatur.

Hic quoniam vtriq; de ſua ſententia ſunt perſuaſi,fieri forſan poſſit,vt ſinguli in ſuo ſenſu abūdare permitterent, ne hi qui ſine cōmunicantibus ſacramentaliter, cū aſtanti bus tamen & cōſenſum ſacrificio præſtātibus , ſacrificium offerunt,damnarentur. Illi vero non cogerentur aliter q̃ præſentibus communicantibus Miſſam habere.

Rurſum ſunt ex vna parte, qui dicūt Sacramentū corporis & ſanguinis ſub vtraq; ſpecie populo adminiſtrari debere,quod id Chriſti mandato & inſtitutioni , & mori veteris eccleſiæ ſit conſentaneum.

Sunt ex altera,qui cum exiſtiment hoc potiſſimum in Sacramentis ſpectandum,quo ſignatis magis quàm ſignis fruamur,& acquieſcamus,ac conſtet interim ſub vna tantum,quantum ſub duabus ſpeciebus contineri,aſſerendum non eſſe,vt impium damnandum,quod eccleſia iam multis ſæculis laicos vna ſpecie contentos recte communicare & nihil contra inſtitutionem Chriſti facere eſt arbitrata,eo maxime,quod Chriſtus eam authoritatem eccleſiæ reliquiſſe videatur,vt in externis ſacramentorum cæremonijs eam moderationem adhibere poſſit, quæ pro ratione temporum & locorum fidelium ſaluti, cum ſufficere , tum commodare exiſtimetur.

Verū cum iā plurima in Germania plebs perſuaſa ſit, Chriſti mandatum & inſtitutionem requirere, vt integra ſacramenta accipiat,& omnino cauendū,ne quis ad hæc ſacroſancta myſteria participanda cū mala conſcientia accedat,operæprecium videbitur,ſi eccleſia,ad medendum his malis,omnibus liberum faciat,ſub altera vel vtraq; ſpecie communicare,ſic tamē ne hinc cuiq; vlla anſa præbeatur, receptam hactenus in eccleſia conſuetudinem temere damnandi,vel poſthac inuicem iudicandi. Certe cæremoniā iſtam cōmunionis vtriuſq; ſpeciei ad neceſſitatem alligare abſurdum fuerit,vel propter abſtemios,ægrotos,& ſimiles qui à vini ſpecie plane abhorrent.

Deniq; ſunt ex vna parte qui poſtulant ſacramenta ea lingua adminiſtrari,quo à populo intelligatur, vt is clare ac diſerte intelligésq; agatur,ad omnia reſpondeat. Amē.

 In quo Paulum Apoſtolum 1.Cor.14. authorem citant.

Sunt

Sũt ex altera,qui putãt in Latina Eccleſia latinam lin guam retinendam eſſe,ac ſufficere arbitrantur, ſi populus ſubinde in cõcionibus de his quæ in miſſa aguntur, clare ac diligẽter edoceatur,ac admoneatur ſingulis actionibus ſuum adhibere cõſenſum,pioq; deſiderio apud Deum ambire, vt publicis eccleſiæ votis aurem ſuæ benignitatis accommodet,ſi tamen ad hæc populo, quod epiſtolæ nomine,& quod ex Euangelio recitatur,lingua ab eo intellecta explicetur. Atq; hi etiam verentur,ne ſi hęc ſumma myſteria ad tantam ac tam promiſcuam multitudinem (quæ eſt præſentis eccleſiæ facies)lingua vernacula frequẽter affe rantur & decantentur,fore vt ab impijs & male inſtitutis in canticũ & prouerbiũ vertantur, atq; ita impingatur in id quod inhibuit Chriſtus,ne,ſcilicet,ſanctũ canib⁹ dareſ.

Verum hic facile ab eruditis & pijs viris ea moderatio inueniri ac inſtitui poterit,quo fiat vt neq; dignitati ſacramẽtorũ quicq̃ detrahatur, neq; ſanctæ plebi plus rerũ,quę geruntur,intellectos,& ſuũ amen ſubtrahatur. Et cum antiqui ritus & obſeruationes,qui circa ſecramentorum adminiſtrationem nobis quaſi per manus traditi ſunt,raram pietatem redoleant:erunt quoq; deligendi viri tum docti, tũ pij,qui eoſdẽ ritus ac formulas diligẽter inſpiciãt & examinẽt,vt ſi quid forſan irrepſerit,ꝙ ad pietatẽ nihil fecerit id tollaſ,& antiqua puritas & ſynceritas ſacris reſtituatur.

DE DISCIPLINA ECCLEſiaſtica. XXII.

HAnc conſtat in eccleſia quàm maxime neceſſariã eſſe,quod ea ſola fidei ac ſpei noſtræ retinaculũ ſit, & cuſtos itineris ſalutaris,dux,magiſtra,fomes,& nutrimentum virtutis,quæ facit in Chriſto &,vnitate corporis eius ſemper manere,iugiter in Deo ad proximi vtilitatem viuere,& ad promiſſa cœleſtia,& diuina præmia peruenire,quam ſectari ſalubre,negligere lætale eſt. Quemadmodum D. Cyprianus docet. Hæc eſt quam Apoſtolus Timotheo ac Tito Epiſcopis pręſcribit,vt norint,quomodo eos oporteat in domo Dei conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei, columna & firmamentum veritatis.1.Tim.3.

Iam vt hęc ob nimiam rerum præſentium exulcerationem ſubito ad ſeueritatem antiquorum canonum reuoca-

ri non poſſit,annitendum tamen modis omnibus eſt, vt ſaltem,quoad fieri poteſt,eccleſię reſtituatur,ac in dies ma gis ac magis augeſcat.

Eſt tamen in eccleſia duplex omnino diſciplina ſpectã da & requirenda,vna cleri,altera populi.

Vt autẽ cleri diſciplina inſtituatur,ante omnia neceſſarium eſt,vt ad gubernandas & regendas eccleſias,ac alia publica miniſteria gerenda,nulli niſi probati & idonei aſſumantur. Id quod debet omnibus omnium graduum miniſtris,tam ſummis quàm medijs & infimis, obtineri. In vſum itaq; reuocandæ ſunt canonicæ electiones, & electorum examina,manuum impoſitiones,cõfirmationesq; ad apoſtolicã regulam & veteres canones exigẽda, & omnino prouidendũ,vt quę gratis impartiri Chriſtus mandauit,gratis quoq; dentur,& omnis omnino ſymoniæ labes ab eccleſia tollatur. Item,vt nulli niſi ad certum miniſterium,vt habet Chalcedonenſe Concilium, ordinentur.

Deinde vt quilibet ſuum officium ſedulo ac diligenter faciat & exequatur,ac interim caueat ne falcem ſuã in meſſem alienam mittat ſecundum veterum canonum inſtituta. Et inter cætera vt Epiſcopi Germaniæ,qui eccleſiarum regimini,Imperatorum beneficio,ciuilem adminiſtrationem coniunctã habent,eã quã debent eccleſijs curã,præcipuam habeãt,& in hoc potiſſimũ ſint,vt eccleſijs vbiq; de idoneis miniſtris proſpiciãt,manus nemini cito imponãt. 1. Tim. 5. ſed viros conſtituãt boni teſtimonij plenos ſpiritu ſancto,ac ſapientia,nõ ad ociũ,ſed ſuper opus. Act. 6.

Inſuper,quo nihil magis neceſſariũ eſt,ſedulo inuigilandum erit,vt vita ac mores miniſtrorum ſua profeſſione digni ſint,vt primum vita, deinde doctrina populum inſtituant,ne quos ſermone ædificant,deſtruant exemplo,vtq; ſingulorum miniſterijs mores quoq; reſpondeant.

De cœlibatu proteſtantes exhibuerũt ſuum ſcriptum ſignatũ I.

Hic optimus habendus eſt præceptor Paulus, q qualẽ oporteat eſſe Epiſcopum,quem & presbyterum appellat, & quales diaconos,ſuum Timotheum ac Titum diligenter edocet. Ex qua Apoſtolica formula pene oẽs antiqui Canones,qui de vita miniſtrorum ſunt,dimanauerunt.

Et quoniam viderunt Patres, Paulo quã maxime curæ fuiſſe,vt qui miniſtrarent eccleſijs,ab omni ſolicitudine liberi

beri,ea tantũ quæ domini ſunt curarẽt,atq; eũ q cum vxore eſt de ijs nõ poſſe nõ ſolicitũ eſſe,quę ſunt mũdi.1.Co. 7.plurimũ ſemper fuerunt propenſi ad indicendam miniſtris perpetuam continentiam,etſi in hac re non eadem ſe ueritate vetus & recentior eccleſia vſæ fuiſſe reperiantur.

Vetus enim eccleſia eos,qui tantumvnius vxoris mariti eſſent,ad ſacerdotium aſciuit,ac decreuit etiam ne tales vxores ſuas religionis obtentu abiicerent,vt habet canon Apoſtolorum octauus Gangarenſis concilij, & ſententia Paphnutij in concilio Nicæno recepta. Eos vero qui poſt baptiſmum duabus nuptijs implicati fuiſſent, aut concubinam habuiſſent,aut viduam duxiſſent,aut diuortio ſeparatam à viro,aut meretricem,aut ancillam,aut aliquã,quæ publicis ſpectaculis mãcipata fuiſſet, à ſacerdotali cõſortio excludebat,vt habet Canon Apoſtolorum 16.

Cæterum ijs qui cœlibes ad ſacerdotiũ vel diaconatũ perueniſſent,matrimonio interdixit,vt habet Canon Apoſtolorũ 25. Niſi tamen diaconi in ipſa ordinatione proteſtati fuiſſent,ſe velle haberevxores,nec poſſe ſe continere. Hi enim ſi ad nuptias veniſſent, manebant in miniſterio, propterea quod ijs Epiſcopus licentiã dediſſet,vt teſtatur concilium Ancyranũ,Canone 9. Eos vero q nulla proteſtatione facta contra tacitã profeſſionẽ nuptias contraxiſſent,à miniſterio tantũ ſubmouebat,hoc eſt,offerre,& ſermonem ad populum facere,aut aliquib⁹ ſacerdotalibus officijs perfungi non permittebat,laico tantũ communione eis conceſſa,vt habet Canon 15.concilij Ancyrani.

Deniq;,qui contra expreſſam profeſſionẽ,& votũ,matrimoniũ contraxiſſent,excommunicabat, ſed interim ea erat apud Epiſcopũ loci authoritas,vt talibus cõfitentib⁹ humanitatẽ facere poſſet,vt habet Canon concilij Chalcedonenſis 15.& 16. Matrimoniũ vero nõ diremit,vt teſtatur Auguſtinus Canone nuptias 27.quæſtione 1. A.3 A.4

Porro,ne Epiſcopus aut qſq̃ ex clero ſubintroductam mulierẽ haberet,omninovetabat,vt habet Canon 3.Synodi Nicænæ. Clericos vero in fornicatione deprehẽſos extra eccleſiam abiecit,& ad pœnitentiam inter laicos agendam redegit, vt habet Canon 1. concilij Neocæſarien. Poſtea recentiores Canones cõiugatos ad ſacerdotiũ ſeu

D 4 diaco-

diaconatum promoueri vetuerunt. Presbyteros quoque & diaconos, qui ante ordinationem nuptiis iuncti fuiſſent, abſtinere ab omni opere coniugali, atque adeò ſeparari à coniugibus iuſſerunt. Matrimonia quoque qui presbyteri ſeu diaconi poſt ſuſceptum ordinem contraxiſſent, diremerunt, & irrita declararunt. In hac ergo Canonũ diuerſitate, ſi poſtremi Canones omnino poſt hac retinẽdi ſunt, neceſſarium quoque erit, vt cenſuræ, quæ in fornicarios in veteribus canonibus diſtringuntur, in vſum quoque reuocentur, ne publicum ſcandalum ex impura miniſtrorũ vita eccleſiæ ingeratur.

Poſt vitam cleri recte inſtitutam, pari cura prouidendum eſt, vt Parrochi puram & ſynceram doctrinam populo tradant, vt ſanam habeant verborum formam, cuius finis ſit ea quæ veræ fidei, & charitatis ſunt, reiectis omnibus fabulis & quęſtionibus curioſis, ſedulo inculcare, quẽadmodum Apoſt. docet. Quod finis præcepti ſit charitas, de corde puro, conſcientia bona, & fide non ſimulata. Itẽ, vt verbum ſine vllius contumelia, ſed abſque contentione ſpargant, ab errore caueant, falſam doctrinam arguant, ſanæ verò doctrinæ fortiter adhæreſcant. In quo opus erit, vt breuis aliqua formula, quæ doctrinę ſummam cõtineat, publica authoritate edatur, ad quam vbique Parrochi ſuas conciones exigant.

Prouidendum eſt quoque, vt in Eccleſia nihil, neq; in precibus, neq; in hymnis, neq; lectionibus, quam quod ex ſcripturis, & receptis authoribus deprõptum eſt, recitetur. Item, vt externi ritus, qui ad pietatem, honeſtatem, ordinẽ, & tranquillitatem eccleſiæ faciunt, obſeruentur.

Et cum diuerſitas ordinum, monaſteriorum, & plæriq; abuſus, qui in monaſteriis committuntur, multis ſcandalo ſint, nec monaſticæ eum fructum pręſenti eccleſiæ afferat, quem attulit olim, reformationi quoque eius inuigilãdum eſt, vt poſt hac ſint monachi, apud quos doctrina Chriſtiana vigeat, qui linguas, & bonos authores conſeruent, ſcripturas ſcrutentur, & explicent: concionibus & ſe, & populum inſtituant, ſic tamen ne Parrochis in officio præiudicent, ac ea faciant, quæ eos antiqui Canones facere debere cenſuerunt.

Vt autem tales in Eccleſia miniſtri,ac etiã monaſticæ profeſſores haberi queant,conſtituendæ ſunt apud cathedrales & collegiatas eccleſias,& in monaſteriis ſcholę,quibus præficiantur viri tum docti,tum pij.

Et quoniam operarius dignus eſt mercede ſua : & miniſtris eccleſiarum, & profeſſoribus honeſta ſtipendia ſeu ſalaria cõferenda ſunt,ne egentes in ſuo munere tepeſcãt.

Poſtremo, vt hæc omnia in perpetuo curſu retineantur,habendæ ſunt ſuis temporibus genetales, nationales, prouinciales, Epiſcopales, Archidiaconales, & aliæ ſynodi:in quibus de omnibus iſtis diligens inquiſitio fiat. Itẽ vt gradatim appelletur, & ſecundum veteres Canones de cauſis Eccleſiaſticis ordine & rite cognoſcatur.

DE DISCIPLINA POPVLI. XXIII.

CVm in ſancta plebe ſint ſenes,anus, iuuenes, puellæ. mariti,vxores,parentes,liberi, domini,ſerui. Sint itẽ diuerſa viuendi genera & vocationes,curæ erit Eccleſiæ miniſtris, vt omnes & ſinguli ſuam vitam & mores ad doctrinam Euangelicam conforment,vt vocationi ſuæ ſeruiant,& tranquillitati ſtudeant & paci.

Deinde vſus clauiũ, qui iuriſdictionis dicitur,in eccleſiam,quoad fieri poteſt, reuocandus eſt,& cenſura Eccleſiaſtica ſecundũ Apoſtolicã & veterum Canonũ cẽſurã reſtituenda,vt q publice criminoſi ſunt & impuri,ſeu refractarij & contentioſi, & qui eccleſiæ ſcandalo ſunt,à cõmunione& ſacris,donec reſipuerint, arceant̃ & prohibeãtur.

Pœnitentia quoq; publica,quantũ fieri poteſt,in vſum reuocanda,vt non niſi facta ἐξομολογήσει & obtenta reconciliacione,qui publice deliquerunt,in Eccleſiam recipiantur. Idque ad eam moderationem quam præſentia tempora ferant. A.5.

Poſtremo de ieiunijs,de delectu ciborum, ferijs,& ſimilibus corporalibus exercitijs,quę partim cæremonialia ſunt,partim diſciplinæ, facile conuenerit, ſi viris aliquot, pijs iuxta ac doctis, hoc negotij delegetur, vt hęc omnia ad eam moderationem reducant, quo nulli laqueum iniiciant,ſeu oneri ſint,ſed ad exercendam pietatem & opera vere bona (de quibus Decalogus & Euangelium præcipit)nos reddant alacriores.

ANNOTATIONES ECKII IN PRAECEDENTEM LIBRVM, VBI vel errat, vel friget vel cautè legendum eſt.

PRAEFATIO.

IMprobaturus aliqua libri præcedẽtis, pauca præfari volo: primo omniũ nemo exiſtimet me in cuiuſquã odium hęc annotaſſe, aut detrahendi libidine adactum: ſed veritate coactum (cuius merito ſemper debet eſſe victoria) in defenſionem veræ fidei catholicæ, hæc ad piorum inſtructionem & conſolationem ſcripſiſſe, quæ ſi Cæſa. Maieſtati (quæ mihi ſacroſancta eſt ac auguſtiſſima, ac à deo ordinata, digna profecto quæ feliciori ſæculo imperitaret) fuiſſent monſtrata, librum illum prorſus reieciſſet, nedum eum principibus catholicis, aut collocutoribus ob
Hiſt.tri- tuliſſet: Nec eſt res noua, huiuſmodi libros principibus vi
par.lib.3. ris obtrudi: nam & Diuus Conſtantinus pius Auguſtus
cap.6 fidei expoſitionem ab Arrio & Euzoio ſuſcepit, tam artificioſe compoſitam: vt Imperator arbitraretur ipſos ſimilia credere his patribus, qui in Nicæa conuenerant: vnde perſuaſus ita eſt Chriſtianiſſimus princeps, vt teſtaretur eorum rectam eſſe fidem per epiſtolam ad Alexandrinos, Aegyptũ & Lybiam. Nemo enim ſufficit ſatis cauere hæreticorũ dolos: nam Impe. volens experiri de Arrio, percunctatus eſt, an Nicæni Concilij decreta ſeruaret? Ille
Cap. 10. repẽte ſubſcripſit: & imperator miratus ei iuramẽtum detulit: qui etiam fraudulenter hoc egit: ſcripſerat enim hæreſim ſuam in charta, quam ſub ala ferebat: vnde vere ſe iurare credidit, dicens ſic ſe ſapere, ſicut ſcripſiſſet, ſicut Zozomenes & Socrates hæc in ſcriptis reliquerunt: Sic circumuẽti ſunt doloſis ſcriptis, patres in Mareote, vt per calumniã contra Athanaſium geſta cõfecerint, dum Sardicã
Li.5.c.17 mitterentur: Sic & Syrmij tentati ſunt catholici, quos cal
Lib.5.c.8 liditate verborum hæretici decipere nitebãtur: Hoc idem ſimplicibus euenit occidẽtalibus epiſcopis Arimini, agente Thauro præfecto: Non enim intellexerunt illis propoſita, patrum ſententiæ Nicæni Concilij eſſe cõtraria ſicut
Damaſus. Damaſus Papa teſtatur in epiſtola in Illyricum miſſa.

Porrò

Porrò iure quodam librum hunc expugno:qui primus errata,& minus ſobrie dicta illius,antequam veniret in colloquium,coram Reuerendiſſimo patre D.Antonio à Granuella Epiſcopo Attrebaten. viro optimo & catholico detexi.Quòd etſi neſcio quem fingerent authorem libri,ante biennium mortuum:ſtatim autem violenta præſumptione deprehendi authorem libri:qui tum aderat : nam librũ conabatur defendere:aut ſi non potuit reſiſtere obiectionibus meis,dicebatur mitigare ſcripta libri,ſcribamus ſic, faciamus ita:omittamus iſta,cum ſimilibus. Tacitus argumentabar apud me, niſi eſſes author libri, non auderes librum à Cæſare propoſitum mutare,minuere aut eiaddere: Dum autem infirmitate grauarer moleſtius,intellexi amicorum , & virorum fide dignorum relatione omnibus catholicis doctoribus diſplicuiſſe hunc librum, in quem etiã ſcripſit Reuerendus pater D. Iohan. Menſing Suffraganeus Halberſtaten : annotauit quædam Petrus Maluenda Burgen.cum aliis Hiſpanis D. Petro Orticio, D.Alnaro à Maſcoco &c.ab initio vſque ad calcem iudicium deſuper fecit,D . Nicolaus Apelles Bauarus , annotauit quædam D. Burckardus de monte Geldrius , quædam etiam annotarat D.Iohannes Cochleus,cuius zelum in fide iam viginti annis , tota nouit Germania : Diſplicuit liber iſte etiam alijs Doctis. Alberto Pighio præpoſito Traiecten. D.Roberto Scoro alumno Parchiſien.veteri amico meo, à tempore nunquam ſatis Laudati Cardinalis Domiuici Grimãni Veneti fe.re . Iudicium magiſtri ſacri Palacij F. Iohannis ord.Pred.ex actis Reuerendiſſimi legati Gaſparis Conterreni facile inferius patebit . Pater Euerhardus carmelita Colonien.& Hermannus Monaſterien.minime approbarũt ſcripta libri illius,& ſecreta quorundã cõſilia. Idẽ ſentio de D.Chũrado herzẽbachir,de alberto Konig Iuliacen.de nouo ꝓuinciali ord. prædicatorũ cũ patribus ſuis:ſuperſedeo enumerare D.Iohãnẽ Aſtmannũ ꝑpoſitũ Phorzenſem.D.Petrũ Speiſer Curien.D.Iodocũ Hoffalter Lubecen.D.Iohannẽ Militis Sedunen.cũ multis aliis: Ideoq; audacius meam quoq; ſententiã,priuatim Illuſtriſſimo principi meo catholico D.Vuilhelmo Comiti Palatino Rheni ac ſuperioris &inferioris Baioariæ Duci.

ECKIVS. Prim° cõfutauit librum.

Author libri.

Doctores quib° ille liber diſplicuit.

inter

inter frequentes paraxiſmos ſcriptam, non grauabar huc reponere licet tunc, deſtitutus non ſolum ſanitate,ſed & librorum præſidio: Ideo eam hic pinguiorem reddam & ſuccoſiorem.

Proderunt autem annotationes iſtæ,non modo,vt pius lector moneatur ne impingat,ſed etiam ad hoc vt docti videant,quàm lippis articulis tranſierit iſta Brucer: qui ſi tam eruditus eſſet,quàm vult videri (Licet & ego opiner eum non omnino indoctum) expunxiſſet plæraque in hoc libro, neque à catholicis, neque à diuerſariis recipiéda. At ne oratio excreſcat in caput,promiſſa exequamur.

ANNOTATIO IN ARTICVLVM. 1.

A.1. ARticulus iure omitti potuit, cum nunquam fuerit inter catholicos & diuerſarios controuerſus: at cum librum facere volumus, oportet extraria & peregrina congruere.

B.2. Citat Eccleſiaſtem. Solummodo hoc inueni, quod
Eccle.1 Deus fecerit hominem rectum,& ipſe ſe infinitis miſcuit
3. quæſtionibus. Parum hoc probat propoſitum: ſed rectius
Eccle.17 ſua comprobat ex Eccle. 17. At quòd ex Epheſijs citat.
Epheſi. 1 Paulus loquitur non de homine in ſtatu inſtituto naturæ integræ, vt liber citat, ſed de lapſo, tamen prædeſtinato & reſtaurato? Et quod ſubdit.

Homo in hac integritate conſtitutus,veram ac viuam
C.4. Dei ſui notitiam poſſidebat.

Hic noua profert author,prius inaudita, hominem in paradiſo viuam habuiſſe Dei noticiam,& non apparet intellexiſſe quæ dicit: Nam nec ſcriptura,nec patres loquũtur de noticia viua: licet apud illos legamus, de fide viua, ſermone viuo,de operibus viuis,de aqua viua,fonte viuo: at de noticia viua non memini: fateor tamen ſcripturam
Ioan.17 intelligere notitiam viuam, illam ſcilicet beatificam, dicente ſaluatore. Hæc eſt vita æterna,vt cognoſcant te ſolum deum verum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

Et vt fundum negocij tangã, Author vult Adam habuiſſe noticiam viuam in paradiſo ac ſi per hoc differret à nobis,cum ſi eſſet honus Philoſophus & naturalis Theologus,debuit ſcire omnem noticiam eſſe viuam, dicente
2. de aĩa. Ariſtotele, viuere in viuentibus eſt eſſe: ſic & intelligere in intel-

In intelligentibus eſt eſſe,id quod clari⁹ alibi dicit. Viuere eſt ſentire vel intelligere. Itaque omnis noticia noſtra eſt actus vitæ,eſt vita & viua: Et hoc adeò eſt verũ, quod ſi non eſt viua,ſiue in brutis, ſiue in animantibus,non eſt noticia:cum rectè iuniores hoc conſentiant, ad hoc quod noticia ſit noticia, requiratur quod vitaliter immutet potentiam: Nam habitudo efficientiæ, non requiritur, habitudo ſubiecti non efficit, vt poſt alios Petrus de Candia ſubtiliter declarauit. Primum patet in ſapientia Salomonis, in ſcientia Apoſtolorum: ſecundum liquet, ſi noticia poneretur in lapide, non eſſet ei noticia ſecundum Aliacen. licet alibi oſtendam acutum aliter poſſe dicere. 9. Ethic. Petrus de Candia. Petrus A liacenſis.

At dicet quiſpiam pro libro. Adam habuiſſe clariorem noticiam,quàm nos habeamus, licet non intuitiuam? Reſpondeo, author libri nõ ſic locutus eſt, ſed nouator recedens à modo loquendi doctorum, dixit viuam notitiam in eo fuiſſe:& ego non dubito, quin non intellexerit ſeipſum. Habuit quippe Adam clariorem noticiam,quia ipſe habuit cognitionem rerum in ſe:quomodo enim impoſuiſſet nomina omnibus animantibus: Nondum Deus inflixerat vulnus potentiæ intellectiuæ, vt nihil eſſet intellectu, quin prius eſſet in ſenſu, vti modo fit. Hoc quidem etiam Ariſtoteles nouit, ſed cauſam ignorauit : vnde merito mirabatur hunc prępoſterum ordinem,quomodo nobilis intellectus ab inferiori penderet potentia & ancilla, à ſenſu: Hoc vulnere nos læſi, nullam ſubſtantiã in ſe cognoſcimus, niſi in conceptu communi ſubſtantiæ & accidenti : Vnde plures Dialectici loquentes de terminis & conceptibus abſolutis errant, cum prædicamentum ſubſtantiæ vacet in nobis viatoribus, in conceptibus vltimatis. Et quod mirandum eſt, quanto ſubſtantia eſt ſimplicior,& ita plus habet de intelligibilitate, tãto minus ſimpliciter & abſolutè eam intelligimus: Adeò vt ipſum quoq; Deum ſimpliciſſimum, intelligere non poſſimus, niſi in conceptu compoſito & complexo, maximè in Theologia affirmatiua, vt Dyoniſius dicit. Negationes de Deo ſunt veræ, affirmationes verò incompactæ, vt in myſtica Theologia explicaui: Et quod magis mirabere, hoc etiam addo, ex hoc vulnere fit, vt quãto animus magis in contemplationem

Euaſio. Improbatur. Gene. 2. 1. De anima. Cõtra dialecticos. Dyoniſ. Ecſtaſis facit infirmum.

platonem cœleſtium aſcendit, tanto corpus in quandam
Dani.10. infirmitatis debilitatem cadit: ſic Daniel inquit. vidi viſio
Dani.8. nem hanc grandem:& non manſit in me fortitudo:& alio
Ezech. 2. tempore ad viſionem languebat & ægrotabat: Simile acci
Math.19. dit Ezechieli. Vidi, inquit. & cecidi ſuper faciem meam.
act.3.&12 Tres etiam diſcipuli in transfiguratione domini cecide-
runt in facies ſuas: Et paulus lucis refulgentia excæcatus
creditur. Ex quo patet (inquit Card. Cameracen. in ſpecu
Camerac. lo conſiderationis) in quantam miſeriam cecidimus qui ip
ſum bonum ferre nō poſſumus, ad quod creati ſumus: Au-
thor vitæ Dionyſij Rickel narrat, quàm infirmus factus
Rickel. fuerit in raptu, in Ecſtaſi, in mentis exceſſu, at de hoc ali-
bi plura.

Et quod euadendo dixit, Adam enim habuiſſe noticiā
intuitiuam Dei, quid ſi ei opponerem ſuum Thomā par.
1.q.94.art.1. vbi dubitat an in raptu viderit, quādo Deus
immiſit in eum ſoporem, & ait Dorbellis ſicut Paulus in
raptu & Moyſes: de quibus Auguſtinus fatetur li. de vidē
do Deo ad Probam, & de eccleſiaſticis dogmatibus. Ideo
fuit ſopor extaticus, quare euigilans prophetauit, & verba
eius Chriſtus dixit eſſe verba Dei.

Si author libri fuiſſet doctus in Theologia: potuiſſet
Gene.2 triplicem annotaſſe noticiam Dei ex S. Paulo. Videmus
1.Cor.12 nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem de facie ad
Deut.32 faciem: Vbi nunc refert totum ſtatum viatoris: Vnde ho-
Matth.19 mo noticiam habet ſpecularem, quæ eſt clarior in ſtatu in
1.Cor.12 nocentiæ ſeu paradiſo. Aenigmaticam, quæ eſt obſcurior.
pro ſtatu lapſo & deſtituto, Facialem quæ eſt beatorum in
cœleſti patria: Et Alphonſus ponit quartam ſuper intuiti-
Alphon- uam, nos non impedit. Hæc ſi author libri ſciuiſſet, librum
Toleta. ſuum feciſſet meliorem.

Inquit author libri. Homo in integritate conſtitutus,
in voluntate ardentem ergo deum timorem & obedientiā
poſſidebat, Eccle.17. Pſal.8. Gen.2. Hic primo ponam
notulā improbatiuam: dein, imprudentiam authoris: q tam
īcōſiderate citat imo torquet, authoritates ſacrę ſcripturę.
Auguſ. in Quod ergo aſſerit in Adam fuiſſe ardentem amorem,
Enchirid. eſt contra communem ſententiam Theologorum, Augu-
ca.107.2 ſtini, Magiſtri, quia fuit creatus in iuſticia originali, ſed
non

non in gratia gratum faciẽte:quæ duo habent ſe ſicut ex- Sen.d.24 Cap.Nũc
cedentia & exceſſa:ideo concludunt doctores, Adam per
gratiam in creatione communicatam potuiſſe reſiſtere ma
lo,ſed non potuiſſe mereri.

Doctior aliquis Theologiæ reſpondebit pro authore
libri,Adam creatum in gratia eſt expreſſa opinio Thomę
& multorum Theologorum,qui ſemper fuerunt habiti ca
tholici:Reſpondeo, hoc Canoniſta author libri ignora-
uit:neq; per hoc euacuatur annotatio mea:non enim dixi,
ſententiã authoris eſſe hæreticam, ſed contra cõmunem:
Id ſcilicet volens indicare,librum iſtum inſulſum,à Glo-
rioſiſſimo Imperatore noſtro,& ſacri Romani Imperij or
dinibus non fore approbãdum:quoniã Theologi ſub Im-
perio,præmerentur authoritate libri iſtius, tanquã magni
alicuius cõcilij:vnde materia oriretur, & ſeges ſcandalo-
rum:Nam in tradendis cõmunitati, oportet ſequi ſenten-
tiam cõmunem & tritã.Sicut Fortunatus præcepit,vtendũ
verbis publica moneta ſignatis. Cõmunis autem ſententia
ſequitur Auguſtinũ & Magiſtrũ vt meminimus. Gregor.
Ezech.28.Aurum opus decoris tui.Hugo ſ.de S.Victore
lib.1.de ſacramẽtis par.6.ca.17.& G.Altiſidoren. renar-
rans opinionẽ Præpoſitini: nobis magis placet via cõmu-
nis,ꝙ angeli non habuerunt gratuita. Alexander de Ales
part.2.q.96.Bonauentura diſ.29.art.2.q.2.ſecundi, Ri-
chardus ibi. Iohãnes Scotus,Egidius Romanus, Michaël
de Bononia,Thomas Argentinus,Landulphus,Hugo de
nouo caſtro,Marſilius q.16.2.G.Vorrilõ.Stephanus Bru
lifer,Nicolaus de Orbellis,Iohannes Gerſon ſuper cãtic.
canticorum.Petrus Aquila dicit ſe tenere hanc partẽ,pro-
pter authoritates ſanctorũ,G.Gorris,Pelbartus, Albertus
magnus præceptor S.Thomæ, etſi credat Adam creatum
in gratia:tamen diſ.24.& diſ.29. concludit cum cõmuni,
vt ipſe ait propter magiſtrum. Omitto quomodo acuti ar-
guunt S.Tho.quaſi ſibi contradicentẽ in diſ.2.q.3.ſecun-
di,& in diſ.29.q.2.in ſolutione ſecundi argumenti.

¶Nunc videamus, q̃ diffute author libri euocet ſcri-
pturas,tres ſcilicet. Eccleſiaſtici 17.Pſal.8.Gen.2.In Ec-
cleſiaſtico nihil habet,quàm quod ait,& ſecundũ ſe veſti-
uit illum virtute: at ſunt & aliæ virtutes quàm charitas &
gratia.

Eccle.7. gratia. Melius citaſſet Eccleſiaſten. Solum modo hoc inueni, quod Deus fecerit hominẽ rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quęſtionibus: at profecto magna fuit iuſtitiæ originalis rectitudo, etiam ſine gratia gratum faciente.

Heb.8. ¶ Pſal.8. loquitur de homine Chriſto, vt indicit Paulus ad Hebr. quod ſi etiã de Adam loqueretur & membris Chriſti: tamen male colligit. Gloria & honore coronaſti eum, ergo gratia & charitate: quia magna gloria fuit, iuſtitiæ originalis, dominij gratuiti, cognitionis rerum. &c.

¶ Gen.2. Nec vno apice facit pro dicto libri melius allegaſſet Gen.1. Sed ibi commendatur homo factus ad imaginem & ſimilitudinem Dei, & quod datum eſt ei dominium gratuitum creaturarum: ſed nulla mentio gratiæ gratum facientis.

ANNOTATIO IN ART. II. DE libero arbitrio.

Authorlibri. Concreata libertas faciendi boni, & continendi ſe à malo, per hominis lapſum eſt amiſſa ſola libertate à coactione retenta. &c.

Pudendus eſt ille error, & toti ſacræ ſcripturæ contrarius: nam ſi peccatores non haberent maiorem libertatem arbitrij, quàm dæmones & damnati in inferno: cũ impoſſibile ſit voluntatem cogi. Iam enim non eſſet voluntas, vt

Bernard. pulchre Bernhardus poſt Auguſtinum aſſerit, & omnes

Au.de li. Theologi conſentiunt, de actu voluntatis elicito: licet

arb.lib.1. poſſit cogi extrinſece quo ad actum imperatum, vt Fran.

Cap.11. Mar. annotauit circa libr.1. Auguſtini Confeſſionum, & doctores communiter in 4. diſt. 29. Gotfridus de Fontibus quot.13. q.15. Ideo omnes qui loquuntur de coactio

Ariſtot. ne voluntatis, loquuntur de coactione ſecundum quid &

3.Ethi. externa. Nec me præterit quomodo acuti admittunt voluntatem poſſe neceſſitari, ſed non cogi: ſicut beati non

q.19. poſſunt non diligere Deum nunc occurrit mihi Vuilhel-

q.15. mus Ockam in ſecundo & in quarto.

Non autem ſolam manſiſſe in homine libertatẽ à coactione tota ſcriptura clamat, & quotidie in nobis experi-

Gene.3. mur: nam dominꝰ dixit ad Cain. Si male egeris: ſtatim in foribus peccatũ tuum aderit: ſed ſub te erit appetitus eius

Mat.14. & tu dominaberis illius: Sic Chriſtus dixit Apoſtolis. Pau

pere

peres ſemper habebitis apud vos: illis poteſtis benefacere ſi volueritis: Et Paulus. Poteſtatem habens voluntatis ſuę, non neceſſitatem, cum plurimis aliis locis ſcripturæ in Enchiridio contra Ludderanos citatis. Manet ergo vera diui Auguſtini ſententia. Semper in nobis voluntas libera eſt, ſed non ſemper bona eſt. 2. Cor. 7 Auguſ. de gratia & lib. arbit.

Reliqua in hoc articulo facile improbarē: at nolō ꝓfūdius ingredi hanc materiam de libertate arbitrij, quia illa eſſentialis libertas voluntatis æqualiter eſt in omnibus ſecundnm doctores: nec capit maius neque minus: licet in vno ſit magis impedita, in alio magis expedita.

Magis placet Hugo li. 1. de ſacramentis par. 6. ca. 16. qui ponit ſolum tres ſtatus libertatis. Solum deſpiciamus quàm inepte torquet locos Euangelicos: Sic enim Luderani volunt videri Euangelici, ſi plura citauerint, etiam nihil vel parum ad rem facientia: forte habuit author libellum huiuſmodi concordantiarum Luderanorum vel parabaptiſtarum. Diſ. 25. 31 E.

Matthæi. 23. Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti, Locus ille omnino nō habet, quod in peccāte nō ſit libertas, niſi à coactione: ſed euincit potenter lib. ar. quia deo volente, illi nollunt, vt Auguſtinus in Enchiridio docet: vnde non fruſtrà Gallinæ meminit, vt ibidem ſuper Iohan, tractatu. 15. explicat. Aug. 27.

Iohan. 8. Si filius vos liberauerit. vere liberi eritis, loquitur de liberatione redēptionis à culpa & ſeruitute peccati: ſed non probat diabolicam libertatem à ſola coactione. Iohan. 15. Sine me nihil poteſtis facere, nihil ad rombū: ſed quia nihil boni poſſumus facere, niſi Deo nos mouente & trahente. F. G.

Sic pro libertate glorificationis inepte & illud citat apoſtoli, quod Deum tunc videbimus, ſicut eſt, & erit omnia in omnibus. Nam de notitia Dei intuitiua loquitur, & modo eſſendi Dei in omnibus, vnde omniū nominibus appellari poteſt, & omninomius eſt, vt inquit Diony. ſed nō meminit plus libertatis illius, quàm cuiuſcunq; alterius rei Iohan. 6 1. Iohā. 3 1. Cor. 15 Dyoniſi⁹

Si quis dixerit, illa diſtinctio, quæ hic improbatur, eſt magiſtri in. 20. diſt. 25. & Bernh. Reſpon. nō improbo diſtinctionem ſed declarationem, & quod ait hominem poſt

lapſum non habere libertatē,niſi à coactione, ꝗ etiā habet diabolus. Magiſter Bernhardus, Hugo recipiuntur ab oībus:ſed hoc dictū authoris à nemine catholico admittit.

ANNOTATIO IN ART. III.

P.Meláć. HIc articulus modo ſuperfluit:nam etſi. P.Melanchtō ab initio,nimium feruens in erroribus Lutheri, ſcripſerit, Certa ſententia omnia à deo fieri, tam bona quā mala,ita vt nō ſolum permiſſiue, ſed etiā proprie agat etiā mala,vt Dauidis homicidium &c. Adeo vt ſit eius proprium opus,non minus Iudæ proditio,quàm pauli Vocatio. Tamen errorē iſtum emendauit cum multis aliis in cōfeſſione Sanoxica & apologia deſuper edita.

H. At declaratio libri non eſt toleranda,cum author faſtu verborum ait. Adam aſtu diaboli circumuentus: Sic ſolent

Auguſt. Grammatici, in paruis labi. Rectius autem Auguſtinus

Roman.5 ſuper Geneſim. Cum Apoſtolus Adam præuaricatorem

1.Tim.16 fuiſſe oſtendit dicens. In ſimilitudinem præuaricationis Adæ: ſeductum tamen negat, vbi ait Adam non eſt ſedu-

Lib.11.ſu ctus,ſed mulier. Vnde Adam interrogatus à domino non

perGene. dixit. Mulier ſeduxit me, ſed dedit mihi & commedi: Mu

cap.42. lier autem ingenue fatetur ſe ſeductam. Serpens inquit decepit me,& commedi.

Admonui ego authorem huius errati,quod etſi plæraque emendauerit, hoc tamen reliquit intactum: Admonitus à maiori. Reuerendiſſ.contempſit.

I. Et cum,inquit author libri,fidem viuam perdidit,non ſum memor me legiſſe vel in ſcripturis, vel ſanctis patribus, Adam habuiſſe fidem in ſtatu innocentiæ,ſub ratione propriæ fidei:licet fidem in ſtatu innocentiæ nō neget ſanctus Thomas, Richardus, Egidius tum aliis:tamen verior apparet Alexandri de Ales ſententia & ſequacium. Ad cunq; in re tam ſeria & maxima,non debuit author incerta & dubia, pro certis & veris obtrudere : quia fides videtur includere ænigma. In paradiſo habuit clariorem & ſpecularem noticiam,non ænigmaticam.

ANNOTATIO IN ART. IIII.

Vuormaciæ. HIc articulus prius controuerſus,iam Vuormacię fuit cōcordatus,præſentibus Cæſareę ac Regię Maieſtatis,ſex electorum,ac ſex aliorum principum commiſſariis

ſariis & oratoribus. Malluiſſem vt author libri, quia non potuit afferre meliora, ſubſtituiſſet cōcordiam illam: at voluit doctior videri Theologis, qui illa tractarūt Vuormaciæ, contra illud Sapiētis. Ne innitaris prudētiæ tuę: ideo aliam poſuit materiæ iſtius declarationem, ſatis ruinoſam & in multis locis explodendam. Vnde & in colloquio cur ego adhuc interfui ſanus, reiecta illa multiloquentia, remiſimus nos ad concordata Vuormaciæ. Articulo ergo in ſe vero, audiamus, quæ merito in libro iugulentur. Prouer.3

Author. Originalis iuſtitia complectitur gratiam Dei imaginem Dei, ſpiritum ſanctum habere, &c. K

Illa ſuperius ſunt expugnata, quia iuſtitia originalis differt à gratia, alioquin puer baptizatus accipiens gratiā, acciperet iuſtitiam originalem. & de ſpiritu ſancto eleganter ait beatus Auguſtinus in q. noui & veteris teſtamenti. Cōperi quoſdam ex fratribus noſtris non plene diſcuſſiſſe ſcripturas, ſed ſimplicitate animi aſſeuerare, quod Adam factus ſanctum acceperit ſpiritum, quem peccans amiſit, poſtea improbat. Augu. q. 123.

Author. Defectus iuſtitiæ originalis ſunt, deſtitui gratia, & ſpiritu Dei, ſeu vt Paulinis verbis vtar, incredulitas & inobedientia. Hic author onerat pueros enormibus peccatis, ſcilicet incredulitate & inobedientia, quod eſt Melanchtonicum, ab eccleſia & patribus alienū: iſta enim magis ſunt peccata actualia, quàm originalia. Non eſt tyrannis aſſerere puerū in cunis eſſe inobedientē, qui hodie ignorat diſtantiam boni & mali, vt Moyſes ait, nam fatemur incredulitatem eſſe magnum vitium, ſed in adultis, qui nolunt credere: & illa incredulitas includit peruicaciam & obſtinationem mentis, ſcilicet, nolle credere, non meram negationem. Id quod Lutherani expreſſius dixerunt in confeſſione Saxonica Auguſtę: ſed ab Impe. & ſtatibus Imperij illa fuerunt reiecta. L. Deuter. 1

Hæc omnia fient luculētiora, dum ponderamus, quàm indocte & corrupte, morte Lutherano citat authoritates ſacræ ſcripturę. Citat enim Rom.3. & .5. & Gala.4. Primo in c.3. nihil habet de incredulitate, ſed commēdat fidem: Propinquius accedit, quod cap. 5. euocat. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt Roma.5

 multi,

multi,&c.at hoc frangit ceruicem authoris:non enim, inquit Paulus,paruulos peccatores, quia inobedientes, ſed quia per inobedientiam Adæ conſtituti ſunt peccatores, Sic ineptit dum Paulum citat ad Galatas,quia nullum illorum dicit,quæ hic affirmat author, nam quod Paulus in-
Rom. 11. quit,omnia concluſit ſub peccato, intelligitur de peccato originali:licet quod Lutherani in eorum vagis & male cõſonantibus concordantiis,artant & illud, concluſit Deus omnia in incredulitate:cum manifeſtum ſit Paulum ibidẽ loqui de actuali incredulitate Iudęorum & Gentilium,ne alter efferret ſe alteri & ſuperbiret.

M. Author. Concupiſcentia,habitus vicioſus,coniunctus carentiæ, nõ poteſt non prodire in omne genus peccati,in non renatis in quibus diabolus efficax eſt: Cum author non ſit gnarus Philoſophiæ in ſcholis cum vexarem, quo modo diceret,concupiſcentiam qualitatem connatam,eſſe habitum vicioſum, & vt communiter dicunt,corporis eſſe habitum. Aliud vero prorſus negamus,cum tam multi philoſophi,Græci,Romani,abhorruerint ab auaritia, homicidio,adulterio &c.vt ſancti aliquando nobis hos proponant in exẽplum,maxime Auguſtinus:& Niniuitas Chriſtus anteponat malis Iudæis:Non me præterit, quod Au-
Luc.11. guſtinus lib.2.cõfeſſionum inquit,quilibet Deum diligat,
Cap.7. per quem videt ſe tantis peccatorum languoribus non implicari. Vbi talis colligitur doctrina, quilibet homo ſibi derelictus,faceret omnia mala,quæ ab eo fieri poſſent,niſi à deo præſeruaretur, ne omnibus malis implicaretur: ſed hæc in adultos dicuntur,non in paruulos.

N. Author ponit differẽtiam peccati actualis & originalis,quæ modo tranſeat:at memorſum hic in exemplari pœnitendum habuiſſe errorem. verum quia hunc confutaui eum ſuſtulit, velut multa alia errata. Vtinam in omnibus fuiſſet mihi obſecutus.

O. Author libri. Peccatũ originale fit nobis omnibus na-
Roma.9. ſcentibus ſola propagatione propriũ, iuxta illud Rom.9. Cum nondum nati fuiſſent aut aliquid mali egiſſent, &c. Quis non miretur hominem tam indoctum rerum Theologicarum,libri principibus offerre,vt ſecundum iſtũ, tanta myſteria in fide cõtrouerſa,concordarentur: nemo vn-

quam

quam ex veteribus vel recentioribus intellexit verba iſta Pauli,de peccato originali:ſed loquitur Apoſtol⁹ de æterna præſcientia Dei electiua,vel reprobatiua : ſicut & Propheta inquit,Iacob dilexi,Eſau autem odio habui. Malach.1

Author ad idem citat Paulum ad Rom. 5. Regnauit mors ab Adam etiam in eos,qui nō peccauerunt : Paulum facit mox ſibi contradicentem,qui ante iſta verba dixerat de Adam,in quo omnes peccauerunt. Vbi ergo dabit nobis Neotheologus,mortem regnantem in eos,qui nō peccauerunt.Quid ſi aliquis doctior Theologiæ obiiceret authori affirmatiue legendum textum , regnauit mors in eos qui peccauerūt:& ita legit Origenes,ita legit Ambroſius, & conqueritur negationem falſo immiſſam: & multa conqueritur de Græcis libris corruptis,& ratione nititur oſtēdere,affirmatiue legendum : Sic omnino cenſet Eraſmus, qui etiam Theophylactum aſſerit ſic ſenſiſſe. P. Roma. 5. Ibidem. Orige. Ambroſi.

At quia Chryſoſt. legit negatiue, & Cyrillus lib.1. & 12.ſuper Iohannem, citat hunc locum Pauli negatiue , & Ireneus lib.3.contra hæreſes cap. 20. Auguſtinus qui etſi fateatur in aliquibus latinis codicibus hunc locū legi ſine negatione:tamen teſtatur Grecos omnes habere negationem:ideo in ſenſu negatiuo exponit lib.1.de peccatorum meritis & remiſſione. Hieronymus in epitaphio Nepotiani ad Heliodorum , & ad Paulam ſuper obitu Bleſille , & alias ſæpe legit negatiue . Theophylactus quoque inuito Eraſmo legit negatiue:vt mirum ſit quomodo nō puduerit Eraſmū falſi,quod Theophylacto impoſuit : Et potiſſimum propter Aphricani cōcilij definitionem,quod locū Pauli de peccato originali intellexit, nō de proprio vniuſcuiuſque peccato,vt faciunt,qui affirmatiue legunt. Chryſoſt. Cyrillus. Ireneus. Auguſt. Hierony. Theoph. Cōcil. Aphri. c. 77.

Tamen præter hæc omnia videmus egregium verborum Pauli truncatorem,cum citat:Regnauit mors ab Adā etiam in eos qui non peccauerunt,cum debebat addidiſſe, in ſimilitudinem præuaricationis Adæ,qui eſt forma futuri,alioquin Paulus falſum dixiſſet. Rom.5.

Author. Deus non videt in peccatore peccato originali imaginem ſuam,&c.

Hoc eſt contra communem ſcholam Theologorum . Auguſtino dicente. In ipſa enim mente, antequā ſit particeps Au.li. 14 de Trini.

Dei,eius imago reperitur. Etſi enim amiſſa Dei participatione,deformis ſit, imago tamen Dei permanet. Eo enim ipſo mens eſt imago Dei,quo capax eius eſt, eiuſq; particeps eſſe poteſt. Non ergo conſiſtit ratio imaginis, in formitate vel difformitate,ſed in capacitate Dei.

R. Author. In nobis naſcētibus adhuc veſtigiũ quoddam imaginis Dei eſt reliquũ,quod lumen naturæ appellamus.

Aug.li. 6 de Trini. Quàm effuſe ridebunt hic ſcholæ balbuciẽtem authorem,cum ex Auguſtino didicerũt veſtigium dei eſſe in omnibus creaturis, imaginem verò duntaxat in rationalib. Quia addit de lumine naturali,extra chorum ſaltat, & indicat ſe neſcire quid ſit lumen naturale, nolo prolixiorem ingredi diſputationem quàm ꝙ Paulus ad Romanos affirmat. Deus illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi,per ea quæ facta ſunt,intellecta cõſpiciuntur: ſempiterna quoq; eius virtus & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles. Franciſcus Picus in libro prænotionum, & in theoreumatibus de fide,qui nõ ita extennuat lumen vultus Dei ſuper nos ſignatum,ſicut author libri.

Roman.1

Franciſc⁹ Picus.

S. Author. Per baptiſmum reformati ſumus ad imaginẽ filij Dei ſaltem inchoatam.

Bene hoc,ſed Melanchtonice,patres & ſancti aliũ receptum habent loquendi modum: quos malumus imitari q̃ nouicios Theologos:puer enim baptizatus habet iuſticiam in ſuo genere perfectam pro ſtatu viatoris.

Aug. T. Author. Nam idẽ vir dei (Auguſtin⁹)lib.5.ca.3.contra Iulianum ſcribit. Concupiſcentia carnis & peccatum eſt,& pœna peccati,& cauſa peccati. Hylarius docet intelligẽtiam dictorum ex cauſis dicendi ſumendam. Auguſtinus ſcripſerat, concupiſcentiam eſſe pœnam peccati,inſurgit Iulianus,ergo laudabilis eſt concupiſcentia,illã rationem ſubuertit Auguſtinus:quia idem poſſit eſſe pœna peccati & peccatum,quod etiam de actualibus probat ex Paulo ad Rom.1.& ex ſimili quod adfert de cæcitate mẽtis cõſtat Auguſtinum loqui de actuali:vnde hic nõ oportet figere pedem,vbi Auguſtinus hæreticum confutat Iulianũ: dum alias ſæpe & pleniter explicet, qua ratione dicat concupiſcentiam eſſe peccatum, vt libro 1.cap.23.ad Valeriũ, ſicut locutio dicitur lingua, & manus vocatur ſcriptura:

Hylarius

Auguſt.

hoc

hoc idem dicit libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum ca.13, Et libro ſecundo contra Iulianum citat author Auguſtinum,ex ſententia ſua dicentem. Quamuis iã non eodem modo appelletur peccatũ, quod facit reũ : ſed quod reatus primi hominis ſit factum: & quod rebellãdo nos trahere nititur ad reatum,niſi nos adiuuet gratia Dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum: nec ſic etiã mortuum peccatum rebellet,vt vincẽdo reuiuiſcat & regnet. In hac ſententia debuit perſiſtere author

Author. Illa concupiſcentia pôſt ſe violenter corripit impium.

Contra voluntarie peccant, non violenter: quomodo enim violentia eſſe poteſt in peccato:cum voluntas nec cogi poſſit,nec violentari, & diximus:ſi eſſet in membris ab extrinſeco,mente non cõſentiente:nõ peccat. Porro apud omnes philoſophos violentum fit à principio extrinſeco, paſſo nõ cõferente vim,ſed renitente:quomodo velit apta re peccato non video. Nam in omni violento mobile inclinatur actiue ad oppoſitum:quod etſi in aliis motibus vi deatur diſſimile,quàm in motu locali:ſicut Ariſtoteles generationem aliquam appellat naturalem, ſimiliter & mortem,& è regione corruptionẽ:tamen quod applicetur peccanti per concupiſcentiam,non video poſſe fieri. Vnde ſi nihil aliud obeſſet,hoc noceret iis,quod nouitate gaudet, præter authoritatem ſcripturæ & ſanctorum : liberis verbis vtuntur Philoſophi : nobis ad certam regulam loqui phas eſt,ait Auguſtinus. Ariſt.lib. 5. phyſic. Auguſt.

¶Quod pro libro aliquis doctus attulit Paulum dixiſſe,quod nolo malum illud facio. Admitto,ſed vbi Paulus, aut quiſquis alius dixit,violenter corripere impium : Imo ſecundum naturam deſtitutã non eſt violentum, ſed cõueniens huic deſtitutioni. Sic ꝙ affertur de proiectione mercium, ꝙ eſt voluntarium mixtum,& Oyta ait ſemicoctam voluntatẽ: Tum mercator non violentatur,ideo bene concludunt doctores, illam proiectionem eſſe ſimpliciter voluntariam:quia ſi nollet nõ proiiceret:& hoc eſt,quod dicit Ariſtoteles. Mixtæ quidẽ tales operationes, aſſimilantˀ autem magis voluntariis : & fine concludit. Voluntaria ergo talia. Sic habet & Scotus in tertio.diſt.15. Nolo ingredi Roma. 7 Ariſto.3. ethicorũ. Scotus.

gredi materiam, an aliqua volitio poſſit eſſe violenta, an operationes violentæ ſint inuoluntariæ, &c. de quo remit to me ad Buridanum & Burlen. in 3. ethicorum.

X. Author. Vis gratię baptiſmalis, modo fide exerceatur. Mallem diceret, modo charitate, & operibus exerceatur: alioquin ſemper redolet lutum Lutheri volẽtis fidem præferre charitati.

ARTICVLVS V. DE IVSTIFIcatione hominis.

AVthor. Hunc articulum crucifixerat, multa falſa aſſumendo & erronea: quæ tamen omnia me improbãte ab authore reiecta ſunt: & alia declaratio in locum ſubſtituta. De illa in præſentia parum dicã, quod inferius in ſupplicatione Pflugij, & Gropperi excutiam omnia plenius: quia hic totus quaſi Melanchtoniſat, nullius ſancti patris ſecutus ſententiam, aut modum loquendi.

ARTICVLVS VI. DE ECCLESIA & illius ſignis, ac authoritate.

Y. AVthor. Eccleſia eſt cœtus, & cætera, recte incipit, poſtea citat Apocal. 21. Ciuitas ſancta Hieruſalem deſcendens è cœlis &c.

Apoc. 21. Hic torquet verba S. Iohannis, non enim loquitur de eccleſia militante, ſed triumphante, vt ex ordine literæ liquet: quia in fine cap. 20. egit ex extremo iudicio, poſt illud deſcribit ſtatum eccleſiæ triumphantis poſt iudicium: patet etiam ex initio capituli. Vidi cœlum nouũ & terrã nouam: hoc non fiet niſi in extremo iudicio: tunc enim abſterget omnem lachrymam ab oculis ſanctorum. (Ibidem.)

Author. Hęc eſt illa eccleſia electorum Dei nobis occulta.

De primo mox plura, quia in eccleſia ſunt boni & mali piſces virgines prudentes & fatuæ, non ſolum electi, di-

Z. cere autem eccleſiam mathematicam & occultam, eſt Lutheranum: Sic enim nemo poſſet dicere eccleſiæ vel eam

Matth. 18 audire iuxta mandatum Chriſti: Illa item eccleſia prædeſtinatorũ non habet poteſtatẽ iudicandi, diſcernendi, cum aliis infra memorãdis, cũ ſit occulta, vt dicit: ideo oportet ad manifeſtã, & externã eccleſiã recurrere, quæ eſt in Pötifice, Epiſcopis, & aliis prælatis: Ideo author impertinẽter citat 2.

citat.2.Timoth.2.Et quod ex Heb.3.euocat, non ſic ibi legitur,ſicut nemo negat diuerſitatem membrorum & donorum in eccleſia: At viderit Author cum citat cap 4.ad Epheſios, quomodo ſeipſum expugnat: nam Paulus ait, quoſdam dedit Apoſtolos,quoſdam prophetas, alios autẽ Euangeliſtas,paſtores,& doctores:illi autem ſunt cogniti etiam nobis,& minime occulti:Sic ſcribunt qui plus ramis quàm radicibus doctrinæ incumbunt. Ephe.4.

Quæ ſequuntur,mirum quod diuerſarij tacuerunt, & non reclamarunt.

ARTICVLVS VII. DE NOTA verbi.

AVthor. Hæc magna domus non ſemper æque floret & cętera.

Multa hic ſunt notatu digna:vereor tamẽ ne ab aduerſarijs deſumpta,ipſos reddant obſtinatiores. Nam cũ obiicimus eis. Ante 25.30.40. annos &c.fuit eccleſia: vbi fuerunt,qui negauerunt veritatem corporis Chriſti,ſacrificium Miſſæ. Inuocationem ſanctorum &c. Eo confugiunt,quia etſi neſciamus qui hoc ſenſerint:tamen ſemper deum conſeruaſſe aliquos,qui retinerent doctrinæ vnitatem in his quæ ad pietatem & ſalutem ſunt neceſſaria:fuerunt enim,ſunt & erunt ſemper in hac magna domo, qui hanc doctrinam,tueantur: Sic mihi reſpondit Oecolampadius in diſputatione Badenſi:ſic reſpondet Luther quoties vrgetur authoritate conciliorum præferens ſuos ignotos abſconditos in angulis Chriſtianos,omnibus prelatis & doctoribus,ſuper candelabrum poſitis,vt qui ingrediantur videant lumen. Eadem rima & Bucerus nititur euadere:verum ſophiſtas in hoc agunt, & eccleſiam Dei amittunt,vt nec ſibi,nec ſuis valeant hanc oſtendere,ſed ad abſtractionem mathematicam recurrunt: Cuperem itaq; eis hoc foramen non apertum,quæ ipſi & alij per eos ſeducti ſcandalizantur,& in erroribus fiunt pertinaciores:quid autem offendit Bucerum,quod author eccleſiã appellat magnam domum? Non enim poterit negare quin dicatur domus:& cum non ſit parua,quia extendit ad fines terræ niſi malit cum nouato hæretico dicere totum mundum eſſe magnum domum,vt improbat Ambroſ.2.Timoth.2. Luc.11.

ARTI-

Author. Hinc timori ſuccurrit fides.

Et hoc Lutherice, mallem diceret, ſuccurrit gratia. Si enim non crederet deum iuſtum vindicem peccatorũ, non timeret: Etſi ergo fides ſit pœnitenti neceſſaria, tamen nũquam ei remittuntur peccata per fidem, ſed per gratiam & charitatem, quæ faciunt fidem eſſe viuam. Etſi de illa fide loquitur, debebat expreſſiſſe, ne cum hoſtibus eccleſiæ ſuſpectus eſſet conſentire. Hac fide rurſus innouatio ſpiritus accipi falſum enim eſt hoc, quia charitate & gratia recipitur innouatio ſpiritus. Ideo torquet hic author Pſalmum 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, &c. Pſal. 50. Nihil hic de fide Lutherica, aut quod fide remittatur peccata, ſed quia ille fatetur ſe peccatorem, quod etiam fit in confeſſione, & quia peccatum eſt contra eum ſemper, per diſplicentiam & confeſſionem, recte petit ſe aſpergi hyſopo, non fide Lutherana, vt mundetur & dealbetur. In ſpiritu enim Dauid præuidit, omnia peccata non remitti, niſi merito effuſionis ſanguinis Chriſti, cuius figura fuit ſanguis agni paſchalis, qui hyſopo aſpergeretur ſuper poſtes domus. Vnde etiam leproſus iuſſus eſt hyſopo aſpergi in ſanguine paſſeris, vt mundaretur. Et recte hyſopi meminit, quia eſt ſymbolum humilitatis & purgationis. Nam humilis herba eſt hyſopus, vt ait Auguſtinus & Gregorius cuius radix petræ adhæret & ſaxorum viſcera penetrat, & vt Hieronymus ait curandis pulmonibus prodeſt, & purgandis interioribus. Aſperſus ergo humilitatis. Hyſopo & merito ſanguinis Chriſti mundatur à peccato per remiſſionem, & dealbatur per gratiæ ſuſceptionem. Hic videt quiſque ſenſatus, quomodo anxiæ petitæ ſint allegationes ad oſtentationem, ſicut facere ſolent Lutherani prędicatores, ſimplicem plebem inani ſcripturarum luctatione ſeducentes, ſicut hic ſequens allegatio Pſalmi, vbi prorſus nihil habetur, fide accipi innouationem ſpiritus, ſed dicit manum Dei ſuper ſe grauatum, & ſe conuerſum in ærumna: vnde confeſſus delictum ſuum non abſcõderit, ſed ſe accuſatus & aduerſus ſeipſum agens remiſſionem peccatorum adeptus ſit. Ideo fidem non dicit ſufficere, ſed multa explicat ad pœnitentiam neceſſaria, quo accipiat innouationem iactatione ſpiritus.

Exod. 12. Leuit. 14. Au. Gre. & Hiero. Leuit. 14. Pſal. 31.

ARTI

ARTICVLVS IX. DE AVTHOritate eccleſiæ in diſcernenda & interpretanda ſcriptura.

Ce. Heb. 4. AVthor. Deus ſciebat futurum. Vt diabolus verbum illud viuum,&c.

Scimus quod Paulus inquit, Viuus & efficax eſt ſermo Dei, pertingens vſq; ad diuiſionem animæ ac ſpiritus &c. at quia author à viuo verbo Dei tranſtulit ſe ad verbum ſcriptum, vt humanæ imbecillitati cõſuleretur. Illud autem verbum ſcriptum dicere viuum, in patribus nõ

Origenes Supra Leuit. ho. 7. Aug. li. 2. contra aduerſarium legis & ꝓphetarũ. Hierony. Mat. 26. Vuolfgãgus Calp.

dum didici. Quin Origenes teſtatur etiam in nouo teſtamento eſſe literam occidentem. Id quod experimur quotidie in hæreticis & Iudæis, qui mortem capiunt ex ſcripturis: vt pulchre Auguſtinus tradit: quomodo nigrum illud ad ſcriptum poſſet dici viuum: de quo Hiero. inquit, illos Chriſtum crucifigere, qui nudam literam ſequantur. Conſentiunt Ambro. Chryſoſt. Grego. Bernard. &c. Ita cum tot heroës contradicant: non video quomodo author poſſit defendere verbum ſcriptum eſſe viuum. De quo egregie præ cæteris ſcripſit doctor Vuolfgangus Calpelmair Bauarus, olim condiſcipulus Lutheri, qui ſolus ſufficeret ad expugnandum errorem aduerſariorum literæ mortuæ incumbentium.

Dd. Author. Cæteri diiudicent.

Aut longe petit, aut in vanum profert, loquitur enim

1. Cor. 14 Paulus de prophetis. (Non credas Paulum hic loqui de prophetis, qui futura prædicunt· ſed loquitur de prophetis, id eſt, expoſitoribus & interpretibus ſanctæ ſcripturę) cum ergo duo aut tres prophetę dicant, alij diiudicent, an recte expoſuerint. Author in alijs optime & docte explicat articulum iſtum: vt nimirum ſit, ſi ſenſum habeant aduerſarij, quomodo diſſentiant. At illud A. ſignatum aduerſariorum inferius virgula cenſoria vt par eſt tractabimus.

ARTICVLVS. X. DE ſacramentis.

Ee RECte & Catholice ſentit: at vbi dormitarunt tã profunde glires Luderi: quod non obtulerunt ſcriptum. Cum eorum patronus tam pertinaciter negauerit ſacramenta efficere gratiã. Ideo Leo Papa x. fe. re. eius dãnauit

nauit articulum. Hæretica eſt,ſed vſitata ſententia. Sacramenta nouæ legis dare gratiam illis,qui non ponunt obicem. Cum audierint & approbauerint librum præſentem: vbi author dicit: Altera,vt ſint certa & efficacia ſigna voluntatis & gratiæ Dei:& proinde non ſigna,vt tan um ſignent,ſed vt ſanctificent: Quæ velim conferatis ad ea quæ veſter prophanus Daniel ſcripſit in captiuitate Babylonica. Leo Pap.

Articulus tamen eſſet locupletior,ſi expreſſiſſet nume um ſacramentorum.

ARTICVLVS. XI. DE
ſacramento ordinis.

ORdinatio ſeu ordo eſt ſacramentum: tamen in hoc deſidero explicatoria verba,dum inquit. Verbum huius ſacramenti eſt:dum inquit. Sicut me miſit pater, Ff
Ioh.10.
& ego mitto vos:accipite ſpiritum ſanctum,&c. Illa requi unt exactiorem traditionem,quam forte author de indu tria omiſit breuitatis ſtudio:nō potuit em̃ illa ignorare, uę ſunt omnibus obuia:& ego in Homilijs de ſacramen is accurate expoſui.

Author. Elementum vero huius ſacramenti eſt impo- Gg
itio manuum.

Deſidero in libro,cur nō aperte protulit,in quibus or linibus adhibēda ſit impoſitio manuū.ſ.diaconatus,preſ- yterij,& epiſcopatus: Nec etiam meminit vnctionis in ſa ris literis probatæ:quàm turpiter lancinát & hiſtrionice ident Neochriſtiani,poteſtatem quoq; ordinis & iuriſ- ictionis non bene diſcriminat. Acutius hoc facit Aliacē. poſt eum Gerſon & Gabriel.

ARTICVLVS. XII. DE
baptiſmo.

ORdo non eſt bonus,dicebant veteres: quod ſæpe in authore deſidero:qui apparet eſſe multilegus,ſed qui nunquam publice fuerit profeſſus:ideo arte tradendi caret:debebat ſemper vnum ex alio pulcherrimo ordine aturali protrahere,vt filium ex filio: optimus enim con xtus indicat expeditum & intelligentem artificem.

Hactenus fuit dictum de varijs. Itē,de eccleſia,de eius uthoritate,de pœnitentia,de ordine,&c. Cur non dudū

egit

egit de baptiſmo, qui eſt ianua eccleſiæ & ianua omnium ſacramentorum: quid ſi quis eſſet ordinatus presbyter nō baptizatus extra de presbytero.non baptiſa. Sed placuit nouitas,alioquin egregium habuiſſet ordinem tractandi apud Petrum Longobardum.

Ii. Cæterum dolo eſſe anxius in aliis: mallem librum tanta cura & eruditione editum,vt non eſſet opus aliqua vel mutare,vel expungere:at dum inquit.Mandatum domini

Matth.18 de baptiſmo.Euntes docete omnes gentes,&c.Acutus ſtatim obiiceret,apoſtoli habuerunt mandatum de baptizan-

Chryſoſt. do:Itaq; ipſi primo fuerunt baptizati: Et Chryſoſt.exiſti-

Ioan.13 mat ex his verbis domini ante paſſionem,Qui lotus eſt,nō

Iohan. 4 indiget niſi vt pedes lauet,ſed eſt mundus totus,apoſtolos tunc fuiſſe baptizatos. nam ſtatim poſt initium prædicationis incœperūt apoſtoli baptizare ex mandato Chriſti, quanquam ipſe non baptizaret.

In ſequentibus non video quin catholica ſint ſane intellecta.

ARTICVLVS DECIMVSTERTIVS. DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

Vthor. Cōfirmatio innititur verbo Chriſti:qui promiſit patrem rogantibus ſe daturum ſpiritum ſanctum.

Manhu qui d audio, tot ſententiarij, tot ſummarum ſcriptores tractarūt de inſtitutione huius ſacramenti: nul-

xk lus tamen confugit ad eum locum, quem author profert: qui tamen in iſta verborum forma apud nullum Euangeliſtam reperitur. pollicetur quidem apoſtolis ſe rogaturum, vt pater illis mittat & det, alium paracletum.

Iohā. 14 Porrò ratio non permittit inſtitutam eſſe confirmationem, vt author præſcribit,quia confirmatio eſt ſacramentum irreiterabile ſi autem confirmatio fieret,dato ſpiritu ſancto ad rogatum.Iam ſæpius reiterari poſſet: Veriores modos & fundatiores narrauimus, in Homiliis de ſacra-

ſacramentis.

Author. Et quia nunc infantes.

Appēdicem illam totam reiicerem, niſi in fine author ſeipſum inclinaret, quia puer baptizatus & cōfirmatus habet maiorem gratiam, quàm baptizatus tantum. Sequitur puerum baptizatum & cōfirmatum, morientem præmiari maiori gloria beatitudinis, cuiusvnus gradus excellit omnes diuitias mundi. Ideo acceleranda eſt confirmatio infantis, inquit Holcot, & maioris, neq; oportet expectare vſum rationis ait Gerſon. Quod citat concilium Aurelianen.c.3. Sic etiam citauit Gratianus, ſic Iuo, in Panormia attamen in impreſſo Concilio Aurelianen. non reperitur, quod ſi etiam inuenitur, liquet canonem loqui de adultis, qui ſunt perfectæ ætatis, debent venire ieiuni ad cōfirmationem, facta prius peccatorum confeſſione. LI Iuo. lib. I

Perperam omiſit pręcipuum huius ſacramenti, ſcilicet miniſtrum, Epiſcopum, nam ob hoc ſolum ſacramentum confirmationis eſt dignius quibuſdam aliis, & Lutherani ſacerdotes attentantes nihil facerent, ſicut nec in eorum prophana ordinatione, quàm cuperet Bucer eſſe Epiſcopus, ſicut Nouatus & Aetius.

ARTICVLVS XIIII. DE EVchariſtia.

DOrmiente Petro vigilat Iudas, certum eſt & experior iam viginti tribus annis hæreticos diligentiores catholicis, qui nec laboribus, nec conſiliis, nec impenſis parcant, filij huius ſæculi prudentiores filiis lucis ait Chriſtus. Proteſtantes fecerunt annotari eorum ſcriptum falſum, quod ſuo loco probabimus, at mei collegæ non curarunt, vt annotaretur ſcriptum noſtrum catholicum, Vbi hic fuit conſignator Buceranus, de quo ab initio fecit mentionem. Matth. 16 Lucæ. 16.

De elemento huius ſacramenti non accurrate diſtinxit, verum facile poteſt in ſenſum catholicum explicare, reliqua videto in confutatione ſcriptorum proteſtantium.

ARTICV-

ARTICVLVS. XV. DE SACRAMENTO pœnitentię.

Mm SI author obſeruaſſet ordinem doctrinæ, tūc totum articulum 8. debebat huc tranſplantaſſe.

Matth.16 Author. Verbum huius ſacramenti citat Matthæi
Matth.18 18. & Iohan.20.
Iohan.21 Si accurratius expendiſſet, inueniſſet locos illos eſſe di
Iohā. 20 uerſos, vt expendi li.2. de pœnitentia c.x. & de primatu Petri: Quia ſoli Petro promiſit claues, hic autem omnib⁹ apoſtolis promiſit. Rurſus quod Petro ſoli promiſit, apud Iohannem ei præſtitit, ſed quod diſcipulis promiſit, præſtitit, Iohan.20. Itaq; ſunt diuerſa.

Author. De ſatisfactione docendum eſt.

Incircumſpecte eſſe dictum apparet, nam titulus articuli eſt de ſacramento pœnitentiæ, modo ſatiſfactio Chri
Nn ſti non eſt ſacramentalis: Ideo minus appoſite huc poſita eſt. Neque ſatisfactio Chriſti eſt ſimpliciter & in ſe propitiatoria culpę, ſed ſolum dum applicatur eius virtus & efficacia in ſacramētis aut per gratuitam Dei voluntatē: Ideo
Patres & ſancti patres & doctores ſic loquuntur in hac materia per
doctores. abſolutionis ſacramentum aboleri pœnam æternam, vi & merito paſſionis Chriſti in ſacramento operantis, eadem commutata in pœnam temporariam: cui ſatisfiat per pœnitentiam à ſacerdote iniunctam, quæ ſolet canonica appellari: aut per opera ſatisfactoria voluntarie ſuſcepta, vt Paulus inquit. Si noſmetipſos diiudicaremus, non vti-
1.Cor.11. que iudicaremur à domino. Sic ſcholæ ab Auguſti. edoctæ 500, annis docuerunt. Sic concionatores declamarūt ſæculares & religioſi, & in hunc diem faciunt per eccleſiā catholicam.

ARTICVLVS. XVI. DE SACRAMENTO matrimonij.

Oo Authór. Matrimonij Sacramentum.

Mirum cur diuerſarij non ſunt proteſtati de contrario, & cum ſint tam prodigi ſcriptorum, cur hic etiam non obtulerunt ſignatum a b c. cum manibus & pedibus pugnent matrimonium non eſſe ſacramentum: Id quod & alij poſt durandum incaute & imprudenter ſcripſerunt.

Author

Author. Matrimonij Sacramẽtũ ſolis Chriſtianis,&c.

Mallem fuiſſet cautior: quia regulariter ſolet omne matrimonium dici ſacramentũ. Sic Auguſtinus ait Sacramentum matrimonij eſt omnibus gentibus commune: ſed ſanctitas Sacramenti ſolũ eſt in ciuitate Dei, & Innocentius Papa. Sacramẽtum matrimonij eſt apud fideles & infidele: teſtis eſt etiam Paulus. Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, nõ dimittat illam dicit. Si modo matrimonium eſt ſacramentum apud infideles, quanto magis apud fideles in lege naturæ & ſcripta: Moyſes duxit filiam Ietro, Ioſeph Putiſaris, Naaſon Raab, Obeth Ruth, Salomon filiam Phoraonis, Samſon Philiſteam. Quare incaute dictum. Sacramentum matrimonij ſolis Chriſtianis peculiare: Si limitaſſet, quia apud infideles & veteres non eſt Sacramentum veritate ſignificationis & ſanctificationis, ſicut Brulifer inquit Matrimonium infidelium eſt dimidium Sacramentum, quia bona matrimonij ſunt mutila & imperfecta apud infideles ait Richardus Et hoc eſt quod rotunde dicũt noſtri, apud infideles eſt legitimũ matrimoniũ, ſed non ratum: Neque Auguſt. neq; Ambro. his cõtradicũt. 27. q. 1. Idololatria, & c. quęſiuit de diuor. Quę omnia prolixe tractaui Homilia. 71. De Sacramentis. Si author profundius trutinaſſet verba ſua, nõ hæſiſſet in hoc, quoniam verbum Chriſti adfert pro hoc Sacramento Matth. 19. ſed Chriſtus ibi loquitur de coniugio Adæ & Euæ: quare oportuit agnoſcere eſſe ibi Sacramentum, licet non magnum illud in ſignificatione, vt Paulus affirmat. in Chriſto & eccleſia.

Auguſt. Innocen. c. gaudemus de diuinor. 1. Cor. 7. Auguſ. & Ambroſi. Epheſi. 5.

ARTICVLVS XVII. DE SACRAMENTO vnctionis infirmorum.

HVnc articulum verum & catholicum, à declamatoribus Lutheranis & eccleſiaſticis admiſſum, laici ex proteſtantibus repulerunt, & recantarunt. De quo infra loco ſuo.

ARTICVLVS XVIII. DE VINCVLO charitatis, tertia nota eccleſiæ.

SAtius eſſet hunc articulũ omittere iuxta ea quæ ſuperius dicta ſunt de eccleſia: Vnde author recte per magnũ & doctũ virũ fuit admonitus, vt mallet profiteri

vinculum vnionis,quàm charitatis,ne mali excluderentur ab eccleſia:omitto,quo aliqui ſunt electi ſecundum præſentem iuſtitiam,alij vero ſecundum æternam prædeſtinationem,qui ſunt veri electi: & tamen non ſemper habent vin
2. Rge.11 culum charitatis contra impium Iouinianum,ſicut Dauid
Ibid.24. adulter,homicida,ſuperbus numerator populi,Non diſcutio, qua ratione citarit authoritates, alioquin non deeſſet quod dicerem.

ARTICVLVS XIX. ECCLESIAE
Hierarchico ordine &c.

QVàm fluctuat author, quia non ædificauit ſupra firmam petram, ſed ſuper arenã:ſi eſſet ſolide in Theologia doctus,obſeruaret ordinem doctrinæ:& non iã tertio rediret ad eccleſiã & eius authoritatẽ.

Declaratio vero erudita eſt,& quæ frangere poſſit ceruices aduerſariorum : Ideo iterum ſcriptum exhibuerunt minime Euangelicum. Quod inferius ſub incude, vt metetur,fortiter prememus.

Author.Sic tamen vt hæ cæremoniæ,& c.

Qq Nimis hic extenuat cæremonias:Et vtcunque catholice & doctiſſime articulum hunc deduxerit:tamen Lutherani,vt aranea,non ſugent dulcedinem,ſed venenum,& attrahent ea, quę vel ad corticem literæ coram indocta plebe,eis ſuffragantur,etiamſi ſciant hoc eſſe contra authoris mentem Cauiſſet hoc author , ſi arctius ſtrinxiſſet intentum.Quid enim ædificat in plebe, dicere,cęremonias eſſe tantum incitamenta & retinacula pietatis, ac ſi opera externa cæremoniarum non placerent deo . Vt non diſſentiant ab Euãgelica puritate. Omnino ſcãdaloſum eſt hoc ac ſi cæremoniæ in catholica eccleſia obſeruatę diſſentirẽt ab Euangelio,quaſi laqueos conſcientiis iniicerent, quaſi Chriſtianæ derogẽt libertati, hæc omnia Lutherica ſunt, non catholica . Nam mox ſtentorea voce vociferabunt, ieiunia ſoluemus,feſta ſint libera,in quibuſque diebus carnium & ouorum eſus ſit licitus, quia præcepta illa ac inhibitiones ſunt contra libertatem Euangelicam . Ita impie præcinunt rudi populo , nouitatum & licentiæ ſtudioſo. Itaque ſatius fuiſſet caudam huius articuli vna litura circunducere.Non enim poteſt niſi ſcandalum parere,apud

eos

eos qui propenſi ſunt, vt ab eccleſiæ obedientia recedant, cum audiant iuſtitiam noſtram ab externis obſeruationibus non pendere. Sacerdos ergo paruipēdet dicere horas canonicas, quia externum. Monachus negliget matutinas & ieiunia, quia externum, Nihili faciet peccatorum confeſſionem, quia externum. Vt in paſchate ſumat Euchariſtiam flocci faciet, vt externum, cum mille ſimilibus. Non eſt ſcandaloſiſſimū, quòd in fine addit. Cęremonias poſſe omitti ſi abſit ſcandalum & contemptus. O author, ſi hoc tacuiſſes, ſatius fuiſſet, cum omnis inobedientia ſit verus vel interpretatiuus conſenſus. Non excutio, quam violente torqueat allegationes ſacrę ſcripturę, quæ prorſus nihil faciunt, neque probant, quę ille molitur probare.

ART. XX. DOGMATA QVAEDAM ab eccleſia declarata & firmata.

DE INVOCATIONE SANCTORVM.

Authorv. Nec damnandum eſt, ſi quis religioſa. R[r]

Quòd fatetur non damnandum, ſi quis ſanctos etiam nominatim appellat. Hoc catholice aſſeritur. at quod annectit, ſed extra præces, quæ ad altare offeruntur. Hoc impium eſt, & eccleſiæ catholicæ dehoneſtatiuū quę nō modo nominatim appellat plures ſanctos in Canone maiori miſſę: ſed etiā in peculiaribus miſſis ſecundū occurrentes ſanctorum feſtiuitates, collectas de ſanctis nominatim habet, licet per mediatorem Chriſtum, vt alias, concludat. Ergo affirmare ſanctos nominatim appellandos, ſed extra pręces ad altare, hoc eſt totius eccleſię catholicę cōſuetudinē improbare. Ideo atro lapillo notādus eſt hic locus & expungendus, tanq̄ inſolens, & eccleſiæ rebellis.

Quod ſi inſurgat aliquis vir doctus, & obiiciat, authorem clare admittere inuocationē ſanctorū, quando ad ipſos vertitur oratio, vt in letania fieri ſolet: qua ratione inuocādi in orationibus miſſæ eccleſia vtitur, vnde repręhēſio illa eſt mera calumnia. At obiicienti ego reſpōdeo. Parcius iſta viris, nullam facio authori calumniā. Nam quod tribuit authori, eum admittere inuocationem ſanctorum, quādo ad eos vertitur oratio, vt in Letania, qua ratione inuocandi Eccleſia in orationibus miſſæ vtitur, illam enim palliationem non admittit author libri, ſed prorſus exclu-

dit reiicit,cū inquit, Sanctos nominatim appellandos,ſed extra preces, quæ ad altare offeruntur : quis hic non videt gloſſam eſſe contra textum . Gloſſator dicit , nominatim inuocandos ſanctos , vt in Letania & orationibus miſſæ. Textus authoris habet eos non inuocandos in precibus ad altare oblatis,ſed extra: Niſi quis hic torqueat,orationes in miſſa non eſſe preces quæ ad altare offeruntur.

Rr Concil. Cartha. cap. 23 — Quod citat concilium Carthaginen.facit more ſolito, hoc eſt,allegat,& nihil ad propoſitum, Nam ꝙ orationes ad ſanctos porigantur patri per filium : Id fit in & extra miſſam,in ſingulis etiam horis canonicis : & eſt noua forma orandi Euangelica à Chriſto tradita. Amen amen dico vobis:ſi quid petieritis patrem in nomine meo , dabit vobis , vt latius explanauit Homilias dominicæ . poſt paſcha. Concilium itaque Carthaginen.3.nihil conſtituit de ſanctis inuocandis : ſed præſcribit formam concludendi collectas per mediatorem Chriſtum. (Iohan.16)

Ss — Author. Sancti tantum vt conſerui implorantur, non ſecus quàm qui nobiſcum ſunt adhuc in carne.

Quantum extenuat interceſſionem ſanctorum & beatorum, vt non poſſit non ſcandalizari plebs hæc audiens: Nam beatos & omni miſeria exutos,ciues cœlorum , non ardentius,efficatius & placabilius Deum pro nobis orare, quàm viatores infirmos,fragiles,peccatores, adhuc in mari fluctuātes,qui necdum portum ſalutis attigerunt : Hieronymus improbat in Iouiniano. Aduerſatur etiam conſuetudini eccleſiæ, quæ in letania inquit S . Petre ora pro nobis:ſed nullum ex viuentibus quantumcunque ſanctum ſic inuocat. Idem fit in Canone maiori miſſæ:& in publicis miſſæ &'orandi officiis memorātur cœlites in collectis, & ſolenniter officia de eis aguntur , ſed de adhuc viuentibus nulla collecta interceſſionis habetur,nec officium ſolenne. Imò eccleſia prohibuit,ne quis pro ſancto veneretur , qui iudicio eccleſiæ non ſit in canonem receptus , vt in cap.1.&.2.de reliq.& vener. ſanct. in antiquis , & Auguſt.de Ancona.q.14. (Hierony.)

At ſurgit aliquis pro authore libri,& fatetur̄ beatos efficatius orare pro nobis,q̄ viatores:ſed vtatur hic quaſi argumento à minori:quia ſi conſerui viatores minori charitate

tate orant pro nobis in hac vita, multo magis pro nobis orant ſancti præditi maiori charitate: ſed author excludit benignã illam interpretationem: Ait enim, Tantum vt cõ ſerui implorentur. Pondera tantũ: Et quorſum tendat excluſio, ſubiicit. Non ſecus, quàm qui nobiſcũ ſunt in carne: pondera, nõ ſecus: nã fucos excuſationis non admittunt.

Quòd ſi in ſcholis eſſem, obiicerem defenſori. Non cõmode factum argumentum à minori, hoc loco: quoniam etſi bona ſit argumentatio, & ſentẽtia mea efficax ad probandũ: tamen apud diuerſarios, quibus hic author blanditur, nihil euincit: admittunt enim antecedens. Viatorem inuocandũ vt intercedat: at negant illationem à maiori & illatũ, ergo ſancti ſunt inuocandi, vt intercedant: licet nouerim quomodo eorũ temeritas apertiſſime cõuincẽda ſit.

DE IMAGINIBVS EO. ART.

DE imaginibus recte author, niſi quod Iconoklaſtæ pro ſe arripere poſſent (quod ſolent facere captiunculatores) dum ait. Imaginum vſum non in totũ eſſe damnandum: nam exiſtimo, neminem vnquam fuiſſe tã ſtolidum, qui vſum imaginum, in totum damnaſſet. Tt

Vt autem ſit pinguior declaratio libri, addendum apparet. Imagines conferre non ſolum, quia excitent ad geſtorum memoriam & recordationem: ſed etiam ob id, quia inſtruunt ſimplices, admonent ſcientes, & afficiũt omnes.

Contra hęreſim Fœlicianam hoc quoq; addatur (quia aliqui prælati eccleſię imprudenter in genere, negauerunt imagines adorandas, vnde puſilli ſcandalizantur) venerabiles eſſe imagines, ſed non adorandas per ſe: at poſſe adorari, quando adoratio terminatur, non ad ipſam imaginẽ, Baſilius. ſed ad id quod imagine ſignificatur, & vt Baſilius ait, referatur ad Prototypum. Ideo lapſum arbitramur authorẽ cum ait. Non autem ipſa imago veneretur.

Mirum quod proteſtantes hic nullum ſcriptum exhibuerunt, cum Argentinen. & Conſtantien. modo illis cõiuncti acerbiſſime imagines reiiciant, & idolatriæ accuſent, & maximè Bucerus, qui etiã obtulit cum quibuſdam aliis ſe defenſurum diſputationẽ Bern. Ego qui laceram illam & miſeram diſputationem Biblicis ſcripturis & authoritate patrum, & confutaui, ac edidi, nihil vidi quod

gigantes illi reſponderint 13.annis, at ſi malæ cauſæ eorũ ita confidũt,adhuc reſpondeãt,nõ cedet ex arena Eckius.

DE MISSA EO. ARTICVLVS.

Vu HOc merito diſplicet non ſolũ mihi,ſed & multis bonis catholicis, quòd author aliquas materias cõtrouerſas, maximi diſpẽdij, vt de inuocatione ſanctorũ de imaginibus,& de ſacrificio miſſæ &c.cõmiſceat,vt non dignatus ſit illas ſub propriis titulis & articulis proponere,ſed nouã inſcriptionẽ præfixit. Dogmata quædã eccleſiæ authoritate declarata & firmata,quaſi illa non haberemus quoq; ex ſcripturis, ſed voluit Lutheranis adulari & dogmata appellauit, ac ſi eſſent philoſophorũ placita,aut Hippocratis decreta: ſed omiſſo ſuſpecto & neglecto titulo,veniamus ad rem.

Xx Author. Victima in cruce immolata,non minus hodie eſt efficax &c.

Hanc impietatẽ aures Chriſtianæ ferre non valent, dicere Euchariſtiæ oblationem in miſſa eſſe tam efficacẽ hodie,quando religioſa fide deo repræſentatur, ſicut fuit in cruce eo die,quando de ſacro latere ſanguis & aqua exiuit Sic præcipitant ſententias ſuas, qui nunquam in ſcholis ſunt exercitati.Si oblatio hodierna eſt æque efficax, ſicut in die paraſceues in ara crucis,ſequitur nullam eſſe diſtantiam inter ſacrificium cruentum & incruentum, nullã eſſe differentiam inter oblationem veram realem, & inter repręſentatiuam:Nihil referre,inter Chriſtum vere oblatũ, & exemplar illius & cõmemorationem ſemel facti ſacrificij.Sequeretur ſi eſſent oblationes æque efficaces, eſſent eiuſdem valoris:oblatio autem Chriſti in cruce fuit infiniti valoris, quia ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris &
1. Iohã. 2 totius mundi:& vt Bernard.ait, etiã ſi eſſent infiniti mun
Bernard. di:oblatio autẽ quotidiana in miſſa eſt finiti valoris, alioquin ſufficeret quotidie vna miſſa in toto mundo: Alioquin ſufficeret vna miſſa pro anima defuncti, quod ſtatim liberaretur, imo omni die totum purgatorium euacuaretur,quia miſſa eſſet infiniti valoris. Sequeretur etiam vnã ſufficere miſſam pro defuncto,nõ eſſet opus anniuerſario, ſeptimo,velut triceſimo: Nulla eſſet porro differentia applicationis miſſę cũ eius efficacia eſſet infiniti valoris. Vnde

de ſanctus Auguſtinus curans miſſam celebrari pro mortua matre ad oſtia Tybernia,æque profuiſſet miſſa illa omnibus eo tempore mortuis. Et nec ſtulto dictum authoris eſt veriſimile, oblationem quotidianam eſſe æque efficacẽ ſicut illam in cruce: Cum plus ſit ſemel ſe in mortem offerre,quàm millies millies illius paſſionis & mortis memoriã celebrare: Vnde valor miſſæ finitus, valor mortis Chriſti infinitus. Ideo ſemel mortuus eſt, ſemel oblatus eſt in ara crucis,cuius tamen memoriam quotidie agimus in myſteriis: pulchrum eſt quod Ambroſius ait: In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia potens ad ſalutem. Quid ergo per nos? Nónne per ſingulos dies offerimus? Etſi quotidie offeramus,ad recordationem mortis eius fit,& vna eſt hoſtia nõ multæ,quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius. Chriſtus hoſtiam obtulit ipſam offerimus & nũc:ſed ꝙ nos agim⁹ recordatio eſt ſacrificij. Auguſt. Ambroſi⁹

Nemo ergo reducat nobis propoſitiones, vnã miſſam æque efficacẽ omnibus animalibus,ſicut vna candela illuminat totã habitationẽ: Nemo torqueat Hiero. Cum pro centũ animabus miſſa vel pſalmus dicitur,nihil minus,q̃ ſi pro vno quoq; eorũ diceretur,accipitur: nam qua ratione dicat,præiecit. Melior eſt quinq; pſalmorũ decantatio,cũ cordis puritate & ſerenitate & ſpirituali hilaritate, quàm totius pſalmi modulatio cum anxietate cordis & triſtitia. De conſe. diſ.5.non mediocriter.

Stat ergo quòd diximus,authoris dictum vt falſum, & ſcandaloſum prorſus reiiciendum: Minuit enim dignitatem & efficaciam amariſſimæ paſſionis & mortis domini Ieſu Chriſti.

At ſurgit quiſpiam eruditus,plus nimio affectus libro: Id quod in libro reprehenditur,eſt veriſſimum, vnam ſcilicet oblationem Chriſti ſemper eſſe eiuſdem virtutis, neque eſſe aliquo pacto ob diuturnitatem temporis imminutam: differt tamen ab oblatione ſacerdotis,& efficacia eius nobis applicatur per oblationem ſacerdotis, quibuſdã magis, quibuſdam minus, &c. At moneo defenſorem iſtum, vt verba libri recte inſpiciat: nam hoc liber non habet, ꝙ ille aſſumit,vnam oblationem eiuſdem virtutis: hoc ſciuimus,oblationem Chriſti & eius virtutem ſemper duraturam,quandiu ſæculum ſtabit: Hoc debebat tueri defenſor,

oblationem quotidianam in miſſa,tam efficacem eſſe,ſicut in cruce,fuſo ſanguine & aqua,ac poſita anima, quod eſt falſiſſimum,& egregie confutat inter iuniores præpoſitus

Lect. 27 Canonis. Gabriel:licet enim ſit idem Chriſtus,qui vtrobique offertur,ac ita in oblato nulla eſt differentia, ſed in modo offerendi,ac efficacia oblationis: At hic defenſor relicta tutela libri,hoc ipſum fatetur: quia alia ſit oblatio ſacerdotis, alia etiam efficacia ſecundum applicationem ſacerdotis plus vel minus. Vtinam hanc materiam in corona doctorum virorum,publica diſputatione,deberem ventilare. vbi etiam hoc adderem. Oblationis in miſſa efficaciam nõ eſſe eandem vel æqualem(non reſpicio hic ad ſacerdotẽ bonum vel malum,deuotum vel frigidum)quia offerẽs principalis,eccleſia militans, cuius miniſter eſt ſacerdos, non ſemper eſt,æqualis meriti & acceptationis apud deum,ſed in vno tempore plus,in alio minus. Vtcñq; Henricus G. nitatur in contrarium: licet in declamationibus ad populum,magis ſecutus ſim S. Tho. cuius opinio non ſolum apparet vera,ſed etiam plebs facilius intelligit. Aliud paradoxum quoque defenderem, miſſæ efficaciam itidem ex opere operato,non eſſe æqualem, etiam eodem tempore: at quia aduerſarij iſta non intelligunt,miſſa facio.

Yy. Author. Eccleſia ſeipſam offert in miſſæ ſacrificio.

Quantum placet nouitas:etſi tres libros ſcripſerim de ſacrficio miſſæ ante 15. annos, & ſæpe hanc materiam in ſcholis Theologicis diſputaui,etiam ante triginta annos: vbi diligenter legi ſanctos patres & doctores, non recolo tamen me legiſſe, quod eccleſia offerat ſeipſam in miſſa: hoc inueni, eccleſiam ſe offerre per opera miſericordiæ Deo viuenti: Inueni quod iuſti offerunt Deo corpus & vitam,vt eccleſia martyrũ: hoc inueni, quod Paulus docuit eccleſiã,exhibeatis corpora veſtra,hoſtiam viuã,ſanctam,

Roma.12 Deo placentem. Hoc inueni,quod ſacrificiũ Dei eſt ſpiritus tribulatus,cor contritum & humiliatum. Inueni quod

Pſalm. 50 tota eccleſia offeratur à Chriſto Deo patri, & eſt ſacrificium vniuerſale Chriſtianorum,quod fit etiã in miſſa: At quod eccleſia ſeipſam offerat in miſſa,nõ memini me legiſſe,nec credo verum. Sicut non dubito eccleſiã à Chriſto in cruce Deo patri oblatum,& quotidie offerri in miſſa.

At venit

At venit defenſor, quod eccleſia ſeipſam offert in miſſa, expreſſe dicit Auguſtinus lib. x. de ciuitate Dei. Dico acutum diſputatorem debere reddere ſingula ſingulis: Auguſtinus nunquàm hoc dicit, quòd eccleſia ſeipſam offerat in miſſa, ſed quod offeratur: & hæc eſt rei veritas: quod liquet ex verbis eius in fine capi. 6. Hoc eſt ſacrificium Chriſtianorum, multi vnũ corpus ſumus in Chriſto: quod etiam ſacramento altaris, fidelibus noto, frequentat eccleſia, vbi ei demonſtratur, quod in ea oblatione, quam offert, ipſa offeratur: Aduerte non dicit, quod ſeipſam offerat, ſed in ea oblatione, ſcilicet Euchariſtiæ, quam offert eccleſia, ipſa etiam offertur, at non per ſe, ſed per Chriſtum, qui eſt ſacerdos magnus, qui corpus ſuum verum obtulit in cruce, iam quotidie offert corpus ſuum verum & myſticum in miſſa. Auguſt.

Author. Dona quædam tam panis quàm vini offerebat. Zz

. Quod ſub miſſa varia ſolebant offerri, in eccleſia, hoc hodie obſeruatur in Germania & Græcia, vbi offeruntur panes vina, cera, farina, panni, oua, ſal, & panis omni domini eo die, vt audio, benedicitur in Gallia, quem morem ſuo tempore obſeruatum in Aphrica teſtatur Sanctus Auguſtinus: ſed quid hæ oblationes laicæ, ad diuiniſſimam oblationem ſacerdotalem in miſſa, cum vnum tantum ſit ſacrificium externum eccleſiæ, ſcilicet Euchariſtia: multa tamen alia offerantur, iuxta c. omnis Chriſtianus, de conſe. diſtinc. 1. & cap. ſtatuimus 16. queſtio. 1. Et Dauid lætabatur. quando vidit cunctum populum ingenti gaudio offerre donaria. 1. Para. vlt. Et hoc præcepit Deus per Moyſen Exodi. 23. Non apparebis in conſpectu meo vacuus: Offeruntur itaq; vel ex præcepto, vel conſuetudine, vel deuotione. Et ad honorem dei, vt agnoſcatur tanquam ſummum bonum, rector & gubernator ſupremi dominij, & in ſuorum miniſtrorum ſuſtentationem, tamen huiuſmodi oblata non ſunt, quæ perferantur per manus ſancti angeli in ſublime altare Dei, in conſpectu diuinæ Maieſtatis ſuæ, ſicut eſt ſacrificium miſſæ vnicum, ſed ſic præſentantur ſicut aliæ orationes fidelium, & actus latriæ, Deo debiti. Auguſt. 1. Par. vlt. Exod. 13

ARTI-

ARTICVLVS. XXI. DE ADMINISTRAtione ſacramentorum & cæremoniis quibuſdam ſpeciatim.

&& Vthor duas recenſet ſententias. Vnā falſam & damnabilem: ſacerdotem non debere celebrare miſſam, niſi habeat cōmunicantes: Alteram, ꝙ poſſit celebrare, modo aſſint, qui ſpiritaliter cōmunicent: Bucer doloſe adiecit in margine ea, quæ dno collegæ mei, Pflugius & Gropperus annotarunt: hæc ſcilicet verba. Huius ſententiæ nos ſumus, & ita poſuit, vt ſimplex Lector, poti° ad primam ſententiā ſe applicaret, quā ſecundam. Sic fraudibus, vti ſolent vulpes, demolientes vineam domini ſabbaoth.

Bucer. Pflugius. Gropper.

Atquia illa prima ſententia eſt contra vſum & cōſuetudinem totius eccleſiæ, contra fundationes eccleſiarum cathedralium & collegiatarum, contra ius parrochiale, cōtra vltimam voluntatem eorum, qui beneficia fundarunt, contra ritum & obſeruantiam omnium bonorum religioſorum: Nulli etiam rationi conſonat, ſed ex fonte promanat hæretico, nūquam perſuadebor præfatos dominos collegas meos, fuiſſe illius peruerſæ & ab eccleſia alienæ ſententiæ, ſed potius ipſos indicaſſe ſecundam eis placuiſſe ſententiam.

" Author. Quoniā vtriq; de ſententia ſua ſunt perſuaſi.

Illud eſt conſilium malum, totius Eccleſiæ & Chriſtianæ deuotionis deſtructiuum, multas in ſe hæreſes cōplectens. Nam primo errant, quod nolunt celebrari miſſam, niſi adſint cōmunicantes. 2. Quod nolunt plures celebrari miſſas in vna ciuitate vel eccleſia eodem die, etiā ſi ſint L. beneficia fundata, aut L. monachi in vno monaſterio. 3. Conſectarium eſt, ſacerdotem, etiam ſi habeat cōmunicantem, nō debere tamen celebrare miſſam: ſi ſit alius, qui legat publicam & communem miſſam eiuſdem eccleſiæ. 4. Turpiſſime & impie errant, omnes miſſas priuatas abrogando, ſiue fiant in priuatis ſacellis, ſiue celebrentur in altaribus ſeorſum, extra vnum cōmune & publicum altare: hinc in multis eccleſiis, altaria Turcice funditus diruerūt. 5. Sacrificuli eorū pigri & mordēte conſcientia, hanc etiā inuenerunt impietatem, vt ipſis celebrantibus & conſecrātibus, ac laicis communicātibus, ipſi ſe à cōmunione contineant,

Lutherāi celebrant, & non cōmunicant

tineant,contra totius eccleſiæ conſuetudinem,contra omnem honeſtatem,contra expreſſam concilij Toletani con Conci. 12
ſtitutionem:quæ ſic habet. Quicunq; ſacerdotum diuino c.5.
altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe à communione ſuſpenderit:ab ipſa qua ſe indecēter priuauit gratia cōmunionis anno vno repulſum ſe nouerit : Nam quale erit illud ſacrificium,cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus tenendum eſt:vt quotieſcunq; ſacrificans corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti domini noſtri in altario immolat:totiēs perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti,participem ſe præbeat.

Et rationabiliter loquitur canon, quia cum ſacerdotes ſint paſtores,rationi aduerſatur,quod laicos paſcunt & nō ſeipſos: Cum populum ad ſynaxim inuitant, eam laudant ab effectu ſacramenti:quis eis credet.ſi ipſimet non communicāt: Nam ipſi maiori debent pollere munditia & ſanctitate,quibus peculiariter dicitur:ſancti eſtote ,quoniam Leu.11.19
ego ſanctus ſum: At vrget eos conſcientia in eorum Epi- Deut.7
curea & Iouiniana vita, vt ad ſancta ſanctorum ingredi non audeant:quantulācunq; ſibi excuſationem fingentes. Iſai.66
Sed diabolus inſidiabitur calcaneo eorum:dum in fine vitæ vermen excitabit conſcientiæ, qui non moritur, ſicut nec ignis extinguitur.

Miſſas priuatas ſemper fuiſſe in eccleſia proprio libello probaui,in hoc conuentu Ratiſponen.edito : ad quem Bucer nondum reſpondit. Sepelire.

Admiſſo conſilio,iam via eſſet hæreticis facta ad ſepe- miſſam.
liendum miſſam penitus: Id quod Zuingliani,iam fecerūt Zuinglia
Argentinæ,Cōſtantiæ,Baſileæ,Bernæ,Meminge,Auguſtæ,Vlmæ,& cohærentibus: Idem eueniet apud Lutheranos:nam frigeſcente charitate,iam octo diebus nullus adeſſet cōmunicans: Poſtea,per menſem. Deinde, per trimeſtre,&c.& ſic paulatim euaneſceret miſſa. Vbi tunc maneret iuge & quotidianum ſacrificium in Eccleſia Dei? Ad quid zelus veterum Chriſtianorū fundaſſet I. Monachos aut ſacerdotia ī vno loco,ſi ſufficeret vna ſola Miſſa publica in ſeptimana aut menſe. Quot fratres in vno monaſterio collegit ſanctus Benedictus,S. Maurus,S. Leonardus, S. Pirmunius. Et apud S. Gallum aliquando quadringen-

ti

ti fuerunt fratres. Ad quid tot altaria, tot capellæ, in & extra Eccleſiam, ab antiquiſſimo tempore ſunt in vno loco cõſtructæ, ſicut B. Gregorius tredecim meminit altarium Sanctionis extructorum.

Mala quæ ex cõſilio

Cum Miſſa proſit viuis & defunctis, ac toti Eccleſiæ: cur ob defectum non communicantium ſacerdos vellet illos priuare fructu tam vtili & neceſſario? Et quia Miſſa celebratur, etiam aduerſariorum ſententia. vt recolatur memoria paſſionis Chriſti & mortis: modo laici etiam non communicantes, tamen aſtantes Miſſæ, priuantur illo commodo: vt nec excitentur ad gratias agendas, redemptori Chriſto: nec ſimul ſpiritaliter offerant cum ſacerdote in Miſſa, hoſtiam illam viuificam, vti alias à deuotis fidelibus fieri ſolet.

Pures miſſæ bonæ.

Et vt rem planiſſime dicam, quam Laicus quiſq; cordatus facile intelligat. Si bonum eſt memoriam mortis Chriſti & ſacrificium in vna Miſſa agere, & Deo placet: quâto magis diuinæ placebit maieſtati, ſi ſæpius & pluries fiat in eius commemorationem: Et hæc ratio obiecta eſt Ludero in Schmalckhaldia: & frigide reſpondit.

Ad hæc cauteriatas faciet conſcientias habentibus beneficia fundata ad plures Miſſas: quomodo enim illæſa cõſcientia poſſunt illas omittere, contra ſupremam fundatorum voluntatem, quos debitis defraudant ſuffragiis. Nam ſi etiã nullus ex plebe ſit idoneus ad communicandũ, ipſi parent ſe idoneos iuxta beneficij inſtitutionem.

Sicca miſſa.

Impium & blaſphemum eſt nouum aliquorum cõmentum, & à Chriſto paſſo in eccleſia inauditum, de ſicca Miſſa, iuxta vulgare Germanicũ. Eam autem appellãt ſiccam, quãdo die dominico aut feſto ſacerdos ſimulat omnia quę ſunt celebrantis. cum introitu, collecta, epiſtola, Euãgelio & cãticis: tamen quia non habet communicantem, nec ipſe vult communicare, ideo non conſecrat, ſed eſt Miſſa ſicca ſine Euchariſtia, ſine corpore & ſanguine Chriſti: Nõne hoc eſt irridere Deum, & illudere Chriſto cum Iudęis faciem eius velantibus, ſpectaculi more ſimulare id, quod in veritate non agitur?

Conſiliũ

Poſtremo author libri hic aduerſatur Cæſari, ſimiliter duo collegæ mei, qui committunt Cæſareæ Maieſtati, & ordini-

ordinibus imperij Conſilium illud an proſit,expendendū libri contra Cæſa.
Nā Catholicus & glorioſiſſimus princeps Carolus Impe.
noſter,tā in indictione huius conuentus,quàm in tota hac actione,ſemper proteſtatus eſt,quod per acta & deliberata nullum fiat præiudicium receſſui Auguſten.in quo roboratur edictum Vuormacien.contra Ludderum & adhęrentes Anno ſalutis 1 5 2 1. emanatum, At in receſſu Auguſten.huiuſmodi articulus continetur.

Similiter debent publicæ & priuatæ Niſſæ,cum Cāticis,& incorporatione maiori & minoris Canonis, & aliis orationibus,veſtibus,cæremoniis& ordinationibus,omni modo ſicut hactenus laudabiliter in Eccleſia Catholica obſeruatum eſt,& hodie obſeruatur,peragi,& in his omnibus nulla mutatio aut nouitas attentetur.

Alius quoque articulus in eo habetur. Item,ſpecialiter debent eccleſiæ cathedrales & collegiatæ, monaſteria, parrochiæ,beneficia,cum eorum ſtatutis, ordinationibus, regulis,inſtitutionibus,fundationibus,Canticis, Lectionibus,Prædicationibus,Miſſis,orationibus,ſepulturis, & conſuetis laudabilibus & vſitatis cæremoniis Chriſtianis, ſicut hactenus in Eccleſia Catholica exercentur,manuteneri ac defendi.

Cum ergo conſtet de mente Chriſtianiſſimi Imperatoris noſtri,male obtruduntur ei aduerſa & minus Chriſtiana conſilia,& quod antea tam maturo ac deliberato conſilio,vna cum ordinibus imperij, concluſit ac per imperium publicauit,iam denuo reuocet in dubium, aç tanquam rem incertam denuo expendat, an ſit vtile tranquillitati eccleſiarum. Ea quæ ſemel certam habuerunt & concordem definitionem, non debent iterum in dubium reuocari. 24.q.1.c. maiores.

In ſumma,qui conſulunt Miſſam in totum aboleri ,vt Zuingliani,aut in parte,ſicut Lutherani,aut qui in voluntatem celebrantium conferunt,vt author libri, omnes illi ſunt præcurſores,& præparant viam,non domino, ſed Antichriſto,qui auferet iuge ſacrificium iuxta Daniel. vaticiniū,& ponet abominationem in deſolationem. Danie. 12

DE COMMVNIONE SVB VTRAque ſpecie ſub eo. Art.

Author

A 1 Author. Cum plurima plebs Germana ſit perſuaſa.

Requiro melius hic iudiciũ & cãdidus in authore: vult enim Germanæ plebi debere permitti hanc communionẽ liberam, vt ſub vna vel duabus ſpeciebus cõmunicet: Hoc poſſet fieri, ſicut Baſileæ fuit actum cum Bohemis, & in Auguſtanis Comiciis fuit tentatum cum Lutheranis: At quod hanc rationem affixit, quia plebs ſit perſuaſa manda tum Chriſti requirere integra Sacramenta: & cauendũ eſt ne quis ad ſacroſancta myſteria participanda accedat cum mala conſcientia inſinuat hoc: ſi ille habet conſcientiam de ſumenda vtraque ſpecie: ſumit vnam tantum, format ſi bi deſuper conſcientiam. At friuolæ ſunt hę rationes ac te merarię. Imo concludunt potius contrarium, eccleſiam nõ debere eis permittere vtranq; ſpeciem: quia plebs Germana ſic eſſet perſuaſa in errorem: Et ſic eccleſia permittendo, firmaret in eis errorem: quia credunt vniuerſalem eccleſiam facere contra mandatum Chriſti, contra inſtitu tionem Chriſti: & permittẽdo eccleſia roboraret eorũ fal ſam ſententiam, vbi æſtimant omnes laicos catholicos ma lefacere, omittendo alteram ſpeciem. Author non nouit modum ſanctorum patrũ & eccleſiæ, in his erroribus expu gnandis: non enim extinguuntur hæreſes permiſſionibus, ſed dũ contraria ſtatuuntur. Vt dum Neſtoriani negarẽt Mariam eſſe Theotokon, ſed Chriſtikon: eccleſia: hoc nõ permiſit, ſed condemnato Neſtorio in concilio Epheſino etiã prohibuit, ne diceretur Chriſtotokos, quãuis ipſa benedicta mater vere ſit Chriſtotokos. Sic dũ Hebionitarũ hæreſis inualeſceret, legalia obſeruanda cũ Euangelio, vn
Leuit. 2 de negabant poſſe confici in pane fermẽtato, eo quod omnis oblatio quæ offertur domino, ſit ſine fermento. Hanc
Leo Papa hæreſim non permiſit Leo tunc Papa, ſed contrariũ pręce pit, vt omnes infermentato conficerent, vt Richardus & alij meminerunt.

Non tamẽ in totum reiicio, vt permitti non poſſit illis vtraque ſpecies, ſed non illa ratione, quam author libri, ſeq tur, ſed ſicut Cæſarea Maieſtas in cõcordia obtulit Luthe ranis Auguſtæ ad imitationem concilij Baſilien. ſub eiuſmodi articulis & punctis. 1. Quod credant cõmunionem ſub vtraq; ſpecie nõ eſſe præceptam. 2. Quod credãt & ita

doceant

doceant laicos non peccare, qui ſub altera ſpecie tantum Cõmunio
communicant. 3. Credãt & doceant non plus ſumi ſub dua ſub vtraq;
bus ſpeciebus quàm ſub vna. 4. Quod ſub vna ſpecie ſuma ſpecie ea-
tur totus Chriſtus, id eſt, tam corpus eius, quàm ſanguis. 5. tenus per-
Quod diuerſarij in eccleſijs ſuis, laico petenti alteram ſpe mittenda.
ciem, non denegent. 6. Cura adhibeatur per vtranque poteſtatem, ne Sacramento calicis irreuerentia exhibeatur. Hanc concordiam & ſub huiuſmodi ſchemate, ſi author propoſuiſſet, Catholici forte non fuiſſent aſpernati: at hæreſes & erroneas confirmâre perſuaſiones, vt author libri facit, eccleſia non conſentiet.

QVA LINGVA SACRAMENTA adminiſtrentur ſub eo. Tit.

Nihil offendit, niſi ſententia authoris eſſet, in Miſſa A 2.
epiſtolam & Euangelium (non legenda latine: quia, ſic reiiceremus eum. Bene tamen agitur in eccleſia latina, vt Miſſa eadem lingua legatur, ad Vualden. errorem cauendum.

ARTI. XXII. DE DISCIPLINA Eccleſiaſtica.

Author. Qui contra profeſſionem & votum contraxerint.

Diſplicet, & nõ parum ſuſpicionis habet, quod author præcipuos articulos noſtra tempeſtate cõtrouerſos, neſcio quomodo furtiue commiſcet, vt ſub propriis titulis, nõ perſpiciantur. Ita fecit ſuperius de veneratione ſanctorum, de imaginibus, de ſacrificio Miſſę. hoc idem iam facit de cœlibatu cleri, & de votis monaſticis: cum tamen viderit Lutheranos in confeſſione Saxonica Auguſtæ, illa ſuis titulis propriis diſtinxiſſe & propoſuiſſe.

At veniendo ad rem, primo author ait, Contrahẽtibus A 3.
contra votum, (epiſcopus loci humanitatem facere potuit, Conciliũ
Hoc verum eſt & habet Canon 16. Concilij Calcedon. Calcedõ.
ſed non dicit quod in coniugio perſeuerabant: ſed potius oppoſitum probatur, quia, inquit, ipſis confitentibus, & ſic ſe accuſantibus, & proprium facinus improbantibus, epiſcopus loci potuit eis humanitatem oſtendere, non tam ſeueram pœnitentiam eis iniungendo, ſicut rigor canonũ exigebat.

Author.

A 4. Author. Matrimonium tamen non dirimit, & teſtatur Auguſtinus.

Extra qui cle. vel vouend. 27. diſt. c presbyter 27. q. 1. ca vidua.

Hoc inquam eſt falſiſſimum & de iure & patribus improbatum, expreſſam, ſcilicet profeſſionem & votum non dirimere matrimonium, quia contrarium definitum eſt in c. conſuluit c. inſinuante extra. Qui cler. vel vouent. & 27. diſtĩctio. c. presbyteris. c. vouentibus: Et in allegatis cauſa & quæſtione c. vidua c. & quia aliquos c. vt lex c. quę Chriſto cum concord. Et in eo ipſo c. nuptiarum, quem allegat author, expreſſe dicit Auguſt. de vouentibus. Non ſolum nuptias capeſcere, ſed etiam ſi non nubant, nubere velle,

Hierony. damnabile eſt: quod etiam Hierony. eiſdem ferme verbis teſtatur. At ſequentibus verbis deceptus fuit author, in

Auguſt. hac materia non ſatis eruditus, cum Auguſtinus dicit dãnari fidem voti fracti, quia primam fidem irritam fecerũt: ſed non damnari nuptias & matrimonia. ſimile quid dicit Theodorus. Verum in ſcholis didiciſſet votum ſimplex impedire matrimonium, ſed non dirimere contractum: nõ

Extra qui cle. vel vou. enim ſeparantur ab inuicem c. rurſus c. meminimus. Qui cler. vel vou. &c. quidam diſt. 17. & ſunt verba B. Auguſtini ad Iulianum. Votum vero ſolenne & impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum, per iura ſu-

Auguſt. perius allegata: Loquitur ergo Auguſtinus de voto ſimplici, non de ſolenni, & expreſſa profeſſione, Hoc debebat author didiciſſe ex Graciano poſt dictũ c. presbyteris ſic dicentem. Hinc diſtinguendum eſt, quod vouentium alij ſunt ſimpliciter vouentes, de quibus Auguſtinus & Theodorus locuti ſunt, alij ſunt quibus poſt votum benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis: de quibus Hierony. & Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt.

Quod odioſius perſtringit monachorum ordinem prę cæteris, non videtur ex bono zelo factum. Multo minus quod tacite ſuggillat diuerſitatem ordinum, & multitudinem monaſteriorum, ex Lutherana fece apparet profectum, ſicut & illa quæ cohærent: Sub fuco enim honeſtatis illa proponunt Lutherani, vt Melanchton ſæpe rhetoricatur & exclamat de ſcholis habendis: verum illæ nõ minus egerent hodie reformatione, quàm monaſteria. O dij quando cogito, quę grauitas erat doctorum, quæ honeſtas

magi-

magiſtrorum,quæ diſciplina ſcholarium, quàm diligentes lectiones, diſputationes, quàm frequens erat auditorium in omnibus Collegiis meo tempore Heidelbergæ, (hoc enim fuit primum ſtudium meum approbatum.) Et confero ad tempora noſtra,& quæ iam vidi & audiui,liberet potius flere,tanta facta eſt deſolatio,ruina & deformatio. O tempora. Etiam in eccleſiis cathedralibus dignitas, exiſtit ſcholaſtici:at prouentus recipiunt, etiam abſentes, & raro docti. Porro de officio nihil curant,aut parum ſubſtituentes pauperes,qui minus accipiunt:at hic defectus notabilis per concilium generale omnino debet reformari.

ARTICVLVS XXIII. DE DIſciplina populi.

ISte articulus ſicut & præcedens mores reſpicit:& profecto vterque ſtatus miſere lapſus eſt à ſua integritate, & magna egent reformatione: quod à multis copioſe tractatum,& à piis propterea deſideratum concilium generale,quo his languoribus medicina fieret: forte author, qui tam macre vtranque rem tractauit,eo reſpexit indubie plura allaturus,vbi res popoſcerit.

Author. Deinde vſus clauiũ,qui iuriſdictionis dicitur. A 5.

Id quod vbiq; ferme deſidero in authore libri, hic aperte oſtenditur, eum in rebus Theologicis, ſpeculatiuis & practicis,minus peritum & exercitatum: Nam chimerá ab initio videmus,vſus clauium, qui iuriſdictionis dicitur, & explicando ad excommunicationem tranſit. Nam ſi veros Theologos vel à limine ſalutaſſet:perſpicuum ei fuiſſet aliam eſſe poteſtatem clauium,aliá iuriſdictionis: Nouiſſet vſum clauium ſimplicibus etiam ſacerdotibus communicatum,qui nullam habent excommunicandi iuriſdictionem, niſi ex conſuetudine hoc haberent incertis caſibus.2.q.1.Nemo. Et profecto mirandum eſt de prudentiſſimis & vere magnis viris ciuitatum imperialium Germaniæ: qui grauiter tulerunt ſi quis conciuium ab Epiſcopo excommunicaretur, quod rarenter fiebat: Modo contendunt,& omnibus viribus enituntur, eorum ſimplices ſacerdotes,coniugati, & cætera, vt pro libito poſſint excommunicare. Prudenter Senatus Nurmbergen. hanc inſolentem prædicatorum ſuorum petitionem repudiauit: Redeo ad 2.q.1.c. Nemo.

authorem libri, ſi nouiſſet Epiſcopum electum vel nominatum & confirmatum, poſſe excommunicare, ſuſpendere, interdicere, & alia facere, quæ ſunt iuriſdictiõis: eſto quod claues non habeat, non ſit ſacerdos, vt definitum eſt clare
c. Tranſmiſſam extra de cle. in iure noſtro c. Tranſmiſſam de elect. Imo non ſolum electus ad epiſcopatum, ſed etiam archidiaconus, vicarius, Officialis Epiſcopi, non ſacerdos, modo ſit clericus, eſt capax vſus illius & poteſtatis excõmunicãdi, ſcriptum ſuum emendaſſet: Ideo quod ad iuriſdictionẽ proprie pertinet,
Bonauẽ. non dicitur eſſe clauium, in excõmunicatione. Sic Bona. inquit, poteſtas excommunicandi eſt gladius, non clauis. c. 3. diſtinct. 19. Extenſe tamen poſſunt dici claues ait Sco
Scotus. tus, & bene appellatur poteſtas ligandi & ſoluendi in his,
Lõgobar. qui poſſunt excommunicare, vt Petrus Longobardus in textu habet ea diſtinct. Non ingredior materiam de claue ſcientię & poteſtatis: ſufficiat, quod euicerim vſum clauiũ, non iuriſdictionis excommunicandi, quo tendit author. Hoc vnum ſupereſt, illas poteſtates eſſe diſtinctas ex eo
Matth. 16 conuinci, quod diſtincte Deus dedit poteſtatem clauium promiſſiue Math. 16. Iohan. 20. executiue. Poteſtas autẽ
Ioan. 20 iuriſdictionis data eſt, dicente Chriſto ad Petrum. Si pec-
Matth. 18 cauerit in te frater tuus, &c. Et infra. Dic Eccleſiæ, quod ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus: loquor ſemper de illa iuriſdictione in excommunicatione. Quia omnibus obuium eſt, ſacerdotem non poſſe exercere poteſtatem clauium ſine iuriſdictione: alioquin poſſet abſoluere non ſuum: Imo quilibet poſſet abſoluere
Armac. quemlibet, vt indocte ſenſit Armac. In quæſtionibus Ar-
Durand⁹. meniorum: quem tamen imprudenter ſequitur Durandus, dicens multum improbabiliter, hanc eſſe probabilem ſententiam.

A 6. Author. Poſtremo de ieiuniis, feriis, & delectu ciborũ.

Quantum veneni in hac breui periodo lateat, non me latet: ſed prodeat qui velit, inueniet Eckium, modo vixerit, Eccleſiæ catholicæ aſſertorẽ: Nam quod viri pij ac docti (hominum eligentium ſententia) in conſulta ſe. Apo. cui ſupremus honor & iudicium debetur, in hac viatrice eccleſia, deberent decernere de ieiuniis, feriis, delectu ciborum, & aliis eccleſiæ conſtitutionibus, non video quomodo

modo fieri poſſit: Et maxime ſuſpectus eſt author, quod ait. Quo nulli laqueum iniiciant, hæc vox luporum eſt, nō ouium: nam & Lutherani contra eccleſiam, hunc inanem & falſum cauillum prætexunt: At dum reſpondebimus ſcriptis proteſtantium, huiuſmodi dolos explicabimus. Hæc autem de libro dixiſſe, quàm breuiſſime fieri potuit, ſufficiat.

SOLI DEO GLORIA.

¶SCRIPTA LVTHERANORVM ADVERSVS LIBRVM A CAES. Maieſtate oblatum: quæ & titulis literis Alphabeticis inſcripſerunt.

ARTICVLVS I. DE AVTHORITATE conciliorum, datus ad art. IX.

I

IS eſt articulus nonus in libro nobis collocutoribus propoſito: in quo profecto author vere & egregie oſtendit ſchiſmaticis, & quàm neceſſe ſit authoritatem eccleſiæ ſequi & conciliorum, ad veram fidem & beatitudinem conſequendam: At hi qui eccleſiam Dei reliquerunt, qui ex nobis exierunt, qui ſibi fidem cōſtituunt ſecundum Phantaſmata mentis ſuę, non poſſunt illa audire de authoritate eccleſiæ, ſed clamāt durus eſt hic ſermo: & luciferana ſuperbia ſcripta Canonica acceptāt ꝓ libito, & pro licentia & libidine reiiciunt, interpretantur, aduerſus eccleſiam, aduerſus Concilia, & ſanctos patres, hinc illæ lachrymæ. Sed dolos, errores, & fucos eorum, fidelibus Catholicis palam faciamus. Et quia nauſeam pareret, ſi ſingula verba eſſent renarranda, per puncta placet proſequi errata: nō ſpero, quod incuſaturi ſint me indiligētię vtrūq; ex Bucero intelligam illos mihi minus fauentes.

Bucer. Præcipua reuerentia poſt Deum & verbum, debetur eccleſiæ. Punctū. I

Quia hic pendet fundamentum omniū hæreſum, quod contempto eccleſiæ iudicio, ſcripturam pręferunt: quā pro Confutatio.

 libidine

libidine ſua vertunt, inuertunt, imo etiam peruertunt, vt circa articulum illum nonum pauca attulimus: adiiciamus modo alia, ſemper tamen pro firmo habentes, quod non loquimur de verbo ſcripto per ſpiritum ſanctum in cordibus
2.Cor.5 fidelium, ſicut Paulus ad Coloſ. ſcribit.

Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus & infra. Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis & ſcripta, non atramento, ſed ſpiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

Recenſebo tamen per ordinem, quæ Catholici ſentiũt in hac materia.

Verbum Dei ſcriptũ, de quo loquuntur aduerſarij, non
1. eſt præferẽdũ eccleſiæ: quia finis eſt melior medio ad finẽ, propter vnumquodq; tale, &c. Verbum autem ſcriptũ, eſt datum propter ædificationẽ eccleſiæ, quare neceſſe eſt eccleſiam eſſe digniorem quàm verbum ſcriptum atramẽto.

Chriſtus plantauit eccleſiam, & tamen nihil ſcripſit,
2. neq; iuſſit Apoſtolos ſcribere, ſed docere omnes gentes, vt verbũ illud quod mentibus fideliũ imprimerẽt, eſſet verbũ ſpiritus, excellentius quàm nigra litera ſcripta occidens.

3. Sic promiſit Deus per Hiere. Dabo legem meam in vi
Hier.31 ſceribus eorum, & in corde eorum ſcribã eam, & ero eis in deum, & ipſi erunt mihi in populum. Lex ergo Euangelica principalis eſt illa, quæ eſt ſcripta in corde eccleſiæ, & lex ſcripta eſt ſolum ſignum illius legis mentalis, iuxta il-
Ariſto.1. periher. lud Ariſtot. ſunt autem ea quæ ſunt in voce, notæ earum paſſionum, quæ ſunt in anima. 1. Perihermen.

4. Hinc ſequitur quomodo ſcriptum Euãgelij habet ſuã literam occidentem: Nullus enim vnq̃ fuit hæreticus, qui non ſcripturis niteretur male intellectis: ſed iudicium tũc eſt apud Euangelium mentale, in corde eccleſiæ.

5. Quis enim neſcit maiorem eſſe iudicem iudicato? quis neſcit totum eſſe maius ſua parte? ſed ſcriptores Canonici, Matthæus, Petrus, Paulus, & cęteri, fuerunt ſolum pars eccleſiæ, & de variis ſcriptis Euangeliorũ titulo, eccleſia iudicauit per Euangelium mentale, reſpuendo Euangelia Thomæ, Bartholomæo, Andreæ, Barnabæ, & aliis inſcripta, & approbauit Euangelium Marci, de quo non cõſtat, an viderit Chriſtum.

Et

Et ſcriptores Canonici ſemper prius habuerunt Euan 6.
gelium mētale,quàm ederent illud nigrum in literis. Hinc
eſt,quod eccleſia aliqua mutauit de ſcriptura,vt ſabbatum,
eſum ſuffocati. Baptiſma in nomine Ieſu, Chriſtus cœna-
tis dedit Euchariſtiam,Eccleſia ieiunis,Chriſtus ſub am-
babus ſpeciebus,eccleſia laicis ſub vna: Paulus permiſit diſ
pares in fide coniuges,eccleſia improbauit.

Cum ergo credimus eccleſię dicenti, Iohannes ſcripſit 7.
Euangelium , quod alias neſciremus: ita & alias eccleſiæ
credere debemus dicenti . Chriſtum illa & illa inſtituiſſe,
ſacramenta,tradidiſſe Apoſtolis obſeruantiam quadrage-
ſimæ, confitendi rationem,vnctionem infirmorum,& hu-
iuſmodi.

Quibus etiam peruicax Luder victus , tribuit eccleſiæ 8.
hanc poteſtatē,vt poſſit diſcernere verba Dei à verbis ho
minum:ſic eadem ratione poteſt diſcernere Sacramenta ſi
dei ab aliis ſignis: quia non minus neceſſaria eſt eccleſiæ,
cognitio Sacramentorum,quàm ſcripturarum.

Ex quo infertur adhuc vnum notabile , & quod frāgit 9.
ceruicem aduerſariorum. Si eccleſia poteſt cognoſcere de
ſcripturis: multò magis poteſt cognoſcere ſuborto dubio,
quis ſit verus ſenſus ſcripturæ:quia eodem ſpiritu ſcriptu-
ræ interpretantur,quo conduntur: Sic rectè intelligendus August.
eſt Auguſtinus contra epiſtolam fundamenti. Euangelio
non crederem,niſi authoritas eccleſiæ me commoueret.

Hanc poteſtatē eccleſię fatētur hic proteſtātes, quia ec 10.
cleſia habeat Euangeliū, ſpiritūſanctū gubernatorē habet
ius vocandi miniſtros , habet intellectū & interpretationē
doctrinæ diuinitus traditæ , habet adminiſtrationē Sacra-
mētorum & ſuam iuriſdictionē & iudicia. Et infra. In ec-
cleſia eſt triplex authoritas ſ.teſtificādi de ſcripturis, vere
interpretandi ſcripturas, cōſtituendi iudicia de doctrina.

Iam quilibet vtens ratione,apertiſſime videt,quomodo 11.
ſibi contradicant,& non puduerit eos Cæſareæ Maieſtati,
ac ordinibus imperij pugnantia ſcripta offerre:dicunt em̄
eccleſia poteſt teſtificari quæ ſit vera ſcriptura,quis ſit ve-
rus intellectus, poteſt iudicia conſtituere de doctrina ſcri
pturarum: Et cum hoc tamen vociferantur. Maiorem eſſe
authoritatem ſcripturæ,quàm totius eccleſiæ.

ALIA ERRATA. IN HOC articulo.

1. Donum interpretationis eſt penes veram eccleſiam ſed non eſt certis perſonis aut locis alligatum, & alias eſt in pluribus,alias in paucioribus.

2. Hoc donū interpretationis non eſt apud impiam multitudinē,neq; apud hos,quos oportuit propter nota crimina excommunicatos:ſed hoc donum ad pios pertinet.

3. Cum eccleſia pronunciat iuxta verbū Dei recte intellectum,neceſſe eſt omnes parere,ponunt exemplum. Sic noſtrę eccleſię nobis aſſentiūtur cōtra Anabaptiſtas & alios.

4. Cum antē poſſit accidere,vt plurimę perſonæ in ſynodo ſint impię,fatendū eſt ſynodos generales & proninciales erraſſe,vt Smyrnæ:præterea etiā pij habēt ſuos lapſus.

CONFVTATIO ERRORVM illorum.

1. Faciunt hic eccleſiam mathematicam & fictitiam: quia cum non ſit alligata perſonis & locis, vbi ergo eſt?Procede Buzere & mōſtra eccleſiā: quod ſi cœtū oſtenderis ex votifragis monachis & monialibus & ſacerdotibus: omnes boni dicent hanc eſſe impiā multitudinē, periurā, ac omnibus honoribus deſtitutā:Non dubium congregationem Cardinalium,Epiſcoporū, Monachorum & Theologorum, pro ſolita veſtra modeſtia, & reuerentia erga
Ad Heb. præpoſitos eccleſiæ(quibus ſanctus Paulus obedire iubet) denotaſtis in impia multitudine.

Veſtra autem & Pickardorum ac Anabaptiſtarum mathematicam Eccleſiam(eodem enim hic laboratis morbo) ſæpe improbaui: quia Paulus & Barnabas, & quidem alij inuenerunt eccleſiam in Concilio Hieroſolymitano : Et
Act.15 Chriſtus iuſſit fratre peccante,& non audiente correpto-
Matth.18 res:is debeat dicere eccleſiæ,non vtique Mathematicę,frater Pauli per omnes eccleſias, ſed non Mathematicas lau-
Pſalm. 21 dem habuit. Dauid inquit,apud te laus mea in eccleſia magna. proteſtantes eam contrahunt neſcio in quas anguſtias Germnię: Quod ſi vrgētur, vbi fuerit eccleſia ante 25. annos, ad pauciſſimos ignotos homunciones redigunt ec-
Auguſt. cleſiam. Rectius Auguſtinus probat latitudinem eccleſiæ contra Donatiſtas. Non eſt eccleſia Lutherana poſita à Chriſto

Chriſto ſuper candelabrum,vt ingredientes videāt. Non eſt eccleſia, ciuitas illa in monte poſita, quæ procul videtur? In ſynagoga erat prouiſum,quo erat eundum in ambiguo,ad ſummum,ſ.ſacerdotem:& in eccleſia omnia erunt tam recondita & occulta,vt nemo ſciat,quo eundum ſit ad Mathematicam fictitiam eccleſiam. Matth. 5.

Cum Paulus ait. Ipſe dedit quoſdam apoſtolos, alios Euãgeliſtas,alios paſtores,&c.ad ædificationem corporis Chriſti:nónne illi fuerunt viſibiles? Qui ſi conuenirent in concilio legitime cõgregato,quomodo non repræſentarēt eccleſiam? Quis enim euidentius poteſt conuinci non audiiſſe eccleſiam, quàm qui non audit generale concilium? Epheſi. 4 Deut. 17.

Eccleſia Romana manſit ſemper firma ſecundum ſucceſſionem Epiſcoporum vſq; in hunc diem: Ex hac ſucceſſione argumentatus eſt Ireneus ante M.CCC.annos: Ex eadem ſucceſſione Apo.ſe.argumentatur Auguſtinus:alię autem eccleſiæ Apoſtolicę ceſſarunt,vt Hieroſolymitana, Alexandrina. Epheſina, Corinthia, & cęteræ. Romana mater eccleſiarum conſeruatur à Deo vſque ad tempus Antichriſti, vbi fugiet in ſolitudinem per tempus & tempora & dimidium temporis. Valeāt ergo ſomniatores cum imaginaria & ficta eorum Eccleſia, ſolum vt decipiant & circumueniant ſimplices. Rom. eccleſia. lib. 3. cap. 3. & lib. 4. cap 63. epi. 63 Apoca. 13 Dan.

2. Si donum hoc nõ eſt apud impiam multitudinem, hoc eſt,concilium,Epiſcopos,Monachos, ſed apud pios:quid ſi tota eccleſia illos quos vocas impios agnoſcit pro piis, & à Deo ordinatis? Dicis illud donum eſſe apud pios: & cum ſimus incerti, qui ſint pij vel peccatores: Deus enim eſt ſcrutator cordium: ſic ſequeretur omnia eſſe incerta & dubia in fide noſtra,quod eſt blaſphemum. Certum eſt & negare nõ poteſtis, Pickardos & Parabaptiſtas externa cõuerſatione maiorem præ ſe ferre honeſtatem,quàm Lutheranum clerum,qui in otio,crapula,& luxu continuo viuitis,neglectis horis Canonicis,diuinis officiis,ieiuniis & ſimilibur operibus Deo placentibus.

3. Tum demum noſter Bucer vult credere eccleſiæ,quãdo pronunciat ſecundum ſcripturas recte intellectas: Iam iterum facit omnia dubia & incerta: cum oporteat primũ reddere nos certos,quod Eccleſia pronunciat, ſecundum

verum intellectum, Hui pulchrum eſt exemplum de Para baptiſtis: vbi Zuinglius vicit Baldaſarem? vbi Oecolampadius Denckium? Bernæ & Argentinæ diſputaſtis contra eos, quid obtinuiſtis? nihil Verum intellectum quæſiuiſtis in carcerib⁹, in tortura, in exilio apud lictores in igne aqua, furca, gladio. Inquis. Contra Anabaptiſtas & alios. Qui ſunt hi alij? Zuingliani, Caphrnaitæ, Suermeri: Vbi autem habetis eccleſias vobis conſentientes? Argentinæ, Conſtantiæ, & Baſileæ, & aliis vrbibus ſuperius nominatis: in quibus non ſolum Miſſam Catholicorum, ſed etiam Lutheranorum relegarunt: Vbi Carlſtadius Luthero conſenſit? Tum primo, quando nullibi audebat ſecurus conſiſtere præ timore Sueuici fœderis: poſteaquam gladium lictoris Rotemburgi euaſerat, fortis ille, ſed obliuioſus diſputator pro Luthero Lipſiæ contra Eckium.

4. Si eccleſia errat in Concilio generali: vbi ergo dabis eccleſiam illam tuam, quæ triplici illa fungatur authoritate: Semper contra quem pronunciatur, excipiet: qđa iudices non ſint pij, non iudicent ſecundū verum ſenſum ſcripturæ, & ſimilia canillabitur, ſicut vos iam cum iniuria ſanctiſſimis facitis conciliis.

Hiſtoria trip. lib. 5. De ſynodo Smyrnæ conciliabulum fuit iuſſu Cōſtantij hæretici congregatū ex Epiſcopis Arrianis, pulſis Catholicis Epiſcopis, & aduerſus ſacratiſſimum Cōciliū Nicænū: Ideo non mirū, quòd non obtinuit. Sicut nec Arimini: nā nec aſſenſu Rom. Pont. fuit collectū: & hęretici omnia violenter agebant, vt etiam Oſium in exiliū actū pro fide reuocatum, quia eis conſentire reſpuit, plagis & tormētis affligerent. Sed quid hæreticorum conciliabulū, prçiudicare poterit conciliis legitime congregatis?

ARTICVLVS II. PROTESTANtium de Euchariſtia & eſt materia art. XIII. in libro.

1. Errata in fide in hoc ſcripto.

Corpus & ſanguis cum pane & vino exhibentur ſumentibus.

2. Non fit transſubſtātiatio panis: ſequimur multorum patrum firma & perſpicua teſtimonia, citant Ireneum.

CON-

COFVTATIO.

Licet hic recte diffiniant veritatē corporis Chriſti cō tra veteres & nouos Capharnitas,q̄uis forte præſentes non omnes in hoc ſcripto conſenſerunt, ſicut qui mordicus adhuc Zuinglij ſententiam ſequuntur: tamen quod Berengarij hæreſim adhuc in parte amplectuntur, non ſunt tolerabiles. Rectius multo habuit confeſſio Saxonica Auguſtæ oblata Cæſareæ Maieſtati. Docetur. verum corpus & ſanguinem Chriſti veraciter ſub ſpeciebus panis & vini in cœna eſſe præſentia: Non dixerunt, cum pane & vino. Et nec in latino poſuerunt:ſed poſtquam Schmalckhaldij in vnum corpus Lutherani & Zuingliani redacti ſunt, vt complacerent Zuinglianis, addiderunt illam particulam. Cum pane & vino exhibentur:licet contra Lutherum, qui reiecta præpoſitione Cum, concedit panem eſſe corpus Chriſti. 1.

Quod ergo negant transſubſtātiationem panis & vini cum Berengario, Vuicklef & aliis hæreticis peſſime faciunt, contra determinationem vniuerſalis Concilij Lateranen. ſub Innocen. iij. quo nullum fuit generalius à Chriſto paſſo: fuerunt enim in eo tres Patriarchæ, Romanus, Conſtantinopolitanus, & Antiochenus: interfuerunt mille & quadringenti Epiſcopi, tam orientalis, quàm occidētalis eccleſiæ. 2. Lateran. Conciliū.

Et panem & vinum trāsſubſtantiari ſancti patres apertiſſime teſtantur. & ordo literæ Euangelicæ liquido probat: Nam Chriſtus accepit panem: & dixit, hoc eſt, corpus meum, ecce panem, ſubinde, ecce corpus, quòd non eſt factum ſine mutatione, vt acute textum ponderat Alphonſus Zamoren. Alphon.

Porro hic ſunt falſarij, adiicientes de ſuo cum pane eſt corpus Chriſti, quod neque Matthæus, Marcus Lucas aut Paulus poſuerunt: cum coram rudi plebe ſemper iactitent ſcripturas, & nihil ſit docendum in eccleſia Dei, quòd non habeatur in ſcripturis, cur ergo regulam eorū in præſenti loco non obſeruant?

Patres ſancti omnes fatentur transſubſtantiationem, etiam ante concilium Lateranen. Vt Ambroſius lib. de myſteriis & Sacramentis, qui appellat mutationem & conuerſionē, Ambroſi. L. de myſterijs.

Cryſoſt. Auguſt. Gregor. Gregori⁹ magnus. Theoph. Damaſce. Cyr illus.

uerſionem, Chryſoſtomus immutationem, Auguſtin. ſimiliter, Gregor. Nyſſenus conuer ſionem Gregor. magnus verſionem, Theophylactus conuerſionem, & transformationem, & tranſmutationem, Damaſcenus tranſmutationem, & conuerſionem, Cyrillus quoque conuerſionem appellat, hos ſanctos patres partim in Homiliis de Sacramento Euchariſtiæ induco, partim in Enchiridio titulo.36.

Sequitur quàm vana ſit Buceri iactantia, ſequimur teſtimonia patrum firma, prodeat & nominet patres: nos cõtra expreſſimus patres, qui perſpicue teſtantur conuerſionem, tranſmutationem panis, ipſe nec vnum potis eſt nominare, neque vlla ſcriptura, quam iactat, aſſerit ſubſtantiam vel naturam panis manere. Cur ergo Gigas mouet bellum eccleſiæ, Lateranen. concilio, patribus allegatis, ſine authoritate, ſine ratione, nullius ſancti patris fulcitus teſtimonio.

Irene⁹ li. 4. cap. 32.

Ireneum mutile allegant, vt incauto imponant lectori, & videatur eorum fauere ſententiæ, cum tamen catholicus ipſe, omnino eis refragetur: ita enim ait. Chriſtus eum qui ex creatura panis eſt, accepit & gratias egit, dicẽs, hoc eſt corpus meum: & calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & noui teſtamenti nouam docuit oblationem, quam eccleſia ab apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo, citat pro ſacrificio Malchiam 1. c. cõfirmat hoc denuo Ireneus de oblatione in ſequenti c.33. Repetit ſubinde de ſacrificio c.14. Et de Euchariſtia inquit. Quõ autem eis (Hęreticis) conſtabit, eum panem, in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe domini ſui, & calicẽ ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris mundi filiũ dicunt, & infra. Quemadmodũ qui eſt à terra panis, percipiens vocationem Dei, iam nõ cõmunis panis eſt, ſed Euchariſtia, ex duabus rebus cõſtans, terrena & cœleſti. Hic ſanctus pater aperte teſtatur, panem terrenum poſt vocationem, hoc eſt, conſecrationem, non eſſe cõmunem panem, ſed Euchariſtiam, quod autem ait, Euchariſtiam duabus rebus conſtare, ad ſpecies panis & vini pertinet, & ad corpus & ſanguinem Chriſti.

Irene⁹ de oblatione c.33.q.34

Idem li.5.c.1. Aduerſus hæreſes inquit. Quando ergo

&

& mixtus calix,& fractus panis percipit verbum Dei(.i. conſecratur)fit Euchariſtia corporis& ſanguinis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit noſtræ carnis ſubſtātia. Expende,panis & calix fit Euchariſtia ſanguinis & corporis: ſi fit corpus,ipſe panis non manet.

Poſtremo,quod Paulus Euchariſtiam appellat panē, in diſputatione Baden.diximus contra Oecolampadium, & in Homiliis,& in Enchiridio,ac in Apologia pro rege Angliæ,quod ob hoc non oporteat dicere ſubſtantiam panis manere. 1.Sed quia fuit panis ante conuerſionem. 2. Propter ſpecies panis.3.Quia Chriſtus eſt panis viuus.4. Et corpus Chriſti dicitur panis. Hier.11.

DE CONFESSIONE SCRIPTVM proteſtantium pertinet ad art. 15. C.

ERRATA.

Placet,quod retinere volunt miniſterium abſolutionis priuatæ,quia ſit vox Euangelij,applicās remiſſionem peccatorum:ſed demiror,cur Luther,Bucer, Hoſander & ſimiles arietes à tot annis nunq̄ ſunt confeſſi:nō vſi euangelica voce: Oblitus eſt Bucius,quod olim ſcripſit priuatam abſolutionem nihil efficere,& Luderanos improbauit ſuper Matthæo c.3. Et quod irrident catholicos de applicatione meriti Chriſti,Miſſæ &c.cum iam eam quoq; fateantur: Sed ab eccleſia recedunt.

Enumeratio delictorum nec mandata eſt iure diuino, 1. nec neceſſaria:quia ſine ea peccata remittuntur contritis, & fide ſe ſuſtentantibus: Citant Proſperum.

Neceſſitas imponi nō poteſt,occulta recitādi:& vbiq; 2. ſeducunt ſuos,quia confeſſio non ſit neceſſaria.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

Hæreſis eſt Iacobitarū,Vualdēſium, Vuiklef,Pickar 1. dorum,confeſſionem non eſſe neceſſariam: Ideo ſacroſancta Synodus Conſtantien . ſeſſione octaua inter articulos Vuiklef damnauit etiam iſtum de confeſſione : Vnde lib.2.de pœnitentia probaui confeſſionem eſſe iuris diuini & Euangelici,quæ à temporibus apoſtolorum fuit vſq; ad nos in eccleſia Dei. Porro magna impietas eſt dicere enumerationem peccatorum non eſſe neceſſariam,vt miſeri homines ſic maneant captiui in vinculis diaboli: quia

Eckius.

futurū

Enumerare peccata in confeſſione. futurū eſt ſic,vt omnes maiora crimina, & de quibus plus erubeſcent,reticebunt,& leuiuſcula ſolū dicent: ſuper quo ludet diabolus:quia eneruabitur vigor & vis confeſſiōis: Quomodo autem ſacerdos abſoluet eum à maioribus criminibus,quæ neſcit? Sententia non debet proferri, niſi cū cognitione cauſæ : Qua item claue vtetur ſacerdos, cum neſcit an ſit dignum vt ſoluatur vel retineatur. Imo nunq̃ vtetur claue retentionis,quia nullus confitebitur retinenda,ſi cautus fuerit.

Et quid eſt quod adeo commendant abſolutionem tam vtilem,ſalutarem,& ſanctuoſam:dum vbi maxime opus eſt non impendunt:& à veritate coacti fatentur enumerationem delictorum vtilem,excitantem ad pœnitentiam,& quod conſpectui noſtro ſubiiciat turpitudinē peccatorum,& magis nos admoneat de ira Dei.

In confeſſione Saxonica Auguſtæ oblata. Plurimi faciunt abſolutionem, quia ſit vox Dei & mandatum Dei, & quantam conſolationem afferat conſcientiis, ſed huius conſolationis nolunt eorum prædicatores eſſe participes. In eadem confeſſione aſſignant cauſam cur non omnia peccata ſint enumeranda. At poſtea per reſponſa catholicorum edocti friuolam eſſe hanc rationem , eam modo non adducunt,quia omnia ſunt enumeranda,quæ non ſubterfugiunt cognitionem noſtram,licet omnia peccata ſcire non poſſimus.

De pœnitentia lib. Omnia autem peccata enumeranda præter prædictas rationes probaui alibi authoritate Tertulliani , Cypriani,Hylarij,Auguſtini,Ambroſij, Gregorij , Hieronymi, & aliorum:ad quæ nullus Lutheranus mihi in hunc diem reſpondit.

Ad Proſperum, quem non vidi:niſi de gratia & libero arbitrio:ſed quantum ipſi afferunt. Proſper teſtatur ſe loqui de peccatis,quæ humanam noticiam latent,de illis ſufficit illud Pſalmi. Ab occultis meis munda me domine. Sed hic afferunt enſem Aiacis,quia Proſper affirmat, temporalibus pœnis æterna mutari ſupplicia , quod aduerſarij negant. Proſper hic affirmat,ſatiſfactiōes. Quod ipſi iudices ſiant & veluti ſuæ iniquitatis vltores , in ſe voluntariam pœnam exerceant, & lachrymis ex vera cordis contritione

Proſper aduerſat̄ Lutheranis.

tritione fluentibus,reſtinguent ęterni ignis incendia.Lud derani contra,ſolam fidem dicunt ſufficere,& per eam ſatisfieri.Vellem tamen Proſperum in fonte videre, quia non eſſet nouum Mucero illi corrupte & falſe allegare authores.

Occulta peccata etiam confitendo ratio dictat, quia egent claue ſoluente. Vnum Origenem adducam. Etenim omnigenere pronunciauda ſunt,& in publicum proferenda cuncta quæ egerimus:ſi quid in occulto gerimus, ſi quid in ſermone ſolo,vel etiam intra ſecreta cogitationum commiſimus &c.Magnus aſtus diaboli, quia eorum prædicatores quærunt placere populo,& conſuunt pullulos ſub cubitis peccatorum,vt ait Ezechiel,Et quia impudens eſſet mendacium negare confeſſionem contra Euangelium (licet ab initio reperti ſint, qui eam totam reiicerent.)Ideo vt conciliarent ſibi plebem,commenti ſunt,vt indulgerent eis,confiterentur ea duntaxat quę vellent,At pergamus ad alia. 2. Origenes Ezech.35

DE SATISFACTIONE PROteſtantes eodem articulo. D.

ERRATA.

Satiſfactiones canonicæ quondam inſtitutæ ſunt ab epiſcopis exempli cauſa,aut propter diſciplinam. 1.

Paulatim creuerunt hæ pœnæ accedente errore quod mererentur remiſſionem peccatorum. 2.

Neceſſe eſt extare in eccleſia doctrinam de gratuita remiſſione peccatorum,non per opera. 3.

Opera inſtituta ſine mandato dei,non ſunt cultusdei. Fruſtra me colunt mandatis hominum,huiuſmodi eſt ſatiſfactio. 4.

Deus etiam electos punit,non ergo ſatiſfactio ad peccatores pertinet.Et multa delicta cõuerſorum puniuntur peculiaribus pœnis. 5.

Vtilius eſſet populo inculcari doctrinam de ira Dei, ærumnis eccleſiæ &c. quam proponere ſpectacula ſatiſfactionum, quæ obſcurant doctrinam de gratia & veris cultibus. 6.

Per bona opera mitigantur calamitates communes eccleſiæ,& per pœnitentiam. 7.

Famoſos

8. Famoſos peccatores caſtigari ab eccleſia Epiſcopi permittunt exempli vel diſciplinæ cauſa, vt anabaptiſtas & homicidas: Id tamen non fiat ſecundum veteres ritus pœnitentiæ, quorum aliqui ſunt pleni periculi vt de adultero.

9. Magiſtratus docendi ſunt, vt manifeſta delicta puniāt: quod plus prodeſſet, quàm canonicæ ſatiſfactiones: Nec ſine periculo miſcentur miniſterium Euangelij, & officia politicæ poteſtatis.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

1. Canones pœnitentiales in publicis criminibus & ſolenni pœnitentia vſitatos in exemplum, vt alij caueant ab huiuſmodi peccatis non negamus: at vſus precipuus canonū fuit: vt ſacerdos noſſet imponere emendā confitenti, vt in Concilio ſacratiſſimo Nicæno ſancitum eſt: Conſtituti ſunt ergo canones pœnitentiales, non modo in exemplum, ſed etiam in ſatiſfactionē, & principalius quidem hoc paſſim eſt videre in conciliis, tamen bonam horum partem collegit Gratianus de pœnitentia. Quia & Iſidorus, & Theodorus, & Bonifacius Germanis ſcripſerunt canones pœnitentiales: qui tamen ſemper fuerunt mitiores: cum decreſcente charitate, populus minus & minus ferret auſteritatem pœnitentiæ: vt iam Lutherani eam totaliter ſuſtulerint in eorum eccleſijs: nec mirum, quia & alia extinxerunt ſacramenta, cum eorum anteſignamus Luther aliquando ponat ſolum tria Sacramenta, aliquando ſolum duo.

Can. 8. & 11. Concilio carth. 3. c 31.

Porrò canones pœnitentiarios fuiſſe ante Concilium Nicænū contra Lutherum patet ex Canonibus Gregorij Neocæſarien. Epiſcopi auditoris Origenis & Petri Alexādrini Martyris.

2. Iniuriam facit patribus & falſum aſſumit: Non enim creuerunt ſed decreuerunt ſatiſfactiones, & auſteritas canonum: Seipſos autem non intelligunt: nam cum canones pœnitentiarij diſponant de ſatiſfactione, & ita de remiſſione pœnæ: illi recurrunt ad remiſſionem peccatorum, quod fit per ſacerdotis abſolutionem & Sacramentum pœnitentiæ.

3. Quis negat remiſſionem peccatorum ex gratia & gratuitam,

tuitam,eat ad Pelagianos:non enim erit filius eccleſiæ catholicæ,at quod Deus per gratiam condonans & remittẽs peccata,non exigat opera,vt homines faciant dignos fructus pœnitentiæ,ſacræ ſcripturę,& ſpiritui ſancto & contrarium.

Pœnitentia & ſatiſfactio.

4\.

Huic poſſet opponi. Virginitas nõ eſt mãdata à Deo: & tamen conſecrata deo,placet deo, & eſt cultus gratiſſimus Chriſto caſtitatis amatori.1.Cor.7.& Iſa.56.Similiter paupertas Euangelica,& deo ſeruire in illa. Vade & vende omnia quæ habes.Similiter falſum eſt, quod ſatiſfactio non habeat mandatum Dei:nam ſatiſfactio conſiſtit præcipue in illis tribus, ſcilicet oratione, ieiunio & eleemoſyna:alia enim opera ſatiſfactoria reducuntur ad illa:vt docent Theologi diſtinctione 15. quarti & Gracianus de pœniten.diſtinctio.6. ¶ 1.Vnde Buce. repugnat ſpiritui ſancto,orare pro remiſſione peccatorum nõ ſit ſatiſfacere Bernæ.

1\. Cor.7. Matth.19

5\.

Fatemur catholici Deum punire vel permittere vt puniantur ſancti & electi,vt vult Gregor.vel ob peccata eorum vt Dauid,vel ad probandam eorũ patientiam,vt Iob & Tobiam,vel ad cuſtodiã gratiæ,vt ſtimulus carnis Pauli,quòd crepuit oculus Brigittæ,vel ad augmentum meriti,vt Abel.S.Lauren.vel aliis in exemplum. At ſophiſma eſt cum inferunt, ergo ſatiſfactiones pœnitentiariæ ſunt fruſtra:Cum Paulus dicat:Si noſipſos iudicaremus, non vtiq; iudicaremur à domino.

1\. Cor. 11

Sic quod Deus aliquãdo punit peccatum,quis hoc negat? Vidimus in Adam peccatore,& nos hodie ſentimus. Nõ eſt intentio ſacerdotis, vt per ſatiſfactionem iniunctã velit impedire flagella dei:ſed eſt bona ſpes, nobis emendatis ceſſare flagella Dei:Si pœnitẽtiam egerit gens à malo ſuo:agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui vt facerẽ.Sicut de Niniuitis ſcriptura teſtatur, de Achab humiliato & aliis.

Hier.18 3.Re.21.

6\.

Vel ſtultus eſt Bucer vel inſigniter malus,cum docere vult Catholicos doctrinã de ira Dei: niſi enim timerent Deũ,quẽ ſatiſfaciendo placare humiliter ꝓponunt, nõ ſe cõmitterent arbitrio ſacerdotis in ſatiſfactiõe. Eat potius & domi prædicet ſuis temerariis,& præſumptuoſis,qui nihil

hil curant iram Dei : quia Bucero & Luthero doctoribus remiſſa culpa,non oportet ſatiſfacere pro pœna.ſed culpa & pœna ſimul remittuntur:Culpa autem eis ſola fide in Chriſtum remittitur. Quomodo ergo homines iſti timebunt iram Dei,cum Lutherus ipſe conqueratur homines fieri præſumptuoſos ex huiuſmodi doctrinis & carnaliter ſecuros,vt latius explicabimus reſpondendo ad Gropperi ſupplicationem.

Error,culpam& pœnā ſimul remitti.

Satisfactiones non ſpectacula.

Quam vere dixit Hiero Hæretici irrident ſimplicitatem eccleſiæ:ſicut hic friuole Mucor ſatiſfactiones eccleſiaſticas appellat theatrali modo ſpectacula : ſed vade retro Sathana,quia non ſapis ea,quæ Dei ſunt , ſed quæ hominum:Sancta eccleſia veneratur huiuſmodi religioſa ſpectacula in Iohanne Baptiſta:qui varia ſatiſfactionis genera ad ſe venientibus propoſuit:& ſic tota obſeruauit eccleſia à Chriſto paſſo. Et tamen nihil volunt recipere, niſi in ſcripturis expreſſum. Vbi tamen ſcriptura negat pœnitentibus imponendas ſatiſfactiones? Nam quod argutātur ex quibuſdam locis,per capillos huc tractis, & corrupte interpretatis,mera ſunt ſophiſmata & præſtigia , quia non ſolum praxis & conſuetudo eccleſiæ eſt pro nobis, ſed & ſcriptura tota veteris & noui teſtamenti,vt luculenter lib.3. de pœnitentia deduco,& minime obſcurant doctrinam de gratia,ſed augent cultum Dei:cum deſides, pigri & acedioſi Lutherani,nec tantillum impendant cultui diuino : Cauent ne media nocte ſurgant & confiteantur domino,quod tot catholici vtriuſq; ſexus in eccleſia catholica faciunt.

Lucæ.3

ECKIVS.

7.

Opera bona placāt iram dei.

Si per bona opera piorum & pœnitentiam mitigantur communes calamitates Chriſtianitatis:cur Neochriſtiani omittunt letanias , publicas ſupplicationes , proceſſiones cum vexillis crucis, miſſas contra Turcas , pro fructibus terræ,pro ſerenitate aeris,contra peſtem : omittunt etiam publica illa ieiunia & dies rogationum &c . At ſuccurrit memoriæ,quod hoc habent in mandatis à magiſtro ſectæ Luthero,quia non debemus inuocare Deum vel ſanctos pro bonis temporalibus . Sed ego euidenter probaui contrarium in Homiliis de S.Sebaſtiano : Non ergo obſtante,quod per opera piorum mitigantur communes calamitates:

tates:tamen ſtat firma & inconcuſſa ſententia veritatis, vt quilibet priuatus impleat ſatisfactionem ſibi peculiariter iniunctam.

Quòd iactitāt de pœnitentia Anabaptiſtarum,hoc faciunt ex inuidia:quia in pleriſque articulis, Baldaſaro ſcribente,Parabaptiſtæ ſunt meliores Luderanis: De homicidis,plus faciunt ex hypocriſi,cum animicidis nullā iniungant ſatisfactionem. De adultero cui canones imponant in ſatisfactionem,vt per longum tēpus interdicatur ei con ſuetudo vxoris,ſi verum proferunt,tunc intelligēdi eſſent canones,vt interdiceretur marito, ne peteret debitum,ſed reddere non prohiberetur:alioquin illa eſſet pœna probæ mulieris,non infidelis mariti. At quia canon 22. Concilij Arelatenſis ſic diſponit,pœnitentiam coniugatis,non niſi ex conſenſu dandam,vereor ne Bucer,vt eſt familiare huius farinæ hominibus corrupte alleget & falſo ego nō memini me legiſſe:In cōcilio Ancyrano.(quod eſt antiquius Nicæno.)imponitur adultero pœnitentia ſolennis: ſed cō ſuetudo vxoris ei non interdicitur. 8. Cōcilium Arelatēſe Bucer corrupte allegat.

Nemo ex catholicis aliter docuit, quā quod magiſtratus vtatur iure ſuo,puniat delinquentes,non enim ſine cauſa portat gladium. 9. Roma. 12

CONCLVSIO DE SATISFACTIONE.

Conſtat ergo ex ſcripturis,conciliis,& patribus,ſatiſfactionem eſſe tertiam partem pœnitentiæ, qua redimuntur peccata, eleemoſynis ſcilicet ieiuniis & oratione:nam illud redimere peccata eſt ſatisfacere : Sic Cyprianus increpat Nouatianos,quod ſatisfactionem ſubtrahant pœnitentiæ. Aduerſarij autem ſeducunt populum,docentes pœnam ſimul remitti cum culpa: Melius Dauid timens Deum clamat. Et peccatum meū contra me eſt ſemper. Ideo pro ſententia vera eccleſiæ induxi li. 3. de pœnitentia,Cyprianum,Tertullianum,Ambroſium, Auguſtinum,Leonem,cum aliis,adduxi ſcripturas. De propiciato peccato noli eſſe ſine metu. Fili peccaſti, non adiicias iterum, ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur: Vbiq; in conciliis agitur de ſatisfactionibus. Itaq; contra claras ſcripturas,concilia, patres, contra totam eccleſiam aduerſarij reiiciunt ſatisfactionē,ſine verbo Dei,ſine ſcri- Satisfactio. Cyprian. Pſalm. 50 Eccleſi. 5. Eccle. 21.

pturis,ſine patrib⁹,ſine ratione,ſolis ludũt cauillis& ſophiſmatibus: quia alioquin tam inſolenter iactant verbum domini,ac ſi ſint pleni ſcripturarum,hoc loco ſicut in multis aliis, ſicut famelici & mendici,nihil exhibent, nec poſſunt exhibere,ſcripturarum.

DE VNITATE, ECCLESIAE ET miniſtris ſcriptum proteſtantiũ. Art. XIX. E.

ERRATA SCRIPTI.

1. EVangeliũ propagatum per patres,prophetas,perChriſtum,per apoſtolos.

2. Voluit Chriſtus vocari paſtores fungentes officio docendi.

3. Ad tollenda ſchiſmata acceſſit vtilis ordinatio,vt eſſet aliquis epiſcopus,alius archiepiſcopus, & ſupra hos patriarchæ Romanus,Antiochenus& Alexandrinus.

4. Pontificibus & Epiſcopis qui aduerſantur pię doctrinæ,authoritatem tribuere non poſſumus.

5. Poteſtas epiſcoporum eſt vt condant traditiones , vt de certis feriis , vt ſciat populus,quo tempore conueniendum ſit,ſed hæ traditiones non putentur eſſe cultus.i.merita & bona opera.

EXAMEN.

1. EN Anaxagoreos Theologos,qui omnia miſcent & cõfundunt in vnum Chaos , nouum teſtamentũ confundentes cum veteri, apoſtolos & Euangeliſtas cum prophetis & patriarchis:cum Chriſtus prætulerit apoſto-
Lucæ.10 los.Quatuor habemus Euangelia , quomodo in numerum venient prophetæ:Ezechiel vidit quatuor animalia,oculata & alata,vidit Iohannes in Apocalypſi, quę ſignificant quatuor Euangeliſtas. Nouum teſtamentum ſolum, gaudet honore Euangelij, ſolus Chriſtus attulit, ſcripſerunt,
Matth.9 Matthæus,Marcus &c.Solum enim Euangelium prędicat regnum cœlorum. Ideo confundere cũ lege & prophetis eſt magna peruerſitas , quia vinum nouum Euangelicũ mittunt in vtres veteres contra prohibitionem Chriſti. Hinc Hieron.Auguſt..Ambroſius , Chryſoſtomus & alij
Iſaiæ.41 ſancti cõparant legem ad Euangeliũ, & quomodo Euangelium excellat,manifeſte teſtantur;quia eſt plauſtrum nouum in monte triturans:Breuitati ſtudens omitto quomodo

do Hiero. explanat quatuor Euangeliſtas eſſe quadrigam domini, annulos arcæ, quatuor paradiſi flumina, quatuor fabros, quatuor menſas cum ſimilibus.

Perpetuo impingunt Luderani, quòd paſcere ſit docere, quaſi paſtor non habeat alia quoque officia. Vnde melius exponerēt, paſcere, hoc eſt regere, vt de primatu Petri contra Luderum & Zuingliū probo, & euincitur ex Paulo, quia alios dedit apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios paſtores & doctores, &c. Et in præſentia non eſt opus verbis quia mox explicant officiū paſtoris, vt non ſolum doceant Euangelium, & adminiſtrent Sacramenta, ſed etiam vt palam contumaces in eccleſia puniant excommunicatione, videlicet eos, qui vel contra ſanam doctrinam prauas opiniones ferunt, aut malos mores emendare nolunt, debetur enim iure diuino obedientia paſtoribus. 2. E pheſi. 6

Ex quo infero contra Bucerū & alios diſputatores Bernen, male eos negaſſe poteſtatem eccleſiaſticam, etiam in apoſtolis, quibus nullum volebant permittere regimen ſed nudum miniſterium Contrarium hic permittitur, ſtultus Bucer ſupremum officium apoſtolorum dicit fuiſſe docere, fol. 12 Bernę. Alterū eſt cum paſtores poſſunt excōmunicare ferētes prauas opiniones. Non mirū ergo quod Leo papa x. fe. re. excōmunicauit Luderū, Carlſtadiū & alios. Et hodie pontifex Bucerū cū aſſeclis excōmunicare deberet, ſicut ſingulis annis excommunicat in cœna domini. Foli. 9. & 12.

Tertio, quia fatetur iure diuino pręſtandam obedientiam ſuperiori etiam eccleſiaſtico. Ideo toto cœlo errauit Luther, tribuens hoc ſolum iuri humano poſitiuo, & Bucer tam acerbe proſcidit omnem poteſtatem eccleſiaſticam in eadem diſſipatione Bernen.

Recte fatemini hic gradus dignitatis eccleſiaſticæ differentes: ſed cur patriarcha veſter Luder dixit illas eſſe fictiones, quia in eccleſia Chriſti non ſint huiuſmodi gradus, ſed iſti ſint membra diaboli. 3.

Etiam Epiſcopis aduerſantibus piæ doctrinæ nullam tribuunt authoritatem, bene faciunt: ſed viderint ne corrupto iudicio Epiſcopos damnantes eorum hæreſes, dicant aduerſari pię doctrinæ: Nā hoc omnes hæretici fecerunt, dū prælati eccleſiarum reprimere volebāt impia dogmata 4. Hæretici nō patiun

ꝛur iudi-
cia epiſco
porum.

conquerebantur hæretici.epiſcopos ſanam doctrinam im: probare:quod fecerunt Nouatus, Arrius, Eutyces, Neſtorius, Donatus, Pelagius, Vuiklef, Huſs, & modo Luther cum ſuis aſtipulatoribus, qui non verentur ſacris conciliis iniuriari, quia ſanę doctrinæ aduerſentur. Sic ergo paucorum iudicium Buceri cum ſuis adhærentibus, ſuperabit iudicium Patriarcharum & 1400. Epiſcoporum in concilio Lateranen. Præponderabit iudicio omnium Theologorum in Parrhiſien. Laudatiſſima academia à 400. annis & citra. Vah quanta temeritas.

5. Præſides eccleſiæ poſſe ſancire conſtitutiones, catholici nunquam negauimus: hoc enim pertinet ad pôteſtatem regiminis: licet Luther ſæpe negauerit, quia non poſſint conſtituere vnum iota ſuper homine Chriſtiano. Hic etſi Bucer videatur mitior: tamen nihil confert veritatis fidei. 1. Tribuit præpoſitis, vt ſtatuant de feriis, hoc recte, ſed appendix, vt ſciat populus quando conueniendum ſit: hoc eſt Vuikleficũ: quia feriæ ſunt inſtitutæ ad honorem dei, ſicut Deus præcepit. Sabbatum ſanctifices & vt ſanctorum memoriæ celebrentur. 2. Statuit in illis conſtitutionibus non eſſe cultum Dei, nec homines mereri, aut eſſe bona opera: At illa non conſtant cum ſuperioribus: Iam dixerat obedientiam de iure diuino: ſi quis ego obedit ſuperiori, quia eſt ordinatus à Deo, & conſtitutus à Deo: cui ordinationi ipſe vult parere, cur hoc non placet Deo? Si victimis colitur Deus, melior eſt obedientia quàm victima. Porro quòd ait, non mereri ſubditos per huiuſmodi obedientiã, eſt omnino falſum & irrationabile, quia inobedientes peccant cum obedientia ſit te iure diuino, & omnis præuaricatio & inobedientia accipiet iuſtam mercedis retributionem. Cur ergo per obedientiam non mererentur, & facerent bona opera: Cum Paulus commendat Romanos. Obedientia veſtra vbique diuulgata eſt. Ita hortatur Petrus caſtificantes animas veſtras in obedientia charitatis. Nam dicere contrarium, eſſet facere ex Deo clementiſſimo tyrannum: Nam facta conſtitutione, ſi ſubditus non obedit, peccat, ſi obedit nihil lucratur. Cum tamen Deus ſit pronior ad miſerandum, quàm puniendum: At de hoc alibi plura.

Feſti dies cur īſtituti. Ideo recté confutaui eum ſuper diſputatione Berna. fo. 77. & 78

at piſce magis mutus nihil reſpōdit.

Roma. 13
1. Reg. 15

Hebr. 2
Roma. 16

In hoc tamen ſcripto cauerunt doloſe, ne Romani pō tificis agnoſcerent primatũ, tanquam ſupremi Chriſti in terris vicarij: Nec Romanam eccleſiam, vere apoſtolicam ſuſpiciũt omnium eccleſiarum matrem, & caput: quæ vniuerſalem totius Chriſtianitatis curam gerat, aliis Epiſcopis in partem ſolicitudinis vocatis, papa plenitudinem habet poteſtatis: hoc egi tribus libris de primatu Petri contra Lutherum.

DE SANCTIS SCRIPTVM EOrum ad articul. XX. F.

ERRATA.

Sancti mortui non ſunt inuocandi, vt propter ſanctorum merita iuuemur. 1.

Nec poſſunt directe inuocari. Ora pro me ſancte Petre, quia eſt vnus mediator. cum nullus cultus Dei ſit in eccleſia, qui non ſit approbatus verbo Dei. 2.

Directa inuocatio abſentis tribuit ei omnipotentiam: quia audire vota cordium eſt ſolius Dei. 3.

Quia mediatoris Chriſti officium obſcuratur cultu ſanctorum. Ideo reprobamus. 4.

EXAMEN CONFVTATORIVM.

Sanctos qui ex hac vita deceſſerunt non eſſe inuocandos eſt damnata hæreſis Vigilantij, vt Hierony. teſtatur: & ante Hieronymum ob errorem illum fuit damnatus Euſtachius in concilio Gangren. ſuſcitarunt hanc hæreſim Paterini, pauperes de Lugduno, Pickardi, & alij: ſed ſemper ab eccleſia damnati, & aduerſarij non reſpondent ad inuictas rationes Hieronymi: vnde recte noui Vigilantiani ſunt à catholicis appellati. 1. Hæreſis vigilãtij.

Cum Oecolampadius in diſputatione Baden. (quia prius prorſus etiam interceſſionem negarunt) & aduerſarij Auguſtę admiſerunt, & Melanchton in apologia, & angelos & ſanctos honorandos eſſe, & orare pro nobis, & hoc voluit Hieronymus: ſed negant ſanctos propterea inuocãdos, profecto ignoro an maior ſit illorum inſcitia vel malitia: Nam non improbant, ſi vnus peccator ſcribit alteri. Ora pro me, vel commendo me orationibus tuis: quod eſt frequens apud viros bonos huius vitæ, cur ergo nõ poſſem me cõmendare orationibus viri beati multo certius: ſcribit 2. Oecolãp.

B.Paulus Coloſſ.& aliis,vt orent pro eo:fideles autē orantes pro alio nouerunt per Chriſtum eſſe orandū ex regula fidei. Ad hæc poſſunt ne ſtulto perſuadere hoc eſſe malū, cum fateantur ſanctos orare pro nobis,vt dicamus eis, facite quod facitis.i.orate pro nobis,quia oratis pro nobis.

Iohan. 16 Errant porro,quod arbitrantur cultum hunc ſanctorū
Iob. 5 fuiſſe introductum in Eccleſia ſine verbo ſpiritus, qui re-
Zach.1 git eccleſiā,& docet eam omnē veritatem : Sic docuit Iob
Baruch. 3 & amicos eius,ſic fecit Angel⁹ Zachariæ,Baruch,Onias,
2.Mac. 15 Hieremias,& principes doctores religionis noſtrę,Dionyſius,Cyprianus, Leo,Auguſtinus, Paulinus, Chryſoſto. Gregor.Bern.& omnes qui in eccleſia à M.C C C. annis fuerūt: Quomodo ſaluator noſter Chriſtus reliquiſſet eccleſiam tot annis,qui vix lxx.annis reliquit ſynagogam in captiuitate Babylonica.Locos citatos fidelis Lector inueniet in Enchiridio noſtro.

1.Tim. 2. Paulum euocant,vnus eſt mediator Dei & hominum: ſed quæro,an intelligāt de mediatore interceſſionis : tunc ſequeretur vnū viatorē non intercedere pro alio,quod ipſi negāt,& coguntur negare propter expreſſas ſcripturas: Si verò nolunt Paulū loqui de mediatore interceſſionis,tunc textus ille nihil facit contra interceſſionē ſanctorū:& hæc eſt rei veritas,quia loquitur de mediatore redemptionis.

3. Iſta eſt inanis ratio & cauillus ſophiſticus Melanchto
Vuicel. nis,quo perſuaſit vni principi,vt cōqueritur Vuicelius:At mediocriter doctus mox ſentit,vbi impingit:quia noſcere ſecreta cordium ex natura ſua eſt ſolius creatoris,at ſancti non per naturam norunt preces noſtras, ſed vel per reuelationem angelorum,aut vident in verbo,& in ſpeculo eſ-
Gregori⁹ ſentiæ diuinæ,vt Gregor.ait. Quid non vident, videntes
Sulpitius. videntem omnia: Videns enim verbum videt omnia quæ
4.Reg. 5 in verbo ſunt.S.Martinus cognouit procul irriſiones Bricij,& Heliſæus verba & facta Giezi ſerui ſui.

4. Minime obſcuratur gloria Chriſti, ſed magis illuſtratur,cum tanta ſit eius bonitas & clementia,quod etiam ſanctos,ſeruos ſuos tanto dignatur honore, & per illos vult
Pſal. 130. exaudire,& certe mirabilem ſe oſtendit in ſanctis ſuis, in quibus etiam vult laudari: Sicut enim gloria deitatis non obſcuratur per inuocationem animæ Chriſti, quæ eſt creatura:

tura: Ita nec gloria Chriſti obſcuratur per inuocationem ſanctorum.

Nec aduerſarij habent vnum apicē ex ſcripturis, quod ſancti non ſint inuocandi: ſed propria temeritate catholicæ rebelles ſunt eccleſiæ, hoſtes ſanctorum, cineres Vigilantij excitant, & pickardos confortant.

DE MISSA PROTESTANTES.

eo. articul. ¶ .3.

LAPSVS ADVERSARIORVM.

Svmens corpus & ſanguinem Chriſti applicat ſibi fide beneficia parta per mortem Chriſti. 1.

Cum tria ſint in miſſa, cœna domini, recordatio, & preces ſeu gratiarum actio, ſancti patres totam hāc actionem vocarunt ſacrificium: preces ſunt ſacrificia laudis, & oblatio, ſed cœna non applicatur pro aliis in remiſſione peccatorum: ſed quia fide accipimus promiſſam reconciliationem, erigimur per fidem contra terrores peccati & mortis: citant Cyprianum. 2.

Non ſentimus fieri applicationem pro aliis, viuis & mortuis: nam quiſque fide ſibi applicat beneficia Chriſti, non propter meritum alterius hominis. 3.

Sacramentum eſt inſtitutum pro viuis, quomodo ergo applicatur mortuis. Vnde dolendum eſt, templa magis eſſe occupata cultibus pro mortuis, quàm miniſterio pro viuentibus. 4.

EXAMEN.

IN miſſa Euchariſtiam offerri pro viuis & mortuis, oſtendi tribus libris, quibus in hunc diem aduerſarij non reſponderunt. Nam tota hoc ſemper obſeruauit eccleſia, & omnes ſancti patres docuerūt, Dionyſius, Ireneus, Ignatius, Tertullianus, Ambro. Hierony. Auguſtinus, Leo Baſilius, Chryſoſt. Theophylactus, tot ſancti, pontifices Romani, eccleſia martyrum, ſacerrima concilia. Hoc iuge & quotidianum ſacrificium miſſæ præuidit Malachias in ſpiritu, cap. 1. & 3. Vt explicat Auguſt. li. 10. de ciuit. Dei c. 6. & Pſalm. 39. & epiſtola 69. Ad Paulinū. Et ante Auguſtinum ſic intellexit prophetā S. Ireneus. lib. 4. c. 32. Præuidit Daniel. c. 12. cum aliis per me adductis. Quis autem nō citius credet tot patribus, cōciliis, & toti eccleſiæ cum

Sacrificiū miſſæ. Malach. 1 Auguſti. Ireneus. Danie. 12

ſcripturis,quàm cauillis neochriſtianorum, ſed volunt, vt nugæ eorum & ſophiſmata audiantur.

1. Cum dicunt.Sumens &c. Si credunt in ſumptione eſſe oblationem,ſunt in magno errore,necdũ ſciunt quando eccleſia offert Chriſtum,nam dum ſacerdos ſumit, eſt cõmunio,non oblatio. Extraneę etiam loquuntur,ſumentem ſibi applicare beneficia Chriſti,Chriſt⁹ applicat,licet etiã miniſtro ſuo ſacerdote applicante ſola voluntate,Chriſtus ratum & gratum habet in effectu.

2. Solent ſchiſmatici vbiq; ſtudere nouitatibus, cũ nemo ex catholicis antiquis aut recẽtioribus miſſam ſic diuidat, vt aduerſarij hic faciunt. Nam aliqui diuidunt miſſam in tres partes.1.Eſt præparatio populi & materiæ conſecrandæ.2.Eſt Euchariſtiæ conſecratio & oblatio.3.Eſt Euchariſtiæ communio & totius myſterij concluſio. Albertus de officio miſſæ facit tres partes. Inſtructionem,oblationem, & cõmunionem: Alij faciunt.4.partes.1.Durat vſq; ad offertorium incluſiue.2.Vſq; ad Canonẽ maiorẽ excluſiue. 3.Vſq; ad cõmunionẽ.4.Vſq; ad finẽ:vt hoc late ꝓſequitur Ales in ſumma,Thomas & Alij Gabriel in expoſitione canonis miſſæ,& Clitophæus,Innocẽtius,Vuilhelmus, in rõnali diuinorũ,Tuicen.antiqu⁹ Abbas Augię Berno.

Partes miſſæ. *Albertus.* *Berno.*

Ad hæc nouatores iſti non commode diuidunt,& ineptius explicant: nã primo miſſa non eſt recordatio cœnæ dominicę,in quo ſępe fallitur Luther,vt erudite redarguit eum Hier. Emſer fel.memo. De præcibus rectius Auguſtinus de conſe.diſ.2.Vtrum. In verbis Chriſti ſacrificia cõficiuntur:reliqua omnia quæ ſacerdos dicit,aut chorus cleri canit,nihil aliud ſunt,quàm gratiarum actiones,aut certe obſecrationes & fidelium præcationes.

Emſer. *Auguſt.*

Quum citant Cyprianum eſt admirandũ, cũ non neſciãt ſanctum martyrem toties teſtari ſacrificium miſſæ, in epiſtola ad Cecilium. Sacerdos ſacrificium verũ & plenũ tunc offert in eccleſia Deo patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundũ quod ipſum Chriſtũ videat obtuliſſe: Et infra. Calix qui in eius cõmemorationem offertur mixtus vino offeratur,renarrat Auguſt.lib.4.De doctrina Chriſtiana.

Cyprian⁹ *Auguſti. cap.21*

Et ad Corneliũ papam cũ Synodo ſcribit. Quia ſacerdotes ſacrificia Dei quotidie celebramus, hoſtias Deo & victimas

victimas præparemus: Id facit in multis aliis locis. Definite ergo tam ſanctum & antiquum patrem contra ſacrificiū proferre: Licet Deo permittente vbi reliquiæ eius adſeruātur, nulla prorſus fiant eccleſiaſtica ſacrificia.

Perperam & hoc ſentiunt, nō poſſe fieri applicationem pro aliis ſiue viuis ſiue mortuis eorum quæ fiunt in miſſa: Nam huius contrarium docuit S. Paulus. Obſecro primo enim fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in ſublimi poteſtate ſunt conſtituti, vt tranquillam & quietam vitam agamus, &c. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram Deo. Quibus verbis Paulus teſte Auguſtino ad Paulinum, gloſſa ordinaria. Haimone & aliis, dedit formam orandi & applicandi miſſam pro aliis, ſicut hodie vtitur ſancta eccleſia in officio miſſæ, cum dicit. In primis offerim⁹ pro Papa noſtro, & Imperatore noſtro Carolo, & Rege noſtro, & omnibus orthodoxis: Teſtatur hoc etiam Auguſtinus ad Pringium, cum ait. Et quę pro vobis in ſacroſanctis myſteriis ſemper inuocauimus: Teſtatur Tertullianus, qui ante M.CCCC. ferme annos in eccleſia martyrum floruit, nominatim citans hunc locū Pauli. Et Ambro. ſuper illo loco ait. Hæc regula eccleſiaſtica eſt tradita à magiſtro gentium, qua vtuntur ſacerdotes noſtri, vt pro omnibus ſupplicent, deprecantes pro regibus huius ſæculi.

3. Miſſa applicatur. alijs. 1. Tim. 2. Auguſt. Auguſt. Tertull. ī Apoc. ca. 30. & 31. Ambroſi⁹

Cyprianus quoque & ipſe in eccleſia martyrum, ante M. & CCC. annos hoc clare teſtatur in epiſtola ad Fœlicem presbyterum, in ordinationibus ſacerdotum, immaculatos eligere debemus, qui digne & ſancte ſacrificia offerentes deo, audiri in precibus poſſunt, quas faciunt pro plebis dominicæ incolumitate: in epiſtola quoq; ad plebē Furnis, prohibet oblationem pro eo fieri, qui elegit ſacerdotem tutorem.

Cyprian⁹

Et profecto magna eſt impudētia aduerſariorū, quod non erubeſcunt negare applicationem miſſæ, quæ ſemper fuit & erit in eccleſia Dei vſq; ad conſummationem ſæculi. (Iuniores Gregor. Bedam, Bern. Hugones non adduco, quos conſtat eccleſiaſticæ ſubſcribere ſententiæ.) Exiſtimo ſurdos & cæcos eſſe aduerſarios, non videntes Apo-

Applicatio miſſæ.

Hier.5. ſtolum docentem appellationem pro aliis. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis: propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſeipſo offerre pro peccatis. Potuit ne clarius affirmare applicationem ſacrificij pro alio, vas illud electum

Leuit. 4. Ita in Leuitico pluribus locis iubet dominus ſacerdotem offerre pro populo, & rogare pro eo, & tota ſcriptuta eſt plena.

Orare ꝑ mortuis. Obiiceret aliquis Coryceus ſectę illius: Iuducta faciũt mentionem de viuis, vos autem in veſtris miſſis manum extenditis etiam ad mortuos. Reſpondeo, non deeſſe no-

Tertull. bis etiam teſtimonia de mortuis: Nam ita ſcribit Tertullianus in li. de Monogamia de vidua. Enimuero pro anima eius orat, & refrigerium intimat, poſtulat enim & in prima reſurrectione cõſortium, & offert annuis diebus dormitionis eius: ecce ante M.CCC.LXXX. annos anniuerſa-

Auguſt. ria peracta ꝑ mortuis. Auguſtinus ꝑ matre mortua curauit ſacrificium miſſæ offerri, vbi etiam orat omnes lecto-

S. Gallus. res, vt meminerint matris ſuę ad altare Dei. S. Gallus dixit Magnoaldo diacono. Poſt huius noctis vigilias patrem meum columbanum ad cœlos migraſſe cognoui, pro eius requie, ſalutis hoſtiam debeo offerre.

4. Verum eſt Euchariſtiam vt Sacramentum pro viuis in

2. Cor. 5. ſtitutam: ſed in miſſa tractatur non modo vt ſacramentum, ſed etiam vt ſacrificium: Chriſtus autem in cruce obtulit

Roma. 14 ſe in ſacrificium pro viuis & mortuis apoſtolo teſte, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, & ad Rom. ait. In hoc Chriſtus mortuus eſt, vt viuorũ & mortuorum dominaretur, cur ergo ſacrificium eccleſiá non applicaret pro viuis

2. Mac. 12 & mortuis. Si Iudas Machabęus obtulit ſacrificium legale

Auguſti. ꝑ mortuis. Et Auguſtinus toto libro de cura pro mortuis agenda, & omnibus opponit authoritatẽ eccleſiæ, quæ tũc non ſteterat D. annis, quanto fortius nos Luderanis obiiciamus authoritatem eccleſiæ, quæ M.D. ſtetit iam annis.

Ambroſi⁹ Roborat Ambr. de obitu Valentiniani, rationem ſeptimi

Cabalionen. & triceſimi explicans: Imo in concilio Cabalionen. ſancitum eſt, in omnibus miſſis pro defunctis eſſe orandũ. Ideo non mirum, ſi templa ſint occupata ſuffragiis mortuorum,

in

in quibus tamen ſemper miniſterium accedit pro viuis.

DE PRIVATA MISSA EO.

art. x x. ¶. 4. H.

ERRATA SCRIPTI.

COnſuetudo vetus fuit,& canones ſanxerunt, frequentem fieri communionem, optandum eſſet hunc morem non eſſe mutatum. 1.

Ibi adhuc erant ignoti abuſus miſſæ applicandę pro aliis viuis & mortuis. 2.

Opinio obrepſit, quod ſacerdos offerat pro Eccleſia, mereatur ſibi & aliis. 3.

Imaginatio acceſſit,ſingulas miſſas plus valere pro ſingulis,quàm vnam pro multis. 4.

Hos horrendos abuſus peperit mutatio apoſtolicę conſuetudinis,qua in miſſa fiebat communio plurimorum. 5.

Nihil dubium, repræhendendam eſſe applicationem oblationis,& opinionem meriti pro aliis viuis & mortuis, quia illa opinio partitur meritum in paſſionem Chriſti, & opus ſacerdotis. 6.

Probant errorem. i. quia Chriſtus ſeipſum obtulit,ergo non alius. 2. Non iuſſit ſe offerri in cœna ab aliis. 3. Quiſque propria fide applicat ſibi beneficia Chriſti. 4. Chriſtus in cœna non obtulit, ſed diſtribuit Euchariſtiam. 7. Apoc. 20

Opiniones de priuata miſſa ſunt repræhendendæ,& illa applicatio miſſæ taxanda, & concedendum volentibus omittere priuatas miſſas. Quid tibi videtur catholice lector,an non legio dæmonum impugnatores eccleſiæ diuexet,& ſolutus ſathanas de carcere ſuo,ſeducat gentes. 8.

CONFVTATIO PRAESTIGIOrum contra ſacrum officium miſſæ.

FRequenter communicaſſe fideles in primitiua eccleſia, nouimus tacentibus aduerſariis, vt in Homiliis ſcripſi de cœna domini:nam primo quotidie,dein ſingulis dominicis. Poſtea in magnis feſtiuitatibus,poſt hac res deuenit ad tres feſtos dies:poſtremo omnino frigeſcente charitate præceptũ fuit de ſemel cõmunicando tẽpore paſchæ: tamen ſæpius cõmunicare ſemper fuit laudatum,& timentes Deum obſeruarunt. Bucer affirmat paulatim docendo 1.

reuoca-

Luthera- ni prædi- cantes ra- rò cõmu- nicant.

reuocauerint veterem conſuetudinem communicandi,ſed peterem ab ipſo cur tam raro ipſe communicet?quis proximo decennio vel ter ſaltem in anno vidit communicare Lutherum, Bucerum, Blarerum, Schnepfium, Hoſandrũ, Muſculum, Frechium,& ſimiles ſectæ capitaneos: An non vana eſt illorum iactantia de frequenti communione?cum eorum ſacerdotes adeo abhorreant à communione,vt etiã celebrantes & laicis communionem exhibentes, ipſi tamẽ à cõmunione abſtineant,vt ſupra oſtendimus.

Si de laicis ſuis loquitur Bucer,audiui ſane pluries, ab initio frequẽtem (vt ſunt hominum animi ad nouitates proni)fuiſſe communionem : ſed initia hæreticorum feruent ait Cyprianus,mox tepuerunt,vt rariſſimus ſit communicans iam apud eos,ſcilicet in magna ciuitate duę aut tres vetulæ veniant ad altare. Hoc quoq; audio in plæriſq; ciuitatibus aliquos accedere,ſolum vt captent beneuolẽtiam magiſtratus,vt videantur egregie Lutherani,aliquos accedere vino ſublimato ebrios , eructantes ad vomitum vſquę,rarum eſſe virum honeſtum communicantem & bene moratum,& vbi eſt,quòd ſuperius iactarunt neminem admitti ad Euchariſtiam,niſi exploratum . Et cum ſciant hoc eſſe falſum,mirum quòd non pudefiant,huiuſmodi cõtra conſcientiam glorioſiſſimo & Catholico Imperatori noſtro Carolo in ſcriptis offerentes.

Cyprian⁹

Barbarica cõmunio Luderanorum.

2. Oſtenſum eſt præcedenti annotatione,eccleſię apoſtolicæ & martyrum,fuiſſe notam applicationẽ Miſſæ pro viuis & mortuis,vnde impius eſt,quicunq; eccleſiam catholicam ſuggillat , eius conſuetudinem ſpiritu ſancto docente receptam,abuſum culpando.

3. Non opinio,ſed veritas catholica à ſpiritu ſancto inſpirata,qui eſt ei datus vt doceat eam omnem veritatem, hoc habet vt ſacerdos offerat pro ſe & pro aliisviuis & mortuis vt priori paragrapho euidenter probatum eſt.

Iohan.14

4. Nec eſt imaginatio,ſed rei veritas plures miſſas maioris eſſe valoris apud Deũ,quàm vnam,vt oſtẽdimus:quod ſi nulla ratio exhiberetur:ſufficiat nobis & ſufficere debet eccleſiæ catholicæ authoritas,aduerſus quam nec portę inferi præualebunt.

Matth.16

5. Horrendæ ſunt impietates & à ſynceritate catholica remotiſſimæ

motiſſimæ negare miſſas applicãdas & valere viuis & mortuis. Ineptus eſt ſophiſta, cum Bucerus argutatur ab oblatione ad communionem: quæ ſunt diſiuncta & ſeparata, ſacerdotis eſt offerre, laicorũ eſt communionem recipere. Licet neminem opinor eſſe fidelium, qui non optaret laicos, vt olim frequenter communicare ex feruenti charitate & deuotione: Verum qui ſunt indeuotiores apud Lutheranos ſæpius communicant, & quaſi pro ſpectaculo habẽt communionem, ſicut Zuingliani pro conuiuio.

Quàm ſupinum afferunt errorem, quia ſententia catholica partiatur meritum miſſæ in paſſionem Chriſti & opus ſacerdotis: quis vnquam vel per inſomnia ſic locutus eſt. Nos dicimus totam efficaciam miſſę eſſe à Chriſto, qui eſt ſummus pontifex & ſacerdos, hic eſt qui cõſecrat, offert, & Deum patrem omnipotentem placat. Sacerdos autem homo ſolum eſt miniſter Chriſti & Eccleſiæ, vt inſulſe diuidas meritum Chriſti & miniſtri eius. Quod autem Chriſtus homini concedit, vt meritum miſſæ applicet, huic vel alteri, eſt immenſa dei bonitas & clementia, à nobis non expugnanda, ſed cum laude & gratiarum actione humiliter ſuſcipienda. 6. Sophiſmata Bucerana.

Ad cumulum ſophiſmatum breuiter dico. 1. Chriſtus ſe obtulit, fateor: ergo alius non offert eum, ſcilicet ſacerdos, ſi legiſſet magiſtrum: nouiſſet Chriſtum oblatum à patre, à ſeipſo, à Iuda, à Iudæis: ac hodie offertur à ſacerdotibus miniſtris & tota eccleſia in myſteriis. 2. Falſum aſſumit dominum non iuſſiſſe, vt offerretur: nam dicendo, hoc facite in meam commemorationem, facite, hoc eſt, conſecrate, offerte, accipite, manducate &c. quæ omnia hoc loco includit facere: Si es ſaxeus & negas: dic mihi, vbi dominus & ſaluator noſter dedit poteſtatẽ diſcipulis & ſacerdotibus conficiendi hoc venerabile ſacramentum Euchariſtiæ? niſi forte hæreſim Zuinglii non omnino exuit, quã do ſcripſit ſuper Matthæo contra Lutherum. Nulli homini datur facultas efficiendi corpus Chriſti, Mat. 26. & Iohan. 6. negauit verbis confici Euchariſtiam: vbi totiſſimus eſt Zuinglianus. 3. Non nego timentem Deum ſibi applicare & ſe facere participem beneficiorum Dei per fidem, quæ per dilectionem operatur, vt ait Paulus, & per varia 7. Bucer. Galat. 5

bona

bona opera nobis à ſpiritu ſancto in ſcripturis commēdata: At ſophiſma eſt, ergo per miſſam nobis beneficia Chriſti non applicantur: cum in omnibus ſacramentis nobis gratia merito paſſionis Chriſti applicetur. 4. falſum aſſumitur, Chriſtum ſe non obtuliſſe in cœna: Nam primo obtulit ſe in cœna figuraliter in agno paſchali, vbi impoſuit finem vmbratili ſacrificio & ſacerdotio, & vt Paulus ait, ab ſtulit primum, vt ſequens ſtatueret: deinde obtulit ſe ſacramentaliter ſub ſpeciebus panis & vini ſecundum ordinem Melchiſedech: oblationē vero victimæ ab Iſaia prædictæ, conſummauit in cruce: Quod ſi negas Chriſtum obtuliſſe in cœna, oſtende vbi obtulerit panem & vinum ſecundum ordinem Melchiſedeck?

Chriſt⁹ ſe obtulit in cœna.

Hebr. 10.

Eſaiæ. 43

Pſal. 109.

8. Quam bene inſtruunt eccleſiam, eccleſiæ deſertores. Miſſas priuatas abrogandas, applicationem miſſarum taxandam, permittere vt contra inſtitutionem canonicam, contra fundatorum ſupremam voluntatem, priuatæ miſſæ negligantur, omnia videlicet contra totius vniuerſalis eccleſiæ vſum aboleantur, quæ ab eccleſia martyrum ad nos peruenerunt propter ſchiſmaticos à. 22. annis in angulis Germaniæ natos in Saxonia, quàm ægre Carolus magnus Imp. decennali bello ad fidem Chriſtianam ſuſcipiendam coēgit. In auctario Enchiridij miſſas priuatas aſſeruimus ex Alexādro papa & martyre, ſub quo iā dicebantur miſſę ꝓ defunctis ante M. CCCC. XX. Annos, ex Honorico papa, Sothero, Teleſphoro, Leone, Gregorio magno, Gelaſio, Iohanne & aliis pontificibus. Ex Auguſtino, Ambroſio, Nazianzeno, Iohanne eleemoſynario, Tertulliano. Ex conciliis quoque Agatenſi, Triburien. Laodicenſi. Aurelianen. Carthaginen. & ſexta ſynodo. In quibus apertiſſime priuatæ miſſæ approbantur, & teſtatur hoc multitudo capellarum antiquiſſimarum, & multitudo altarium, tam in eccleſiis cathedralibus, quàm monaſteriis, in quibus etiā ſancti viri Chunradus, Vlricus, Gallus & alij miſſas priuatas celebrarunt. Applicationem miſſæ & orationum taxare non poſſumus, niſi velimus taxare ſpiritum ſanctum, qui applicationē huiuſmodi in nouo & veteri docuit teſtamēto, vt ſuperiori articulo probauimus, & in auctario fuſius fecim⁹: ad quę aduerſarij nihil reſpōderūt, ſed nec poſſunt reſpon-

Ironia.

Pro priuata miſſa. Fol. 54.

reſpondere. Ideo ſponſam Chriſti eccleſiam ſequamur, probatiſſimos martyres & ſanctos, ſancta quoque concilia abhorrentes noua & impia conſilia, veritati, gloriæ dei, ac ſaluti fidelium aduerſa.

DE VSV INTEGRI SACRAmenti eo. Art. 21. ¶. 5.

ERRATA SCRIPTI.

NOrunt plures fuiſſe morem eccleſiæ vti integro Sacramento. 1.

Sciunt hunc morem à Chriſto traditum eſſe. 2.

Chriſtus commendat nobis hoc ſacramentum nomine teſtamenti, teſtamentum autem non eſt violandum. 3.

Si ergo eis non porrigitur Sacramentum integrum, alij prorſus abſtinent, alij cum perturbatione conſcientię accedunt. 4.

Si vſus ille reſtitueretur, iam eſſet concordia: quia noſtri non accuſant nondum ſatis inſtitutos, ſed perſecutores, qui mutant inſtitutionem Chriſti, & probant illam. 5.

Eccleſia ſuperior non damnatur: habet enim eccleſia ſancta interdum aliquas ſtipulas. 6.

Prædictum eſt poſtrema tempora eccleſiæ plena periculi futura, ſicut multis exitio fuerunt lex de cœlibatu, ſuperſtitiones monaſticæ, abuſus miſſarum & cultus ſanctorum. 7.

EXAMEN.

LIbrum examinando repurgauimus illam ſententiam modo propoſitam, non eam tollere errores, ſed augere & firmare, non facere conſcientias tranquillas, ſed læſas, cauteriatas & erroneas, ad illum ergo locum ſuperiorem me remitto. Ideo paucis nos expediamus. Fol. 54

Fuiſſe hunc morem communicandi laicos ſub vtraque ſpecie non negamus in aliquibus eccleſiis Græciæ, Aphricæ, & Germaniæ, & maxime in eccleſia martyrum, vt ſanguinem Chriſti ſub propria ſpecie ſumentes, alacres fierent ad ſanguinem pro Chriſto fundendum. Ad hæc ſi etiam vtriuſque ſpeciei vſum habuerint, non tamen dixerunt eſſe de neceſſitate præcepti, neque alias eccleſias vnam ſpeciem laicis dantes contempſerunt, neque eas damnauerunt, velut mutantes inſtitutionem 1.

nem Chriſti. Id quod veteres & noui faciunt ſchiſmatici Calicearij & Lutherani. Et in eccleſia Romana non memini me legiſſe Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie cõmunicatam laicis, niſi quòd argumentum colligi poſſit ex vita Sancti Laurentij.

2. Hunc morem obſeruauit Chriſtus, ſed apoſtolis dedit
Matth.10 non laicis. Iamdudum elegerat eos, & fecit vt eſſent duodecim. Vtranq; ſpeciem dedit, qui perfectum ſacramentũ inſtituit, noluit facto oſtendere ſe ſacerdotem ſecundũ ordinẽ Melchizedek, aut nullibi Chriſtus docuit eſſe de neceſſitate præcepti laicis vtramq; ſpeciem dari.

3. Corrumpunt verba & mentem Chriſti: non enim lo-
Lib.3.c.2 quitur hic de teſtamento, vt eſt ſuprema voluntas morituri &c. ſed vt eſt lex noua, teſtificans mentem & voluntatem Dei, vt pleniter oſtendi de ſacrificio miſſæ: ſymbolice poſſe tractari, vt teſtamentum, hoc nemo Chriſtianus negauit & noſtri largiſſime proſecuti ſunt, quàm vnquàm vllus Luderanus: verum proprie dici teſtamentum pro vltima morituri voluntate, adeo non eſt de mente ſaluatoris
Marci.14 noſtri, vt ei quam maxime refragetur. Ait enim: Hic eſt calix (ſanguis) noui teſtamenti, non dicit, nouum teſtamẽ-
Lucæ.22 tum, quod ſi etiam diceret, vt in Luca, intelligendum eſſe confirmatiue, ſanguis confirmat teſtamentum, hoc eſt, legem Euangelicam, ſicut Moyſes ait, in confirmatione veteris teſtamenti, aſpergẽs populum ſanguine. Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus. Iniuriam facit ec-
Zuingli⁹ cleſiæ, qui dicit eam violare teſtamentum ſponſi ſui Chriſti. Audi Bucere, es oblitus quod frater tuus Zuinglius ſcripſit ad regem Franciæ eſſe abuſum quod ſanguis dicatur teſtamentum.

4. Quia male ſeducti per nouos prædicatores nuper natos, deponãt conſcientiã erroneam, & nõ obſtineant à cõ-
Prouer.3. munione tempore ſtatuto ab eccleſia, ne peccent per inobedientiã, & ceſſabit omnis perturbatio conſcientiæ, quando fidit & credit eccleſiæ catholicæ, & non innititur propriæ prudentiæ contra ſapiẽtem, inanes cauillos & ſophiſmata contra vniuerſalem eccleſiam ſibi affingens: Sicut filiola quæ diſcit fillare, ſi quando filla inuoluuntur, quanto magis vult illa facere recta, tanto magis implicat & irretit: ſi autẽ

ſi autem offert matri, illa mox nouit inuoluta explicare. Sic filius eccleſiæ, ſi implicatur dubio aliquo in articulo ſi dei, maxime laicus, ſi vult dubium illud explicare proprio ingenio & ratione humana, magis implicat & inuoluit ſe in plures errores: Quod ſi matri eccleſiæ obtulerit ore & corde dicens. Credo eccleſiam catholicam, credo ſponſæ Chriſti, credo columnę & firmamento veritatis, quia regitur magiſterio & doctrina ſpiritus ſancti: extra illam arcā diluuio peribo, his ſolidis fundamentis repellat omnes nebulas dubitationis, & conſcientię perturbationes. Maxime cum eccleſia omnes hæreſes finaliter vicerit quotquot fuerunt. 1. Tim. 3. Gene. 7.

5. Non eſt filius germanus eccleſiæ, qui vellet concordiam facere cum iniuria matris: citius ſcandalum naſci permittitur, quàm quod veritas relinquatur ait Gregor. Et diſerte ait S. Baſilius, eccleſia facile pacem obtineret ab hæreticis ſi veritati cedere vellet: hoc autem nunquam impetrabunt. Eſto quod tota Germania faceret, quid ditiſſima Hiſpanię regna? Quid Italia parens religionis? Gallia cum ſuo Chriſtianiſſimo Rege? quid Portugallia, Hungaria, Polonia, Scotia, Anglia, Sicilia, Neapolis, Croatia, Nauarra? Quid potentatus maximi, Veneti cum regno Cretæ & Cypri, Mediolanum, Florentia, Genua, Senis, Luca, & fortiſſimi Heluetiorum Cantones octo cum Valeſiis, nunquid conſentient & manus dabunt, & fatebuntur ſe & anteceſſores ſuos mutaſſe inſtitutionem Chriſti? O temeritas. Gregor. Baſilius. Cōcordia impotēs.

Sed magis abſurdum eſt, quod addunt ſe non accuſare, nondum ſatis inſtitutos: ac ſi in regnis & dominiis ſupra memoratis Chriſtiani nondum eſſent ſatis inſtituti, ac in reliqua Germania: ſed expectaſſet, exiticios monachos fidefragos ſacerdotes, grammaticos, textores fabros, cerdones Lutheranos. Ego contrarium dico in hoc articulo, & alijs, fideles bene inſtitutos: aduerſarios autem Zuinglianos, Parabaptiſtas, Luderanos, Suermeros à veritate & fide deſtitutos, ne quid grauius dicam, Vnde quod ab initio valde orant, ac ſi ſupplices forent: tamen eſt qui nequiter ſe humiliat, ait Sapiens, & interiora eius plena ſunt dolo: orant hoc eis permitti, quo ſe Euangelicos iactarent, & totam eccleſiam hæreſeos damnarent: Cum fideles laici inte- Chriſtiani bene inſtituti. Eccleſ. 19

grum recipiant ſignatum Chriſtum,etiam ſi non recipiant integra ſigna huius ſacramenti.

Eccleſia aliqua mutauit. Sæpe adferunt inſtitutionem Chriſti mutatam : at in hoc iniuriantur Eccleſiæ catholicæ , quæ licet mutauerit aliquando formam baptiſmi,in nomine Ieſu baptizans,& in ſanguine & ſuffocato cõmedendo contra cõcilium apoſtolorum,(vbi videmus maximam eccleſiæ authoritatem) at hic nihil factum eſt ab eccleſia contra Chriſtum : cum ipſe nullibi inſtituerit aut præcéperit communionem laicis ſub vtraque ſpecie , & etiam in primitiua eccleſia aliquando obſeruatum fuit contrarium . In cœna Chriſtus plus formulam miſſæ monſtrauit,& ſacramentum inſtituit quàm quod laicis formam communicandi præſcriberet.

6. Multas gratias debemus miſericordiæ aduerſariorum, quod non dãnant eccleſiam ſuperioris ætatis,homines miſericordes videlicet , qui habent poteſtatem vitæ & necis, vt euellant, deſtruant, diſperdant , diſſipent , ædificent & plantent. At ſolum dolus eſt & fucus, vt Hiero.ait: Hæretici pacem ſimulant , quam non exhibent , quia hanc obiectionem aliter diluere neſciunt. Si vera eſſet eorum ſententia ſuperioris ętatis Chriſtiani omnes eſſent damnati: Sentiunt quàm crudele hoc eſſet dicere,tantam multitudinem per totum orbem Chriſtianum in Chriſto mortuam,damnare:ideo hunc fucum prætexunt,vt de Euchariſtia etiam Oecolampadius fecit in diſputatione Baden. ſed mentita eſt iniquitas ſibi:cum ignorantia eorum,quę ſunt in Euangelio explicita neminem excuſet,vnde maligne incuſat eccleſiam, in hoc habuiſſe ſtipulas ſuas cum ipſe Deum orare deberet,vt à ligno æterni ignis liberaretur:rectius ſenſerunt concilia generalia & tota eccleſia , quàm nuper nati ſchiſmatici,qui ex nobis exierunt,ſed non erant ex nobis.

Hiere.1 — Hierony. — 1. Ioan. 2

7. Recte hic conuincuntur errorum aduerſarij, nam dominus & ſaluator noſter loquens de periculoſis temporibus nouiſſimis,cum Paulo,Petro,& Iuda,digito monſtrãt magiſtros illos prurientes auribus , & qui dicant hic eſt Chriſtus,apud Zuinglios:alius autem hic eſt Chriſtus,apud Lutherum:Sic alius apud Parabaptiſtas,&c. Chriſtus & apoſtoli prædixerunt errores,& hæreſes,ac diſceſſiones à fide venturas validiſſime. Contra hi iactitant,primũ iam

Periculoſa tẽpora nouiſſima Luderanorum,& timendum quod ve-

ſolem

ſolem Euangelicum ortum,& Euangelium ſub ſcamno ex n:
tractum : Cum ergo veteres reſuſcitent hæreſes, & nouas h:
adiiciant:quomodo tam cæci ſunt, vt non videant pericu- P
loſa nouiſſima tempora de eis & propter eos dicta : Cum I
eccleſiæ ſanctæ doctrinæ & conſuetudines ab apoſtolis, à té
martyribus, à ſanctis confeſſoribus ad nos vſque dimanarunt, vt de ſacrificio miſſæ, de inuocatione ſanctorũ, de cõfeſſione, de ſacramentis, de ſuffragiis mortuorum luculenter & manifeſte in ſuperioribus probauimus.

Proderit euocare verba, quæ frangant ceruices aduerſariorum: Nam Chriſtus inquit, ſurrecturos in nouiſſimo pſeudoprophetas, qui ſeducent multos. Et Paulus inquit. Diſcedent à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium. Et iterum nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſpeciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenietes: qui reſiſtunt veritati, ſicut Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi: mali homines & ſeductores, proficient in peius errãtes, & in errorem alios mittẽtes. An non ſuis coloribus depicti ſunt hic Neochriſtianorum prædicatores. Petrus ait. Fuerunt pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mẽdaces, & alio loco. Venient in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias cõſcientias ambulantes. (quod ſchiſmatici hodie faciunt.) Similiter admonuit Iudas. Quoniã in nouiſſimis temporibus venient illuſores, ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietatibus: hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos animales, ſpiritum non habentes.

Matth. 24

1. Tim. 4.

1. Tim. 3.

2. Petri. 2.

2. Petri. 3.

Iudas Thadd.

Quæ omnia aperte in aduerſariis apparent, in exẽplis eorum. Nam inter doctrinas nouiſſimi temporis enumerant cœlibatum, de quo tamen ſtatuit Carthaginen. conciliũ ante M.CC. annos, & reiicit in priora tempora dicens, quod ipſum ſeruauit antiquitas. Enumerant Monaſticen, quæ tempore Apoſtolorum incœpit, vt ex Dionyſio liquet, & Philo de S. Marco teſtatur: Baſilius quoq; ante M.CC. annos, ſcripſit de inſtitutis monachorum, & hactenus cum maximo fructu durauerunt in eccleſia.

Carthagi.

Baſilius.

Exemplum dant de miſſa, quã primus celebrauit Chri-

Synodus ſexta. ſtus, dein Iacobus apoſtolus ſexta ſynodo teſte, vt ſupra de miſſa &veneratione ſanctorum oſtendimus.

Fructus Luthera. At & nos veraciter manifeſtemus fructus nouiſſimi temporis & noui Euangelij,qui ſunt,Monachos fieri exiticios votifragos,ac relicto ſpiritu & ſeruicio Dei ſequi voluptates & deſideria carnis,reiicere ieiunia,relinquere cultum diuinum, Matutinas extinguere, eccleſias ornatu ſpoliare, Miſſam iuge ſacrificium Eccleſiæ vel mutare, vel ex toto cum Antichriſto tollere, ſanctis preces & honorem ſubtrahere,Monachas ſimiliter ſeducere,vt virgineo choro & flore relicto, Veneris turpitudines, ac ſpurcitias pro libidine ſequantur. Defunctis in purgatorio non ſuffragari,à ſede ap.& eccleſia Romana diſceſſionem facere,ſacramenta vilipendere & irridere, Euchariſtiæ ſacramentum vel penitus negare, vel multis erroribus ac abuſibus conſpurcare, matrimonia temere ſeparare, & illegitime coniungere, cæremonias, & ſolennitates baptiſmi, ſicut & aliorum Sacramentorum exufflare, confeſſionem vel abolere vel eneruare,templa omnia exuere cantibus,organis, imaginibus,ornatibus,cæreis, altaribus,&c.vt ſint loca deſolationis ſecundum Danielem,apta in quibus ſedeat abominatio Antichriſtus filius perditionis, ſanctos patres & doctores improbare, conculcare ſancta concilia,imagines Chriſti & ſanctorum deturpare ac more Turcico confringere, ſummo ſacerdoti maledicere, Cæſari iniuriari, fideles imperio ad defectionem inducere, ſubditos ad rebellionem incitare, vnde in Germania plus quàm centum millia virorum bello ſeruili interierunt, vltimas voluntates defunctorum infringere, reliquias ſanctorum violare, eccleſias paſſim & altaria ſubuertere, monaſteria diruere, eccleſias cathedrales & collegiatas cum prædiis occupare, honeſtum clerum & monachos probos in exilium pellere, calices, cruces, arculas argenteas diripere, redditus eccleſiaſticos propria authoritate in prophanos vſus conuertere, libertatem eccleſiaſticam tollere, proceſſiones & actus eccleſiæ ſubſannare,ſubditos ad has impietates,precibus, muneribus, minis & pœnis inuitare, & quaſi cogere. Habetis ne aduerſarij quod eccleſiæ catholicæ opponatis de periculis nouiſſimi temporis: cum tot & tanta e-

sacrilegia Neochriſtianorũ.

Virtutes Neochri.

Dani. 12.

go

go vobis obiecerim mala à vobis mundo illata: quæ omnem impietatem ſuperiorum hæreticorum vincant? Reſpondete, ſi audaces eſtis.

DE COELIBATV SCRIPTVM vltimum.

QVàm incircunſpectus eſt Bucerus, Vnde euidenter conuincitur quædam pro ſua libidine, vel mutaſſe, vel addidiſſe: nam præcedentem articulũ omnino non conſignauit in libro, vt ſuſpicer ſcriptum illud non fuiſſe oblatum ab initio, & quia articulum præſentem de cœlibatu ſignauit circa librum charactere I. Quem modo priori articulo præfixit, & hic ſubſtituit L. At iis ad rem non multum pertinentibus, omiſſis, rem ipſam potius adgrediamur.

ERRATA SCRIPTI.

OPtamus vt gubernatorum authoritate tollatur ex ecclesia lex iniuſta de cœlibatu, quę eſt fons damnandæ turpitudinis. 1.

Paulus vocat prohibitionem coniugij doctrinam dæmoniorum. 2.

In nouiſſimo iudicio apparebit, quantam ruinam traxerit diabolus hac lege in eccleſiam, quanta agmina animarum perdiderit, quia fornicatores, & adulteri regnum Dei non poſſidebunt. 3.

Noſtrorum ſcripta perſpicue oſtendunt legem de cœlibatu pugnare cum iure diuino. 4.

Paulus vult presbyterum eſſe maritum. 5.

Prima cura in eccleſia eſſe debet de conſtituendis miniſtris, vt idonei eligantur, ſiue ſint mariti, ſiue cœlibes: & electo cœlibi liberum ſit etiam poſtea ducere vxorem, vitandæ ſcortationis cauſa ſecundum Apoſto. 6.

Nec ſacerdotum, nec monachorum voto impeditur cõiugium, quia eſt factum contra mandatum Dei. 7.

Siricius cum Hiſpanis ſacerdotibus pręciperet vxores dimittere, citat hoc dictum, & torquet qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. 8.

Voto impliciti ſunt ſuperſtitioſi cultus, certum eſt ex ſecundo mandato decalogi, tale votum non placere Deo. 9.

Superſtitio eſt, ſi cœlibatus exiſtimetur res excellens 10.

placans Deum,& cõiugium putetur non placere Deo, aut vix placere, aut quod polluat ſacerdotes aut Sacramenta, cum omnia ſint munda mundis.

11. Ex redditibus monaſteriorum dentur ſtipendia paſtoribus,profeſſoribus,& ſcholaſticis.

EXAMEN SCRIPTI.

1. Lex cœlibatus nõ peperit vitia, ſed hominum malitia, & Epiſcoporum negligẽtia, qui non obſeruant ſæueritatem canonum: Alioquin lex diuina, quam multi

Auguſt. præuaricantur , diceretur fons peccatorum. Imo nullum eſt peccatum,niſi quia lege diuina prohibitum: lex autem de cœlibatu bona eſt,refrenans carnem , ne concupiſcen-

Colo.3. tias eius ſequamur,ſed ſubſit menti & rationi, ac mortificentur membra eius iuxta apoſtolum, at aduerſarij licẽter volunt permitti dominatũ carni, quando libertatem Euangelij, aut in occaſionem carnis contra Paulum, & liberta-

Galat.5 tem Euangelij habent pro velamento malitiæ contra Pe-

1. Petri.2. trum. Quod euidentiſſime ex eo liquet, quod hæc optant, vt prælatorum authoritate tollatur lex illa,& ipſi non ex-

Nõ expectata ſuperiorum licentia,cõtrahunt. Luddera. pectata ſuperiorum authoritate,& nec petita,ducunt propria temeritate preſumptas coniuges ingenti ſcandalo puſillorum,& contempta canonum & prælatorum authoritate ſecundum pruritum carnis & libidinem. Impij ſunt aduerſarij,qui legem à Chriſto & Paulo conſultam dicunt iniuſtam & fontem turpitudinis: Calumniantur preterea tot ſacra concilia,tot ſanctos patres, & eccleſiam catholicam à tempore apoſtolorum & martyrum,à quibus hęc lex rationabilis & iuſta iudicata eſt: Vt ex Canone.17.Apoſtolorum liquet. Et ex conciliis,Ancyrano,Cęſarien. Cartha

Cœlibat⁹. ginen. Agaten. Gerunden. Melden. Neocæſarien.& pluribus Toletanis patet apertiſſime: Vnde concilium Carthaginen. Tit.3. De cœlibatu cleri inquit. Vt quod Apoſtoli

Leui.21. docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſto-

Ezec.44. diamus. Sed contempta vetuſtiſſima lege Neochriſtiani pudenda nouitate, in his periculoſis nouiſſimis temporibus libidinoſo & prohibito inceſtu,monialibus, viduis ac etiam meretricibus ſub fuco coniugij, etiam contra legẽ diuinam miſcentur.

Sic legem illam ſanctã iudicarunt Pontifices,ſancti in

ecclesia martyrum & ipſi martyres & ſequentes, Caliſtus,
Siricius, Gregorius,& plures alij : Et omnes ſancti patres
& doctores eccleſiæ aſtipulantur ſucceſſores, Origenes,
Nazianzenus,Athanaſius, Hiero.Auguſti. Ambro.Gre-
gor.Chryſoſtomus, & alij ſancti,vt alias ꝓlixe induxi.Et
in hoc quoq; Greci & Calabri ſunt meliores illis,qui nunq̃
contrahunt poſt ſacerdotiũ, ſed coniugatos admittunt ad
ordines ſacros ſuſcipiendos,tamen in Epiſcopum nõ reci-
piunt niſi cœlibẽ,diuerſi ab iſtis ſalacibus Neochriſtianis.

Id quod Paulus dixit contra Marcionem,Manten,Ta- 2.
cianum & alios hæreticos nuptiarum damnatores,ſiniſtre Prohiben
torquent contra eccleſiam, quæ tamen non prohibet nube- tes nubere
re, ſed his qui fecerunt votum verum vel interpretatiuum
prohibet,ne vota violentur,nã ante votum liberũ erat con
trahere,neminẽ cogit eccleſia:Sicut enim cõiugatus prohi
betur ducere aliã,viuente vxore, quia non debet diuidere
carnẽ:ſic eccleſia nõ vult vouentẽ,qui tradidit corpus ſuũ
Chriſto,dare alteri poteſtatem corporis ſui, quod ex Pau 1.Tim.2.
lo alibi liquet.Et profecto mirandum eſſet, ſi ſancta con-
cilia,& tot ſancti patres non intellexiſſent verba Pauli,vſ-
quequo veniſſent grammatici Luderani & Suermeri.

In nouiſſimo iudicio manifeſtabitur quanta ruina pec 3.
catorum,ex omnium legum tranſgreſſionibus,vt de adul-
teris & fornicatoribus, quorum multo maior eſt numerus
in immenſum, quàm ſacerdotum & monachorum cœliba-
tum violantium:licet nec illis parſurus ſit Deus.

Enormiter hic lædunt eccleſiam, aſſerentes hanc le- 4.
gem eſſe contra ius diuinum,& naturale. Ergo Chriſtus, Plures ſan
Iohannes,Paulus,Titus,Timotheus,Ireneus,Cyprianus cti cœlibes
Martinus,Auguſtinus,Hierony, & alij innumeri cœlibes
peccauerunt contra ius diuinũ,& naturale?Cur tunc Chri
ſtus laudauit ſe caſtrantes propter regnũ Dei?Cur Paulus 1.Tim.5.
vitandas præcipit viduas,quæ primã fidem (hoc eſt cœli-
batum)irritam fecerunt: quæ ideo habent damnationem.
Quod vero remittunt ſe ad ſcripta ſuorũ,& nos referimus
nos ad cõcilia,& ſcripta ſanctorum patrum,referimus nos
ad confutationem Saxonicæ cõfeſſionis,per glorioſiſſimũ
Imp.noſtrum,vere Catholicum Carolum V.Auguſtæ fa
ctã: Referimus nos ad ſcripta Fabri epiſcopi Vien.Clito-

uei, Schazgeri, Dietembergij, Vſingij, Köllin Vlmen.& ſimilium doctiſſimorum virorum.

5. Epiſcop° vnius vxoris vir. Cryſoſt. Carpen. Falſum imponit Paulo: non enim præcipit, aut ſancit epiſcopo, vt maritus ſit, ſed vt docte Chryſoſtomus, & eleganter princeps Carpen. explanant, nam quędam abſolute præcipit epiſcopis, vt illa quæ prauitatem excludunt: quędam autem ſub conditione requirit, vt quod ſit vnius vxoris vir, nō bigamus, trigamus: Item quod filios habeat ſubditos, id eſt, quod filios non habeat rebelles & iniquos. Vnde non præcipit, non ſuadet, neque permittit coniugium epiſcopis, ſed qualis eſſe debeat eligendus in epiſcopum oſtendit, quod non ſit bigamus: Ideo quod inquit. Oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum, refert rem iam factam & præteritam, non futuram: Nam violenter exponendo, nec Chriſtus, Iohannes, Paulus, & ipſe Timotheus & alij cœlibes, vel non fuiſſent epiſcopi, vel peccaſſent contra præceptum Pauli.

6. S. Paulus permittit ducere vxorem. In deligendis miniſtris eccleſiæ, debent ſeruari conciliorum & ſanctorum patrum ordinationes, non ab eccleſia excluſorum placita: Quod autem Apoſtolus ait Vir habeat vxorem propter fornicationem ſ. vitandam: cur non afferunt verba Pauli proxime præcedentia. Bonum eſt homini mulierum non tangere: permittit ergo Paulus ducere vxorem, vt infra ait. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium: quod ſi Paulus laicis indulget, non præcipit matrimonium, quanto minus ſacerdotibus: Indulget ergo Paulus coniugium, ſed non ſacerdotibus, neq; vouentibus. Sed ſunt alia etiam remedia fornicationis, auxilium ſ. gratiæ diuinæ: quia fidelis eſt Deus qui non patitur nos tentari ſupra id quod poſſumus, ſed facit cum tentatione prouentum, vt poſſimus ſuſtinere: Et ſapiens ait. Scio quoniam aliter non poſſum eſſe continēs, niſi Deus det. & hoc ipſum erat ſapientia, ſcire cuius eſſet hoc donum. Hinc Paulus inquit. Omnia poſſum in eo qui me confortat.

1. Cor. 10 Sapien. 8. Philip. 4.

7. Falſum eſt & apoſtaſiæ incitamentum, vota illa facta eſſe contra mandatum Dei. Et quia iactitatis vaniſſime ſacras literas, producite vel vnum locum, vbi Deus prohibeat in homine libero, vel votum caſtitatis, vel votum cœlibatus.

libatus: Imo illa vota emittũtur ſecundũ conſiliũ Chriſti, vt & Apoſtolus explicat, adeo non pugnat cum lege Dei.

Siricius ſanctus pontifex hic, ab aduerſariis carpitur, quia multis modis eis aduerſatur ſcribens Tarraconen. Epiſcopo: Nam eliminandas dicit perſonas monachorum & monialium, quę ſacrilega contagione ſe miſcuerint, contra publicas leges & eccleſiaſtica iura, decernit in ergaſculis retruſas pœnitentiam agere. Improbat eos, qui poſt numeroſa coniugia ſacerdotium vel epiſcopatum ambiunt, & ſeuera conſtitutione inhibet ſacerdotum coniugia, citans illud Pauli. Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Bucer arbitratur cum hoc feciſſe vel per malitiam vel inſcitiam, neutrum licuit tam ſancto & docto Pontifici impingere, qui cathedram Petri ante M. C. L. annos rexit: nam qui conuincuntur euidentius in carne eſſe, quàm qui carnis tentatione & concupiſcentiis victi, vota & ſtatuta reiiciunt, & carnis deſideriis conſentiunt, quod & Paulus teſtatur: Qui cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt: Et quæ nupta eſt cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro, Ideo noli Bucere cum mortuis pugnare, ante tot annos ſancte in Chriſto defunctos, & hactenus à nemine laceratos, niſi iam à vobis Neochriſtianis, veritatis & caſtitatis hoſtibus.

8. Siricius. Rom. 8. Bucer maledicẽtia. 1. Cor. 7.

Appellare cultus ex voto ſuperſtitioſos derogat fidei catholicæ, quod viuant caſte, abnegent voluntatem propriam, ieiunant, vigilant, iugiter officiis diuinis inſeruiunt, mundum reliquerunt, & alia faciunt, quæ ſunt regularis obſeruantiæ, eſt ne hæc ſuperſtitio? pugnat ne cum ſecundo præcepto decalogi? In vanum ne aſſumitur nomẽ Dei cum tanta reuerẽtia, deuotione, & zelo ei ſeruitur, vt glorificetur & ſanctificetur nomen eius, Nec ſtulto Bucer aſſumptum ſuum veriſimile faciet, cum iſti ſint laudabiles cultus latriæ & minime vitioſi.

9. Laus votorum.

Cur autem non exiſtimarent cœlibatum aut Monaſticen rem excellentiorem, cum ſcriptura hoc expreſſe teſtetur, nam laudat Chriſtus, qui ſeipſos caſtrarũt propter regnum Dei, apud Iſaiam promittit eis locum in domo ſua, & nomen melius à filiis & filiabus, nomen ſempiternum,

10. Matth. 19 Cœlibat⁹ res excellens.

liquet

liquet excellentius præmium, ergo & excellentius meritum,eorum qui in caſtitate ſeruiunt Deo.

Errat & hic Bucer, ꝙ cum eccleſiæ doctores virginitatem & cœlibatum laudét præ coniugio, quòd propterea negent coniugiũ placere Deo,aut vix placere,vt error eſt Encratitarum,Manichæi,& ſimiliũ,quia honorabiles ſunt nuptiæ,thorus immaculatus,ſed excellẽtior caſtitas & cœlibatus: Neque polluit matrimonij ſacramentum, ſed quia in datione legis Moſaicæ iuſſi ſunt ſe continere à mulieribus,& ne manducarent panes propoſitionis, & qui ſeruiebant templo ſeparabant ſe à conſortio vxorum, velut Zacharias. Iuſſi ergo ſunt ſe ſanctificare ad miniſterium dei,quanto magis ad Euchariſtiam.

Encratitæ

Exod.19.

Lucæ.1.

11.

Caudam argenteam habet totum illud ſcriptum Ludderanorum,vbi magno dolo ſucare volunt, ꝙ bona eccleſiarum,monaſteriorum & beneficiorum diripiunt. O bona paupertas quæ Ludderanos facit opulentos. Cum tota Germania ſciat, quomodo illa bona direpta veniant in cameram principum vel ciuitatũ,in fiſcum, in horrea & cellaria illorum,& tamen hac fraude nobis illudunt,quia debeantur paſtoribus,ſcholaribus & pauperibus: cum nulla vel minima ratio illorum habeatur: Imò potius bona monaſteriorum donant vel vendunt laicis,argentum cudunt in nummos, gémis & lapidibus abutuntur ad pompam & vaſis deauratis,velut Baldaſar rex apud Danielẽ,vbi prius c.aut ccc. miſeris dabantur eleemoſynæ ex monaſterio, iam nulli pauperi quicquã vel parum datur. At hec omnia iuſtus iudex videt & nouit,qui potens eſt reddere vnicuique, ſecundum quod bonum vel malum geſſit in corpore, qui adiuuet ſpõſam ſuam ſanctam Eccleſiam catholicam, qui eſt benedictus in ſæcula.

Cauda argentea.

Bona eccleſiarũ.

Danie.5.

AMEN.

FINIS EORVM QVAE LVDDERANI contra librum à Cæſare propoſitum,adiecerunt.

RESPONSVM DATVM CAESARI per principes catholicos.

Cum colloquium ſuper libro & articulis Luderanorum fuiſſet abſolutum, Cæſarea Maieſtas librum obtulit cum ſcriptis aduerſariorũ,ordinibus imperij, & eorum

eorum petiit iudiciũ. Bucer vero hic multa immiſcuit de ſuo mucore, quæ nos tanquam priuatim ſcripta poſtremo loco tractabimus, quantum ad negotium noſtrum faciunt. At quæ contra principes catholicos magna malitia & maledicentia effutiuit, præterire nõ poſſumus, quin obelis expungamus.

ANNOTATIO IN PRAEFATIOnem Reſponſo principum præfixam.

BVcer homo negotioſus, non orantibus catholicis ordinibus præfationem affixit aculeatam: In qua optimos principes audet notare, & ſuo mucore aſpergere, quæ pro honore illorum non poſſum ſurda aure preterire, licet & hoc ex me non petant, ſed zelus & feruor fidei me vrget, & vt lector mox poſſit cõferre, Buceranum pus annotationibus inſeram. 1.

Principes catholici non abhorrent à vera & pia cõcordia, vt mordet eos Bucerus, ſed hanc attentatam, intellexerunt paucorum opera ſubornatam, prudenter proſpicientes, eam tendere vel ad religionis ruinam, vel ad maiorem diſcordiam in Germania excitandam.

Male ſuggillat excucullatus iſte excellentiſſimos principes, quaſi omne conſilium diui Imperatoris de pacificatione Germaniæ abolere cenſuerint: cum conſtet ipſos maxime cupere pacem, vt vere Euangelicos, modo eſſet honeſta, quæ honorem Dei non minueret, & religionem noſtrã non violaret. Alioquin omne bellum magis optandum, quàm veritatem fide relinquere, fortes & præclari Romani pro patria ſanguinem fundere non dubitarunt: quanto magis catholicos principes fortes eſſe conuenit pro eccleſia, pro legibus eccleſiæ, & auita religione, velut alios Machabeos & Carolos. Quod cenſuerunt librum abiiciendũ, nihil obfuiſſet, ſed profuiſſet concordiæ. 2. Principes catholici non aduerſantur Im. ſicut alij.

Porro quod cẽſuerũt edictũ Vuormacien. & receſſum Auguſten. confirmanda. At non iuſte & prudenter conſuluerunt pro antiqua religione conſeruanda, pro honore Cæſaris quoque, & Germanicæ nationis gloria tuenda? Si enim Cæſarea Maieſtas decreta mature deliberata cũ omnium principum aſſenſu, doctiſſimis in Germania Theologis ſuffragãtibus, & per Chriſtianum orbem promulgata, 3.

iam

ſam propter ſtipulam Bucerum aut alios à fide & obedien tia ap.ſe.diſcedentes,muta re vellet. A Pontifice,ab omnibus regibus Chriſtianis,ab ipſis prīcipibus catholicis Germaniæ,pro arundine, quæ agitur à vento, haberetur,abſit hoc à conſtantiſſima Cæſaris noſtri conſtantia, longe ab-

Laus Imperatoris. Im. Chriſtianiſſimus nobis à Deo datus.

ſit à catholico Maieſtatis ſuæ animo. Cor Regis in manu Dei. Imo cum in hoc periculoſo tempore omnia experiamur mala in orbe Chriſtiano.bella Turcica,inteſtina,hæreſes,rebelliones,peſtilentia,morbos inſolitos,inundationes aquarum,nimium iam æſtum ac ſiccitatem, alio anno nimis pluuioſum tempus,vt fructus maturare non poſſint: Hoc ſolum boni habemus reliqui à Deo, quod nobis Imperatorem dedit potentem, ad debellandum hoſtes fidei, Mauros,Turcas:magnanimum,ad maximas res perficiendas, & ad longiſſimas profectiones expeditiſſimum. Animo tam iuſto, tam clementi, tam religioſo atque infracto,

Tertull.

vt tota Chriſtianitas non ſufficiat Deo gratias agere,pro tanto beneficio,& munere. Et obſecrare,vt det ei Deus vitam prolixam, imperium ſecurum, domum tutam,exercitus fortes,ſenatum fidelem,populum probum,orbem quietum, & quæcunque hominis & Cæſaris vota ſunt. Viuat Carolus Imp. Viuat & triumphet.

4. Principes non impediunt concordiam.

Quod iterum Bucerus inſimulat catholicos principes, quaſi ſtuduerint impedire concordiam. Inſignis ardelio eſt,tam firme omnia narrat,ac ſi omnium principum inter fuiſſet conſiliis,non fidus ſecretarius, ſed egregius manifeſtarius,iniuriam facit Reuerendiſſimis Epiſcopis,nobiliſſimis principibus, Reuerēdis prælatis, Generoſis comitibus,prudentiſſimis ciuibus catholicis, qui quærunt ea quæ ad pacem ſunt,concordiæ amantiſſimi.

5. Principes in fide nihil ſtatuere volunt ſine Papa. 2. Theſ. 2

Affirmat principes eo etiam nixos argumento,non licere eis ſtatuere quid certi de religione mutanda,ſine Romani Pontificis aſſenſu. Et quid tibi videtur Bucere & aliis ſchiſmaticis prædicatoribus? nōne pium & religioſum fuit hoc principum reſponſum?qui vnitatem eccleſię catholicæ,obedientiam ſe.ap.vſque ad ſanguinem defendere parati ſunt,nolentes facere diſceſſionem,qualem Paulus prædixit?Hanc enim obedientiam Aſiatici, Aegyptij,Græci, Mauri obtulerunt Romanæ eccleſiæ vt ſummum iudiciũ

in

in fide haberent, vt liquet ex Epiſtolis Athanaſij Alexandrini, Iulij Papę c. hæc eſt fides 24. q. 1. Hieronymus in epiſtola ad Damaſum Papam, quæ incipit. Quoniã vetuſto. 11. diſ. Quis neſciat. 24. q. 1. aduocauit. & c. pudenda. Et c. inferior diſt. 21. c. omnes diſt. 22. cum mille concordantibus. Si ergo vetuſtiſſimos, ſanctiſſimos patres & concilia ſecuti ſunt principes incliti quid eis vicio vertis? Imo Chriſtianiſſimos imitati ſunt Imperatores, Conſtãtinum, Iuſtinianum, Valentinianum, Martianum, Theodoſium & Carolum magnum, quorum verba adfero lib. 2. de primatu Petri. cap. 16. & 17. Authoritas Rom. eccleſiæ.

Nouus Palemon vſurpat ſibi poteſtatem iudicandi de principibus, noua ſimia. Quia alij plus iuſto adhuc tribuerent Romano Pontifici. (nimia obedientia vitium eſt apud ſchiſmaticos). Alij ſibi metuerent à Papa & eius ſatellitibus, at ſi pontifex paratum haberet exercitum Ratiſponæ, aliquot puto mularum. Alij pollicebantur ſibi aliquid de integritate legati, & recte quidem, honeſta polliceri ſibi poterant de venerando ſene doctiſſimo & integerrimo quæ vnitatem eccleſiæ promouerent, non ſcinderent. Cuius eruditionem ac vitæ ſanctimoniam omnibus vxoratis obiicio Lutheranorum prædicatoribus. Bucer vſurpat indebite iudicãdi officium.

RESPONSVM PRIMVM ELECTORVM ET PRINCIPVM CATHOLICORVM DATVM IMperatoriæ Maieſtati de actis colloquij.

Poſtquam inuictiſſimus Imperator, dominus noſter clementiſſimus, electoribus, principibus, & ſtatibus clemẽter patefecit, & ſcripto cõprehenſa offerri curauit, ea quę conſignata fuerunt à collocutoribus, quos ſua Maieſtas ad id, cum hoc ſibi communes ſtatus detuliſſent, delegit, vt viam & rationem ad conciliandam religionem citra tamen aliquod præiudicium quærerunt, petiitque ſua Maieſtas, vt ab Electoribus iſta cognoſcantur, ſuamque

ipſorum

ipſorum ſententiam, hi ſuper iſtis rebus Imperat. Maieſt. communicent: Electores & cęteri Principes, atque horum abſentium legati, arduum iſtud negotium, pertinens nimirum ad gloriam & honorem Dei omnipotentis, ſalutem animarum, & communem Germaniæ nationis vtilitatem, diligenter, quantum per temporis breuitatem licuit, expenderunt. Ad negotium igitur huiuſmodi commode expediendum, vtile & conſultum eis videtur, vt Cæſareæ Maieſtati ſcripta ſex collocutorum, in quib⁹ de articulis religionis controuerſis agitur, iterum reddantur, ſuaque Maieſtas, tanquam aduocatus & defenſor catholicæ eccleſiæ, humillime rogetur, vt cum legato pontificio, iuxta decretum Haganoenſe, ſex collocutorum ſcripta cognoſcere, & communicare velit. Præcipue vero articulos, in quibus collocutoribus conuenit, exacta & ſumma diligentia examinare, ita, vt ſi quid in collocutorum ſcriptis repertum fuerit, quod vel ſententia vel verbis pugnet cum ſanctis patribus & laudabili eccleſiæ conſuetudine, ſi quid adhæc forſan abuſuum in eccleſia deprehēſum fuerit, id mutetur, emendetur, tollatur. Præterea ſi opus ſit declaratione aliqua, ad ea elucidēda, quę in articulis obſcurius poſita ſunt, ea vt adiiciantur, huiuſmodi vero reſolutionē factam, referendam, quàm primum fieri poteſt, ad ſtatus imperij, vt ſic cum Imp. Maieſt. iuxta id, quod initio comiciorum ipſa propoſuit, concorditer ſtatus de his rebus agere poſſint. Vt deniq; Impe. Maieſt. dare velit operam, vt proteſtātes conſentiant in aliquam Chriſtianam formam & rationem conciliandi reliquos articulos nondum conciliatos, quod ſi nec hoc à proteſtantibus impetrari poterit, vt ad generale concilium reiiciantur, aut ſaltem ad nationalem ſynodū (ſi habendi generalis nulla ſpes fuerit) modo illa rite, & legitime conuocetur, quo tandem in Germanica natione, Chriſtiana pax & tranquillitas conſeruari poſſit.

MALIGNA BVCERI INTERPRETATIO ſuper reſponſo Catholicorum.

QVantum progreſſa eſt ſub nouo Euāgelio hominum temeritas, vt homo priuatus Bucerus nulla dignitate cōſpicuus, ſolis erroribus notus & inſignis, poſtquam cucullum exuit ſibi & coniugi, audet obedientium

dientium principum calumniari reſpõſum, & hoc quidem amarulentius facit, alterum reſponſum improbans, vt ſuo loco videbimus.

Cum autem diuus Imp. noſter à deo coronatus prædeceſſorum ſuorum ſequatur veſtigia, ac Romanum Pontificẽ, Chriſti in terris vicariũ, omni veneratione debita proſequatur, velut Bononiæ fecit 1529. Romę 135. & hoc ãno 1541. Lucę: tamẽ ob exulceratũ animũ (ſicut ſolent habere Lutherani) in ſummũ Pontificem S. D. N. affingit multa dicta diuo Cæſari, cõtra Pontificẽ & ſe. ap. Reiecit enim reſponſum principum, eo quod cauſam detulerint iudicio Papæ, vbi nihil horum ſperandum, ſi qui nouerint, quid Romæ credatur & viuatur, quæque ſint Papæ, maioriſque Cardinalium partis ſtudia. Ideo officium erat principum, hanc cauſam, nõ ad alios, minime autem omnium ad Romanos reiicere, &c. An Bucerus Romæ fuerit an non, neſcio: vagũ cum fuiſſe aliquando audiui per arces, tamẽ ſi ex me quærit quid Romæ credatur & viuatur. Reſpondebo ego ei: Bonos, quorum magna eſt ibi multitudo, tam honeſte viuere, tam religioſe Deum colere, tantam habere deuotionem vt per dies vitæ meæ, maiorem nunq̃ viderim. Cõtra vero, tantam vidi impudentiã in diſcolis ac viuendi licentiam, contra quã eccleſia mandat & obſeruat, vt Bucero & ſibi ſimilibus, eccleſiæ p̃cepta, ieiunia, & cæremonias vilipendentibus, maxime æquare videantur, niſi forte de fide melius ſentiant & credendis, q̃ Bucerus cũ cohorte ſua. Bucer falſarius.

Non poſſum ergo adduci, vt Catholicus noſter Impe. verba præfata contra Papam dixerit, ſed ſint ficta à Bucero, qui ex proprio loquitur, & amaro corde in ſe. ap. Quod vt verum ſit audiamus reſponſum ſuæ Maieſtatis, in quo nihil huiuſmodi contemptus reperitur.

RESPONSVM IMP. AD PRINcipes catholicos.

IMperatoria Maieſtas, Clementiſſimus Dominus noſter, reſpõſionẽ Electorum, principum, ſtatuũ, & legatorum, eorũ principum, qui abſunt, pertinẽtem ad cauſas religionis, & ad librum eis à ſua Maieſtate oblatum, probe intellexit. Sperauerat autem ſua Maieſtas, Electores, principes, ac reliquos ſtatus, poſtquam ſatis lõgo tempore librum

librum habuerunt, ac eum proculdubio examinarunt, aliquanto explicatius ac clarius expoſituros ſuam ſententiam. Porro, quia ſemel in ea ſententia, quam obtulerunt Imperat. Maieſtati, obfirmarunt animos, ne officio ſuo deeſſe ſua Maieſtas cuiquam videri poſſit, nihil ipſa intermiſſuram ſe offert in hac re, quod quidem ſuam Maieſtatem decet. Tradere itaque librum legato pontificio parata eſt, ac cum eo communicare, quo de huius etiam ſententia fieri certior poſſit &c.

Vt ergo Imperat. Maieſtas acta colloquij expendenda tradidiſſet legato Romano, Gaſpari Contareno. S.R.E. Cardinali, viro quidem ætate, eruditione, & moribus grauiſſimo, & reuerendo. Is per literas reſpondit.

RESPONSVM LEGATI.

NOs Gaſpar, miſeratione diuina, Tituli Sancti Appollinaris S. Romanę eccleſię presbyter Cardinalis, Contarenus, Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, in partibus Germaniæ, de latere legatus. Requiſiti à Cęſ. Maieſtate, ſuo, ac Reuerendiſ. & Illuſtriſ. Principum ſacri Romani imperij nomine, quid nobis videatur de his, quæ in negocio religionis tracta ſunt, inter collocutores catholicorum & proteſtantium, à Cæſ. ſua Maieſtate deputatorum, & ſcriptis mandata, in quodā libro, exhibito eis à præfata Maieſtate, cum quibuſdam apoſtillis vtriuſque partis, nec non in quibuſdam quinternionibus Proteſtantium: dicimus, quod omnibus bene diſcuſſis & conſideratis, nobis videtur. Cum Proteſtantes in nonnullis articulis diſcedant à communi conſenſu Eccleſiæ Catholicæ, in quibus tamen non deſperamus, aliquando ipſos quoque, Deo bene iuuante, nobiſcum conſenſuros nihil amplius de reliquis omnibus ſtatuendum, ſed remittenda eſſe ſummo Pontifici, & Apoſtolicæ ſedi, qui vel in concilio generali, cuius celebratio non multo poſt fiet, vel modo alio, magis oportuno, ſi res ita exegerit, ea poterit iuxta Catholicam veritatem diffinire, nec non habita rerum & temporum ratione, ſtatuere, quæ videbuntur fore expedientia reipub. Chriſtianæ, & huic inclitæ nationi Germanicæ.

GASPARVS, CARDINALIS CONtarenus, Legatus apoſtolicæ ſedis.

LEgatus vir optimus & rerũ eccleſiaſticarũ impenſe peritus, interea vocat Archiepiſcopos & Epiſcopos omnes, ac paterne eos adhortatur nomine S.D.N. vt honeſtatem ac religionem ſeruẽt in diocæſibus ſuis ſecundũ canonũ ſanctiones & decreta patrũ ac conciliorum: quod magna fecit maturitate, vt eſt integerrimus, magna verborũ copia, vt eſt eloquẽtiſſima, argumẽtis efficacibus, vt eſt prudentiſſimus: at quia noluit approbare errores aduerſariorum, in eum quid dirius ſcripſiſſe fertur Melanchton: qui etſi ſuapte natura ſit mitiſſimi ingenij, patitur tamen ſe ſeduci & exaſperari, vt ſuos quoque prodat aculeos: Mordet virum inculpatiſſimum quoque hic Butzer & ſuo mucore aſpergit: Etſi diis placet, contendit inaniſſimis verbis apud ſectas eſſe conſenſum totius Eccleſiæ, & non apud Catholicos ac Romanam eccleſiam: hoc agit tanta impudentia, ac inanibus cauillis & ſophiſmatibus, vt indignum ſit, vt nugis ſuis reſpondeatur: cum multa verboſitate arrogat ſectis doctrinæ puritatem, ſacramentorum religionem ac cæremoniarum pietatem, quæ omnia vana, falſa, & à veritate aliena, tota nouit Germania: & manifeſtum fecimus in repurgandis Lutheranorum ſcriptis. Itaque omiſſis neniis Buceranis (nam cum benedicere neſcit, ſemper pergit Pontifici Maximo, Legato honoratiſſimo, ac Catholicis maledicere) ad acta comitiorũ reuertamur. Et cum Bucer queratur ſe non habuiſſe ad manum exhortationem pientiſſimi D. Legati, quia hodie fortuito dum hæc ſcribem venit in manus meas, volo eam hic reponere, vt omnes pij agnoſcant vere Chriſtianum animum D. Legati. Contarẽ. Legat.

EXHORTATIO REVERENDIS. PAtris ſe. ap. Legati, ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Germaniæ. XIII. Iulij.

REuerendiſſimi & Illuſtriſſimi Domini. Cum heri Reuerendiſſimæ & Illuſtriſſ. dominationes veſtrę ad nos veniſſent, ac nos quędá illis expoſuiſſemus, quæ nobis ad reformationem Chriſtianam facere in primis videbãtur, petierũt illæ, vt ea, quæ à nobis dicta fuerunt ſcriptis mandare, eorumq́ue exemplar Reuerendiſſimis & Il- A perſona noſtra.

luſtriſſimis dominationibus ſuis tradere vellemus, vt ea commodius viſere & perpendere poſſent. Quare nos vt eis ſatisfaceremus, quod heri dixiſſe nobis viſi ſumus, hic quàm potuimus breuiter ſcripſimus:

Illud primum, quod in domino hortamur, & monemus Reuerendiſſimas & Illuſtriſſ. dominationes veſtras pertinet ad vniuſcuiuſque noſtrum, vitam & viuendi rationem, in qua danda eſt omnis opera, vt Deo optimo placeamus, & fideles diſpenſatores inueniamur, ac legitimi dominici gregis paſtores. Vitabimus ergo primum ſcandalum omne, ne ſcilicet populus poſſit vel leuiter ſuſpicari, eſſe nos vllis voluptatibus addictos aut auariciæ aut ambitioni, vitandus eſt etiam luxus omnis in epulis, in domus apparatu, veſtibus, cæteriſque omnibus, quę ſolent laicos & vniuerſum populum multum ſcandalizare.

A familia

Secundum pertinet ad familiam, ex cuius moribus ſi Chriſtiani & boni fuerint, populus ædificatur, ſi vero mali fuerint, multum offenditur, & facile coniecturam facit, morum Epiſcopi, ex moribus familiæ, idcirco vt copioſe admonet Bernhardus in li. de conſideratione, Eugenium Pontificem maximum, maxima eſt adhibenda cura prælato cuicũq;, in comparanda ſibi honeſta familia, & in ſeruãda ab omni mala labe, & ſuſpicione, imo inſtituenda vt ex familiarium noſtrorum conuerſatione, populus inſtruatur & ædificetur,

Cura paſtoralis.

Tertium pertinet ad curam gregis nobis commiſſę, ad q̃ maxime putamus pertinere, vt epiſcopi habitent in locis frequẽtioribus ſuarũ diocœſiũ, vbi facile cauere poterunt, & pręuidere ſi quid labis hui⁹ quę graſſatur per Germaniã obrepſerit, & confeſtim in tempore remedium adhibere.

Proderit etiam habere fidos exploratores in locis aliis, vbi epiſcopi non habitãt, vt per eos certiores fieri poſſint ſi qua fraude aduerſarius noſter eos tentauerit, ac confeſtim queant prouidere & mederi, viſitare etiam diocœſes frequenter, multum proderit, quo more vti ſolent Imperatores, in vrbibus obſeſſis, & oppugnatis ab hoſtibus: curare etiam vt cultus diuinus vigeat in eccleſiis noſtris, & beneficia, à nobis conferantur viris probis & idoneis.

Quartum pertinet ad diſpenſationem facultatum & redditųum

redditnum epiſcopalium,ex qua magna comparatur inuidia apud populum, ſi viderit epiſcopum ſumptus magnos facere in luxu & apparatu domus & familiæ,pauperes vero negligi, ideo vitandi ſunt omnes ſumptus huiuſmodi, & pauperes quam maxime fouendi ſunt, in eorumque neceſſitatibus maxima vtendum eſt largitate:hac enim ratione & deum faciemus nobis propicium(nam fœneratur domino qui miſeretur pauperis,vt inquit Salomon)& populum nobis beneuolum, maximi momenti eſt hæc facultatum noſtrarum diſpenſatio.

Quintum pertinet ad diſciplinam & inſtitutionem populi,comparandi ſunt concionatores ſeu prædicatores,viri probi & docti,qui poſſint verbo & exemplo docere bonos mores, & orthodoxam doctrinam, qui non ſint contentioſi,neque inſectatores aduerſariorum,adeo vtvideantur odiſſe,ſed potius amare & optare eis bona ac pręſertim eorum ſalutem, nam acris inſectatio eos irritat,& magis pertinaces facit,neque ædificat populum.

Sextum pertinet ad inſtitutionem iuuētutis in literis & diſciplinis,qua in re videmus proteſtantes nihil prætermittere, ſed omnem lapidem mouere vt in ſuis gymnaſiis habeant viros doctos,& illuſtres, quorum fama inuitatur iuuentus germanica,& præſertim nobiles ad eorum gymnaſia,vbi imbuūtur ſimul cum literis etiam doctrina Proteſtantium, qua corrumpuntur ipſi,ac deinde per omnem germaniam diſperſi alios quoque inficiunt.Idcirco danda eſt omnis opera, vt apud Catholicos inſtituantur ſcholæ, & gymnaſia, conducantur doctores Catholici vere docti in bonis literis & diſciplinis,qui ſunt celebres,vt eorum fama alliciatur iuuentus,& nobiles ad noſtra gymnaſia vbique bonis literis & orthodoxa doctrina imbuātur, ab epiſcopis etiā admoneātur parētes, ne velint liberos ſuos inſtitui, in gymnaſijs, in quibus orthodoxa fides non viget pręſertim cum habuerint ſcholas orthodoxas paratas.

Hæc voluimus dominationibus veſtris reuerendiſſimis & illuſtriſſimis,proponere,vt capita quædam generalia, quibus multa particularia addi poſſunt, pro cuiuſque prudentia,vt pareamus S.D.N.Pont.maximo, qui nobis mādauit,vt eas hortaremur ad Chriſtianā reformationē,

ſimulque vt fungeremur officio perſonæ, quam gerimus Legati inquam ſedis Apoſtolicæ, ad quam pertinet cura omnium eccleſiarum, ac etiam vt ſatis faceremus charitati fraternę,& illi neceſſitudini,quā cōpluribus de cauſis,ſentim⁹ nobis eſſe cū hac nobiliſſima & inclita veſtra ratione.

Hanc exhortationem eſſe piam, & Catholicam, nemo honeſtatis amans negare poterit, vtcumque calumnietur Bucerus. Habito autem Pontificij legati reſponſo inuectiſſimus Cæſar noſter Carolus, coram ordinibus imperij, proponi fecit ſubſequentem deliberationem, pro parando receſſu Comiciorum.

SENTENTIA IMP. DE DELIBERANDO ſuper receſſu Comiciorum.

1. Imperatoria Maieſtas, dominus noſter clementiſſimus iuxta ſententiam & conſilium Electorum, Principum, & Statuum Imperij, quæcunque inter collocutores acta ſunt, legato pontificio communicauit, déque his legati ſententiam rogauit, hanc denique cauſam, ſimiliter & reformationem, vt illa quamprimum (ſicut ea ſumme neceſſaria eſt, & in prioribus Comiciis ſæpe poſtulata) inſtitui poſſit, ſumma diligentia eidem Legato commendauit. Ad quę ambo Legat⁹ reſpōdit binis ſcriptis, quid ei faciēdū videatur, q̄ ſcripta Imperatoria Maieſtas ſtatibus hic offert.

2. Poſtquam autem ſua Maieſtas in hac cauſa religionis, quantam omnino potuit, diligentiam adhibuit, nec tamen exiſtimare poteſt, vt hiſce Comiciis quicquam amplius agi & effici queat. præſertim cum Legatus pontificius ea, quæ ſcriptis eius continentur, reſponderit: deinde quia ob hanc cauſam multum iam temporis effluxit, licet nihil ſit effectum, vtcumque ſua Maieſtas plurimum & laboris & moleſtiæ inſumpſerit: viſum eſt ei, ſtatibus ſententiam ſuā, & deliberationem, quæ ad receſſum, & ſummarium decretum horum Comiciorum conferre poſſit, exponere. Ea vero ſic habet.

3. Conſideratis laboribus, & diligentia, longo iam tempore multifariā adhibitis ad cauſas religionis componendas, ne ea cauſa religionis denuo in cōtrouerſiam trahatur, vt etiam caueantur, & auertātur vlteriora incommoda, & vt quàm minimum diffidij relinquatur, vt etiam poſt hac auxilio

xilio Dei omnipotentis ad omnimodam concordiam arti culorum, qui adhuc in controuerſia ſuperſunt, eo facilius peruenire poſſit, videtur Imp. Maieſta. deliberandum eſſe, an conſultum ſit, vt ſaluo quidem receſſu Auguſtano, articuli, de quibus inter collocutores vtriuſque partis conuenit, recipiantur tanquam Chriſtiani, nec amplius in diſceptationem reuocentur, idque ſaltem vſque ad Concilium generale, penes quod ſit vlterior examinatio illorum & aliorum id genus articulorum. id quod etiam Legato Pontificio videtur, vt illius ſcripta ſatis teſtantur, dummodo, vt Legatus pollicetur, & certiores eos facit, primo quoque tempore habeatur Concilium, aut tantiſper dum per alias vias legitimas, cum conſenſu ſtatuum, rationes aliæ ſuſcipiantur, quibus expediri tandem hoc negotium poſſit.

Præterea, an conſultum videatur, ſi vel concilij: celebrandi ſpes nulla ſit (quod tamen vt habeatur, neceſſario religionis rationes efflagitant) vel id tardius, quàm conuenit, congregetur, vt tunc alius conuentus ſtatuum imperij indicatur, in quo de religionis cauſis agatur quo tandem commode ad ſalutarem finem perducantur omnia. 4.

Qua in re Imperat. Maieſtas, quantum ad ſe attinet, nihil intermiſſurum ſe pollicetur. Eſtque in ea ſententia, vt quamprimum fieri poteſt, in Germaniam iterum, auxilio Dei omnipotentis, redire velit, atque ea præſtare, quæ digna ſunt Imperatore Chriſtiano, quæque huius officium requirit. Propoſuit denique ſua Maieſtas, ſe daturum operam, vt in propria perſona conueniat iam Pontificem Romanum, vt certe ab illo cognoſcat, quidnam de concilio ſperandum ſit. 5.

CONFVTATIO ADDITIONIS BVcericæ ſuper propoſitione per Cæſarem facta.

QVia Bucerus poſt hanc propoſitionem diui Cæſaris, adiecit friuole multa ex maleuolo & deprauato animo ſuo, quibus pro conſuetudine ſua iniuriatur eccleſiæ, iniuriatur Romano Pontifici ac principibus Catholicis: ſolum vt ſimplicibus imponat & laicos à vera religione abducat: obiter reſpondebo maledicentiæ ſuæ 1.

Adulatur in primis Cæſari & Cæſarianis: nam verum

eſt animum Cęſaris paterne affici Germaniæ in cauſa religionis : At quod Bucer aut alius p̄dicator Lutheranus ex animo bene velit ſuæ Maieſtati,fieri non poteſt,qui iam à tot annis declamarunt ad populum, Turcam potius ferendum,ſi eos permitteret in eorum ſuſcepta religione, quàm Cæſarem. Deinde nemo excitauit maiorem inobediētiam in imperio,quàm peruerſi iſti prędicatores,laicis vbiq; inſtillando,ne formident Cęſaris potentiam,ſuos protectores numero & potētia præcellere Catholicis. Et in Comiciis Auguſtanis inter alia peruerſa dogmata Lutheri,etiā ſequentes ſignaui articulos diuo Auguſto Carolo , à Deo coronato iniurios. 1. Cęſar ac principes manifeſtis agunt mendaciis,& ſimul contraria inuulgant mādata. 2. Pœnitet quod me ſubmiſi Cęſari Vuormacię,iudices patiēdo

Luther cō tra cęſarē doctrinæ meæ,licet nō profuerit apud tyrannos. 3. Turca decies eſt prudentior quàm principes noſtri. 4. Nullum eſt pulchrius ius ſæculare,quàm apud Turcā,qui non habet ius Canonicum vel Ciuile. 5. Vocatus Vuormaciā ſum ingreſſus,etiam ſi ſcirem mihi fidem publicā à Cæſare violatam. 6. Deus dedit principes ſæculares in reprobum ſenſum, & vult eis finem imponere,ſicut Eccleſiaſticis domicellis. 7. Subditi nec poſſunt nec volunt nec debent tyrannidem veſtram diutius ferre : Alibi quoque innocentiſſimum Imperatorem noſtrum appellat ſaccum tarmorum. Tanto honore afficitis Auguſtale caput.

2. Odioſius dein proſcindit Romanam eccleſiā,quis Imperator cōpertas habeat Romanas diſciplinā & artē: Nō arbitror diuū Cæſarē tam perperā ſentire de eccleſia Romana,ſicut Bucerū & alios,qui ab obediētia Romana receſſerunt & defecerūt: Hoc experitur Cæſar & cōpertum habet Bucerū & ſuæ farinæ homines nolle acceptare Conciliū generale, ſicut hactenus in eccleſia ſolitum fuit congregari:ſed omni ſtudio illud contēpſerunt,omnibus conuiciis,ledoriis,& irriſionibus cōſpurcarunt,tā Mantuę indictum,q̄ Vincentiæ tranſlatū: Non enim ex animo quærunt Conciliū,ſed velut Arriani fecerunt procurātes conciliabula Arimini,Smyrnę, Niceæ, Thracię, Antiochiæ, Philippolis,& vt Soſomen⁹ teſtatur Arrianos decē & plura habuiſſe cōcilia. Similia quęrit Bucerus cū ſuis,nullum

Luderani contra cō cilium.

legitimu

legitimum ſuſcepturus concilium, ſicut nec Marcolphus arborem in qua ſuſpenderetur. De quo plura inferius.

Integerrimum quoq; D. Legatū, à tota Germania venerabiliter ſuſceptū, Gaſparum Contarenū, ſicut & Reuerēdum patrē D. Iohannem Morū Mutinen. Epiſcopū, patres profectò Reuerendiſſimos, ac rari exēpli: qui nō niſi maximā laudem ſe. apo. fecerunt. Vtinā, o vtinā præcedētes legati & nuncij Apoſtolici ſic præcauiſſent ſcādalum puſillorum, velut hi prudentiſſimi viri. Tamen integritas legati non potuit tranſire, quin carbone Bucerico notaretur, quod remoras iniiceret, & impedimenta cōciliationis eccleſiarū & reformationis. Cū omnes qui nouerunt Contarenum, ſciunt eum paratum etiā ſanguinem impendere, non pro ficta aut erronea, ſed Catholica conciliatione. 3.

Virulentius eſt quod poſtea expuit in eundem oppido venerandū patrem D. legatum. Cæſarem videre ſe tantum ludificari à Roma: quia non ſit niſi ludibrium Chriſti, Eccleſiæ, & Imperatoriæ Maieſtatis, quod legatus tam grauiter à Cæſare appellatus de reformatione inſtituēda, ipſe admouerit conuocatos cōmuni oratione de luxu & pompa & ſtudiis reſtituendis. At quid aliud faceret vir probatiſſimus, quàm quod Archiepiſcopos & Epiſcopos cū clero ſtimularet ad virtutes, abſterreret à viciis, vt ſecundum ſacros Canones vitam & normam viuendi inſtituerent in clero ſubiecto, hæreſes Luderanas ac Zuinglij extirparēt, vt liquido in reſponſo ſuo exprimitur. 4. Legati cō tareni pi⁹ animus.

Cauſatur homo maledicus, maxime in præſentia obſtitiſſe Cæſari Legati reſponſum, ne reformationis initiū faceret (mordet interea proceres imperij impedientes conatus Cæſaris) qui omnem religionis cauſam ad Pontificem pertinere reſpondit. Quomodo iſta ſimia tranſiliit à reformatione ad religionem: Sed Cayphas etiā prophetat: cum enim Bucerus cum ſuis tantopere diſſidet in religione ab eccleſia Catholicā: illi maximum exhibent negotium Cæſari & obſtaculū, vt proſequi & expedire nequeat quæ pro Catholico & pio animo ſuo vellet & cuperet expedire: cū tantam videt eorū obſtinationē ac pertinaciā: quod ab eis habetur cōtēptui, exteris forte freti & cōfiſi auxiliis: vnde nobiliſſimos principes Catholicos, mucoſus iſte ſiniſtre 5. Legatus catholic⁹. Luderani impediūt Cęſarem.

ſuggillat, ꝙ in iudicio fidei, ſicut oportebat Romanæ Eccleſiæ omnium eccleſiarum magiſtræ detulerunt.

6. Pergit calumniari Bucerus. Imperator & Principes religioſi vident iampridem, quid à Roma expectari poſſit: ipſos facit ſummos populi Dei paſtores, qui cunctis malefacientibus terrori eſſe debẽt, ſicut Deus omnem animam ipſis ſubiectam eſſe voluit, & ab ipſis rationem pereũtium animarum, repoſcet: Quis hic non videt malitiam Buceri, qui (ſicut omnes alij Lutherani prædicatores) dum eis cõmodum eſt aſſerunt poteſtatem Eccleſiaſticam diuerſam à ſæculari: Dum vero libet abuti, omnia confundunt & miſcent, curam etiam paſtoralem ſæcularibus principibus tribuentes.

Sæcularibus Bucer dat eccleſię poteſtaté.

7. Collaudat porro Cæſaris conſilium, de articulis per collocutores conciliatis, vt hi recipiãtur: ac ſi iuſtum eſſet tot principes Illuſtriſſimos, tot Reuerendiſſimos Epiſcopos pendere à duorum hominum iudicio, qui nunquam profeſſi ſunt Theologiam, nunquam his tractatibus interfuerunt: & quot errores liber propoſitus in ſe habeat, ab initio clariſſime oſtendimus: nec principes Catholici aliter conſenſerunt in has perſonas, niſi quod de omnibus actis eis fieret relatio: & relatione facta nunquam approbauerunt, quæ illi perperam contra totius eccleſiæ conſuetudinem, aduerſariis conceſſerunt.

Collocutores.

8. Sed ſtupeo totus, cum video Bucerum non pudefieri: dum ita aperte & propalã mẽtitur (parce pie Lector, quod durius verbum excidit) & mendaciis manifeſtis ſuas hęreſes tueri conatur: Et id non in priuato, ſed edito libro, & calcographorum opera mille exemplaribus euulgatis toti orbi ſe prodit: adeo vt ſuis quoque hic diſpliceat Bucerus, & quanuis ab initio ſatis detexerim vanitatem hominis, vt vix duo articuli poſſint dici Ratiſponæ vere conciliati: Enarrẽmus tamen eius catalogum, vt falſo hic proponit de articulis in quibus conuenerit inter collocutores.

1. De viribus humanis ante & poſt regenerationem.
2. De peccato originali.
3. De iuſtificatione.
4. De regeneratione hominis.
5. De vi ſpiritus ſancti regenerantis.

De

6. De fide.
7. De gratia Dei & merito Chriſti.
8. De bonis operibus, eorum precio & mercede.
9. De eccleſia & notis eius.
10. De vanis & falſis Eccleſiæ membris.
11. De Canonicis ſcripturis & earum authoritate.
12. De iudicio ecclesiæ & conciliorum.
13. De virtute, & vſu Sacramentorum.
14. De pœnitentia.
15. De miniſterio Eccleſiæ & miniſtrorũ authoritate.
16. De traditionibus Eccleſiaſticis.
17. De ſanctorum memoriis & reliquiis.
18. De imaginibus.
19. De Miſſa, qđ in externo opere nõ oporteat fidere.
20. Miſſa celebrari non debeat, niſi ſint, qui ſpirituali-ter cum ſacerdote communicent.
21. De integro Sacramento populo impertiendo.
22. De Eccleſiæ diſciplina quo ad clerum.
23. De diſciplina Eccleſiæ quo ad populum.
24. De Canonica electione, ordinatione miniſtrorum
25. De viſitatione.
26. De ſynodis.

Confer rogo amice Lector hęc portenta verborum ad librum communem collocutoribus, & inuenies quàm multos articulos Anaxagoras confuderit: de quibus in colloquio nunquam ex propoſito fuit actum: Inuenies plures articulos quos ipſe dicit conciliatos, per Bucerum & ſuos deputatos collocutores fuiſſe reiectos, nam addito ſcripto, quid ipſi ſentirent aduerſus eccleſiam, velut illa ſcripta proteſtantium ſupra confutaui: In primis tamen me refero ad diſcuſſionem libro oblato præpoſitã, in qua euidenter monſtraui, vix duos articulos concordatos, ſuper quibus prius diſſentiebamus. 9.

Pergit Bucer maledicere principibus Catholicis & eorum conſiliariis, quia vere Cæſar teſtatus ſit (male informatus) multos & præcipuos articulos religionis noſtræ cõciliatos eſſe: Sed vane, alij quidem ſuis principibus ſuggeſſerunt, de paucis articulis conueniſſe, & iis de quibus conueniſſe haud multum interſit, & eos qui in controuerſia manſerunt

Impietates Buceri.

manſerunt maioris eſſe momenti: Comprobat maledicentiam ſuam, quia reipſa in diſſenſione hæſit, de transſubſtantiatione, de enumeratione peccatorum, de Miſſa ſine communicantibus, vtilitate precum pro defunctis? Sed nō es memor Ardelio nugaciſſime, quod nolebatis Euchariſtiam adorandam? Es oblitus quod negaſtis Euchariſtiam ſeruandam & impiæ perſtitiſtis in ea ſententia, quod Euchariſtia non eſſet ſacramentum niſi in vſu? Excidit memoria, quod impias ordinationes ſacerdotum veſtrornm defendebatis, quos vos canino more ſine Epiſcopo, ſine chriſmate præſumitis conſecrare, parum tibi videtur, quod conciliorum authoritatem infirmatis, dicentes ea errare & erraſſe: vos autem ſanctuli errare nō poteſtis: dic vitupero vbi conciliatus eſt articulus de ſacrificio Miſſę pro viuis & mortuis: dic vbi conciliatus articulus de inuocatione ſanctorū: Dic vbi cōuenit de Miſſa priuata abroganda, quod eſſet extinguere omnia beneficia ſimplicia & canonicatꝰ in eccleſiis cathedralibꝰ & collegiatis: dic & fortiter parate ad mentiendū, vbi eſt conciliatus articulus de votis monaſticis, quo omnia monaſteria tam virorū q̄ virginū, veſtaliū omnes ordines profeſſionū extinguitis? Et quod maxime cuperes cū aliis tuis carnalibus, & militibus veneris vbi eſt cōciliatus articulus dę cœlibatu cleri: vbi cōuentū de ſatis factionibus de Hierachico ordine eccleſiæ, de authoritate eccleſiæ, de imaginibus: ſuper quibus ſi eſſet conuentū reſtitueretis imagines Argentinæ, Auguſtæ, Conſtantiæ, & aliis locis: Monſtra tamen vbi conuentū ſit de vtraq; ſpecie Euchariſtiæ laicis danda: Hi inquā articuli potiores & maioris momenti minime ſunt reconciliati: vt iuſte & vere Catholici principes ſunt cōqueſti: quos tu iniuſte reprehēdis momus nugaciſſimus: Vtinā amabilis Deo Imp. ſuper illis omnibus recte fuiſſet informatus, & ſenſiſſet dolos veſtros & peſſimos conatus contra ſanctā religionem: At iā ab initio confutauimus inſignem Buceri lapſum de articulis conciliatis: Ideo vaniſſime iactat & inſidioſe, quāta bona peruentura ſint ad eccleſiam, ſi articuli conciliati recipiantur. Id eſt, ſi eccleſia fiat cū hæreticis hęretica: ſicut & in correctione libri & confutatione articulorū proteſtantium ſuperius abunde docuimus & euidenter probauimus.

Articuli notabiliores non conciliati

Fol. 2. & 3

At

At manifeſte hic dolus aduerſariorum proditur, cur iam tribus annis tam anxie colloquium petierunt, vt ſi aliquos articulos lucrarentur, quo apud ſimplicem populum exclamarent, ſuam doctrinam eſſe ſanam, quam etiam Romanẽſes probaſſent poſt longam reluctationem: laus Deo qui diuum Cęſarem ſpiritu veritatis confirmauit, vt in propoſitione ordinibus imperij facta adderet, ſaluo quidem Auguſtano receſſu, an conſultum ſit articulos conciliatos recipi. Neque moratur me falſa gloſſa Buceri quę textum corrũpit: eius eſt interpretari, cuius eſt condere: Diui itaq; Imperatoris eſt verba ſua explicare, quod officium inſigni temeritate ſibi Bucerus vſurpat. Laus Deo qui animis principum inſpirauit, ne articulos quos falſo reconciliatos appellat reciperent, ſed diuino nutu eos reiicerent, & fraudulentũ aduerſariorum intentum frangeretur: Nam conſtat Bucerum cum ignobili Sturmio ex Galliis fugitiuo, ſæpe & multum tentaſſe, continuo acceſſu & colloquio, quendam corrumpere, vt corruptis gloſſematibus ſubdolam concordiam & fictam cum eccleſia inirent. Qua de re nõ clam eſt, quorum opera effectum ſit, vt is diuo Cæſari, obtruderetur, velut concordatori cuius mentem iampridem Bucer perſpexerat, & flexu verborum incautum deceperat: at D.O.M. noluit permittere, vt Catholicis principibus his dolis imponeret: Audiamus ergo reſponſa principum ſuper propoſitione Cæſariana.

RESPONSVM PRINCIPVM ELECTORUM Catholicorum datum ad propoſitionem diui Cæſaris ſuper receſſu faciendo.

VT Imperatoria Maieſtas Clemẽtiſſimus dominus noſter, acta vniuerſa eorum, qui ad colloquium deputati fuerant, Legato Pontificio cõmunicarit, ad cognoſcẽdã eius de actis illis ſententiã, vna cũ reſponſo, quod idem Legatus dedit, & aliis, quæ ad faciendam Comiciorum cõcluſionem & decretum pertinent. Principes, Electores, & abſentium Legati qua decet, ſubmiſſione, ex facta benigno iuſſu Maieſtatis eius narratione, cognouerunt.

Principio bene memores ſunt electores, fidelis ac inde feſſæ diligentiæ, quam aliquot iam annis Impera. Maieſt. ex paterna & clementiſſi. beneuolentia erga Germanicam na tionem,

nationem,adhibuit, vt diſſenſio in religione ad Chriſtianam concordiam,& conciliationem redigeretur,ac in Imperio pax,& tranquillitas conſtitueretur, ac cõſeruaretur, pro quo fideli ſtudio,ac opera,Electores præſentes,abſentiũq; Legati Impera.Maieſt.humillime gratias habent,parati ſemper,re etiam ipſa,gratos ſe declarare.

Expenderunt autem diligenter Electores,ſcriptũ Impera.Maieſt.ante omnia vero,quantum quidem ad cõtrouerſias in religione tractatas à collocutoribus attinet, deliberarunt apud ſe certo conſilio,vtile ac bonum eſſe, atq; adeo ſibi placere fatentur,vt articuli, qui à collocutoribus conciliati ſunt,tanquam boni recipiantur,vlteriorq; de illis exquiſitio ad liberum & Chriſtianum Concilium differatur,vel ad nationalem ſynodum legitime congregatam, aut ſi neutrum horum ſit ſperandum,ad venturum cõuentum imperij,ſperãt autem id valde vtile fore,ad alia etiam incommoda ac diſſidia præcauenda, profuturum denique ad conciliandos reliquos articulos,qui adhuc in cõtrouerſia ſunt.Adhæc ſi ſpes aliqua fuerit, conciliandi præterea articulos aliquot nondum conciliatos, rogant humillime Electores,horumq;abſentium Legati,Impera.Maieſt.deſpicere ipſa velit de mediis & viis conciliandi tales. Cæterum,ſi fuerit impoſſibile,talia conficere iſto tempore, rogant Electores,horumq; abſentium Legati cum omni ſubiectione,Imp. Maie. vt ipſa iuxta promiſſionem ab ea factam,& pro qua humillime gratias agunt, velit apud ſummum Pont.inſtare diligentiſſime,vt ad examinandum ,& conciliandum,tum commemoratos,tum cæteros etiam articulos,liberum & Chriſtianum Concilium quàm celerrime indicat,in loco aliquo cõmodo Germanicæ nationis, idq; ſine omni dilatione habendum curet.

RESPONSVM PRINCIPVM ET ORDINUM Catholicorum ſub obedientia ſe.apo,& Romanæ ſedis permanentium,ſuper eadem propoſitione diui Cæſaris.

1. CAtholici principes ac ſtatus, quantum per temporis breuitatem licuit,expenderunt ſcriptum, recẽter ipſis ab Imperator.Maieſt.oblatum, vna cum reſolutione Pontificij Legati. Probe vero memoria repetunt, Imp. Maie.

Maie.& in aliis Comiciis,& in præſentibus,mirificum laborẽ ac ſtudiũ ſemper adhibuiſſe,vt religionis controuerſiæ cõponerentur,ac de reformatione Chriſtiana cogitaretur,de qua volũtate Catholici principes, & ſtatus ſuæ Maieſtati humillime,& cum omni ſubiectionè,gratias agunt.

Quia vero Impera.Maieſt.ſignificauit,ſe intra paucos dies hinc diſceſſurum,non videtur eſſe neceſſarium,vt Status ſuperuacaneis ac prolixioribus ſcriptis aut diſputationibus ſuę Maieſtati ſint moleſti,tũ vel eam,vel ſeipſos diutius remorentur,ſed in hoc potius incumbendum, vt Chriſtiane tandem finis huic negocio imponatur, ita tamen,vt tantiſper,dumid fit,Imperat.Maieſtas adſit. Quod vt faciat,humillime roganda eſt. 2.

Vt autem ad Imperato. Maieſtatis ſcriptum reſpondeatur. Initio fatentur ſtatus, ſibi compertum eſſe, quod in Germania, & aliis nationibus, imo in toto prope orbe Chriſtiano,non pauci abuſus, ſectæ hæreſes, & ſchiſmata paſſim obtinuerunt, quæ omnia ſine generali concilio extirpari,aut emendari nequaquam poterunt. 3.

Fatentur etiam ſtatus Catholici,non decere ſe, vt immutationem aliquam religionis,cæremoniarum, aut rituum(quæ per aliquot centenos annos durarunt.partim etiã conſiliis ſunt inſtituta) vel conſentiant, vel mutari talia permittant:eo quòd ſummus Pontifex,per ſuum legatum, ſeſe offert ad celebrandum concilium intra breue tempus, velitq́ue hoc de re Imp. Maieſtas in propria perſona colloqui cum ſummo Põntifice. Quod propoſitum Pontificis ſtatibus Catholicis, ſupplicant iidem Pontifici, vt omni amota procraſtinatione, Chriſtianum & generale concilium indicat,indictumq́ue haberi curet,in loco aliquo cõmodo Germanicæ nationis, quo ſic multarum animarum perditio præcaueatur.

Porro ſi negotiis ſæcularibus impediti potẽtatus Chriſtiani in propria perſona venire ipſi ad cõcilium non poſſent,nihilominus tamen, vt concilium procedat, ſummus Pontifex dare operam debet, ſimulq́ue apud potentatus, qui in concilio comparere non poterunt, diligentiſſime inſtare,vt hi ſuo nomine,& loco,eruditos,probos,& idoneos plena cum poteſtate,commiſſarios mittant,vt ſemel Chriſtianitas 4.

ſtianitas ipſa in formam & vitam vere Chriſtianam,reſtituatur,errores extirpentur, Dei denique ira, & plagæ imminentes auertantur.

5. Quod ſi huiuſmodi generale Concilium non impetratum fuerit(quod tamen ſtatus Catholici,confiſi promiſſis ſummi Pontificis & Imp. Maieſtatis,minime fore putant) etiam atq; etiam orant ſtatus,vt ſummus Pontifex & Imp. Maieſtas dare velint operā , vt ſaltē in Germania nationale concilium habeatur. Iam ſi nec ipſa ratio habendę nationalis ſynodi ſummo Pontifici & Cæſareę Maieſtati placuerit,rogant ſtatus,vt iuxta id quod ſua Maieſtas facturā ſe & curaturam recepit, ſine omni dilatione, in imperium Germanicæ nationis venire velit, atque conuocatis ſtatibus, denuo tentare,vt errores extirpentur, ac omnia, quæ praue intellecta & accepta ſunt, Chriſtiane diſcutiantur. Atque iſtæ viæ ſolæ reſtent, quibus ſaluti Chriſtianorum conſuli poterit, adeo vt niſi aliqua iſtarum ineatur, magis atq; magis in ſe diuidetur Germanica natio, eiuſdem gloria,honor, & opes interibunt, atque id genus plurima incommoda ad vicinas etiam nationes pertingent.

6. Secundo,Catholici ſtatus decreuerunt apud ſe, quod auxilio Dei,conſtanter adhærere velint noſtræ veteri religioni & veræ fidei, quemadmodum hæc in ſacris Euangeliis, conciliis, ſtatutis, & ordinationibus Chriſtianæ & Catholicæ Eccleſiæ, ac doctrina ſanctorum patrum, ab Apoſtolorum tempore, vſque ad hodiernum diem, manſit,& obſeruata eſt.

7. Præterea receſſus,ordinationes,& mādata per Imper. Maieſtatem & ſtatus Catholicos, præcipue vero decreta Auguſtani conuentus, in quæ tamen communiter à ſtatibus conſenſum eſt,ſequi,& his parere firmiter in animum induxerunt,indubitato ſperantes, quod reliqui ſtatus omnes,qui in Auguſtanum receſſum conſenſerunt, eidemq;, ſigillis etiam ſuis appenſis,ſubſcripſerūt,promiſſis inſuper auxiliis Imperat. Maieſtati, paulopoſt Ratiſponæ iterum ratam habuerunt ſubſcriptionem Auguſtæ factam. Et tandem Haganoę tertio Electores & principes, qui iſtic in propria perſona fuerunt, eundem Auguſtanum receſſum denuo approbarunt,ſeruandumq; receperunt,adeo vt ſeſe obtu-

Auguſt. receſſus.

obtulerint, collocutores de defenſione ſi quid tentaretur aduerſus receſſum Auguſtanum, quēadmodum in decretis eorum Comiciorum,& ſcriptis in illis exhibitis continetur,maxime vero inhærendū Auguſtano receſſui Principes cenſent,& ab eo nullo modo recedendum:cum Imp. Maieſt.& in eiſdem Comiciis,& hic,cum in prima ſua ꝓpoſitione,tum formula deliberationis, de receſſu hic conſtituendo,eundem receſſum Auguſtanum, ipſa quoq; ſaluum manere ſe velle declarauerit.

Tertio,cum Imperat. Maieſt.ex ſingulari proculdubio clementia,proponit, ſuæ Maieſta. videri,articulos, in quibus inter collocutores conuenit, & qui conciliati ſunt, ſine vlteriori diſcuſſione,vſque ad concilium recipiendos eſſe & approbandos,&c. Reſpōdent Status,ſe in hoc nullo pacto cōſenſuros, neq; enim id videri conſultum,ob ſequentes cauſas. Primum nanque à collocutoribus propoſiti ſunt articuli aliquot,minime neceſſarij, ſuperuacanei, & de quibus nulla fuit antehac cōtrouerſia, nec hodie eſt. Vt ſunt primus,ſecundus,tertius & quartus. Abſurdum igitur videri, vt articuli nunquam controuerſi concilientur, præterea,quartus articulus, de peccato originali, non hic eſt conciliatus, ſed Vuormaciæ, alia tamen forma, quàm nunc eſt in ſcripto oblato,propoſitus. Secundo maximopere neceſſarium erit, vt ab vtraque parte denuo eligātur, qui nouo colloquio & diſputatione excutiant omnia. Extant enim verba in ſcripto cōmemorato,quæ non ſunt cōſentanea conſuetudini eccleſiæ,& formis loquendi à patribus vſitatis,adhæc inſunt ſcripto dogmata quædā minime admittenda,quæ partim obliteranda ſunt, partim mitigāda,& in aliam formam redigenda,præſtiterit itaque negocium iſtud menſes adhuc aliquot differri. Tertio,hi articuli ſolum conciliati ſunt,qui & minoris momenti ſunt,& de quibus inter doctos non magna antehac fuit cōtrouerſia, qui denique non tam periculoſam offenſionem apud plebem vulgo excitarent,quàm alij nondum conciliati. Et quia præcipui articuli,atque adeo ij, quibus Chriſtiana fides nititur,vt eſt articulus,de venerando Sacramento veri corporis & ſanguinis Chriſti,de adoratione & reſeruatione eiuſdem, communione Sacramenti ſub vtraque ſpecie, confeſ-

confeſſione, pœnitentia & ſatisfactione, &c.hi nimirum non ſolum non conciliati ſunt, ſed à proteſtantibus vehementiſſime impugnati, adeo vt de his nulla conciliatio ſperanda ſit. Quinimo collocutores Catholicæ partis pluſculum quàm decebat, in his conceſſerunt proteſtantibus, ita vt quæ admiſſa ſunt ab illis, emendatione & declaratione habeant opus.

Quarto, quoniam ſi reciperentur articuli conciliati, multis modis poſſet imminui exiſtimatio ſummi Pontificis, Imper. Maieſt.& ſtatuum Catholicorum, hiq; omnes, ne ſe hoc nomine variis obtrectationibus exponant, periculum erit. Videtur Catholicis ſtatibus conſultius, & melius eſſe, vt ſuo loco ſcriptum collocutorum relinquatur, & omnia negocia ad religionem pertinentia differantur, ad Concilium vel generale, vel nationale, vel ſaltem ad conuentum omnium ſtatuum imperij, quemadmodum etiam Pōtificij Legati reſolutio conſulit, nimirum vt iſta omnia ad Concilium ſummi Pontificis reiiciantur.

CORRECTIO EORVM QVAE BVCER ADiecit reſponſo Electorum Reuerendiſſimorum ac Illuſtriſſimorum Electorum.

POſt reſponſum Bucer etiam contaminat illud, pro ſuo & ſuorum complicum ſententia, ſummarium faciens tribus notulis, quarum nulla in reſponſo ſic cōtinetur, ſed ipſe ex infecta ſua mente addidit de proprio, & ſic mēdacium loquitur, ait Chriſtus.

1. Nam prima notula habet. Electores viderunt nec politiam retineri poſſe in impio, niſi de religione conſenſus conſtituatur: at primo hoc Electores non ſic dixerunt: ſed D. Impe. gratias agunt, qui diligentiam adhibuit, vt diſſenſio in religione ad concordiam redigeretur, ac in imperio pax conſtitueretur: Illa autem ſunt longe diuerſa à notula mucoris.

Olim Zuingliani ſentiebant.

Deiu totam Lutheranorum ac Zuinglianorum ſentētiam, quam ab initio tam feruenter petierunt, ſubuertit, ſ. vt liberum eſſet cuilibet de fide ſentire pro vt conſcientia eum dirigeret: nihilominus imperio & imperatori ac aliis ſuperioribus exhiberent obedientiam, fidelitatē, & cætera. Iam aliter ſentit Bucer, pacem non poſſe cōſeruari in imperio,

perio, niſi ſit concordia religionis: Quod etiam poſſet con uinci falſum, ſed non proſequor, quia Electores hoc non dixerunt.

Altera notula Buceri. Electores viderunt non ſtatim poſſe conuenire, de omnibus controuerſiis religionis noſtræ, maxime vero de externis ritibus & obſeruationibus. Adiuro te lector, ſi quicquã minimo verbo attigerunt Electores de hac notula, an non ſit purum putum ſomnium Bucericum, quod in cauſa fidei non debuit facere. 2.

Tertia eſt articulos conciliatos eiuſmodi eſſe, & vt facilius recipi ab omnibus, qui non plane abhorreat à Chriſto domino, queant. Et nec hoc habet reſponſum Electorum, ſed id duntaxat deliberarũt, vt articuli, qui à collocutoribus conciliati ſunt, tanquam boni recipiuntur, ac vlterior inquiſitio ad concilium Chriſtianum differatur etiam quod longe diſſidet à Buceri intelligentia: Quid ſi ego hic certius obiicerem Bucero. Ex quinque Electoribus, duos minime conſenſiſſe in articulos præſumptæ reconciliationis, Reuerendiſſimum ſ. & in fide conſtantiſſimum Cardinalem Moguntinum Albrechtũ Marchionẽ Brandeburgenſem, & Reuerendiſſimi Archipræſulis Treuerenſis, & electoris Iohannis Ludouici oratores: At hic multa premo alto pectore. Vnum tamen plane obiiciam Bucero, qui tam gnatonice adulatur Electoribus quia ſint Germanici imperij columnæ, & primi poſt imperatoriam Maieſtatem patres patriæ: dicat mihi, cur Electores quinque concordibus votis aduerſus Ludderum Auguſtę concludentes, non ſimili plauſu, magnificis titulis adornaſtis Ludderani? Dein quantum fellis & odij in te eſt aduerſus nomen Romanum, vt etiam diui Imper. ac Imperij honorem minuas, Imperium Germanicum dicens non Romanum: cum ſummus Pontifex omnes reges Chriſtianitatis Glorioſiſſimum Cæſarem noſtrum, hoc dignentur titulo, vt Imperator ſit Romanorum: Hinc Thomas Vulfius expoſtulauit contra Philippum Beroaldum, eo quod in commentariis Apulei de aſino aureo ſcripſerat Maximilianum Cæſarem, Imperatorem Germanorum, ac ſi non haberet dignitatem in principes, comites, potentatus & ciuitates tranſalpinas Lombardiæ Ethruriæ, &c. 3.

Articuli recõciliati faciles.

Cardĩalis Moguntinus.

Imp. Romanorũ.

L ALIA

ALIA PER BVCERVM ADIE-
ĉta reſponſo electorum.

PLacet proſequi nugas Buceri, quia cum ſemel veritati nuncium remiſit,ſtrenue in officio cœpto perſtat,& nobis plauſtra mendaciorum affert. De articulis enim conciliatis (ſua ſententia) ait. Nemo qui vllum ſenſum Chriſti habet, poterit illis contradicere: nos vero contra cum eccleſia Catholica, cum quatuor pontificibus Romanis vicariis Chriſti Leone 10. Hadriano 6. Clemēte 7. Et Paulo 3. damnamus & anathematizamus articulos Buceri, & cum doctiſſimis academiis Parrhiſien. Louanien. & Colonienſi prorſus iudicamus erroneos, ſeductiuos, hęreticos & à veritate Chriſtiana alienos.

Articuli reconciliati reiiciendi.

At quàm perfrictæ frontis ſit ex eo liquet, quod eū nō pudet ſcribere. Articuli illi continent in ſe omnia, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria: Nam totam doctrinam Chriſti in neceſſariis, Sacramentorum & omniū cęremoniarū verum vſum, deniq; cleri & plebis verā diſciplinā hi articuli conciliati cōplectuntur. At quis non abominetur tantam metiendi libidinem? ſi omnia cōplectuntur ad ſalutem & doctrinam Chriſti neceſſaria, cur ergo Bucerus cū ſuis addidit tot ſcripta correctiua libri in 11. ſcriptis. Si omnia cōtinēt neceſſaria, cur Melāchtō (ita enim ei tribuis) in reſpōſione ficta pro Proteſtantibus inſeruit titulum. In conciliatis articulis annotata aut omiſſa? Cur tu innocentem papyrū 11. filiorū maculaſti cū Epicuriſmo tuo, ad ſubuertendum verum Chriſtianiſmum? Cur tu qui ordinem approbatum, quem voueras, reliquiſti, & dimiſſa relugari vita reformata, cum vxore Loth retro reſpexiſti, contra iuſſum domini poſita manu ad aratrum reſpexiſti retro ad carnales mundi voluptates, infirmius vaſculum muliebre, virginem Deo ſacratam monacham tecum ad hymenæum ſeducens. Et tamen auſus fuiſti Catholico Imp. vltra articulos conciliatos, poſt tantam deformationem & lapſum, offerre reformationem abuſuum eccleſiaſticorum.

Articuli non continent oīa.

Gene. 19.
Lucæ. 9.

Non moror alias eius nugas, ſed malitiam eius non poſſum pręterire, cum electores inquiſitionem vlteriorem articulorum conciliatorum, differendam conſuluerunt ad liberum & Chriſtianum concilium Bucer addit venenum

de

de ſuo,& in commodo Germaniæ loco,cum dixerint Ger manicæ nationis commodo.

Prohibitus Bucer à domino, principi populi tui non maledices. Et iterum, Diis non detrahes,hoc eſt, in ſubli- Exod. 22 mi poteſtate conſtitutis,ipſe impuro ore ſupremum Chri- ſtianitatis caput(vt omnes hæretici ab apoſtolorũ tempo- re facere ſunt ſoliti)petulãti lingua inceſſit. Quis ignorat Excuſatu inquit, vt Pontifex nõ niſi ſuis cupiditatibus,& tyrannidi pontifex. obnoxia concilia ferat?atq; ideo iniquis illa tantum locis, temporibus,& conditionibus,indicere ſoleat? Hæc tamen quæ licet tam iniquis,ac per omnia ſuæ libidini accommo datis rationibus indixerit, celebrare,ſed tempus perpetuo extrahere,& demum nullo prętextu reuocare ſoleat,vt nu per cõcilium indictum reuocauit:Non ſufficio mirari,cur Concilia non pudeat eum mendatiorum, ſed vt propheta ait. Frons pontificia meretricis facta eſt tibi,& noluiſti erubeſcere. Totus mun Hier. 5 dus nouit, Bucerum hic cõtumeliã facere Paulo III. Pon tifici Max. qui Concilium quidem Mantuę apud ſarri Ro mani Imperij principem, ſanguinis neceſſitudine cũ mul- tis principibus Germaniæ coniunctum, liberrime indixit, ſine omni moleſta conditione. Qua cauſa autem Illuſtriſ- ſimus Dux Mantuæ reiecerit à ſe Concilium, non eſt me- Dux Man um iudicare, modo ne Papæ imputetur: coactus ergo tuæ. Concilium non reuocauit,ſed tranſtulit Vincentiam,do- minij Veneti oppidum præclarum: vbi dum initio adeſſe non poſſet,quod tantæ ætatis princeps,per altiſſima Apen nini iuga in maximo æſtu ſe Nicæam contulit, ad pacem inter potentiſſimos Chriſtianitatis principes, diuum Ca- rolum V. Imp. & Franciſcum Francorum regem conci- Papa cum liandam: Interea tamen pro paſtorali ſuo officio tres ex Im.&rege S. R. E. Cardinalibus Vincentiam miſit, pro Concilij Francorũ. inchoatione,at nemine comparente,& Auguſtiſſimo Ro. Imp. Carolo,ac Rege Ro. Ferdinãdo,Gallię quoq; Rege Chriſtianiſſimo,petentibus ex Genua,bullam prorogatio nis Concilij vſq; ad paſcha anni 1538. publicauit: Quid in his omnibus peccauit Pontifex? vbi refugit Concilium Quin vos potius, indicto Concilio, omni conatu, illud impedire conati eſtis, Pontificem, & Concilium multis iniuriis afficiendo,vt edita ſcripta teſtantur:& declinaſtis

Ludderāſ refugiunt conciliū. ex friuolis cauſis concilium, Luder ſcripſit, quod nullo egeat concilio: Vos ergo Sectarij refugiſtis generale Concilium, non Pontifex. Vos vt omnium ætatum hæretici, cōciliabulum quæritis, vbi locus & perſonæ veſtræ perfidæ accommodarentur, vbi Bucerus præſideret, vel Hoſander, aut mus aliquis: At Deus tuebitur eccleſiam ſuam ſanctam, & fidem catholicam.

At venenum tandem expuit ſanctulus ille Bucerus, qui tam ardenter ſimulat ſe quærere concordiam & vnionem charitatis in omnibus eccleſiis, nam ſic doloſe & fraudulenter prætextum illum, ſuis iniquis conſiliis & hæreſibus apponit: at quam concordiam quęrat, hic prodit: cum Germanis conſulit, vt plenum ſchiſma faciāt, eccleſiæ Romanæ valedicant, ſibiipſis conſulant, imo conſulentem Chriſtum audiant & ſequantur, ac ſi Chriſtus conſulat & loquatur per apoſtatam, ſectarium, nuper Zuinglianum, & infeliciter incaſtuoſum, cuius conſilio Germania ſe prę ſcindat ab eccleſia Catholica & vniuerſali: non impetrabit hoc, Deo catholicos principes dirigente.

Bucer ſua det vniuerſale ſchiſma Germaniæ.

CORRECTIO EORVM QVAE BVcer temere effutiuit contra reſponſum Principum Catholicorum.

AB initio Bucer vt negligentem lectorem fallat, tria facit: primo proteſtatur ſe iſta ſcribere nō animo lædendi principes, ſed ſatisfaciendi cauſa muneri ſuo, & teſtari de optima voluntate Chriſti. Secundo proponit aliqua ſe non probare in hoc reſponſo principum, quia non dubitet, nec illa probari Chriſto domino. Tertio ait ſe nō tam ipſis principib. quàm paucis ſuggeſtoribus hoc impu-

1\. tare, qui ſtudio teneantur eorum quæ hęc caro expetere ſolet. Aperiamus dolos vulpeculæ. Nam primo ſi fuiſſet in ſcholis Iureconſultorum didiciſſet proteſtationem non releuare, cui ipſo facto contrauenitur, vt eſt textus ac doct. in c. cum M. de conſtit. in c. Cumana de electi. Bar. in l. non ſolum ¶. morte ff. de no. op. nunc &c. Quare cum proteſtatur ſe nolle lædere principes: & tamen continue eis iniuriatur, fruſtra autem iactat officium ſuum, quis enim hoc ei iniunxit, vt ſcriberet in principes: vanius eſt quod iactat voluntatem Chriſti: cum magis ſtuduerit adu-

Proteſtatio Buceri non releuat.

In nullo ꝓteſtatio

lari

lari ſectariis ſuis,& voluntati eorum morem gerere,quàm obſequi voluntati Chriſti,quem dudum reliquit.

Secundo nimis arrogāter reiicit reſponſum principū, quia non dubitat aliqua non probari à Chriſto: Dico eum adeo immerſum hæreſibus,vt pertinaciter affirmet ea placere Chriſto,quę maxime pugnant contra ſaluatorem noſtrum Et in hoc ego minime dubito, & fidenter pronuncio,habens pro me conſenſum, non modo Catholicorum principum,ſed & Catholicæ eccleſiæ,authoritatem conciliorum & ſanctorum patrum, edictum glorioſiſſ. Im.noſtri Vuormacien Receſſum Ma. ſuæ Auguſtæ. Cum tu Bucere non habes pro te,niſi patriarchas hæreticorum, Huſſum, Luderum, Vuicleſum, Pickardos, Vualden.& ſimilia monſtra. Tertio mirum eſt,quòd adeo perfrictę frōtis ſis,& non erubeſcas imponere catholicis,qui ſtudio teneantur eorum,quæ hæc caro expetit: cum totus mundus ſciat, vos teneri huiuſmodi carnali ſtudio: & ideo contra vota & fidem pręſtitam ducitis moniales & monachas pro vxoribus, ieiunia, horas canonicas, officia cultus diuini, quadrageſimam, confeſſionem & ſimilia omnia reſpuitis. vt plus Epicurei videamini quàm Chriſtiani, plus diſcipuli Ioniniani & Nicolai diaconi, q̄ ſanctorum patrum. Non didicerunt hoc à Paulo, qui Galatis ſcripſit. Vos in libertatem vocati eſtis fratres tantum ne libertatem detis in occaſionem carnis. Non didicerunt hoc à Petro, qui ſcripſit. Quaſi liberi,& non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſerui Dei. An non S. Petrus in ſpiritu præuidit Bucerum & cœtum illius,quando prædixit. Venient in nouiſſimis temporibus in deceptione illuſores,iuxta proprias concupiſcentias ambulantes. Digeramus ergo in puncta,quæ Olibrius iſte in Catholicos principes temere ac procaciter effutiuit.

[Margin: 2. Bucerana nō placet Chriſto. — Patroni Buceri. — 3. — Luderani carnales. — Galat. 5 — 1. Petri. 3. — 2. Petri. 3.]

PVNCTVM I.

EGrefert Bucer,quòd principes religioſiſſimi ab initio ſe catholicos nominarunt, at cur id non facerent,qui ſe. apoſtolicæ adhærent, ac catholicæ eccleſiæ iuncti ſunt,qui conciliis generalibus, & ſanctis doctoribus obediunt,qui eam ſequuntur Chriſtianam religionem, quam Germania ab hominibus Dei accepit, Sanctis, Materno,

[Margin: Principes Ro. obedietiæ catholici.]

 Lucio,

Lucio, Pirminio, Menrado, Kiliano, Florento, Gallo, Ruperto, Corbiniano, Vuilibaldo, Maximiliano, Magno, Narciſſo, & aliis à deo electis, & tot cētenis annis obſeruauit. Hi merito ſe catholicos nominant, qui diuo Cæſari noſtro ac catholico regi adhæſerunt in edicto Vuormacien. ac receſſu Auguſtano, qui auorum & proauorum fidem firmiſſime tenent, non degeneres filij. Bucerus affirmat eum facere iniuriam Chriſto & eccleſiæ eius, qui eum vel hæreticum, vel ſchiſmaticum iudicet, at ſanum in hoc dabo conſilium, abiuret & relinquat errores Vigilantij, Ioui niani, Berengarij, Albigenſium, Pickardorum, Zuinglij, Huſſi, & ſimilium, & repudiata monacha redeat ad vnitatem ſanctę eccleſię Dei, nemo eum vel hęreticum vel ſchiſmaticum accuſaturus eſt.

Bucer quādo non hęreticus.

PVNCTVM II.

COmmendat principes, quod diuo Cæſari gratias agunt pro ſtudio concordiæ in negotio fidei, at mox depromit aculeum in principes, optandum, inquit, vt hoc ſtudium ſic gratum haberent, vt veris animis & rationibus adiuuarent. Si adimit principibus catholicis, ac ſi Cæſarem non parati eſſent adiuuare, iniuriatur nobiliſſimis principibus qui optant ex animo Chriſtianam concordiam. At quod conniuere debeant, aut conſentire erroribus à CCCC. annis, octingentis, mille annis damnatis ipſi in fide ſtabiles, non ſunt vnquam admiſſuri. Verum vero conſonat, non falſo, aut errori

PVNCTVM III.

EXtollit viam à diuo Imp. propoſitam in Comiciis: merito hoc facit, quia non parum iuuit authorem libri ſuæ Maieſtati obtruſi: vnde ſæpe Lutheriſmum redolet, vt in examine libri aperuimus. Quod ſi glorioſiſſimus Imp. fuiſſet recte de libro, & contentis in eo informatus, proculdubio ipſum pro catholico animo ſuo reieciſſet, at cum liber iſte tantum placet Bucero, cur paſſus eſt eum in tot articulis impugnari à ſuis condeputatis, vt ſcripta oblata indicant. De Epiſcopis in quos dentem acuit Bucer dicturi ſumus poſterius.

Liber obtruſus Im.

PVNCTVM IIII.

CAtholici principes fatentur in orbe Chriſtiano inualuiſſe plurales abuſus, ſectas, hæreſes, hoc arripit proſe

ſe Bucerus, inferens, ergo principes & maxime epiſcopi debent his malis remedia quærere, aut quæ offerebantur certiſſima, amplecti. Is eſt conatus ſchiſmaticorum, vt omnes in ſuas ſectas pertrahant. Vetus eſt verbum. Medicina non debet eſſe nocentior morbo: vt Bucer cum ſuis pro abuſibus vult ſubſtituere ſectas, hæreſes & ſchiſmata: Rectius principes catholici Imperiali celſitudini indicarunt probatiſſimum extirpandarum hæreſum ac abuſuum remedium & antidotum efficaciſſimum, ſ. generalis concilij celebrationem. Ita ſancti patres, deo amabiles Pontifices & Epiſcopi, ac glorioſiſſimi Imperatores & reges Chriſtiani à concilio Nicæno vſque ad Conſtantien. ſancte ac ſalubriter obſeruarunt. Malũ cõſiliũ conſultori peſſimum.

PVNCTVM V.

EGrefert Bucer, quod principes catholici meminerunt ſectarũ, & hæreſum, quia forte in ſuos ſit tortũ quòd ſi ita videbatur Epiſcopis, debebant eos conuincere erroris. Verũ cũ in Arrio & aliis hereticis tanta fuerit ſemper obſtinatio mẽtis & ꝑtinacia, vt etiã victi, nõ cederũt, ſicut nec Nouatus Cypriano & Cornelio. Nec Pelagius & Donatus Auguſtino. Nec Eutyces Leoni. nec Heluidius, Vigilãtius, Iouinianus B. Hieronymo, Nec Marcion Tertulliano, aut Valẽtinus Ireneo, ſed in ſuo ſenſu abundãtes, etiam victi, in hæreſibus permãſerunt immobiles. Id quod apoſtoli experti ſunt in Hebione, Cherinto, Simone mago, Menandro, Nicolao diacono, & S. paulus Hymeneum & Alexandrũ erarium ſathanæ tradidit, quia circa fidẽ naufragauerũt. Ideo nemo miretur, Luderanos, Zuinglianos, Parabaptiſtas, Suermeros toties victos ſcriptis & diſputationibus, noluerunt tamen ſe agnoſcere victos, ſed pertinaciores & duriores ſemp receſſerũt, ſicut Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi. Ita hi reſiſtũt veritati. Vt omnis labor eos inſtruẽdi vanus ſit & caſſus, quid enim profecit S. Stephanus diſputando cum Iudæis? Quid Paulus? Quid cæleſtis ſapientia Chriſtus cum Phariſæis diſputando. Ideo recte monuit Chryſoſtomus. Audi homo fidelis, qui & contra hæreticum libenter contendis. Si Phariſæi placati ſunt, & in certando contra hereticum potes eum placare, ſi cũ hæreticũ viceris. Si autem Phariſæi victi quidem ſunt à Chriſto,

Hæretici victi nõ lũt cedere.

Apo. 2.

1. Tim. 1

Pertinacia hæreticorum.

1. Tim. 3.

Acto. 6

Acto. 17. & 20.

Diſputare cũ hæreticis.

L 4 placati

Placati autem non ſunt, quomodo tu poteris eos placare cum viceris? Nunquid Chriſto fortior es, vt quos ille non
Matth.22 placauit,tu places. Et prudenter monuit Origenes. Proprium eſt Sadduceorum vel omnium, qui mendacij ſunt doctores,obmuteſcere quidem,non autem tacere,nam etſi obmuteſcunt quantum ad rem,non tamen tacent. Ideo recte egit glorioſiſſimus Imp.noſter Carolus à Deo coronatus,Vuormaciæ,qui noluit in articulis iampridem damnatis,Luderum ad diſputandum admittere, prædeceſſoris ſui Marciani Auguſti ſecutus veſtigia, qui in Codice con
L.nemo C.de ſententia tri. & fid.cat. ſtituit. Iniuriam facit iudicio Reuerendiſſimæ Synodi, ſi quis ſemel iudicata ac recte diſpoſita, reuoluere & publice diſputare contenderit. Vnde non defuerunt Reuerendiſſimi epiſcopi,qui potuiſſent diuerſariis monſtraſſe iter ſalutis,non ſolum ex ordinibus imperij,ſed & alij quoq; pro
Agrienſis Hungar°. vera fide zelantes, vt D.Reuerendiſſ.pater Franciſcus ex Comitibus de Frangipanibus,Colocen.& Agrien.Reue-
Attrebatũ Burgũdus rend.P.Antonius Epiſcopus Attrebaten.Iohan. Epiſcopus Mutinen.cum aliis. Verum fruſtra fuiſſet Deo amabi-
Morus ligur. lium Archiepiſcoporum,& Epiſcoporum labor, quoniam Paulus non conuincendos docuit hæreticos,ſed vitandos.
Tit.3 Expertus eſt id Reuerendiſ. pater Cardinalis Cõtarenus
Contarenus. ſe.ap.Legatus vir eruditione ac integritate vitæ omnibus modis ſummus, quem vnicum ſacrarum literarum cognitione omnibus ſchiſmaticis opponimus, at nihil promouit apud peruicaces & obduratos iſtos ſuis adhortationibus &
ꝓuer. 18. admonitionibus piiſſimis. Sicut nec doctiſ. Card. Caietanus,timendum eſt,quòd peruenerint in profundum malorum. Ideo omnem catholicam inſtructionem contẽnunt.

PVNCTVM VI.

CAtholici principes ſuggeſſerunt Cæſareæ Maieſtati, non decere,vt conſentiant in mutationem religionis, ceremoniarum,aut rituum,qui aliquot centenis annis durauerunt,& partim à ſacris conciliis ſunt inſtituti. Chriſtianiſſimum hoc principum votum, & deſiderium carpit venenata lingua Bucerus,& ſuggeſtoribus tribuit, qui viciorum ſuorum correctionem effugere velint: Verum non agimus hic de viciis perſonarum,ſed de veritate fidei, quã fœdiſſime deturpauerunt,tota Germania nouit porcos illos

los Epicureos,vt etiam laici veſtri quęrantur nullam apud vos inueniri vitam Euãgelicam,abſtinentiam, caſtitatem, ieiunia,deuotas preces,vigilias, charitatem , ſobrietatem, humilitatem,vitam exemplarem,& alia , quin contrarium in toto veſtro clero mundus experitur,vt ſupra oſtendi. Lutheranus clerus diſſolutus

At quod vafre Bucerus venit,ritus & cæremonias non debere mutari,ſed vitia,& corruptelas quæ in hæc inuaſerunt,mutari volebat,& quæ in his impie demutata ſunt & mutilata ſunt.Hic Bucere tibi,& corruptoribus tuis reſpõdeo,neminem poſt Huſſum tot vitia intuliſſe ritibus eccleſiæ,ſicut Lutherus & Zuinglius. Nos catholicos arguere non debes,neque vero potes,per nos mutilata multa in ritibus,cum vos ardenti furore clamatis ad populares , nos nimium addidiſſe,quàm parum ergo tibi,quàm parum tuis conſtas,qui tã imprudenter accuſas nos mutationis,& mutilationis. Ritus corrupti aboleantur.

Hortaris ergo, vt corruptelæ illæ noniter inuectæ , & citius & ſeuerius corrigantur.Dico abuſus,vicia,& impietates veſtras correxit pro paſtorali officio Leo X. Papa ſed non fe.re.& poſt eum Hadrianus VI.Clemens VII.& modo Paulus III. ſed filij Belial nolunt ſanari aut emendari. Corrigere voluit Carolus V. Im. Religioſiſſ, pius felix Auguſtus,& Vuormaciæ,& Auguſtæ,ac deinde Ratiſponæ,at apud incorrigibiles,nihil potuit piiſſ.princeps proficere. Cum ergo nemo plures corruptiones in Eccleſiaſticos ritus inuexerit , quam vos Luderani & Zuingliani, qui medicinam correctionis non admittitis , cur ergo tam temere ſuccenſes catholicis principibus. correctio Luderani emendati. Carolus Imp.

PVNCTVM VII.

Extra chorum ſaltat Bucer,ſolum vt maledicentię ſuæ ſatis faciat, & aceruum iniuriarum & conuiciorum effundit in catholicos, de Simonia, ambitione, cura nimia negotiorum ſæcularium in clero luxu,põpa, mala adminiſtratione ſacramentorum & cæremoniarum,&c. Duo dixerim Bucero. Vnum,omnibus bonis iſta diſplicere, ſed in hoc regno cœlorum ſunt virgines prudentes & fatuę,in hac arca triticum & palea,vſquequo veniet, qui ventilabrũ habebit in manu ſua,in hac ſagena Eccleſiæ ſunt piſces boni & mali,in agro dominico triticum creſcit & zizania: Si Peccata cleri. Matth. 23 Matth. 3 Matth. 13

tam

tam innocẽs eſt Bucerus cum ſuis coniugatis iaciat prior
Iohan. 8 lapidem in nocentes: Omnes boni gemũt ſuſpirijs, vt fiat
reformatio,ſed per viros bonos,& religioſos,nõ per apo-
Clerus Lutheri prior Romano. ſtatam ſchiſmaticum. Alterum etiam audi Bucere, quæ
hic offundis Reuerendiſſimis Archiepiſcopis & Epiſco-
pis,an non iure poſſent tibi obijcere acriora crimina,blaſ-
phemias,impietates,hæreſes, & ſchiſmata, ſi pergis dicere
quæ vis,audies quæ non vis?Nam calumniæ illæ nihil fa-
ciunt ad Catholicorum Principum reſponſum, qui ſi fa-
Nume. 16 ctioſos filios Chore & Dathan perſequuntur, profectò be
ne faciunt, & meliori nota indulgentiam peccatorum à
Chriſto conſequuntur, quam quando tuus ſanguinarius
Luder dedit indulgẽtias principibus & nobilitati,ſi quan
do ruſticos occiderent,tranſfoderent,'& mactarent: quos
ipſe impia ſua doctrina in ſeditionem, tumultum, rebel-
lionem,ac bellum ſeruile excitauerat.

PVNCTVM VIII.

Principes petunt cõcilium à Papa. Catholici Principes, vt Germani filij eccleſiæ catholi
cæ, ac obedientes ſe.ap. & Eccleſiæ Romanæ, hanc
fidei controuerſiam nuper exortã,ad concilium reie-
cerunt ſupplicantes Pontifici Romano,vt citius generale
concilium indicat:ſicut Imp. recepit id ſe à Pontifice ef-
flagitaturũ,hic inſanit Bucerus & totus furit contra prin
cipes & conſiliarios eorum, quòd tam indignum obijciãt
argumentum,quia Pontifex ſit habiturus concilium, ideo
non debeat iam iniri ratio reformandi eccleſias,dum Im-
perator & principes alij nolunt recipi articulos concilia-
Dolus Buceri. tos: At ab initio Bucere detexi impium dolum tuum & fu
neſtam practicam tuam, qua fraudulenter aliquos articu-
los erroneos impetrare voluiſti ab incautis,& ſic diuũ Im-
catholicum fallere voluiſti volubilitate verborũ, qua arte
decipiendi & circumueniẽdi ſemper vſi ſunt erga Princi-
pes viros patriarchæ tui hæretici veteres, Arrius, Macedo-
Lutherani diſſidẽt ab eccleſia & libro. nius, Vrſatius, Valens, Neſtorius, Dioſcorus & alij. Qua
enim fraude imponere niteris Cęſaris ſacro capiti & Prin
cipibus religioſiſſ. cũ articulis tuis conciliatis: cum ſcripta
per vos in colloquio exhibita,in pcipuis articulis fidei ca-
tholicę manifeſte teſtentur diſcordiã & diſſenſionẽ veſtrã
à catholica eccleſia & libro, abſq; eo, ꝙ ſiluiſti ad multos
articu-

articulos libri, quos tota Germania nouit vos nõ recipere, ſed abominari. Speras ne homo impudẽs prçcelſum Im. ac catholicos principes mendacijs tuis vinculari, vt credant articulos conciliaticos, in quibus δὶς διὰ πασῶν à veritate, à fide, ab eccleſia, & à nobis diſſidetis, at vanã tuam iactantiam ab initio manifeſte conuici, & idem feci ſupra poſt confutationem articulorum falſorum per vos oblatorum. Prodi ſi audes, & articulos ementite conciliatos, denuo proponas, vt catholicis principibus imponas.

PVNCTVM IX.

Catholici principes, rogarunt diuum Cçſarem, vt ſi generale Cõciliũ impetrari nõ poſſit, nec ratio habẽdæ nationalis ſynodi ſummo Pontifici & Cçſareæ Maieſtati placuerit, vt ſine dilatione, in imperiũ & Germaniam redire velit, & cõuocatis ſtatibus tẽtet, vt errores extirpẽtur. Et hic ſtomachatur Bucerus, aculeo innocentẽ pũgẽs Pontificem, horrentẽ & fugientẽ conciliũ cum ſuperioribus annis indicto Concilio Mantuæ, & mox trãſlato Vincẽtiam, nemo repertus ſit ex omnibus Chriſtianis, qui magis refugerit concilium quàm vos Ludderani. Et conſtanter ego affirmo, quandocunq; coactũ fuerit Oecumenicũ & Catholicum concilium, Bucer, Luther, Hoſander, Blarer &c. nequaquam comparebunt. Mordet etiam principes, quod in congregandis concilijs authoritatem pontificiam & imperatoriam coniunxerunt, quod indignum ſit ſimplicitate Germanica, nam cum ipſi ab obedientia ſe. ap. exciderint, vellent omnes principes diſcedere à ſe. ap. & ab eccleſia Romana, & ab vniuerſo orbe Chriſtiano, prophanũ altare foras conſtituentes, cum nouem tribus & dimidia ægretulerint altare ab alijs conſtructum, ſolum memoriale, non quo ſacrificia Deo offerrentur. In ſumma hoc agit Bucer, vt Pontificem & Principes Eccleſiæ excluderet à concilio ſubſtitutis ſuis apoſtatis, votifragis.

Pro Pontifice.

Luderani contra cõcilium.

Ioſu. 22.

At quã iniquus eſt Bucerus pijſſimis Principibus meis catholicis, dũ hoc rogãt Imp. quòd ipſe obtulit & recepit ſe facturum, ſcilicet vt celebretur vel generale concilium, vel nationale, quòd ſi impetrari nõ poſſit, Senatꝰ imperij, cõuocetur. Indignatur Bucer, quid hoc ludãt circulo. At non vult Bucer ordinariam viam tentari, cum omni ætate

ſub orien-

Cōcilium ſemper cō tra hære ſes.

ſuborientibus hęreſibus,ſemper viſum eſt ſanctis patribus, non felicius illas poſſe extirpari, quam generalis concilij iudicio:Quod ſi Deus nobis iratus,concilium generale celebrari non permitteret,proximum remedium priſcæ eccleſiæ eſt nationale concilium,ſicut hæreſis Feliciana contra imagines crucifixi,& ſanctorum exorta nationali Concilio Germanorum fuit damnata Fräckfordiæ ad Mænum, præſidentibus tamen ibi,(etiam ſi rumpatur Bucer) Pontificiis legatis & apocriſariis, Theophylactio & Stephano Epiſcopis.

PVNCTVM X.

Matth.18 Rom.14. Lucæ.6

Catholici principes deliberarunt firmiter adhæſuros veteri religioni,ſicut illa ab apoſtolorum tēpore, per Concilia & patres vſq; ad hodiernum diem manſit. Contra hoc Chriſtianiſſimum principum propoſitum, cū momus nihil habeat quod dicat:vt tamē moleſtus ſit optimis principibus,antiquam cecinit cantilenam de abuſibus & delictis aliquorum,non memor verborum Chriſti. Neceſſe eſt vt ſcandala veniant,ſed cur Bucerus alienum ſeruum iudicat,qui domino ſuo cadit aut ſtat: Vę erit illi per quem ſcandala veniunt,feſtucam vidit in oculo proximi, & negligit trabem in oculo proprio. Immiſcet tamen quæ

Articuli Bucij.

vellet obſeruari à Catholicis principibus,videlicet, vt ſacramenta non adminiſtrarētur,niſi in lingua à populo intellecta. Item quod nullus ſceleratus admittatur ad miſſas vel celebrandas vel audiēdas:profecto ſi hoc facerēt principes,Bucerum nullatenus admiſſuri ſunt ad miſſam. Itē, quod in miſſis ſacramenta adminiſtrentur,quia ſui delicatuli ſacerdotes nolunt celebrare, niſi habeant communicantes. Item, quod vtrunque ſacramentum præbeatur plebi petenti. Mirum quomodo mutatus ſit Bucerus, qui tot annis laicos vtraque ſpecie Sacramenti priuauit, Zuingliano more piſtorium panem pro corpore Chriſti tradidit,vt tota nouit Argentina,& palàm Zuinglianiſmum Bernę defendit,atque cum Zuinglio, Oecolampadio &

Marpurgi ſectarij.

Capitone reſtitit Marpurgi Ludero, Melanchtoni & Ionæ:adeo vt recedentes ſuper articulo de veritate corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, non potuerunt concordari. Item vt monachis, ſacerdotibus & monialibus matri-

matrimonia permittant: Iruehitur denuo in conſultores principũ,& recurrit vipera ad abuſus: felices exclamat eccleſias ſi illis vetus religio reſtituatur, ac ſi ipſi non aliud quærant aut moliantur: Vides veterem exiſtimat religionem, illam Huſſicam, Vuicleficam. Picardicam, Berengarianam, Iouinianam, Vigilantianam, Fœlicianam, tam in felicibus ac damnatis monſtris natam. Vetus eccleſia Bucij.

PVNCTVM XI.

Catholici principes in memoriam reuocarunt Imperatori receſſus ordinationes, ac mandata Maieſtatis ſuę cum ſtatibus catholicis,& præcipue receſſum Auguſten.in quem communiter ſtatus cenſenſerint, & appenſis ſigillis ſuis ſubſcripſerunt, promiſſis etiam auxiliis Maieſtati ſuæ. Confirmatus fuit receſſus ille Ratiſponę per imperialem celſitudinẽ ac ſtatus imperij Anno gratiæ 1532. & tandem etiam Haganoe Anno 1540. Principes qui iſtic in propria perſona fuerunt eundem approbarunt cum ſereniſſimo principe Ferdinando, Romanorũ, Hungarię & Bohemiæ rege, quare firmiter præfatis receſſibus, & mandatis inhęrere decreuerint: potiſſimum cum Imperialis Maieſtas in ꝓpoſitione facta in his comiciis eundẽ receſſum Auguſtanum ſaluum manere, ſe velle declarauerit. Auguſtenſis receſſ⁹.

Cum iſta catholicorum propoſitio apud omnes cordatos & pios catholicos non poſſit non honeſtiſſima cenſeri, vbi manifeſte ſe ſtabiles & firmos in fide declarauerũt, vt non ſint iam paruuli fluctuantes, qui circunferantur, vt Paulus pręcipit, omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia Bucerana ad circũuentionem erroris: Tamen cõtra principes arcuato vulnere inſurgit ſcorpius, & catholicũ catholicorum reſpõſum venenata carpit lingua, præterit autem edictum Vuormacienſe Anno 1521. Editum & alia mandata Auguſtiſſimi Imp. noſtri & Auguſtẽ. inſectatur receſſum, quia ibi ſalubriter conſtituta per Epiſcopos & principes nõ obſeruentur, quæ dinumerat per digitos 1. contra ſacerdotes inhoneſte conuerſantes, 2. concubinarios, 3. laicę veſtitos, 4. contra blaſphemos, 5. cõpotantes ad æquales hauſtus, 6. contra luxum veſtium, 7. cõtra nimios ſumptus, 8. contra vſuras & fraudes cõmerciorum: lamentatur Epiſcopos & principes iſta nõ obſeruare, Epheſi. 4 Hierony.

Facientes côtra receſſum Auguſt. uare,ſed ſubditos tributis periculoſe(aptum ſeditioni verbum)premere,fœneratoribus omnia patefacere.

At quis hæc legens non perſpicit vertiginoſum caput Buceri: nam Cæſarea Maieſtas ſententiam propoſuit de ineundo conſenſu religionis,& de religione reſponderunt principes,quia velint adhærere receſſui Auguſtano:Ineptus Sophiſta Bucer obiicit de moribus & viciis hominũ, ac ſi Lutherani & Bucerani laici non quotidie peccarent contra præcepta & mandata Dei in via morum, alioquin ſanctuli non orarent quotidie. Et dimitte nobis debita noſtra:nam enumeratis octo articulis, nullum profert de religione,qui tam multi ſunt in eodem receſſu. Fateor principes benefacerent,ſi ſalubriter conſtituta in moribus obſeruari curarent: An non & decalogũ cuſtodire præceptũ eſt, in quẽ quotidie peccatur cum prouocatione iræ diuinæ? & quiſq; Bucerana legerit,videt eũ articulos ſuxiſſe nõ ex receſſu Auguſtano, cui firmiter ſe adhæſuros principes promittũt,ſed ex alio decreto,Cęſaris extra receſſum de ordinatione & reformatione bonæ policiæ in Imp. Romano.

Aggreditur durus cẽſor Bucer etiã receſſum Ratiſponenſem, quaſi nouus Mercurius à Deo miſſus, vt omnia pro libidine ſua taxet & reprehendat,quia illic ſancitũ ſit, Cæſare non obtinente indictionẽ conciliis à Pontifice,in alio conuentu imperij de religionis conſenſu conſtitueretur: Iam Pontifex(ait)vt ante ſæpe fidem fefellit.

Pſal.49 An non in mentẽ tibi venit Catholice lector,quod Dauid de calumniatore dixit? Os tuum abundauit nequitia, & lingua tua cõcinnabat dolos,ſic temere & falſo crimina- Ludder. ri ſummũ ſacerdotẽ Chriſti: Vniuerſalis eccleſiæ præſidẽ, vt Luder ſuus ſex rationibus inſolubilibus probauit ſuo iudicio:nõne hoc eſt hominis flagitioſi & maledici? Bella eñ Auguſtiſſimi Cęſaris in aphrica aduerſus infideles. Et Pro Papa in prouincia contra potentiſſimum Gallorum Regẽ,concilio remoram fecerunt:Nec tamen apoſtolicus Pontifex fefellit quenq̃,ſed concilium œcumenicũ indixit,& omnia fecit quæ concilij felicem progreſſum promouerent, quis impediuerit,Paulo ſuperius dixit:Ne tamen deeſſet paterna clementia,tranſtulit Concilium Vincentiam,vbi etiam nihil eorum omiſit,quæ ad continuationem concilij facerent,

rent, vt Luderanis dicere poſſit, popule meus, quid vltra debui facere tibi & non feci: Vos fuiſtis primi, q detracta ſtis venire ad conciliũ, quia omnis qui male agit, odit lucẽ & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioan. 9.

PVNCTO. XII.

CAtholici principes meminerunt receſſum Auguſten. ſigillis principum ſubſcriptum & roboratum: Bucer mox iudicat hoc in eos tortũ, qui eidẽ decreto ſubſcripſerunt, & poſtea ab eo declinarunt. Pacta ſeruabo ait Prætor, & magna fuit veterum principum Germaniæ conſtantia, vt fideliter cuſtodirent, quæ ſigillis ſuis roborauerant: Frigida eſt & inanis Buceri palliatio, quod principũ ſit mutare ea quæ iniquitate temporum irrepſerunt, aut errore recepta ſunt cum lege Dei, & vera religione pugnãtia Hæc Bucerus ex felleo, perfido, ac ſchiſmatico animo euomit notans recepta ab eccleſia catholica, quæ in receſſu Auguſtano continentur, pugnare cum vera religione: Cum hoc vere de ſuis Huſſicis & Pickardicis damnatis erroribus ac corruptis dogmatibus diceret. Ego ſub periculo capitis mei, offero me glorioſiſſimo Imperatori noſtro Carolo & Catholicis ſtatibus, omnia me defenſurum in negocio fidei receſſu Auguſtano contenta, aduerſus Bucerum, ac omnes Suermeros ſibi adhærentes, concionatores tam Luderanos quã Zuinglianos, vel coram ſacro concilio generali, vel ſtatibus imperij, aut Theologis celeberrimarum academiarũ, Parrhiſijs, Salamini, Compluti, Louanij & Patauij: Agite quotquot eſtis, contra vnum inſurgite Eckium. an adiutorio Dei non de vobis omnibus veritas fidei triumphet, & victoriam reportet. Hactenus ludicra tractauit Bucerus, Iam ad ſeria venit, & quæ maxime cor eius pupugerunt, de conciliatis articulis per catholicos Principes non admiſſis.

Pacta ſigillata ſeruare.

Oblatio Eckij cõtra Zuinglianos.

PVNCTVM XIII.

CAtholici principes reſponderunt ſuper articulis, in quibus inter collocutores conuenit, an ſint recipiendi & approbandi, vſque ad concilium, ſe in hoc nullo pacto conſenſuros ob plures cauſas: Primo, quia aliqui articuli ſint ſuperuacanei vt ſunt primus, ſecundus, tertius, & quartus: abſurdum autem eſt articulos nunquam cõtrouerſos reconciliari: Et articulus quartus non Ratiſponæ, ſed Vuor-

Principes non recipiũt cõciliatos fuco articulis.

Vuormaciæ eſt reconciliatus,ſub alia tamen forma,quam ſit in libro propoſitus.

Reluctatur Bucer & mordet Principes nobiliſſimos, quia hanc cauſam obiecerint,indignam principum dignitati:quia collocutores non poſuerint hos articulos,ſed authores libri oblati per Imp.Nec ſuperuacanei ſint articuli,cum hi ad doctrinam de hominis lapſu pertineant.

Buceri dolus ſuper colloquio

Gratias ago domino noſtro Ieſu Chriſto,qui animos Catholicorum principum præſeruauit,ne in ſcyllam articulorum præſumpto conciliatorum inciderent, & ſic dolos,fraudes & aſtus Buceri frangerent,cum non alia cauſa toto triennio pertinaciter colloquium expetierint, niſi vt catholicis imponerent obtentis aliquibus articulis iactarent coram rudi plebecula, & detorquerent eos in deprauatiſſimum ſenſum, ſecundum malitiam infecti cordis At præuenit principum conſtantia conſilium malignantium

Pſalm. 54 vt exaltare poſſint cum Propheta,quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui, ſuperuacue exprobauerunt animam meam : quia laqueum parauerunt pedibus noſtris, poſuerunt peccatores laqueum mihi, ſed de mandatis tuis non erraui,Benedictus dominus,qui non dedit

Pſalm.115 nos in captionem dentibus eorum.Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine domini qui fecit cœlum & terram.Domini itaque nutu diſſipatum eſt concilium Buceri. Hinc illæ lachrymæ & querelæ:hinc clamat,inſanit & furit,& quaſi mente alienatus ſcribit & loquitur: mirum quòd ſe nõ ſuſpendit vt Archi-

2.Re. 17 tophel. Nam ex qua Grammatica homo ſibi animo conſtans poſſet dicere, articulos nunquam controuerſos eſſe reconciliatos: cum reconciliatio præſupponat diſſenſionẽ

Matth.5 diſcordiam,aut indignationem,vti Chriſtus ait. Si offers munus tuum ad altare , & recordatus fueris , quod frater tuus habet aliquid aduerſum te,relinque ibi munus tuum, & vade & reconciliare fratri tuo.Vide cur reconciliatione opus habet, quod frater tuus habet aliquid aduerſum te.Ideo recte principes dixerunt illos ſuperuacaneos,non curantes, quis illos poſuerit:at recte Bucer fatetur plures fuiſſe qui ſcripſerint librum : quoniam ipſe quoque vnus eſt

eſt ex ijs qui calamum veneno tinxit in hoc libro, vt mox manifeſtius explicabimus.

Audet ad hæc Bucer nobiliſſimos principes calũniari,& falſitatis arguere,quod reſponderũt diuo Cęſari alia forma cõciliatum eſſe articulum 4.quàm in libro ſit propoſitus, adeo nihil pudet mendaciorum apoſtatam: quod vt toti mundo fiat manifeſtum, ſubijciam formulã reconciliationis articuli illius,vt Vuormaciæ conuenit.

CONCORDIA SVPER ARTI. II. CONFESſionis De peccato originali, Vuormacię inita poſt triduanam diſputationem,præſentibus Illuſtri.D. A.Grãuaella Imperiali cõmiſſario, & D. Anthonio Epiſcopo Attrebaten.per D.Menſingum & Eckium ex vna,Melanchtonem & Bucerum ex alia, quam XI. & XI. vtrinque deputati confirmarunt.

ANNO GRATIAE M. D. XLI. die XVIII. Ian.

Fatemur vnanimi ſententia,omnes ab Adam propagatos ſecundum legem communem, naſci cum peccato originali,& ita in ira Dei. Cõcordia Vuormaciæ.

Eſt autem peccatum originale, carentia iuſtitiæ originalis debitæ ineſſe cum concupiſcentia.

Cõſentimus etiã, in baptiſmo reatũ peccati originalis remitti cũ omnibus peccatis,per meritũ paſſionis Chriſti.

Manere autem non ſolum Apoſtolicis ſcripturis, ſed ipſa etiam experientia docti ſentimus, concupiſcentiam, vicium naturæ,infirmitatem, morbum,&c. De quo quidẽ morbo in renatis,inter nos conuenit: quod maneat materiale peccati originis,ſublato formali per baptiſmum. Materiale autem vocamus peccati, quòd ſit à peccato, quod ad peccatum inclinet, quod repugnet legi Dei, quemadmodum& Paulus appellat.Ad eandem etiam rationem in ſcholis compendio dici ſolet. Manere in baptizato originis peccati materiale,formale vero rectius eſt auferri.

Expendat iam fidelis lector, & cõferat concordiã iſtã cũ farragine quarti articuli in libro: & cogetur fateri alia forma articulum illum Vuormaciæ cõcordatum:atq; Bucerũ iniuſte, & friuole excellẽtiſſimos principes falſitatis

M arguere,

arguere,cũ potius ipſe iam aperte ſit mendacij conuictus: nec releuat Bucerum,quod ait explicatius in libro articulum iſtum deſcriptum, fateor magis Lutherice deſcriptũ, vt ex annotationibus noſtris ſuperioribus ſuper eodem libro manifeſtum fecimus: Nugatur Bucerus inter paucos rem actam Vuormaciæ: quoniam vt memini,xi. & xi. ex vtraque parte,conſenſerunt in hanc concordiam,cum collocutores Ratiſponæ non fuerunt,niſi duo & tres.

PVNCTVM XIIII.

Catholici Principes in reſponſo dato Cæſ. Maieſtati hãc etiã cauſam aſſignarũt,quia in ſcripto oblato ſint verba non cõſentientia cõſuetudini Eccleſiæ, formis loquẽdi vſitatis patrum: Hoc etſi inficiatur Bucer ad negandum manifeſta vera obſtinatiſſimus, tamen ſuperius euici,pleraq; erronea in hoc libro, & Bucerum de ſuo ſpu to(quia ſcriptioni libri interfuit)multa immiſcuiſſe:vnde indigne fert optimosprincipes anteuertiſſe dolos eius,qui tam facilẽ affirmat in religione eſſe concordiã: facilis eſſet fateor,ſi Catholici hæreſibus cedere vellẽt, & cum eis in ſchiſmate & erroribus nigreſcere,ſed Deus pater miſericordiarum reliquit ſibi in Germania tot nobiles Principes & Comites,qui non ſunt maculati hæreſibus Lutheri & Zuinglij,ſicut reliquerat ſibi 7000.virorum in Iſrael, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. Eoſdẽ per gratiam ſuam conſeruabit etiam in futurum, ad gloriam nominis ſui,ac fidei catholicæ exaltationem. Quod Principes de libro queſti ſunt,cui inſint aliqua obliteranda, aliqua mitigãda,ſuperius euidenter oſtendimus: & vt ad me ſcribunt amici non ſolum Principes catholici arguunt librum, ſed & Philippus Melanchton alioquin mitis ingenij,& pacis amator,non per omnia cum eo conſentit.

Alienus modus loquendi in libro.

3.Reg. 19

PVNCTVM XV.

Catholici Principes aperte mentem ſuam patefecerũt Cæſareæ Maieſtati, quia articuli conciliati, vel non fuerunt controuerſi,vel ſint minoris momenti, at articuli maiores,& qui vulgum magis offenderunt, non ſolum non ſunt conciliati,ſed à proteſtantibus de nouo impugnati,vt nulla ſit in his ſpes concordiæ.

Hic ſe accingit Bucius, vt flexu verborum, ſophiſmatibus

tibus & nugis reſponſo Principum illudat: Et cum Principes obiecerunt aliquos articulos non fuiſſe controuerſos, ſurda aure tranſiit, ſicut Vlyſſis ſocij cæratis auribus Syrenes:quia nihil veriſimilis habet quod proferat.

Affert autẽ articulos,qui parui momẽti ſunt ſcilicet de lapſu & reparatione hominis, de fide & operibus, de vera pœnitentia,de eccleſia & eius membris, de ſacramẽtorum vſu & vi,de miniſtris eccleſiæ & poteſtate. At hos Bucer arbitratur non parui momenti,pro quibus tot viri, ferro, igne, & aqua extincti ſint, & magnificat hos articulos de fide & ſacramẽtis, at aſino pellem leoninam detrahamus. 1. Articuli minoris momenti cōciliati.

Primo de lapſu hominis,eſt enſis Aiacis,articulus ille non fuit controuerſus.

Secundo aſſumit articulos parui momenti, hic corrũpit verba & ſenſum principum, qui non dixerunt parui, ſed minoris momenti,quod ex ideomate locutionis comparationem adfert. Sint magni momenti articuli, tamen in reſpectu, ſi alijs conferantur, vbi plus deliquerunt diuerſarij,& maiori periculo minores ſunt. 2.

Tertio perperã infert ex eo quod principes enumerarũt aliquos maioris momẽti,quod alios omnes reputarint minoris eſſe momenti, cũ articulum de pœnitentia, cōfeſſione ac ſatiſfactione indubie inter maiores quoque locabũt. De articulo de fide & operibus dicãt,quia fucoſis cauillis adũbrata eſt illa concordia. De vera pœnitẽtia omnino non conuenerunt,vt ſupra oſtendimus, multominus de eccleſia,nondũ enim audiui ex Bucero,vt falſam ſuam & hęreticã ſententiã,quam Bernę inter ſuos Zuinglianos protulit,mutarit. Nã conabatur probare cōcilia generalia etiã directe determinaſſe contra verbũ Dei,& hanc hæreſim probaturus euocat conciliũ Conſtantienſe,quod hũc articulũ Huſſi dãnauit. Eccleſiã eſſe tantum finaliter prędeſtinatorũ,Catholici autem eccleſiam dicunt congregatam ex bonis & malis piſtibus, virginibus fatuis & prudentibus. Nondum ergo probabo conciliationem huius articuli, niſi Bucerus reuocet, & reſtituat honorem ſacro concilio Conſtantien. Nihil conueniſſe de vi & vſu Sacramentorum, manifeſtiſſimum eſt, cum nec denuo conuenerunt, & principes aduerſarij retractant admiſſionem 3. Bucerus de eccleſia Bernæ.

Bucij de Sacramento extremæ vnctionis. Quid ergo non audet apoſtata, obijciens catholicis articulos eſſe conciliatos, quos ſui principes nolunt pro reconciliatis agnoſcere? Ita de vſu Sacramentorum vaniſſima eſt eius iactantia, cum hodie neque in baptiſmo, neque in confirmatione, neque quocunque alio Sacramento, vſum receptum & conſuetum eccleſiæ ſequantur. Sic de vi Sacramenti, etſi vim ſanctificandi contra Patriarcham errorum Sacramẽtis dederint, vbi autem largiuntur characterem imprimit: Vbi vel chriſmate aut oleo ſancto vtuntur, & deplorandũ eſt, quomodo Sacramẽtũ matrimonij proſcindũt. Hoc adiecerim in epiſtola ad Marpurgen. negaſti cum Ludero efficaciã, & vim Sacramentorũ, an ergo hanc ſententiã retractaueris aut minus, cur nõ manifeſte fateris, at dolis cõſutus es, nam etiã ſuper Matthæo cum Ludero colludis & vim baptiſmi aperte negas, quam tamen in oblato per Cæſarẽ libro fateris, talis Cameleon es, verſipellis & inſtabilis, quamuis ibidẽ plures alios habeas errores intollerabiles. Baptiſmus non plus confert quam circuncíſio. Idẽ eſt baptiſmus noſter & Iohannis: At ſi redierit, mucores iſtos eximã naſo eius, ea acrimonia qua decet: Quare falſo Bucer iſtos articulos obtrudere vult Cęſareę Maieſtati & Catholicis ordinibus imperij. Eundẽ dolum de miniſtris eccleſiæ & eorũ poteſtate liquido detexim⁹ in ſuperioribus.

PVNCTVM XVI.

CAtholici principes vt fidem facerent Imperatori noſtro piiſſimo, præcipuos articulos, qui maioris ſcãdali ac impietatis cauſa fuerũt in ſimplici plebecula enumerãt, qui nõ modo non ſint cõciliati, ſed de nouo vehementer impugnati, quorum primus eſt de venerãdo Sacramento Euchariſtiæ, eius adoratione & reſeruatione.

Buceri impietates Bernæ.

Bucer egregius Halophanta nititur mendacijs & blaſphemijs illudere Imperiali celſitudini & principib⁹: quia probe conuenit adeſſe verum corpus & ſanguinẽ Chriſti, dum exhibetur, vt ipſe inſtituit. Hic te Buci appello & conſcientiam tuam, ſi ita corde credis, vt hic contra principes obijcis, cur tu in prophana diſputatione Bernen. improbaſti veritatem corporis in Sacramento meris cauillis ſophiſticis, quia Chriſtus aſcenderit in cœlum, & ſit ordinatio

natio Dei,vt poſt ſuam aſcenſionem Chriſtus non ſit no biſcum corporaliter: neque etiã fuerit in Euchariſtia exhibita apoſtolis in cœna Domini, alioquin habuiſſet duo corpora, vnum quod in menſa ſedebat,aliud quod apoſto lis porrigebat. Aliud ſophiſma attulit, quia eſſe vbique ſit proprium Dei: & quia corpus Chriſti non ſit Deus, ideo non poſſit eſſe vbique in orbe Chriſtiano. His telis inanibus obtudit Catholicos diſputantes, & decepit Senatum Bernenſem,quia abominabilem ac impiam deformationẽ (hui reformationem dicere volui)per ciuitatem, oppida & latiſſimam eius ditionem publicauit, de obſeruandis in diſputatione concluſis. Cur ergo ſeductor Bucere ſi iã cõ tra ſentis,non admones Bernates,te decepiſſe eos,ac reuo cas tuam Berengarianam ſententiam. At vereor,qui hanc noluiſti reuocare Marpurgi coram Illuſtriſſimo Heſſorũ principe,quin ſcriptis impijs Lutherum tibi aduerſantem proſcidiſti,ac Pomerani pſalterium falſaſti,ne adhuc pulmoni tuo hæreſis hęc adhęreat,& fucoſis verborum flexibus Catholicis & Luderanis imponas: Nã duriora in ſectatores Lutheri ſcripſiſti ad academiam Marpurgenſem (Ita eã appellas)quoniã perfidiã palliares , & laboraſti vt in fratrũ numerum aſſumereris,conſtante errore tuo. Scis quàm falſa præfixeris in quartũ tomũ poſtillę Luderi,vnde ille calamũ in te acuit vehementer acerbũ,quem calum niatorem appellas in Matth. vigeſimo ſexto cap. Vt conſtet omnibus non nudius te incœpiſſe fallere. Nam huiuſmodi vafricie vſi ſunt Berengariani in Cõciliabulo Baſilienſi, Anno 1536. vt ſecundum verborum corticẽ videren tur ſentire cum Ludderanis,imo cum eccleſia, & tamẽ in priori perſtiterũt impietate Zuinglij & Oecolampadij. Huiuſmodi Vlyſſeo artificio vtitur Vadianus Poeta & Medicus,modo ſi Deus velit Theologorũ & Catholicorũ cẽſor,vt in ſex libris Aphoriſmorũ lectori ſit perſpicuũ quoties enim ita tractat negotiũ Euchariſtiæ, vt videatur eccleſiæ cõſentire, mox poſtea deſilijt à vero, & ſordibus hæreſum inuoluitur, venenũ ſuũ euomẽs: vt mirer vnde re pẽte nouus ille perſonatus Theologus ex Pharmacopolis ꝓdierit. Vehemẽter timeo, ne Bucerus ſimili dolo nobis imponat. Non de nihilo moueor, ꝙ experiamur eccleſias

Bucer cõtra Euchariſtiam.

Vadianus

eum obſeruantes, Argentinam, Conſtantiam, & alias veterem adhuc retinere Zuinglianiſmum, ſicut & Turegum ac Bernam. Vnde malo credere Melanchtoni, animi ſui ſententiam proferenti, quàm Sinoni.

Euchariſtia adorāda.

Bucer & hoc aſſuit, Euchariſtiam adorari in ſpiritu & veritate, quando exhibetur & adminiſtratur. Hic Bucius antiquū apparet retinere mucorē Zuinglianū, quia in ſpiritu vult adorari Euchariſtiā, ac ſi corpus Chriſti nō eſſet realiter præſens, ſed ſpiritaliter per fidē ſumētiū, vt in multis locis annotationū ſuarū teſtatur. Porro ſi vere corpus Chriſti adeſſe cēſet, tamē impiiſſimā hæreſim fouet, nō eſſe Sacramētū, nō adeſſe corpus Chriſti, niſi dū exhibetur, & ſicut ſolent dicere, Euchariſtiā eſſe ſolū in vſu, quia pluribus hoſtiis conſecratis, ſi quæ ſuperſunt vltra cōmunionem accedentium, ſentiunt, ibi non eſſe corpus Chriſti: hāc impietatem aſſerūt ſine vllis ſcripturis, ſine vlla ratione, ſine cōciliis & patrib. ex ſolo phanatico cerebro. Hinc negant reſeruandum Sacramentū pro infirmis, neque venerandū, ſi defertur ad infirmū, aut in proceſſione ſolēni. Nos habemus verbum Dei, quod omnipotenti verbo ſuo Chriſtus facit corpus ſuum eſſe præſens in Euchariſtia, & hoc Luderani nō negant, quòd nō ſit niſi in vſu, alioquin nō ſinat eſſe ibi corpus Chriſti, nullam habent ſcripturā, ſed ex proprio capite fingunt huiuſmodi blaſphemias contra Eccleſiā catholicā, cū ex praxi Eccleſiæ deberent accipere intelligentiā ſcripturarū, ſicut ex praxi Chriſti & ſanctorum docet Auguſtinus. Nam verbū Chriſti, ſi quis te percuſſerit in maxillā, præbe ei alterā, quomodo ad literā intelligeremus, niſi domino alapa percuſſo ab iniquo ſeruo, audiremus quomodo ſe geſſerit. Ita verbū Pauli, Nō voſmetipſos defendētes, ſed date locum iræ, ex praxi eius intelligitur, qui accuſatus à Iudęis coram Feſto Cęſarem appellauit, appellatio autem eſt defenſio. Miſſo quoque adoleſcente curauit, vt tribunus cc. militibus & cc. lanceariјs ac ſeptuaginta equitibus eum defenſum contra inſidias Iudeorum, duceret ad Cæſaream: Praxis autem eccleſiæ à tempore martyrum habet Euchariſtiam deferri ad infirmos & magna ſolennitate celebrat feſtum corporis Chriſti, quod in proceſſione circunfertur, at hoc horret

Praxis Eccleſiæ interpretatur ſcripturas.

Auguſt.

Matth. 5.

Act. 25.

Act. 23.

ret diabolus, ideo ſuggerit membris ſuis impijs prædicatoribus,vt contrarium doceant,& laicos ſeducant.

Porro quæ hic attulit Bucer aduerſantur receſſui Auguſten.in quo Cęſar cum ordinibus imperij,decreuit obſeruare laudabiles cæremonias& cōſuetudines in catholica eccleſia hactenus cuſtoditas,ac nullam mutationem in his permittere ante futuri generalis cōcilij definitionem.

Hoc quoque monuerim,licet Bucius hic admittat Euchariſtiam dūtaxat adorari,cum adminiſtratur, tamē ipſe aliquādo cōtrariū docuit, contrariū docuerūt ſchiſmatici plures,& ipſi patriarchæ ſectarū,Zuinglius & Ludder voluerūt nullo pacto Euchariſtiā adorādā, vt ſupra quoque meminimus, & inculcat in epiſtola ad Vualden. & ideo reprehendit feſtū corporis Chriſti.Et execrabiliora ſcripſit pręceptor Buceri Zuinglius,qui Euchariſtiā appellat idolū Maozim, quod in loco ſancto iuxta Danielis vaticinium,veneretur,& totam ſententiam de Euchariſtia dicit fictā,& damnoſam idololatriā, & neſciat, an maior ſit abominatio apud Deum adorare vitulos aureos in Dan. vel iſtum panem benedictū. Sub peſſimo præceptore malus euaſit diſcipulus Bucerus,mali corui,malum ouum. Zuingli° cōtra Euchariſtiā. Danie.9 3.Reg.12

Impie & hoc cōqueritur Bucer reſeruatā hoſtiā ſeruijſſe diu & multis ad grauiſſimas ſuperſtitiones,quod eſt manifeſte falſū: cū Eccleſia reſeruet Euchariſtiā ꝓ infirmis, & ad laudē & gloriā Dei, vt iuſſit conciliū Vuormaciē.vt. ſacerdos ſemper paratā habeat Euchariſtiā ꝓ infirmis. De cōſ.di. 2.ſeruit.

De tranſſubſtantiatione ſuperius abūde diximus: neſcit enim catholica eccleſia Chriſtum impanatum,vt Bucer aliquando irriſit Ludderanos.

PVNCTVM XVII.

Catholici principes, etſi non expreſſerint articulum de Miſſa male reconciliatum,tamen Bucer hunc aſſumit,quia in tribus facta ſit reconciliatio.1.Quia damnatur fiducia externi operis.2. Quia fide propria ſacrificium Chriſti ſit amplectendum.3. Nullam aliam immolationem Chriſti afferi,quàm quod eccleſia patrem rogat, vt ſacrificium filij valeat ipſi ad ſalutem, & hæc inſint libro ab Imperatore oblato,in hoc ſolo controuerſia manſit,an conueniat habere miſſam ſine communicantibus.

Quã non erubeſcit Sycophanta mẽdacia mendaciis cũ mulare in totius imperij præſentia, ſolũ vt catholicos principes traducat, velut diſcordiæ amantes, quia articulos conciliatos noluerint acceptare. At iam ſępe dixi, & modo repeto, de articulis modo controuerſis, vel nullam aut nimiã factam conciliationem, & eam duntaxat fucatam & vulpinam, & ſic nobiliſſimis, ac in fide catholica conſtãtiſſimis Principibus voluit imponere Bucer. Quod adeo hic inſole eſt vt inſigniter temerarius ſit & perfrictæ frontis, qui hoc neget. Nam ſi liber à pientiſſimo & à Deo cuſtodito Imp. cũ eis cõuenit, eo dẽpto, an liceat miſſam habere ſine cõmunicante, cur tũc vltra ſcripta libri, obtulerunt arengã ſatis prolixam & inconcinam, ſicut eam ſupra obelis iugulauimus, & de abrogandis miſſis priuatis quæ tẽtat Bucer, ſi etiam diabolũ à catenis inferni liberaret cũ 12000. legionibus, non perſuadebit firmis & conſtantiſſimis principibus Catholicis.

Articulus de miſſa non recõciliatus.

De tribus punctis ſuperius eſt liber ille inſertus, quam infideliter, & fraudulenter ſententiam eius tranſcripſit, quia liber recte damnat fiduciam ſolius externi operis, in eo qui nullam fidem viuam, nullam pietatem, nullam communionem precum vel orationis, vel aſſenſum ſacrificio adhiberet. Et iſte quoque nobis erit ſicut ethnicus & publicanus à merito & beneficio miſſæ alienus. In ſumma, quiſquis legerit librum & portenta Bucij perſpicit, quantam chaos diſcrepantiæ ſit inter eos: in reliquis remitto me, partim ad annotationes meas ſuper libro, partim ad examen ſcriptorum proteſtantium. Confiſus autem de veritate catholica, & aſſiſtentia Chriſti ſuę ſanctæ ſpõſæ eccleſię Dei, audenter, ſed humiliter, offero me ad ſententiam catholicam defendendã de ſacrificio miſſæ, contra Bucerũ, & quencunque hæreticum repugnantem in hoc Chriſto, eccleſię, diuo Imperatori, & catholicis Principibus ſub pœna ignis: fiat rogus inter nos, & accendatur, victus in eum deturbetur.

Oblatio ſcrii.

Nam cum ſacram ſcripturam, Concilia, ſanctos martyres & patres à tempore apoſtolorum habeã teſtes pro ſententia catholica, atq; adeo receſſum Auguſten. ſanguinem pro illa fundere paratus ſum, vitam; & animam ponere.

IN NOMINE TVO DVLCIS IESV.

AD impiam vocem Buceri reprimendam, qua Bernæ auſus fuit dicere,miſſam eſſe blaſphemiam. O impietas,& vox dæmoniaca.

PVNCTVM XVIII.

DE cōmunione ſub vtraq; ſpecie pergit nugari Bucer in odium principū catholicorum: verum quòd & ipſe fatetur & cogitur fateri,non conueniſſe,quid iudicandum ſit, qui vnica tantum ſpecie hactenus vſi ſunt, vel adhuc vtuntur. Hoc eſt maxime, quod mouet catholicos principes, quottam portionē Chriſtianitatis inſurgere, & à peruerſis prædicantibus, ac pſeudoprophetis ſeductam, toti orbi Chriſtiano inſultare, & tot mille millia ex mortuis & viuis velle damnare. Vtinā Deus eſſet eis tam propicius,vt daret illis meliores ac veraciores doctores, At de hoc quoque articulo locuplete diximus in annotationibus libri & examine ſcriptorum proteſtantium. Et hic articulus quoq; reprobat⁹ eſt in receſſu Auguſtano: ab eo quoq; ſuper ea re ſyngrapham piiſſimi, ac catholici principis D. Georgij Saxoniæ Ducis,cuius anima, ita minime dubito, viuit Deo,in quo accuratius pro eccleſia catholica deliniauit omnia. Communio ſub vtraque ſpecie. Georgius Dux Saxoniæ.

PVNCTVM XIX.

BVcer contra Principes Catholicos de cœlibatu hoc adfert,quia liber ponat,poſſe permitti coniugiū ſacerdotibus,ipſi vero cōtēdāt debere permitti,at fuſius diximus in annotatione libri, & examine ſcriptorum. Hoc addiderim,etiam in hoc puncto Bucerum aduerſari receſſui Auguſtano, quem Auguſtalis Maieſtas ſemper voluit manere ſaluū in toto hoc negotio & tractatu Ratiſponen.

Adiiciam & illud ex cōfutatione decimę concluſionis Bernæ diſputatæ(quantum attinet ad corruptam & fellẽam diſputantium intentionem) Cum Eccleſia poſſit inabilitare perſonas ad cōtractum matrimonij, ſequitur præſumpta matrimonia Zuinglij, Oecolampadij, Buceri &c. nō eſſe matrimonia,ſed obſtinata,ſcādaloſiſſima,damnoſa, & ſacrilega,meretricia,& multo peiora q̄ pauperū ſacerdotū Chriſtianorū cōcubinat⁹,q ex fragilitate humana, à cōcupiſcētia carnis victi labūt,& ſunt in timore dei agnoſcē- Matrimonia præſumpta monachorum,peiora q̄ cōcubinatus.

tes peccatum ſuum accuſante conſcientia, ideo cōpungun tur ad pœnitentiam & confeſſionem peccati ſui. Iſti autē noui milites Veneris, Bucer cum apoſtatis ſuis & nunnis, obligant ſe & tradunt in perpetuum meretricium, ſub honeſto titulo coniugij, cum ſcandalo totius Chriſtianitatis, prædicantes peccatum ſuum, ſicut Zodoma: Non pœnitet eos, nolunt confiteri illa vel alia peccata, neque habent propoſitum ceſſandi: ſed multo magis, vt eſt ars & malitia diaboli, ſi poſſent totum mundum ſeducere & illicere in eorum ignominioſam, infamem, & opprobroſam vitam omnibus modis curarent. Idcirco illorum ſeditioſorum meretricium, damnoſiſſimum eſt, pernitioſiſſimum, ac diabolicum: Licet & cleri Chriſtiani concubinatus malus eſt, & à præpoſitis puniendus, tamen, meretriciū Suermerorum eſt eorum qui deſperauerunt de Deo, fidefragorum, & apoſtatantiū ab eccleſia Catholica. Hæc tibi olim ſcripſi Bucere, reuertere, & dic quæ voles, audies aceruū, eorum quæ nōn vis.

Eſaiæ.

Perpetuū meretricium.

PVNCTVM XX.

Satisfactio.

PErgit Bucer iniuriari principibus Catholicis, quia articuli quos illi dixerunt non conciliatos, ſint reconciliati, & affert pœnitentiam, confeſſionem, & ſatisfactionem: at ex dictis in annotatione libri & examine ſcriptorum Proteſtantium liquido conſtat Principes Catholicos verum dixiſſe, & Bucerum eos falſo calumniari: Et ne Aethiops mutet pellem, non definit nugari, etiam libro falſo imponit, opera noſtra non eſſe ſatisfactiones propiciatorias, nam licet propiciatio culpæ ſolum Chriſto tribuenda ſit, tamen ſatisfactionem canonicam à præpoſitis ſacramentorum acceptam & peractam, præteritorum peccatorum cauſas excindere, & peccati reliquiis mederi, tēporariam quoq; pœnam ſeu tollere ſeu mitigare vere docuit. Ex his omnibus perſpicuum eſt, ꝙ à veritate alienus ſit Bucer, & iniuſte oneret Catholicos Principes, ac ſi parum in controuerſia hæſerint articuli illi parui momenti: cuius falſitatem nos aperte pro eccleſia, pro fide, pro Chriſti amantiſſimo Imperatore, pro orthodoxis & illuſtriſſimis principibus probauimus: Falſo dixit Bucer ſcripturas & patres nihil docere de transſubſtātiatione panis: tamen

Falſitates Bucericæ etiā cōtra Lutherū.

Chriſtum

Chriſtum in Euchariſtia haberi dixit, quod tanta peruicacia tot annis contra eccleſiam, atque ipſum Luderum, Pomeranum, Melanchtonem, Brētium cum ſuis Suermeris negauit, vt veriſſime dixerit Agatho Papa ad V. Synodum. Hæretici non ſolum veræ confeſſionis aduerſarij, ſed à via veritatis aberrantes, ſibimetipſis contraria docuerunt, aliter & aliter aſſerentes, & alterutrum dogmata deſtruentes, quod enim nulla veritate fundatum eſt, neceſſe eſt, vt erroris inconſtantia varietur. Agatho. Hæretici inſtabiles.

Falſo dicit Bucer de vera ratione miſſarum conuenire, vt à Chriſto inſtituta eſt & à patribus obſeruata. Falſo exprobrat Bucer Catholicis, q̄d miſſæ aſſueuerint ſine verbo Dei, ſine exemplo veterum, & eos dicit imperitos, ac ſi imperiti fuerint Dionyſius, Policarpus, Tertulianus, Ireneus, Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus & alij ſancti: Ita aſſolet Luciferiana ſuperbia ſe iactare. Miſſa.

Falſo dicit Bucer, hominum duntaxat extare præceptum vt homines in confeſſione p̄ctā ſua probe enumerēt.

Falſo vult Bucer tolerabilius eſſe, vt ſui perpetui meretricarij & fidefragi coniugati ferantur in eccleſia, quā concubinarij ſacerdotes.

Pollicetur Bucer librum propriū, de vera explicatione articulorum conciliatorum, ac ſi non ſatis hucuſq; iniuria tus ſit catholicis principibus, niſi omne venenum aſpidum ſub lingua eius contra eccleſiam, & principes euomat: At veniat Philiſtæus ille, qui auſus eſt maledicere exercitui Dei viuentis: veniat & audacter occuram ei, & acceptis lapidibus de torrente ſcripturæ, funda infigam in fronte ſpurij huius: & omnino redeuntem ita excipiam & tractabo, vt maledicentia ſua meretur: & experietur non deeſſe iuſtitiæ & veritati debitum patrocinium. Liber Bucero protus miſſus. Prouocatur Bucerus. 3. Reg. 17

Falſo dicit Bucer, ſolum ſupereſſe pugnam de articulis conciliatis, vt vbertim probauimus.

Falſo perſuadere nititur Bucer Catholicis principib⁹, aliquos articulos vere cōciliatos per eos recipiendos: quia manifeſtū fecimus ex articulis cōtrouerſis, nullū eſſe vere recōciliatū. Ideo Catholici principes iuſtiſſima cauſa moti noluerunt articulos dolo à Bucero obtruſos, recipere.

Falſo ſuadere nititur Bucer Catholicis principibus, ne

ſalutare

ſalutare conciliationis inſtitutum in Ro. Pontificem reiiciant: At in quem alium reiicerent, niſi in vicariũ Chriſti, in eccleſiæ militantis caput miniſteriale, aut in ſacrum œcumenicum concilium. Ipſi fideles & obedientes ſe. ap. & eccleſiæ vniuerſalis filij?

Papa. Conciliũ.

Forte non falſum ſuſpicatur Bucer, cum principes nõ dubitent ſe veram, Bucerum & ſuos falſam religionem ſequi, ideo reiectio illa cauſæ ad concilium, nihil aliud videri, quàm captationem occaſionis in eos decernendi, quod cõuenit in manifeſtos hæreticos: Et quid tibi videtur Bucere? an non ſupremum iudicium fidei eſt apud concilium legitime congregatũ? Alioquin hæreſes ſemper mãſiſſent: At ſacrum concilium Apoſtolorum fuit congregatũ contra Ebionitas, Nicænum contra Arrium, Romanũ contra Nouatum, Gangrenſe contra Euſtachium, Conſtantinopolitanum cõtra Macedonium, Eudoxium, Apollinarem & Sabellium, Epheſinum cõtra Neſtorium, Calcedonen. contra Eutycen & Dioſcorum, Carthaginen. contra rebaptizatores Donatiſtas, Mileuitanum contra Pelagium, Sueſſanũ Marcellinus Papa contra ſeipſum indixit, Aliud Conſtantinopolitanum contra Theodorum, Aliud Romanum contra Paulum, Cirum, Sergium, & Pyrrhum, Aliud Conſtantinopolitanum contra Macharium & Monothelitas, Concilia Romanum, Nicænũ, & Francfurten. contra Iconoklaſtes, Aliud Romanum & Turonen. contra Berengarium: Aliud Romanum contra Arrium, Sabellium, Eunomium, Fotinum. Concilium Toletanum contra Priſcillianiſtas. Concilium Bracarenſe contra Cerdonen, Priſcillianiſtas, Gnoſticos & Manichæos. Aliud Romanum contra Abbatem Ioachim, Almaricum, Petrum Abelardi. Ita & in aliis Conciliis alij condemnati fuerunt hæretici: At in Concilio Conſtantien. damnati ſunt articuli Iohannis Vuicklef, Huſs, & Hieronymus cõbuſti, liber Falckenbergij damnatus.

Concilia diuerſa cõtra hæreticos.

Concilia contra hæreticos.

Bucer ergo mordente cõſcientia non neſcius errorum ſuorũ timet iudicium Cõcilij generalis, ſicut & Patriarcha ſuus Luther, quia certus eſt ferendum contra ſe iudicium.

Bucer refugit concilium.

Iam iam Bucere te inuenio, iam deprehendo cur latitas & ſuperioribus annis ſcripſiſti & excepiſti cõtra Concilium

cilium à domino apoſtolico Mantuę indictũ & Vincentiæ tranſlatum, times pelli tuæ & erroribus tuis: Spero & confido in Deum, iuſtum iudiciũ generalis Concilij nõ euades: ſed hæc in deorum genibus ſita ſunt (vt dicitur.)

PVNCTVM . XXI.

Catholici Principes pro quarta cauſa reiectionis articulorum aſſignarunt, quia imminueretur exiſtimatio ſummi Põtificis, Imperat. Maieſtatis & ſtatuum Catholicorum, qui oẽs varijs obtrectationibus ſe exponerẽt. Bucer more ſuo aſpergit principes mucore maledicẽtiæ ſuæ, & de ſuo fermẽto mẽdacia inijcit, quoniã ex reformatione, Põtificis & principũ exiſtimatio imminueretur: At vbi probas quæ dicis nugator? Secũdo viciũ quo inuoluuntur maxime Lutherani, Catholicis impingit: nam carni, & principi mũdi ſuperſtitio vnice grata eſt. At teipſum intuere, nunnos & nunnas tuas, laicos acædioſos ad cultũ diuinum, & qui non ieiunant, non confitentur, nõ orant, à carnibus nunquã abſtinẽt. Nonne hæc veſtra irreligioſa ſuperſtitio carni ſeruit, & diabolo, tot euacuetis monaſterijs vtriuſq; ſexus, cõtra ſacri, & magni concilij Calcedonen. definitionem, Anno domini 454. factam? Diaconiſſa quæ ſuſceperit ordinationem, & quantocũque tempore obſeruauerit miniſterium, & poſtea ſe nuptijs tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema ſit, cum eo, qui in illius nuptijs cõuenit. Et iterum. Si quæ virgo ſe dedicauerit Deo, ſimiliter Monachus, non licere eis iungi nuptijs: Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Ergo Bucerus cũ omnibus votifragis nunnis eſt excommunicatus. Sic & fidefragi ſacerdotes iugales carni & principi huius mundi ſeruiunt: cũ ante mille ducẽtos & 27. annos cõſtitutũ ſit in Concilio Neocęſarieñ (quod fuit ante Nicænũ) presbyterũ, ſi vxorẽ duxerit, ab ordine deponendum, cũ alijs ſuperius citatis: Cœlibatus ergo ſeruabatur antiquitus in clero: at in periculoſis nouiſſimis temporibus à Chriſto & Apoſtolis prædictis, incipiũt ſeruire carni & diabolo: Cum autem hęc nouerit Bucerus, nõne eſt inſigniter imprudẽs, & imprudẽter maledicus, quod hoc crimẽ Catholicis imponit Principibus?

Exiſtimatio Papæ & Principum.

Monachę nõ nubãt

Cant. 15.

Cant. 16.

Bucerus excommunicatus.

Tertio apoſtata nõ veretur Catholicis principibus imponere,

ponere, ideo noluiſſe eos recipere articulos reconciliatos: quia piget recurrere bene, & dedecoroſum habetur videri non vera ſectatum eſſe atq; defendiſſe. O ſceleſtam linguã furca & flãma dignam, Quis tibi apoſtatæ credet dicenti, vt principes Catholici recurrentes ab eccleſia Catholica, ab auita religione, bene recurrent? Cur non magis ſectariis ſuis hanc recinit cantilenã? qbus dedecoroſum eſt ſcindi à nationibus totius Chriſtianitatis, vno exiticio Monacho eos ſeducente. Quin tu & tui huiuſmodi eſtis, qui gloriam veſtrã quęritis, non Dei. His auribus in colloquio audiui, quod cũ vobis conarer ſuadere, & neſcio quem articulum reciperetis nobiſcum: recuſaſtis hoc ſcripturis & patribus deſtituti: hac ſola ratione, quia iam cõcionibus veſtris plebs eſſet pſuaſa in hanc ſententiã: & ſine ſcandalo aut tumultu non poſſetis eam auocare à recepto vſu. Cum ergo hæc tua ſit culpa & tuorũ Bucere, cur temere innocentiſſimos principes tuo vicio maculare niteris? Ceſſa igitur principes mordere, ſed vt in prouerbio dicitur A Lare incipe, & iuxta Horatianum illud: Tumet tua vineta, cædito.

Pudet Lutheranos reuocare.

Luderani quęrũt gloriã vanã.

IN CONCLVSIONEM BVCII.

DVm iam Bucerus rauceſceret calumniãdo principes Catholicos, ac iniuriis grauando eorum cõſiliarios: cõcludit in cauſa egregius, ſed morboſus cauſidicus: Et primo Theonino dẽte arodit ſenatores principum Catholicos, quos apertis mendaciis calumniatur infelices, eccleſiæ Dei, ac patriæ calamitoſos, qui iſtis principibus perſuaſerunt hanc conciliationem, à maiori parte principum comprobatam, vt in manus Pontificis reiicerent. At te Bucere compello. An non fecerunt hoc in fide conſtantiſſimi principes iuſtiſſimis cauſis, iam allegatis: tu reſponde ſi potes: & noſtros experieris aculeos: ſic pergis more tuo nugari, à maiori parte principum receptam reconciliationem. Ita ſcilicet conſiliarius à ſcrinio pectoris, quod falſius falſo eſt: vt confeſtim Catholicos principes in tabella recitabimus: Iniuriaris porro ſenatoribus principum, quia ſint calamitoſi patriæ. At vide, qui alium iudicas, ne teipſum condemnes: quæ fuit maior calamitas Germaniæ, quàm funeſtum bellum ſeruile plus centum millibus ruſticis trucidatis, tot opibus, & tanta rerum opulentia inaniter

aniter abſumptis, tot monaſteriis, ac arcibus, vel direptis, vel flamma combuſtis:ſcis ne Bucere,in qua arce cum Oecolampadio & Hedione Capellanum egeris:an non calamitas fueris potentiſſimo & opulentiſſimo nobili?Nō plura dico:Quod magis funeſtum diſſidium vnquam ſuſcitatum eſt in Heluetiis, quàm per præceptorem tuum Zuinglium. Tuos ergo ſymmiſtes, clama calamitoſos patriæ, non integerrimos principum conſiliarios.

At veriſſimam ego adferam cauſam, cur ita furit contra principes Bucer: quia iſto reſponſo omnis dolus eluſus eſt,& omnis fraus intercifa Buceri, qua nitebatur glorioſiſſimo Imperatori noſtro Carolo, à Deo coronato, & omnibus ordinibus imperij imponere, vt aliquos articulos erroneos perfidiæ ſuæ lucraretur, & obtineret:At deo inſpirante,& Catholicum animum in principibus conſeruante illi, coruum deluſerunt hiantem, & bolum eripuerunt è faucibus illius:Ideo non mirum ſi cruciatur,& dentata charta optimos principes inſectatur. Buceri dolus contra totum imperium.

Sed fruſtra conatur perſuadere principibus, vt æqui faciant ſuam annotationem: Non enim ſcripſit, quæ ad gloriam Chriſti faciunt,& electorum ſalutem: ſed ea expuit,quæ ſunt in ſubuerſionē fidei Catholicæ,ad cultus diuini, & gloriæ euacuationem, & hæreſum ac errorū propagationem: quibus animicida, tot millia hominum perdere & damnare ſatagit, vt in examine noſtro ſole clarius iſta oſtendimus.

CATALOGVS PRINCIPVM Catholicorum.

ANtiqui ſerpentis aſtutia,ſemper fucum prætexit Bucer,vt ſimplicem plebem decipiat:in quem finem ſuperius magno faſtu ſuorū principū, tam abſentium q̃ præſentium catalogum deſcripſerat: & vt auctior numerus eſſet etiam Comites enumerauit,& Baronem vnum:at macre recenſet Catholicos: Quos ex eo compertum habe Chriſtiane Lector,quod Vuilhelmū à Furſtenberg inſcripſit pro ſuo, & Ludouicum ab Oetingen. Cur Comitem Fridericum à Furſtenberg, & Comitē Martinum ab Oetingen. veteris religionis obſeruātiſſimos, præſentes tam ſuo quàm aliorum Comitum & Baronum nomine, ſurda Bucer ſerpentinus.

aure

aure præteriit? At voluit coram rudi & imprudenti plebe paruum numerum Catholicorum exhibere: Quod ſi etiã obtineret, ſicut Deo ſuſtinente ſuos, nunquam obtinebit,
Lucæ.11 non tamen eſſemus animo deiectores à Chriſto conſolati Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro vobis dare regnum: at exequamur quod promiſimus.

PRINCIPES, ET STATVS CATHOLICI, adhærentes Imperiali Maieſtati, ac receſſui Auguſtenſi,

IMperator Carolus, Rex Germaniæ, Caſtiliæ, Aragoniæ, Legionis Siciliæ, Nauarræ, Granatæ, Hieruſalem, Valentiæ, Galliciæ, Maioricarum, Sardiniæ, Corſicæ, Neapoli, &c. Archidux Auſtriæ, dux Burgundiæ, Niuernæ, Loterichi, Brabantiæ, Hollandiæ, Limpurgi, Lutzelburgi, Geldriæ, &c. Comes Flandriæ, Artheſij, Palatinus Hannoniæ, Holandiæ, Seelandiæ, Namurci, Zutphaniæ, dominus Phriſiæ, Salini, & Melchliniæ, &c.

Glorioſiſſimus Princeps Ferdinandus, Rex Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, Croaciæ & Dalmaciæ, infans Hiſpaniarum, &c. Archidux auſtriæ, Dux Sleſiæ, Sueuiæ, Marchio Morauæ & Burgauæ, Comes Ciliæ, Goriciæ Hohburgi, Princeps Hiſtriæ, &c. Maximilianus filius regis, Archidux Auſtriæ, Dux Carinthiæ, Stiriæ, Carniolæ & portus Naonis, Comes Tyrolis, Lantgrauius Alſatiæ, &c. Schelckingij, Tribergi, &c.

Reuerendiſſimus Cardinalis, Archiepiſcopus Moguntinus & Madeburgen. Epiſcopus Halberſtaten. primas Germaniæ, Marchio Brandenburgen. &c. Elector.

Reuerendiſſimus princeps D. Iohan. Ludouicus Archiepiſcopus Treueren. Elector.

Reuerẽdiſſimus princeps D. Hermannus Archiepiſcopus Colonien. Elector.

Ludouicus Comes Palatin⁹ Rheni, dux Bauariæ, elector.

Ioachimus Marchio Brandenburgen. Dux Stetinij, &c. Elector.

Erneſtus Archiepiſcopus Saliſburgen. ſuperioris & inferioris Bauariæ Dux. Chriſtophorus Archiepiſcopus Bremen. adminiſtrator Verden. Brunſuici Dux.

N. Archiepiſcopus Biſantij.

Vual-

Vualtherus de Kronberg adminiſtrator magiſtratus Prutenici,& ſupremus militũ Marianorũ per Germaniã.
Vuigandus Epiſcopus Bambergen.
Chunradus Epiſcopus Herbipolen.
Mauricius Epiſcopus Eichſtetten.
Henricus Epiſcopus Vuormacien. & Friſingen. Comes Palatinus Rheni.
Philippus Epiſcopus Spiren.
Iohãnes Epiſcopus Meten.& Tullen.dux Lotharingiæ.
Vuilhelmus Argentin. Epiſcopus, Lantgrauius Alſatiæ.
Chriſtophorus Epiſcopus Auguſten.
Chriſtophorus Epiſcopus Brixinen.
Chriſtophorus Epiſcopus Tridentinus.
Chriſtophorus Epiſcopus Labacen.
Chriſtophorus Epiſcopus Secouien.
Iohannes Conſtantien. Epiſcopus.
Philippus Baſilien. Epiſcopus.
Vuolfgangus Epiſcopus Patauien. Comes à Salms.
Pangratius Ratiſponen. Epiſcopus.
Georgius Epiſcopus Leodien. Dux de Bullion.
Valentinus Hildeshaimen. Epiſcopus.
Adrianus Sedunen. Epiſcopus.
Franciſcus Epiſcopus Monaſterien.& Oſnãburgen.
N. Epiſcopus Traiectẽn.
N. Epiſcopus Curien.
Georgius Epiſcopus Razenburg & Libuſij.
Balthaſar Epiſcopus Lubecen.
Sigiſmundus Epiſcopus Merſeburgen.
Balthaſar Epiſcopus Vratislauien.
Georgius Epiſcopus Olmucen.
Antonius à Granuella Epiſcopus Atrebaten.
Fridericus Epiſcopus Viennenſis.
Georgius Epiſcopus Nouæ Ciuitatis.
Paulus Epiſcopus Tergeſtinus.
Iohannes Epiſcopus Miſnen.
Hieronymus Epiſcopus Kiemen.

ET EPISCOPI.

Minden. Sleſuicen.
Padebornen. Bardicen.cum aliis.

Caminen.
Suerinen.
Tornacen.
Gebennæ.
Loſannæ.
Gurcen.
Leuanti.

Principes ſæculares.

Fridericus Comes Palatinus & Bauariæ Dux.
Vuolfgangus frater eius.
Vuilhelmus Comes Palatinus Rheni. Superioris ac inferioris Bauariæ Dux.
Ludouicus Comes Palatinus Rheni. Superioris & inferioris Bauariæ Dux.
Otto Henricus.
Philippus. Fratres Co.Palatini,inferioris & ſuperioris Bauariæ Duces.
Iohannes Co.Pala. Dux Bauariæ, Comes in Spanhaim.
Fridericus Dux eius filius.
Antonius Dux Lotharingiæ,& Bari Marchio Pontemonſon,& filius N.
Vuilhelmus Dux Iuliacen.Cleuen.& Bergen.
Henricus Dux Brunſuicen.& Lunemburgen.
Albertus Dux Megalepolen.dominus in Roſtock,&c.
Carolus Dux Subaudiæ.
Chriſtophorus Dux Vuirtenbergi.
Erneſtus Marchio Baden.& Hachburgi.
Et nepos ex fratre Bernhardo.
N.Marchio de Seneta princeps Vrangiæ,comes in Naſſau.Georgius.
Iohannes. Fratres Lantgrauij à Leuchtenberg.

Omitto Comites principales de Hénenberg, Naſſau. Anhalt,Comites & Barones de Montfort, Furſtenberg, Oetigen,Hohenlock,Lupfen,Sulz, Zollern,Leiningen, Eberſtain,Ortenberg, Liechtenſtain, Reineck, Hanau, Helfenſtain,Caſtel,Mansfeld,Salm,Solms,Pitſch,Hagé, Peuthlingen,Meulingen,Tungen,Tibingen, de Gerolzeck,Dapiferos de Vualtburg.Rapalſtain,Semperfrei de Limpurg,de Stauffen,Kingſeck, Falckéſtain,Zimmern,

Stu-

Stopheln,Tegenberg,Gundelfingen,Morſperg,de Scala Veroneum.Et alios innumeros mihi ignotos.

Ita de ciuitatibus ſe vehementer reddit ſuſpectum Bucer, cum plures ciuitates ferme omiſerit quàm numerauerit,Auguſtanum receſſum acceptantes,ſcilicet Buchhorn, Dortmund. Fridberg,Gminda Sueuiæ,Gelnhauſen,Kauf beyrē,Leykirch,Milhauſium,Offenburgum, Rotuueilá, Tullum,Vuerdeam Sueuię,Vuimpiná,Vuezflariá,Vueilam ciuitatem,Zellum.

Inſuper inter ſuæ ſectæ oppida recenſet Bibracum, Dinckelſpiel,Goslariam, Gengen, Campodunum,Northauſium,Nerlingen,Gēgenbacum. Cum autem illa fidem dederint,ſe receſſui Auguſten.& diuo Imp.ac Catholicis principibus ſe adhæſuros. Non credo viros Germanos ſemper conſtantes & fidei obſeruantes,tam inſtabiles,vt à fide ſemel data,tam leuiter exciderint,& à domino eorum naturali,ac poteſtate eis à Deo data, imperatore glorioſiſſimo Carolo receſſerint,Addo quod Bucer⁹miſcuit Zuinglianos Ludderanis:Quid enim Argentoratum,Auguſta, Conſtantia,Vlma,Meminga,Lindauia,Iſna,cōmune habent cum Nurmberga,Hala Sueuorum Hailbronna Madeburgo Gottinga & aliis Ludderanis ciuitatibus?Sed nolo eſſe hic Ariſtarchus aut Palemon.

APOLOGIA PRO SE. APO. LEGATO Gaſpare à Contarenis optimo viro.

DVm hæc velitarentur in Comiciis,& iam dolus Buceranus ſe aperiret,factum eſt, vt ad Cæſarem quoq; penetrarent,(cuius cor eſt in manu Dei)de articulis male & fraudulenter ac fucate conciliatis: Illius cōfeſſor ordinis Prædicatorij & eruditione & ſanctimonia vitę inſignis,Theologos vocauit imperiales viros in Theologia doctiſſimos Hiſpanos & Flandros: quibus difficultas negocij propoſita fuit,& ad Se.Apo.Legatū remiſſi: qui & alios viros oppido eruditos ad ſe vocauit, vt rem expenderent,& quorſum tēdebant laquei articulorū conciliatorū. Quam voluiſſem intereſſe huiuſmodi congregationibus, ſed tanta ęgritudine premebar,vt medici mihi non modo lectionem,ſed etiam ſpeculationem,aut meditationē ſubtilem interdicerent,cum membra mea ita eſſent languore

delaſſata, vt nec equo aut curru vehi poſſem, minus pedibus incedere: Ad hęc delatum eſt ad aures pientiſſimi patris Legati, vt Bucerus & ſui iubilarent, quoniam Cardinalem ipſum haberent pro ſe in articulis concordatis, ideo confeſtim tertiū ſcriptū diuo Impe. Carolo auguſtiſſimo, ac Catholicis principibus & ordinibus Imperij tranſmiſit, abunde ac aperte animi ſui ſententiam declarans.

SCRIPTVM LEGATI APOSTOLICI ad diuum Imp. ac ordines Imperij.

NOs Gaſpar, miſeratione diuina, Tituli ſancti Apollinaris, ſanctę Romąę Eccleſię presbyter, Cardinalis, Contarenus, Sanctiſſimi Domini noſtri Papę, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, in partibus Germaniæ de latere Legatus. Poſtquam ſcripturā noſtrā, quam nuper in negocio religionis ſuper tractatum Colloquutorum à Cæſa. Maieſtate, in eadem religionis cauſa deputatorum, eidem Cæſ. Maieſtati obtulimus, variam à Principibus, & Statibus imperij interpretationem fieri intelleximus, quibuſdam ita interpretantibus, quaſi quoſdam articulos, quos quidam concordatos eſſe contendunt, acceptandos, & vſque ad futurum Concilium tolerandos, & ab omnibus ſeruandos eſſe voluerimus, aliis contra putantibus, nos totum hunc Colloquutorum tractatum, omniaque, quæ in ipſo acta, & quomodocunque diſputata ſunt, ad deciſionem ſummi Pōtificis, & Apoſtolicæ ſedis in Concilio generali, & cæte. remiſiſſe. Nos, ne vlla in hac parte dubitatio relinquatur, ſed vt mens, & voluntas noſtra clare intelligatur, ſic mentem voluntatemq; noſtram declaramus, nihil in hoc toto negocio, per prędictam noſtram ſcripturam quacunque ratione decidere aut quod aliqui articuli prædicti tractatus acceptentur, aut vſque ad futurum Concilium tolerarentur vel ſeruentur diffinire voluiſſe: ſicut nec adhuc quidem decidimus, aut diffinimus. Sed tractatum prædictum totum, omneſq; eiuſdem articulos ſummo Pontifici & Apoſtolicæ ſedi, in Concilio generali vel alio modo, vt in ſcriptura diximus, &c. diffiniendum remiſimus, quemadmodum & adhuc remittimus. Quam quidem ſententiam noſtram quemadmodum etiam Cæſ. Maieſtati ore declarauimus, ita nunc hoc ſcripto teſtamur, & confirmamus.

Ita

Ita eſt, G Cardinalis Contarenus Legatus ſcripſit.

AD hæc Bucerus cum ſuis ſpargebat famã, & iam ſibi pollicebantur nationale Concilium à piiſſimo Augusto Imperatore Carolo impetratum; ſi non celebraretur generale Concilium, in quo Papa & ſui, nullam de religione cognoſcendi poteſtatem haberent: Prudentiſſimus D. Legatus, & fidei Catholicæ ſanctè affectus, pro iniuncto & debito officio ſuo monuit ordines imperij ſuper ea re literis ſuis.

SCRIPTVM SE. APO. LEGATI AD ordines imperij de nationali concilio.

REuerendiſſimi & illuſtriſſimi Domini, cum peruenerit ad aures noſtras, quod in determinatione huius cõuentus Imperialis tractatæ cõtrouerſię fidei remittãtur ad Conciliũ vniuerſale, quod ſi celebrari non poſſet, tunc remittantur ad conciliũ nationale, &c. Animo perpẽdentes quàm magni præiudicij eſſet, ſi controuerſiæ fidei remitterentur ad concilium vnius nationis, officij noſtri putauimus eſſe, cõmonefacere dominationes veſtras Reuerendas: & Illuſtriſ. vt additio illa de concilio nationali omnino tollatur. Nam perſpicuum eſt, in Nationali Cõcilio nullo pacto poſſe determinari controuerſias fidei: cũ hoc concernat Statum vniuerſalem Eccleſiæ. Et quicquid ibi determinaretur, eſſet nullum, irritum & inane. Quod ſi à dominationibus veſtris Re. Illuſtriſ. factũ fuerit, vt certe nobis perſuademus, quemadmodum gratiſſimum erit ſanctitati Pontificiæ, quæ caput eſt Eccleſiæ, & Conciliorum omnium, ita econtra erit ipſi moleſtiſſimum, ſi ſecus fieret. Nam clarum eſt maiores ſeditiones in cõtrouerſiis religionis hoc pacto orituras eſſe, cum in aliis nationibus, tum in hac veſtra nobiliſſima prouincia, hoc officium noluimus omittere, tum vt pareremus mandatis ſanctitatis ſuæ, tum etiã, vt non deeſſemus officio perſonæ Legati nobis à ſede Apoſtolica iniunctæ Ratiſp. 26. Iulij

Paratiſſimus ad obſequia dominationum veſtrarum reuerendiſſimarum, & illuſtriſſimarum.

Gaſparus Cardinalis Contarenus Legatus.

Ad hôc ſcriptum Legati, Ordines Imperij reſponderunt, vt ſequitur.

REuerendiſſime in Chriſto pater, ſanctę Romanę Eccleſiæ Cardinalis, & ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ à latere Legatus, Domine colendiſſime. Reuerẽdiſſimi & Illuſtriſſimi ſacri Romani Imperij Electores, aliiq; Principes, & Status, ex ſcripto Reuerendiſſimę dominationis veſtræ eiſdẽ oblato, intellexerunt. Reueren. Do. veſtrã petere, quod iidẽ principes & Status ex determinatione receſſus huius Imperialis conuentus, qua tractarũt, vt ſi concilium vniuerſale celebrari non poſſet, tunc controuerſiæ fidei ad cõcilium nationale remittantur, illam additionem de concilio nationali omnino tollere: cum perſpicuum ſit, in nationali cõcilio nullo pacto poſſe determinari controuerſias fidei. Et quicquid ibi determinaretur, eſſet nullum, &c. Prout hæc omnia in prætacto Reue. Dom. veſtræ ſcripto plenius continentur, & explicantur. Ad quæ prefati Principes, & Status Imperij reſpondent Re. Do. veſtram promouẽdo, & ſanct. dominum noſtrum Papam indicendo, & citra vlteriorem procraſtinationem celebrando concilium vniuerſale, facillime præcauere poſſe, ne ſubortas fidei, & religionis noſtræ controuerſias in cõcilio nationali tractari ac determinari oporteat, id quod omnes huius imperij ſtatus plurimum optant, & obnixe rogant, Sin autem concilium vniuerſale toties pollicitum & iam à Re. D. noſtra, iterum promiſſum, per ſedem Apoſtolicam, ad effectum ſuum non fuerit deductum, euidens profecto huius imperij, & præſertim nationis Germanicæ neceſſitas expoſtulat, cõtrouerſias iſtas in religione noſtra excitatas, in concilio nationali, aut ſi nec hoc quidem congregari poterit, in alio imperiali conuentu præſente, tum, & hoc negotium dirigente aliquo Legato ſedis Apoſtolicæ ſufficientibus ad hôc eiuſdẽ ſe. Apoſtolicæ facultatibus ſuffulto, concordari, ac diffiniri. Vt enim in tot tantiſq; opinionum varietatibus hęrere, nedum periculoſum, ſed etiã intollerabile foret, ita econtra predicti Principes & Status nihil vehementius exoptant, quàm illas controuerſias, legitimo & debito modo ad concordiam Catholicam redigi, non diffidentes, quin Re. Dominatio veſtra,

eam ad rem ſuum quoque promotionis auxilium ſit collo catura. Et ſanctiſſ. Dominus noſter pro debito paſtoralis officij ſui authoritatem ſuam interponere non ſit recuſatu rus. Datum Ratiſpo. 26. Iulij Anno 41.

REPVLSIO EORVM QVAE BVCERUS cum ſuis in Se. Apoſt. Legatum Impudenter ſcripſit.

ET ſi neminem dubitem futurum, qui hæc ſcripta Reuerēdiſſimi D. Legati Contareni legerit, modo candidi ſit iudicij, & honeſtatis ac veræ religionis amans: qui nō probet illa eſſe docte, prudenter, ac catholice ſcripta tamen Bucero & ſuis non ſatisfaciunt: quia multum aceti habet in pectore, plus fellis & bilis, ſtomachum habet corruptum, palatum infectum, plenus ꝓbri, venerando ſeni mul tis modis, abſq; vlla cauſa iniuriatur: Non poſſum me continere, quin pro veritate fidei aſſerenda, & mea in Se. Ap. obſeruantia, (vtcunque ſæpe diuexer à Curiæ Romanę ſectatoribus,) reſpondeam illius conuiciis, ſed breuiſſime.

OFFENSIO PRIMA.

QVia Reuerendiſſimus D. Legatus in primo ſcripto ad Cæſaream Maieſtatem narrauit proteſtantes in nonnullis articulis diſcedere à communi conſenſu eccleſiæ Catholicæ: Inſurgit Bucer contra hunc venerandum ac doctiſſimum patrem, nihil reueritus perſonam, cuius legationis munere fungitur, aut ſedem Apoſtolicam: accuſat eum, quod inique eos taxauerit & ſuggillauerit iniqua criminatione.

Quia nec Legatus, vel quiſquam alius vnquam euincet eorum doctrinam, à communi conſenſu eccleſiæ variare. 1.

Communis conſenſus non eſt is in quo iā cōſentiunt, qui Romano Pontifici parent: ſed in quo omnes omniū ſęculorū ſancti ab initio vſq; ad finem mūdi, patriarchę, prophetæ, Apoſtoli, paſtores & doctores conſentiunt: 2.

Qui eadem de Deo ac domino noſtro Ieſu Chriſto, de eius eccleſia, Euangelio, ſacramentis & diſciplina ſentimus, confitemur, docemus cum illis. 3.

Quæ reiecimus & correximus, eiuſmodi ſunt, vt ſicut cum ſcripturis, ita & cum conſenſu illo eccleſiæ Catholicæ pugnant. 4.

REFELLVNTVR ILLA.

1\. Doctiſſimi viri ſcribétes contra Luddcrum.

QVod tam impudenter negat Bucer, neminem euiciſſe, eorum perfidam doctrinam variare à cõmuni conſenſu eccleſię: cum hoc doctiſſimi viri irrefragabiliter euicerint: & vt ex multis pauciſſimos numeré. Vbi reſpondiſtis Catharino, vel Corcyren. Epiſcopo Marcello, aut Alberto pio Carporum Principi, veſtra dogmata cõfutantibus in Italia? Vbi Hieronymo Emſero, vbi Dietenbergio vel Schazgero, Fabro vel Cochleo veſtra improbantibus in Germania? Vbi tela repuliſtis Iodoci Clithouei & almæ facultatis Theologicæ Academiæ Parrhiſien. in Gallia? Potuiſtis ne mutire verbũ aduerſus ſcripta Iohan. Epiſcopi Roffen. Guilhelmi Roſſei, ac Edoardi Poueli vos condemnantium in Anglia cum Academia Oxonien. Reſpondete adhuc ſi libet his quæ Alphonſus Zamoren. in Hiſpania cõtra vos aſſeruit & Alphonſus de Villa ſancta: Et ego qui cum paupercula æra minuta duo miſi in gazophylacium, ſcripſi & euici, contra errores veſtros in quibus diſſentitis à communi totius eccleſiæ Catholicæ conſenſu, de primatu Petri & Se. Apo. libros III. de ſacrificio Miſſæ libros III. De pœnitentia & eius partibus lib. IIII. De Purgatorio lib. IIII. De imaginib⁹ nõ tollendis lib. vnum cum multis aliis: Vbi Endymionis ſomnum dormiuerunt Gigantes illi, terrę filij, ſi non fuerunt victi, cur non reſponderunt: Imo vbi eis monſtrantur contrarietates & contradictiones ſcriptorum ſuorum, magis muti ſunt quàm piſces, vt ad antilogias fabri, ad contradictiones ſ. admirati Fundling & tot ſepticipicia Cochlei.

Eckij ſcripta.

Laus Deo & ſe. Ap. qui nobis Legatum dedit, tanta eruditione inſignẽ, ſiue ſcholaſticos Theologos, aut eccleſiaſticos patres, aut ipſam Canonicam ſcripturam tractare voluerimus, potis eſt errores Buceri vincere, ſiue latino ideomate cum eo agant, aut ſi malint Græcam linguam.

2\. De ſecundo, præter omne decorum & rationem negãt eum eſſe communem conſenſum Eccleſiæ Catholicę, q̃ eſt omnium qui parent Romano Pontifici, cũ à Chriſto paſſo omnes habiti ſint ſchiſmatici, qui illorũ conſenſum non ſequerentur: & totus orbis Chriſtianus, in his quæ ſunt fidei, Eccleſiam Romanã & Apoſtolicã veneratur & ſequitur.

tur. Sed diu delyrarunt ſibi fingentes Eccleſiā occultā,& Mathematicam: Iam etiā ſanctulos ſomniant occultos & ignotos, paſtores & doctores Mathematicos, quos nemo vidit, conſentientes per omnes ætates vſq; ad finē mūdi. At euidenter ſuperius oſtēdimus Miſſam à Chriſto paſſo habitā ab omnibus ſanctis pro ſacrificio, & pro viuis & defunctis celebratam: Identidem de inuocatione ſanctorū deprimatur S. Petri & ſe. Ap. de cōfeſſione & ſatiſfactione. Ne exiſtens in ſacerdotio matrimonium contrahat, de mutatione panis in Euchariſtia, de votis maxime Monaſticis, & aliis. Vt non poſſit nō extreme temerarius eſſe, qui tot ſæculorum & omnium ætatum ſanctis per diametrum aduerſatur, vt illi faciunt: Multis enim annis noluerunt ſanctos doctores euocari in duellum contra ſe: Hoc vnum reboabāt, PATRES, PATRES pro nihilo illos ducētes: ſicut eorū Patriarcha Luther ſuperbiſſime iactabat in diſputatione Lipſica: citato per me Auguſtino, etiā ſi Mille Auguſtini hoc dicerent, ipſe ſolus vellet eis repugnare. O luciferianam ſuperbiam.

Luddera ni repulerunt ſanctos patres.

Luddercō tra Augu.

De tertio audet proponere Bucer omnium ætatū ſanctos eadem docuiſſe de Chriſto, eccleſia, ſacramentis, &c. quæ ipſe cum ſectarijs ſuis docet. At veni huc ſub ferulā Bucere, & oſtende, quis ſanctorum vnquam docuit, ſpiritū Dei eſſe vicarium Chriſti in Eccleſia, non Papam: quod Bernæ in diſputatione affirmauit tuus Haller, quem defendebas cōtra Alexium Grat. S. Dominici ſacerdotem. Hoc autem non eſt Chriſtianum, ſed Macedonianum. Quis ſanctorum vnquam docuit, quod tu aſſeris, humanitatem Chriſti omnino ſicut alium ſanctum, vere & natura hominem, non cogitaſſe ſemper, nec dixiſſe, nec voluiſſe, nec aduertiſſe omnia, vt quidem ex eo volūt facere hominem omnipotentem. Adfer ſanctorum aliquem, qui te hanc docuerit impietatem, in iniuriam Chriſti ſaluatoris. S. Iohannes te hoc non docuit, qui inquit: Vidimus eum plenū gratia & veritate. Nō S. Paulus qui teſtatur omnes theſauros ſapiētiæ & ſcientiæ abſcōditos in illo. Nō Iſaias, qui de eo proteſtatur. Requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ, & intellectus: at Baptiſta teſte, nō dedit ei Deus ſpiritum ad mēſuram, Si ergo dona ſpiritus ſancti habuit

Errores hæretici ſpecialiter Buceri.

Oblaſphemiam.

Ioh. 1

Col. 2

Iſaiæ. 2

Iohan. 3.

non

non ad menſuram,ergo & ſapientiã:ſcit ergo omnia. Neque hanc impietatem didicit à S. Auguſtino, Fulgentio, vel Gregorio à magiſtro citatis in textu. Sed vnde impegerit,ex verbis ſuis capimus:quia ſicut benedicta humanitas Chriſti non omnipotens,ita non credidit eam eſſe omniſcientem: ſi vellet à Catholicis doceri,inueniret apud eos rationem diuerſitatis. Et ne quis arbitretur hunc errorem excidiſſe Bucero,ipſe illud reputat commentũ, Chri-

SuperLu. 4. ſtum in inſtanti conceptionis fuiſſe perfectum. At ſancti non dicunt hoc eſſe commentum,ſed propheticũ,quia re-

Hiere. 31. cte Hieremias dicat. Nouum faciet dominus ſuper terrã. Fœmina circundabit virũ:quia in vtero virginis Chriſtus perfectus vir extitit,non ſolum propter animã & carnem, ſed etiam propter ſapientiam & gratiam, qua plenus erat, vtcunque ſtomachentur veteres & noui hæretici.

Bucer nõ ſentit cũ ſanctis. Audes magno mẽdacio in ſpiritũ ſanctum aſſerere, te eadem ſentire & confiteri de Chriſto,quæ ſancti:ſed ꝓfer aliquem ſanctorum , qui negauerit Chriſtum reſurrexiſſe

Noui errores Buceri. clauſo ſepulchro, aut ad Apoſtolos ingreſſum clauſis ianuis,quæ tu pertinaciter negaſti Bernæ, vt in actis patet.

Aliter Matthæus ſcripſit. Angelum deſcendiſſe de cœ-

Matt. 28. lo,qui accedens reuoluit lapidem,& ſedit ſuper eũ: Chriſtus autẽ iã ſurrexerat,ſicut teſtatus eſt mulieribus. Surrexit,non eſt hic:niſi impietatem impietati addere velis, CHRISTVM eguiſſe auxilio angeli in amotione lapi-

Pſalm. 20 dis:cũ, teſte Dauid , aſcendens in cœlum exaltatus fuerit in virtute ſua:cur non potuit etiã reſurgere in virtute ſua:

Iohan. 20 Sic Iohãnes meminit. Cum ſero eſſet,& fores erant clauſæ,venit Ieſus, & ſtetit in medio eorum: Quid attinebat meminiſſe clauſurę,ſi per illas Chriſtus nõ intraſſet? Ideo

Theophy præclare ait Theophylactus. Clauſæ autem erant fores, vt oſtendat: quod ita ſurrexit ſuprapoſito lapide ſuper ſepulchrum: Ita natus eſt Chriſtus ex Maria virgine , non læſis clauſtris virginitatis, vtcunque impij aliqui noſtra tempeſtate non ſunt veriti virginitatem Mariæ inceſſere.

Impius error Buc. Si es probus Bucere,prodeas & oſtende,qui ſancti ſenſerunt & docuerunt, quod tu aſſeris, errorem in fide non nocere,modo quis credat,Chriſtũ nos ſaluos feciſſe & redemiſſe,ſicut tu docuiſti Bernæ:& pertinacius ſubinde di-

xiſti,

xiſti, vt habetur in actis. Qui ſemel credidit, dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum eum redemiſſe, ille habet ſigillum ſpiritusſancti: & nunquã poteſt peccare ad mortem: Quos Chriſtianos hic nobis creabis temerarios, omni flagitio plenos & ſceleratos: quid boni facient, aut quæ mala omittent decepti huiuſmodi doctrinæ pallio, quam à Iouiniano hauſit non ab aliquo ſanctorum Bucerus.

De quarto, affirmas te talia reieciſſe cum tuis, quæ repugnent communi conſenſui eccleſiæ catholicæ hoc perperam à te dictũ, & rudis populi ſeductiuum, ex ſuperioribus liquet: at vlcus tibi aperiam, vt ſanies & purulẽtia effluat ex Herpeta tua. Non credis cum ſanctis & amicis Dei, non eadem ſentis: neque doces quæ illi electi docuerunt, neque ea repellis & reiicis, quæ homines Dei reiecerunt: ſed illorum expetis conſenſum, omnium videlicet hæreticorum, quos tibi ſuperius per digitos numeraui, ſcilicet Vigilantium, Iouinianum, Vuiclephum, Huſſum, Berengarium, Vuilhelmum de ſancto amore, Segnerellum, Marſilium de Padua, Albigen. pauperes de Lugduno, Catharos, Vualden. Heracleonitas, Aerianos, Pepucianos, Lamperianiſtas, Artocyritas, Donatiſtas, Aſcitas, Quintillanos, Begardos, & alia portenta & monſtra ab eccleſia catholica damnata, & præciſa Antichriſti membra.

Impugnata à Bucero, ſunt cõtra cõmunem conſenſum.

Præceptores Buce.

OFFENSIO SECVNDA.

PRudentiſſima & ſancta fuit D. Legati admonitio ad Archiepiſcopos & Epiſcopos, tamẽ offendit Bucerũ, à quo debebat ædificari: Ipſo enim Bucero referente admonitio Legati in eo fuit tota, vt temperarẽt luxũ, promouerent ſtudia literarum, fouerent literatos, præficerent eccleſiis idoneos. Si micam honeſtatis in ſe habet Bucer, nihil eſt hic quod eũ poſſit offendere, niſi ꝓpria malitia. Tamen inuenit aliqua quæ mordeat.

Honeſtiſſima propoſuit D. Legatus.

Quia de neglectu & vitiis doctrinæ, nihil dixerit. 1.
De neglectu diſciplinæ & cæremoniarum, nihil. 2.
De manifeſtis ſuperſtitionibus, & impietatibus nihil. 3.
Quæ admittuntur in cultu, & cauponatione Miſſarum, diuorum, oſſium, imaginum, ac ſtatuarum venditarum ſub diuorum nominibus, nihil. 4.
De manifeſta Simonia, impioque ambitu, nihil. 5.

Inter

6. Inter argumenta mouentia,erant præcipua,quæ à iudicio vulgi & æmulatione ſectariorum ducebat.

REPELLVNTVR ILLA.

HOc ſolum prefabor,R.D.Legatũ non inſtituiſſe hic Synodũ,vt canonibus omnia vicia cleri reprimeret: ſed exhortationem duntaxat fecit, admonens Epiſcopos ea facere,quæ debẽt. Vnde ea quæ dicit Legatũ in admonitione ꝓpoſuiſſe,eiuſmodi ſunt, q̃ nemo bonus car-
Momus Bucerus. pere poteſt:niſi vt tetricus& inuidioſus Momus,dũ venerem culpare non poſſet,ſandalium reprehẽdit: ſed videamus,in quibus offenſus eſt Bucer à pientiſſimo Legato.

1. Quia nihil egit de vicijs doctrinæ in Epiſcopis,nimirum illi erant catholici & obedientes filij ſe.ap.Petri fidẽ & cathedram ſequentes:ſi vobiſcum egiſſet, nouiſſet pro ſua prudentia,quid facto opus fuiſſet.

2. Diſciplinam non fuiſſe neglectam à Legato iam in fine ſole clarius oſtendimus.

3. Superſtitiones quas apoſtata appellat & impietates,nõ dubitamus à Deo approbari veram religionem & pietatẽ.

4. Identidem iudicandũ,quia bilioſus vitiligator impro-
Matth.9 bat munia,& officia religionis noſtræ ſanctæ,cũ ipſe prophanus & ſacrilegus ab omni ſanctitate ſit alieniſſimus: Si fimbria Chriſti tactu attulit mulieri ſanitatem, cur nõ oſſa, & reliquias ſanctorũ veneraremur, cum ad contactũ
4.Reg.13 etiam oſſium Heliſei mortuus reuixerit. Cauponationem miſſarũ exprobrat,verbo mire odioſo. Cũ pauper ſacerdos de viginti miſſis florenũ accipit Rhenenſem pro ſuſtẽta-
1.Cor.9 tione vitæ ſuæ,nundinatur, cauponatur:at ſi Lutheranus prædicans verbum Dei accipit trecentos, quadringentos florenos in auro, illi nõ nundinantur, ſi vobis ſpiritualia ſeminamus,ex apoſtolo ſe excuſant,cur non tẽporalia meteremus,recte quidem, nec ego improbo, ſed quod vobis eſtis tam indulgentes,& pauperibus ſacerdotibus tam iniqui,hoc eſt quod reprehendo: cũ continẽter in eodẽ loco
2.Cor.9 legunt apud Paulum:Neſcitis,quoniã qui in ſacrario operãtur,quæ de ſacrario ſunt edunt, & qui altario deſeruiũt, cum altario participãt. Profecto mihi ſtomachũ mouent aliquando præpoſiti pingues,& præbẽdoſi canonici,quãdo ſuggillant pauperes ſacerdotes celebrantes pro paucis

nummis

nummis miſſas, cum ipſi nunquam vel raro celebrent, aut non ſunt ſacerdotes, vtinam penſum horarum canonicarũ perſoluerent, & tamen vberes habent prouentus, ac lautiſſime viuunt de patrimonio crucifixi, in quo alium iudicas, teipſum condemnas ait Paulus. Roma.2

5. De manifeſta ſimonia, cum viciũ ſit illud omnibus notũ, quid erat neceſſe multa verba iactare, non erat inſtitutum prudentiſſimi domini Legati, ſynodum celebrare cũ præſentibus Epiſcopis, ſed paterne ex officio admonere.

6. Decet perorãtem ea ſumere, quibus mouere poſſit auditorum animos, vt in Euangelijs videmus, quàm humiles attulit parabolas Chriſtus, quàm ſæpe ab æmulatione vrget auditores de Niniuitis, de regina Saba, Simoné increpauit ab æmulatione Magdalenæ, Iudæos ab æmulatione gentilium vt de leproſo.

ALIA REPVLSIO OFFENSIONIS.

ETſi ſufficiat, & ſufficere debeat cuiq; cordato viro, q̃ attulimus in defenſioné ampliſſimi, & oppido venerãdi D. Legati: at tanto artificio exhortationé propoſuit, vt nullo egeat aduocato: Res ipſa loquitur omnibus nobis tacentibus. Ná captata primũ beneuolétia, mox hortatur eos ad honeſtã viuendi rationem, vt fideles diſpéſatores inueniãtur & paſtores: hortatur ſcãdala vitari voluptatis, auaritiæ, ambitionis & luxus, cum epularum, cũ veſtiũ & apparatuũ. Nonne hoc eſt abſolute & rotunde explicaſſe, ea quæ concernebãt perſonas ipſas epiſcoporum. Sũmariũ admonitionis legati. 1. Prælati.

2. De familia vero monet vt honeſta cõparetur, vnde populus ædificetur: alioquin populus iudicat Epiſcopum ex moribus familiæ: Et hoc quidem prudéter & recte dictũ. Familia.

3. Curam ſubditorum ita eis iniungit, vt in locis vbi habitant prouideant ſi quid hæreſis obrepat, cõfeſtim medeantur: In alijs locis faciant per exploratores. (Hoc eſt quod punxit Bucerum & ſuos.) Tertio viſitent ſæpe diocœſes, & quarto vt curent vigere cultum diuinum in eccleſijs, & quinto vt beneficia probis & idoneis conferantur: Quid Zoilus ad hæc ſancta monita obijcere poterit. Modo poſtquam egit de perſonis tranſit ad res. Subditi.

4. Hortatur vt redditus epiſcopales non in luxum & ad pompam expendantur, ſed pauperes foueantur, & neceſſitatibus eccleſi- Redditus

tatibus humanis ſubueniantur: Quid ſalubrius de exter-nis dicere potuit?

5. De prædicatoribus monuit, vt probi & docti, potentes verbo & exemplo comparentur, qui non ſint contentioſi, ſed videantur potius amare, quàm odire etiam aduerſarios,& eorum optare ſalutem:& quid pru dentius cōſulendum quis exiſtimat?

Prædicatores.

6. De iuuentute inſtituenda monet deligēdos magni nominis præceptores catholicos quorum fama allecti ſcholaſtici turmatim aduolent,& cū bonis literis,catholica quoque doctrina imbuantur: Epiſcopi quoque parentes moneāt,ne liberos ſuos ad gymnaſia mittāt, vbi religio Chriſtiana & catholica non obſeruetur: Profecto nihil video quod hic iure reprehendi poſſit:cum tanta cura Philippus Macedo de præceptore filio ſuo Alexandro proſpexerit.

Iuuentus.

Plutarch⁹ Gellius.

7. Concludit breuiſſime & elegantiſſime,vt liquet legenti finem ſcripti.

OFFENSIO TERTIA.

BVcer ſub nomine Melanchtonis reſponſum affert, quod ſiue ſit Melanchtonis,(qui ſolet tamen eſſe mitioris ingenij,)ſiue ex Buceri officina prodierit,parui facio:hæc autem eum,licet immerito, offendunt in ſcriptis primo & ſecundo legati pontificij.

1. Eramus in bona ſpe, Contarenum collaturum authoritatem ſuam ad propagandam veritatem, ſed cenſura ipſius de libro & noſtris articulis, non reſpondet expectationi noſtræ.

2. Lædimur ab eo, cum nihil profiteamur, quod pugnet cum ſanis iudicijs piorum in eccleſia Chriſti: Imo loci aliquot per noſtros pie illuſtrati ſunt, & tamen in cenſura dicit,nos diſſentire à communi conſenſu eccleſiæ.

3. Iubet Epiſcopos aduigilare, vt doctrinam noſtrā deleant, cum noſtri reprehenderint errores vagatos in eccleſia, qui non poſſunt dici conſenſus eccleſiæ catholicæ.

4. Quia ſparſi ſunt cōtra Euangeliū, quibus authoritatē addiderunt magnorū hominū & multitudinis exempla,& diuturnitas temporis,cū tamen conſenſus eccleſiæ catholicæ ſit in prophetis & apoſtolicis ſcriptis & ſententiis.

5. Scit Contarenus qui ſint eccleſiæ morbi, in miſſis, in

inuocatione ſanctorum,in cœlibatu,quia populus non recte docetur de pœnitentia, de fide ſeu fiducia in Chriſtũ: Videt monaſteria, Canones recentiores plenos ſuperſtitionum,Theologiam Monachorum eſſe dilutam ac veteri diſſimilem: In his abuſibus à multitudine diſſentimus, ſed à conſenſu eccleſiæ catholicæ non diſcedimus.

Quia non deſpérat concordiam,ſciat nos non recepturos errores quos taxamus,quos ipſi noua aſperitate defendunt,cum multi ſint interfecti pij homines & docti propter hanc doctrinam. Quam ſæuiciã confirmat Contarenus,dum iubet Epiſcopos cauere, ne hæc labes irrepat in diocœſes, ſed medicinam adhibeant ſcilicet vſtiones & neces:quæ remedia noua ſunt in eccleſia. 6.

Quæ non deberent probari ab eo, qui vult perhiberi author pacis:ſed Epiſcopi retinerent facile authoritatem ſuam,ſi emendatis abuſibus, conſulerent piis conſcientiis manſuetudine. 7.

REPVLSIO OFFENSIONIS.

EX his quæ reſpondimus ad offenſionem primam, etiã huic ſatiſfactum eſt, at intuere catholice lector quàm vere dixerit Ambroſius. Hæreticorum quidem patientiam fingere ſolent, quamuis à catholico non poſſint audire aliquid aſperum,vt commẽdent ſua praua colloquia. Pientiſſima D. Legatus egit cum Reuerẽdiſſimis Archiepiſcopis & Epiſcopis nomine S.D.N. Id quod ſui fuerat officij: Si prorſus tacuiſſet,iterum fuiſſent conqueſti ſe.ap. ac legatos eius nihil agere pro bono regimine eccleſiæ. At cum is egit, & prudenter & commode, diſplicet Neochriſtianis,cum paucis& mitibus verbis eos attigerit,quia diſſentiant à conſenſu eccleſiæ,toti ſunt in furiis. De Melanchtonis epiſtola nihil comperti habeo: Is qui in medium eam protulit,Bucerus,reſpondeat. Super epiſtola ad Timot.

Recte ſperaſtis de optimo viro,qui & pro officio ſuo laborauit veritatem propagare & non defuit expectationi veſtræ,ſed vobiſmetipſis,qui oblatum Euangelij ſolem recipere noluiſtis,& dilexiſtis magis tenebras errorum veſtrorum,quàm lumen veritatis in eccleſia accenſum. 1. Iohan.3

Lædimini nõ ab innocuo Legato, ſed à veſtra malitia qua pertinacius adhæretis erroribus ante tot ſæcula,& ali- 2.

quot

quot centenis annis condemnatis, vos autem pugnare cũ piis & à catholica eccleſia diſſidere: aperte ſuperius euicimus: Vana eſt arrogantia & caſſa nuce inanior, aliquos locos doctrinæ per vos illuſtratos, cum tot tenebras errorũ offuderitis, quibus & vos cæci, & multos cæcos vobiſcum
Marci.13. feciſtis, ſed impletis quæ Chriſtus prædixit. Surgẽt enim pſeudoprophetæ, qui dicent: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic nobis nebulas, caligines, & tenebras pro luce oſtendẽtes, at monuit nos Chriſtus, nolite credere. Vere autem dixit ampliſſ. D. Legatus, vos diſcedere à communi conſenſu eccleſiæ, de quo mox plura.

3. Adhortatus eſt Legatus Epiſcopos, vt præuideant ſi
Super epi ſtola ad Gala. quid labis huius obrepſerit. Sancte & ſalubriter monuit, quia hæreſibus celeriter eſt obuiandũ, vt B. Hiero. admonet: Arrius parua ſcintilla fuit in Alexãdria, ſed quia nõ ſtatim oppreſſa eſt totum orbẽ populata eſt. Vnde pius & doctiſſimus pater Legatus ſecutus eſt B. Paulũ, qui voca-
Acto.20 uit maiores natu eccleſiæ apud Epheſum admonuit eos. Attẽdite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos ſpiritusſanctus poſuit Epiſcopos regere eccleſiã dei, quàm acquiſiuit ſanguine ſuo: Ego ſcio, quoniã intrabunt poſt diſceſſionẽ meã lupi rapaces in vos, nõ parcẽtes gregi. Et ex vobis ipſis exurgẽt viri loquẽtes peruerſa, vt adducant diſcipulos poſt ſe. Auſculta Bucere, an nõ hic te Paulus & tui ſimiles ſuis pinxerit coloribus. Neque releuat quod adiecisti reprobatos errores. Vtinã reprobaſſes, ſed tu ſepultos cineres errorũ reuocaſti, fodiſti veteres ciſternas hæreticorũ:
Hiere.2 quæ aquas cõtinere non poſſunt, & audes vẽditare pro veritate, cũ nulla vnquam hæreſis ſurrexerit, quę tot errores ſuſcitarit & inuexit, ſicut illa Lutherana. Vt de vinea ſua
Pſalm.79 dominus De⁹ Sabaoth cõqueritur. Exterminauit eã aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eã, quod etſi primarie aper Mahometũ ſignificet, & ſingularis ferus Antichriſtũ, tamẽ cũ omnes hæretici ſint mẽbra Antichriſti
Luther. & eius præcurſores, recte Luther ſingularis ferus dicitur, ſingularis per tumidã ſuperbiã, ferus per ſeuã crudelitatẽ, quãdo ſcripſit & hortat⁹ eſt Germanos, aut lauẽt man⁹ in ſanguine Romanorũ, & quãdo p eũ ſeductis ruſticis & iã victis dedit indulgentias nobilibus trucidãtibus ruſticos.

Quos dixit Bucer errores vagatos in eccleſia,ſparſi ſint 4.
cõtra Euangelium. Hoc eſt peculiare hæreticis omnibus, vt figmenta ſua ex Euangelio colorare nitantur ait Aug. ſuper Iohannem, & in lib. 83.q.69. Hæreticis non poteſt ſuboriri palliatus error nomine Chriſtiano,niſi de ſcripturis male intellectis. Et ideo Origenem ſupra induximus, & nouum teſtamentum ſuam hàbere literam occidentem: Occidit olim Arrium,Neſtorium, Eutycen,&c. Iam occidit Baldaſarem Anabaptiſtam,Luderum, Zuinglium,Bucerũ,Hoſandrum. Ideo Hierony.inquit,omnia loca Euãgelij,hæreticis ſunt plena ſcandalis. At ſupra ſatis oſtendimus fidẽ per orbem terrarũ diffuſam,in Eccleſia catholica conuenire cum Euangelio & Canonicis ſcripturis. Hierony.

Quod fatetur noſtris datã authoritatem à magnis hominibus,ac à multitudine, & diuturnitate temporis. Recte equidem, quia Chriſtus non pateretur ſponſam ſuam eccleſiam,ſanguine ſuo partam & mundatam neuis errorum tanto tempore maculari:qui ſynagogam vix LXX. annis permiſit in captiuitate corporea,quãto minus Chriſtus ſiuit eccleſiam ſuam in captiuitate diaboli & errorum mille annis & amplius,vt ſuperius credita ab eccleſia mõſtrauimus: Diuturnitas ergo tẽporis probat veritatẽ articulorum Eccleſiæ,cũ qua Chriſtus promiſit ſe permanſurũ vſque ad cõſummationem ſæculi: Recte etiã fateris Bucere,authoritatem magnorũ hominũ, & multitudinis conferre authoritatẽ noſtris articulis,quia habemus Apoſtolos & apoſtolicos viros authores,ſanctos,martyres,& Põtifices, eccleſiæ luminaria vniuerſum orbẽ illuſtrãtia, ſanctos doctores: Non enim eccleſia in anguſtias cogẽda eſt, & cryptas hæreticorũ,& paruos angulos terrę,ſed dilatata eſt,diffuſa eſt,vltra anguſtias ſynagogæ,vt tã ſæpe probat Auguſtinus contra Donatiſtas, qui inſaniebãt,in ſola Aphrica eſſe eccleſiã,& vt pulchre ait Auguſt.cõtra Creſconium grammaticum. Eccleſia diffunditur per orbẽ terræ non hæreſes,& poſtea increpat eos, Cohibeant ſe frumentorum per totum mundum tanta vbertate impij deſertores:& non audeant de quorundam zizaniorum ſeparatorum paucitate gloriari: A latitudine eccleſiæ ſubtrahũt ſe pauci Donatiſtæ,etiam inter ſe diuiſi, hoc enim habent

4. Re.vl. Matth.vl. Eccleſiæ latitudo. Li.3. cap. 64.

hæretici,vt inter ſe ſint diuiſi,ait Hiero.ſicut & hodie Lu derani inter ſe ſunt diuiſi: auſim ſancte iurare Zuinglianarum ciuitatum cum Ludderanis Principibus & oppidis ſolum ſimulatam eſſe concordiam.

Cõſenſus in libris.

Perperam & hoc allatum,cõſenſum Catholicæ Eccleſię conſiſtere in Propheticis & Apoſtolicis ſcriptis: Antiquus ſerpens nouum ouum excubauit: quis vnquam ita locutus eſt? Non eſt conſenſus hominum viuentium in Eccleſia militante,& tu nos ad mortuas pelles, ad atramentũ remittis,& literam. Rectius dixiſſes: Scripta Canonica dirigunt & inſtruunt,quis debeat eſſe communis conſenſus Eccleſiæ Catholicæ,quia ea quæ in voce conſiſtunt,ſigna ſunt affectuum qui in anima ſunt: Et ea quæ ſcribuntur notæ ſunt eorum quæ in voce conſiſtunt, ait Ariſtot. Et Auguſtinus inquit,inuētæ ſunt etiam literæ,per quas poſſemus & cum abſentibus loqui:ſed iſta ſigna ſunt vocum, cum ipſæ voces in ſermone noſtro earum quas cogitamus ſigna ſint rerum.

Lib.1.Periher.

Lib.15.de Tri.c. 10

5. Quinto adfert morbos Eccleſiæ: At maxime fallitur, ſicut infirmi qui habent infectum guſtum,quicquid accipiunt etiam integri & boni ſaporis iudicant inſipidum:ſic Bucero euenit infirmo in fide Catholica,& infecti guſtus doctrinę. Iudicat inſipida quę ſunt optimi guſtus,hoc eſt, ſalutares & Chriſtianas doctrinas,de Miſſa,de diuis: Et recte docetur populus de pœnitentia,de fide, ſicut Monaſteria fuerunt pietate plena,quæ ad vētum Aquilonarem vnde pāditur omne malum,vel ſunt euacuata, vel in prophanos vſus mutata,vel nonnis plena,quæ primam fidem irritam fecerunt. Porro Theologia monaſtica fuit vera, certa,veritatis fidei explicatrix. Vt Bedæ,Rabani, Haymonis,Bernhardi,vtriuſque Hugonis,Lanfranci, Algeri, Anſhelmi,Bonauenturæ,Ales,Alberti Lyræ, ſancti Thomæ,quibus multi hæretici victi, ac hæreſes extirpatæ fuerunt: Recentiores Theologi pluſculum Philoſophiæ admiſcuerunt ſalua fidei integritate. Fuerunt & ſæculares Theologi expoſitores ſacræ ſcripturę fidiſſimi,Petrus Lõgobardus magiſter ſententiarũ dictus,Henricus de Gandauo,Guil. Altiſiodoren. Vuilhel.Parrhiſien.Petrus Al liacen.Ioh.Gerſon,Hainric⁹ Gorcheim,Hen.de Haſſia,

Hierem.1

1.Tim.5.

Monachi docti.

Sæculares docti.

Oita,

Oita, Nicolaus Dinckelſpiel, Armacanus, Nicolaus Cuſanus, Kempis, Bruno Herbipolen. Iohã. & Franciſcus Pici, Summerhardus, Clithoueus, Hadrianus Papa, Natalis Beda, Ioh. Roffen. Hieronymus Emſer, Ioh. Fabri. Ioh. Maioris, Vuimpina, Ioh. Cochleus & alij. Quorum nullus Theologiam ita diluit, ſicut vos Neochriſtiani, cũ Pickardicis, Vuikleficis, Huſſiticis gloſſis & expoſitionib⁹.

Ex charitate & nimia manſuetudine incomparabilis ille vir Legatus Põtificius perſuaſit ſibi meliora de Bucero & ſociis, futurum, ſcilicet, vt aliquando reſipiſcerent: at ſi iſta mecum contuliſſet, admonuiſſem eum de S. Paulo, qui optime nouit hæreticorum obſtinationem. Hæreticũ hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Quod hic experimur in Bucero, qui errori addit obdurationem, & pertinaciam mentis, obiiciens legato ſe nõ recepturũ errores quos taxauerit. Vitandus ergo eſt ſecundum Paulum, & ſuo iudicio relinquendus; vnde condẽnabitur. Eſt enim hæreſis peccatum in ſpiritum ſanctum, dum agnitã impugnat veritatẽ: Bucer, Blarer, Hoſander. Luther, &c. nobiſcũ in Eccleſia enutriti ſunt & edocti: illa crediderunt à pueritia quæ nos modo credimus: & non ſolum crediderunt, ſed etiam multis annis docuerunt: orto autem ſibilo & vento antiqui ſerpentis, ſuperbiæ ſcilicet, & inuidiæ carnalitatis, veritatem illam agnitam, creditam, & ab eis prædicatam, omni conatu, manibus & pedibus impugnant.

5. Tit. 3 Hæretici agnitã veritatẽ impugnant.

CHRISTIANOS PRINCIPES NON vti noua aſperitate in puniendis hæreticis.

Offendit Bucerũ, quòd plures à magiſtratu interfecti ſint ſectarij eorũ: licet hoc remittere poſſem ad magiſtratus, qui facilẽ factorũ ſuorũ redderent rationem, vt de Auguſtinianis Bruxellis, Ludouico Berquin, cum ſociis & Rotomagẽ. in Gallia, Roberto & ſociis in Anglia, Tauber, Viennę, Keſer, Hugelin, Meſberbi, Keſleri in Suicia, Baldaſaro Parabaptiſta in Auſtria, Iohanne Vuaſſenburgen. Iohanne Iacobo in Leiphaim, Teuſchelin Rotemburgi, Cambodunenſi prope Leiikirchium, Scholaſtico Memmingen. Thoma Mintzero, Andrea Kretzio,

& N.Eluuacen .Tillingæ, cũ aliis pluribus pertinacibus: At quia coram laicis conqueruntur de iniuſtitia & vi eis illata: volo plura ſuper eá re dicere.

Exod.22. Et primo quidẽ nõ recipitur, quòd ait pios eſſe interfe ctos, fuerũt enim impij, deſertores Eccleſiæ, hæretici, poteſtati ſublimiori inobedientes, rebelles ac ſeditioſi: Ideo meritas impietatis pœnas ſuſtinuerunt. Non patiaris maleficos viuere ſuper terrã: Quod autem Bucer eos pios di cit, more hæreticorum facit. Nam qui hæretici vnquã fuerunt, qui non viderentur ſibi orthodoxi, & Catholicos criminarentur hæreticos? Sic fecerunt Marcionitæ, ſic Valentiniani, & Donatiſtæ ſe ſolos in Eccleſia eſſe iactabãt. Et Arriani noſtros calumniabãtur peruerſores ſcripturarum: Sic pios appellas tuos ſectarios, & doctrinam eorum piam, (prætexunt hæretici pietatem, cum ſint animarũ ſæuiſſimi interfectores.) Catholicos autem tã ſæpe in farragine conuiciorũ tuorum dicis impios, & Catholicam noſtrorum doctrinam, non vereris impietatem vocare. At vę Eſaias imprecatur iis, qui dicunt bonũ malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.

Combuſti fuerũt impij.

Marcionitæ.

Donatiſtę

Eſaiæ.5.

II. Addis Epiſcopos noua aſperitate vti contra iſtos pios tuos, puta quia exuruntur & occidũtur. At quomodo nouam audes appellare? cum etiam in veteri fuerit obſeruata teſtamento. Sic enim ait dominus, ſi ſurrexerit in medio tui Propheta, aut qui ſomnium ſe vidiſſe dicat, & prędixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eam⁹ & ſequamur deos alienos, quos ignoramus, & ſeruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius aut ſomniatoris, quia tentat vos dominus Deus veſter, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima veſtra. Propheta autem ille, aut fictor ſomniorum interficietur: quia locutus eſt, vt vos auerteret à domino Deo veſtro. Cauſa ergo interfectionis Pſeudo prophetæ eſt, quia locutus eſt, vt auerteret eos à Deo. Eadem intentio & ſcopus eſt hæreticis ſubuertendi plebem: nam ſybilus hæreticorum ait beatus Hieronymus, irremediabiliter mentes auditorum vulnerat.

Deut.15.

Hæretici cõburãtur

Hierony.

Deut. 17. Et infra. Qui ſuperbierit nolẽs obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat domino Deo tuo, ex decreto

creto iudicis moriatur,& auferas malum de Iſrael:tale crimen eſt hæretici,erigit ſe contra totam Eccleſiam per ſuperbiam, & non obedit ſummo ſacerdoti: Moriatur ergo decreto iudicis. Et pondera quod textus dicit.

Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ eſſe ꝓſpexeris, &c. In ambiguo nolẽtem obedire ſacerdoti, iubet occidi, quãto magis in re certa & explorata,ſicut eſt in hæreſibus ante D.C.annos,ante M. ante M. & CC.annos dãnatis? Deut.15.

Simile poſtea præcepit. Propheta qui arrogantia deprauatus,voluerit loqui in nomine meo, quæ ego nõ præcepi illi vt diceret,aut ex nomine alienorum Deorum,interficietur. Educ blaſphemum extra caſtra,& lapidet eum Leuit.24. omnis populus. Et cur non hæreticum,qui impietate vincit blaſphemum?

Sed diceret Bucerus, hæc in vete.teſta. ſed noua ſunt in Eccleſia, quæ antiquitus excõmunicabat hæreticos, & pro Ethnicis & Publicanis habebat. Et Paulus vitandum dicit hæreticũ,nõ comburendũ. Paulus quoque denũciat, vt ſubtrahamus nos ab omni fratre inordinate ambulãte, dicit ſubtrahatis, nõ occidatis. Et S. Iohannes prohibet, ne aue ei dicamus. Romanis quoque pręcipit,vt declinent ab his qui diſſenſiones faciunt. In quibus omnibus non diſcunt Epiſcopi & Monachi occidere & mactare hæreticos,nec inuocare brachium ſæculare contra hæreticos.

III. Obiectiones hæreticorum.
Matth. 18
Tit.3.
2. Theſ.3.
2. Iohã.1.
Roma.16

Neque Principes hac aſperitate vſi ſunt ab initio,quia Theodoſius maior decem libris auri mulctauit hæreticos teſtatus Auguſtinus ad Bonifaciũ. In C.L. Manichæos, Cap.17. omnium bonorum publicatione hæreticos perſequitur. Et 23.q.4.Ip Arriani in exilium pulſi ſunt teſtatur tripartita & Eccleſa pietas. ſiaſtica hiſtoria, non autem occiſi: & Auguſtinus noluit Auguſt. hæreticos occidi,& in conſilio obtinuit.

At ei reſpondeo,ex eodem Auguſtino. Cogũt multas inuenire medicinas, multorum experimenta morborum: Ideo etſi mitioribus pœnis tentati ſint hæretici, vt emẽdarentur:at quia experientia docuit illas pœnas non mederi huic morbo,nec vllum profuit remedium, quandiu ſuperſtes mãſit hæreticus. Ideo maiori ſæueritate fuit opus, & hæreticos per ſupplicium mortis auferre.

IIII.
Cap.26.
Hęreticorũ pœnæ.
Ambroſi⁹ ex Enchiridio.

Vnde Theodoſius A. Et Valẽtinianus Cæſar Florẽ- V.

L. Arriani. C.de hære. L. quicunque eo.

tio Pp.ſcripſerunt. Manichæi nuſquã in ſolo Romano cõueniendi morádique habeãt facultatẽ, Manichæis etiã de ciuitatibus expellendis, & vltimo ſupplicio tradẽdis, &c.

Sic Imperat. Valẽtinianus & Marcianus ſanciuerũt, vt adeuntes diſcendi ſtudio, vt de infauſta hæreſi diſputantes audiant, decem librarum auri iubemus ſubire diſpendium. Vltimo autem ſupplicio coerceantur, qui illicita docere præſumpſerint. Noli ergo dicere nouam hanc eſſe ſeueritatem in Eccleſia: cum Valentinianus illam decreuerit ante mille & centum annos.

Diſcipuli Doctores

VI. Li.3. cap. 41. & ſeq.

Porro idem S. Auguſtinus contra Creſconium grammaticum fortiorem adfert cauſam, quæ frangat caput tuũ Bucere, quia hanc ſæuiciam hæretici primi incœperunt, non Catholici. Nam Donatiſtæ exercebant cædes, rapinas, incendia & cæcitates in Catholicos, quos dicit peiores prædonibus & latronibus, quia armati, nocturno tẽpore domos clericorum & Catholicorum diripiebant, & ferro conciſos abiecerint ſemiuiuos, calcem quoque mixto aceto aliquorum oculis infunderent. O immanitatẽ hæreticam, Narrat crudelitates hæreticorum in Seruum Epiſcopum Chubur ſuccubuere & in Maximianũ Vagaien. Epiſcopum, de quo ait. Viuit adhuc, & plures in corpore cicatrices, quam membra numerat; repetit de Maximiano ad Bonifacium cap.18. Non ergo noua eſt iſta ſæueritas in Eccleſia, quam hæretici primi incœperunt.

Et ad Bonifacium cap.19

Cap.43

VII. Cap.63 Auguſt.

Quid ſi Reuerẽdiſſimus D. Legatus pro ſua eruditione & Deo amabiles ſacerdotes adferrent tibi reſpõſum B. Auguſtini. Perſecutores veſtros nos dicitis, cum ſaluos fieri cupientes, veſtraque ſanari volentes vulnera, medicinaliter perſequamur: Vnde à clericis & circumcellionibus veſtris, tanquã dẽtibus & calcibus veſtris, grauiter dũ vos curamus, affligimur. Hanc medicinã etiã docuit B. Hieronymus, Reſecandæ ſunt, inquit, putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellẽda, ne tota domus, maſſa, corpus & pecora ardeãt, aut corrumpantur, putreſcãt, intereãt. Et alibi, quæ eſt iſta miſericordia, vni parcere, & omnes in diſcrimẽ adducere, de hoc quoque pulchre Auguſtinus diſſerit contra ſecundam epiſtolam Gaudentij, Hæreticorum conuerſio non mors deſideratur: & contra Creſconium gram-

Hierony. ſup Gal. 5

Ca.3. Au. Lib.4. ca. 51.

grammaticum euincit hęreticos vtiliter à Catholicis per-
ſequi. Non enim poſſunt hæretici orare ad deum cũ Da
uid,iniuſte perſecuti ſunt me,adiuua me,quia iuſte Catho
lici affligunt & perſequuntur hæreticos,ſicut Sara ancillã Gene.21
Aegyptiã,vt Auguſtinus ſuper Iohanne pulchre inducit. Tract.11.

Adhuc forte obiiciet obſtinatus Bucer,quia Apoſto- VIII.
li nec fecerint,nec docuerint vt fiat. Inuocatio brachij ſę-
cularis:neque conueniat cum mitiſſima lege Euangelica,
neque cum ſcriptis Paulinis, aut aliis ſacræ ſcripturæ lo-
cis?At falleris Bucere,friuolæ hæ obiectiones diu per ſan
ctos patres diſcuſſæ ſunt, & præcipue ab Auguſtino hære Cap. 13.
ticorum malleo in pluribus locis. Sic enim ait ad Boniſa- Auguſt.
cium. Quod enim dicunt,qui contra ſuas impietates leges Tempore
iuſtas nolunt,non petiiſſe à regibus terrę Apoſtolos talia, Apoſtolo
non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis rũ gladius
temporibus agi. Quis enim tunc crediderat in Chriſtum nõ ſeruie-
Imperator,qui ei pro pietate,contra impietatem,leges fe- bat euan-
rendo ſeruiret, quando adhuc illud Propheticum imple- gelio.
batur, quare fremuerunt gentes. Nondum autem ageba-
tur quod in eodem Pſalmo dicitur. Et nunc reges intel- Pſalm.2
ligite,erudimini qui iudicatis terram,ſeruite domino in ti
more. Quomodo ergo reges domino ſeruiunt in timore,
niſi ea quæ contra iuſſum domini fiunt religioſa ſæuerita-
te prohibendo atque plectendo, ſicut ſeruiuit Ezechias,
ſicut Ioſias, ſicut rex Niniuitarum, vniuerſam ciuitatem 4.Re.25.
ad placandum dominum compellendo, ſicut ſeruiuit Da- 4.Re.22.
rius,ſicut Nabuchodonoſor prohibens omnibus in regno
ſuo,ne blaſphemarent Deum. Cum itaque nondum reges
domino ſeruirent temporibus Apoſtolorũ,ſed adhuc me- Dan.14
ditarentur inania aduerſus eum & Chriſtum eius,non po Dan.5.
terant tunc impietates legibus prohiberi. Ergo quod non
fuit petitum ab Apoſtolis,non eſt omiſſum, quia hæretici
non mererentur, ſed quia gladius gentilium Principum
nondum ſeruiebat Euangelio. At Conſtantinum bapti-
zatum mox implorabant Catholici: cuius opera Conci-
lium Nicænum coactum eſt contra Arrium.

Et hoc quoque obijciunt,ſæuiciã in hęreticos non cõ-
uenirę cum ſacris literis & Paulo. Sed contrariũ eſt ma-
nifeſtę verum,nam Saphyra & Ananias à principio naſcẽ

Acto.5. tis Eccleſiæ propter puſillũ pecuniȩ, morte mulctati ſunt quanto magis hæretici defraudantes animas, à ſucceſſore
Galat.5. Petri morte mulctandi ſunt: quanto anima nobilior eſt quàm pecunia. Præterea Paulus optat. Vtinam abſcindantur qui vos cõturbant, quod ſi principes tũc fuiſſent Chri-
2.Cor. 10 ſtiani, ſine dubio obſecuti fuiſſent Pauli deſiderio. Et ad Corinthios ſcribit. In promptu habentes vlciſci omnẽ inobedientiam: cur hoc non haberent in promptu principes, qui nõ ſine cauſa gladium portant? Falſarij literarum, aut monetæ, iuſte per principes morti traduntur: cur non
Roma.13. falſarij ſacrarum literarum & Canonum? Ita & alia crimina puniunt, cur non ſacrilegum illud ſcelus hæreſeos? Ita
De correctione Donatiſtarũ. cap.14 arguit Auguſt. Donatiſtas. Cur enim cum datum ſit diuinitus homini liberum arbitrium, adulteria legibus puniãtur, & ſacrilegia permittantur? An fidem non ſeruarẽ animam deo, leuius eſt, quàm fœminam viro?

Iohan.3 Hebr.6 Addo quod Ieſus flagello eiecit nummularios de templo: ſi hoc nummulariis, quid modo faceret hæreticis Eccleſiam vaſtãtibus? Et Paulus ait: Terra proferens ſpinas ac tribulos reproba eſt, & maledicto proxima, cuius con-
Matth. 15 ſummatio in combuſtionem, huiuſmodi terra eſt animus hæreticorum, ex qua creſcunt ſpinæ ſuffocantes verbum
1.Reg. 23 Dei. Ideo conſumantur in combuſtionem. Sic inter nouiſſima verba Dauid commemorat: Præuaricatores quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi, quæ non tolluntur manibus: & ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lãceato, igneque ſuccenſæ comburentur vſque ad nihilum. Quis autem magis præuaricatur, magis offendit Deum & Eccleſiam, quàm hæreticus?

Lupus occidendus. Matth.7. Quis negare poteſt, quin lupus arcendus ſit, ne noceat gregi? ſi autem tam pertinaciter inhiat ouibus rapiendis, ac deuorandis, tunc interimatur lupus: hæretici autẽ ſunt lupi, dicente Chriſto: Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intus vero ſunt lupi rapaces: lupos illos eſſe hȩreticos, Ambroſius, Hieronymus, Gregorius, Beda & Bernhardus teſtãtur, de quibus & Pau-
Actu.20 lus inquit: Scio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: tollatur ergo
Tract.11. è medio lupus, ne gregẽ perdat. Ita Auguſt, ſuper Iohanne.

ne. Nullus noſtrum vult aliquem hæreticū perire, ſed aliter non meruit habere pacem domus Dauid, niſi abſolon filius inobediens in bello eſſet extinctus: Sic Eccleſia aliquorum perditione, cæteros colligit, dolorē materni ſanat cordis, tantorum liberatione populorum. Eas Bucere, & ſimplicibus imponas, praxim Eccleſiæ de cōburendis hæreticis, non conuenire cum Paulo & ſacris literis.

1. Reg. 18

Pugnant ex alio: quoniam hoc negociū non pertineat ad Imperat. & principes, ideo contra hæreticos nō debeat inuocari brachium ſæculare. Sed neque ſic proficiēt, quoniam nemo negat, quin hæreſis ſit crimen Eccleſiaſticum, quoad forum c. vergentis &c. ad abolendam de hære. Et c. vt inquiſitionis eo. tit. lib. 6. Tamen executio, bonorū confiſcatio, pœnæ inflictio pertinet ad principes & magiſtratus laicos. In c. cum ſecundum de hære. li. 6. Et ad illam obiectionem pulchre reſpōdet Auguſtinus. Et quod in nobis reprehendunt, vt decipiant imperitos, dicentes, Non debere Chriſtianos contra inimicos Chriſti aliquid à Chriſtianis Imperatoribus poſtulare. Et ipſi tamē priores hoc fecerunt: ſicut gloriati ſunt Carthagine in collatione (ita appellat Auguſtinus, quod Neochriſtiani colloquium appellant) quòd apud Imperatorem, maiores eorū criminaliter Cecilianum fuerint inſecuti, vt ſępe meminit alias contra Creſconium, Emeritum & Petilianum.

X. Inuocare brachium ſæculare.

De correctione Donat. cap. 4

Et quod ad Imperatorem pertineat & principes hæreticorum punitio, egregie oſtendit Auguſtinus cōtra Gaudentium: Cum enim hæretici nolunt audire Epiſcopos, curam hanc corrigendi hæreticos, exequuntur reges per milites. Vnde Auguſt. ſuper Iohanne. Quando vult Deus cōcitare poteſtates aduerſus hæreticos, aduerſus ſchiſmaticos, aduerſus diſſipatores Eccleſiæ, aduerſus exufflatores Chriſti, non mirentur: quia Deus cōcitat, vt à Sara verberetur Agar. Mirantur autem, quia cōmouentur poteſtates Chriſtianæ aduerſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si non ergo mouerentur, & quomodo redderent rationem Deo de imperio ſuo? Intendat charitas veſtra quid dicam, quia pertinet hoc ad reges ſeculi Chriſtianos, vt pacatam velint ſuis temporibus habere, matrem ſuā Eccleſiam, vnde ſpiritaliter nati ſunt. At opponit Bucer illa non pertinere

Lib. 3. ca. 26. Auguſt.

nere ad ſuum magiſtratum, ſed princeps prophanis cauſis inſeruiat, negotia fidei clero relinquat. At illam elidit Auguſtinus & dicit. Quis mente ſobrius regibus dicat. Nolite curare in regno veſtro à quo tueatur, vel oppugnetur Eccleſia domini veſtri, non ad vos pertineat in regno veſtro, ſi quis velit eſſe ſiue religioſus ſiue ſacrilegus, quibus dici nō poteſt. Non pertineat ad vos in regno veſtro, quis velit pudicus eſſe, quis impudicus.

Hęretici cōburēdi.

Et praxis hoc obtinuit, vt in Codice legimus titulis, de hæreti. & de Apoſt. & Ne ſanct. bap. reiteretur. Et hæretici omnes, non ſolum Donatiſtæ, vbi eis fuit commodū, auxilium Principum & Regum implorauerunt, ſicut Ariani Conſtātium Imp. Valentem. Eudoxiam reginā, Hunericum (alij Genſericum appellāt) regem Vuandalorum, qui perſecutus eſt Homouſianos (ita vocabat Catholicos) Zenonem Imp. Apud Gaſtrimundum, Theodericum Gothum, Anaſtaſium Imp. Canſtantinum tertium, Leonem ſecundum, Tyberium tertium Philippum Impe. Leonem tertium, Conſtantinum quintum, Leonem quartum, qui omnes ab hæreticis inſtigati & inflammati, perſecutionem mouerunt Catholicis in Eccleſia Dei, vnde innumerabiles fecerunt martyres tyrannide ſua.

Imp. Tyrāni cōtra Catholicos.

XI. Obiecerunt Donatiſtę ſuos martyres Auguſtino, Marculum de petra præcipitatum, Donatum Bagaien. in puteum miſſum, ſicuti Lutherani Huſſum, & Hieronymum Pragen. & nouiter exuſtos vt meminimus, & Zuingliū in bello cæſum. Et tanta erat Donatiſtarum inſania, vt illos colerent pro Martyribus, afferentes pro ſe ſcripturæ teſtimonia de perſecutione. Beati cū vos perſecuti fuerint homines, &c. Sed vere reſpōdet Auguſtinus. Recte iſta dicerentur à vobis, quærentibus martyrū gloriam, ſi haberetis martyrum cauſam. Nō enim felices, ait dominus, qui mala iſta patiuntur, ſed qui propter filium hominis patiūtur, id eſt, Chriſtum. Vos autē nō propter ipſum, ſed cōtra ipſum patimini. Veri ergo Martyres illi ſunt, qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiā. Non ergo qui propter iniquitatē & propter Chriſtianæ vnitatis impiam diuiſionē, ſed qui propter iuſtitiā perſecutionem patiuntur, hi martyres veri ſunt, hęretici ſicut ſunt filij, ita etiam martyres diaboli.

Martyres hæreticorum, martyres diaboli.

Matth. 5.

Lib. 1. Cō tra Gaudent. c. 12

De correctione Donatiſtarū cap. 7

Gerſon

Gerſon diſerte aſſignat, quàm diuerſum ſit gaudium hæretici euntis in ignem & cantātis, ac gaudium Chriſtiani martyris,quia gaudium deſertoris eſt beluinum,furioſum, efferum, deſperatione plenum, expers dulcedinis, & ſpiritus vana opinione natum, & quaſi extortum,vt videantur fortiter agere. Non ſecus ac latrones, principum & ciuitatum proditores, aut hoſtes captiui,geſtientes quaſi, dum ſint morti proximi. Lętitia autem veri Martyris non eſt contumax,ſed benigna,patiens,ſuauis, plena ſpei & fiduciæ,qa fit ſpiritusſancto authore, & dulcedinem immittente. Ita Apoſtoli ibant gaudentes à conſpectu cōcilij,& S. Laurentius ęſtimabat prunas eſſe roſas,& S. Andreas videns crucem cū gaudio dicebat, quia amator tuus ſemper fui,& deſideraui te amplecti. Ad hominem reſpondet Auguſtinus, quia Donatiſtæ ſibi ipſis mortem conſciuerunt aquis,igne & præcipitio, vt magnæ eſſent memoriæ & famæ. Ideo oſtendit Auguſti. quàm immane crimen ſit ſeipſum occidere: & tamen gregatim ſe interficiebant Donatiſtæ:alij mentiebantur illos à Chriſtianis occiſos: Noſtri autem dicūt,ait Auguſt.quod ipſi ſe pręcipitauerūt & potestates infamauerunt. Quis enim neſcit hoc genus hominum in horrendis facinoribus inquietum,ab vtilibus operibus otioſum,crudeliſſimum in mortibus alienis,viliſſimū in ſuis,&c. Vnde Chriſtus nō dixit,veniet hora qua vos ipſos occidetis:ſed veniet hora,quādo qui vos occiderint putēt ſe,facere obſequium Deo: Nūc autem vos feſtinatis ad mortē,ne à noſtris teneamini: Viuere metuitis, nō occidi, quia erubeſcitis corrigi, aut de veſtro conuinci: Ideo non iactent hæretici perſecutiones & mortes ſuorum: quia & ipſe dominus Ieſus cum latronibus crucifixus eſt:ſed quos paſſio iungebat,cauſa ſeparabat. Non ergo impij ſibi martyrium arrogēt, poteſt enim impiorum ſimilis eſſe pœna, ſed diſſimilis eſt martyrum cauſa ait Auguſtinus.

[Margin: Gerſon. | Gerſon. | Actu. 4 | Contra Gaudentium.c.19 | Super Iohan. | Ibi.c.11 | Iohan.16]

Vereor ne oneri ſim pio Lectori:at qa nullibi furioſi⁹ clamant ad rudem plebem,licet parcius ſcribant:ideo volui ineptiſſimos cauillos excludere: ſupereſt adhuc vnus vel alter,quos etiam oportet exarmare. Et primo quidem ſtentoria voce clamāt fidem eſſe rem liberam,& neminem cogendū ad eam cogēdum:Sub hoc ſpecu latebant primo ciuitates ad fidem.

[Margin: XII. Neminē cogendū ad fidem.]

Impe

Imperiales,quę Cæſari & imperio obedićtiá in aliis polli cebâtur,ſed fidem oportere eſſe liberam, & diuo,felici,augusto Carolo Maieſtatis Romani imperij vindici obedire in his quę ſunt fidei,refugiunt:& vbi ipſorum quantula quantula eſt poteſtas,quá nullam omnino habēt,niſi à Cęſare,in fidem,regimen Eccleſiaſticū,diuina officia,in perſonas Eccleſiaſticas,contra ius diuinum & humanum,contra ius Pontificium & Imperiale,temere extendunt etiam ad ſacramentorum adminiſtrationém: & imperioſe iubēt, minâtur, cogūt & puniunt, in nummis,carceribus, turribus,exilio,ſenatus & officiorū deſtitutione,vt alio loco fuſius explicauit fructus Luderanæ perfidiæ. Licet alibi ſatis expoſuerim,quomodo imprudēs ſit verbū,fidē eſſe liberam:licet enim adulto liberū ſit ſuſcipere fidé vel nō ſuſcipere,tamē ſuſceptam ſemel fidé cogédus eſt retinere,ſicut doctores concludunt de Baptiſmo,etiam infantem baptizatum cogendum ad fidei Chriſtianæ obſeruantiam.

Ciuitates imperij.

Ad Bonifacium. cap.15.

Ideo contra Ludderanos exclamat Auguſtinus & Donatiſtas: Vbi eſt, quod iſti exclamare conſueuerunt, liberum eſt credere vel nō credere: Cui vim Chriſtus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apoſtolum,agnoſcant ei eo prius cogentem Chriſtum,& poſtea docentem.(Inducit hiſtoriam Actu.9. De conuerſione Pauli.)prius ſerientem,& poſtea conſolantem. Mirum autem eſt quomodo ille qui pœna corporis coactus ad Euangelium intrauit,plus illis omnibus laborauit in Euágelio, qui ſolo verbo vocati ſunt. Cur ergo nō cogeret Eccleſia perditos filios,vt redirent: ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent? Loquor autem ſemper de coactione extenſe,vt habet communis modus loquendi, pro eo quod eſt minis, terroribus,pœnis & torturis hominem inducere: quia abſolute voluntas noſtra cogi non poteſt, vt in obſtinato & peruicaci hæretico liquet: qui nullis cruciatibus externis à ſua hæreſi dimoueri poteſt.

Compellein rare.

2.Cor. 10

Stat ergo ſententia licere Catholicis,vt vrgeant hęreticos minis, pœnis & erroribus ad ſanam fidem acceptandam: quia à Chriſto coactum Paulum oſtendimus. Imitatur ergo Eccleſia in iſtis cogendis dominū ſuum,quę prius,vt neminem cogeret expectauit, vt de fide regum atq; gentium

gentium prædictio Prophetica impleretur. Ex hinc intelligitur Apoſtolica ſententia, parati vlciſci omnem inobedientiam cum impleta fuerit prior obediẽtia veſtra. Vnde & ipſe dominus ad magnam cœnam ſuã prius adduci iubet conuiuas, poſtea cogi. In illis enim qui leniter primo adducti ſunt, completa eſt prior obedientia. In iſtis autem qui compelluntur, inobedientia coercetur. Ideo pulchre concludit Auguſtinus. Quapropter ſi poteſtatem quam per religionem ac fidem regum, tempore quo debuit, diuino munere accepit Eccleſia, hi qui inueniuntur in viis & in ſepibus. i. Hæreſibus & ſchiſmatibus cogũtur intrare, non quia coguntur reprehendant, ſed quo cogantur attendent. Concludamus ergo cum eodem Auguſtino. Quod autẽ vobis videtur, inuitos ad veritatẽ nõ eſſe cogẽdos, erratis neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei, qui eos volentes facit, dum coguntur inuiti. Nũquid enim pœnitentiam Niniuitæ egerunt inuiti, quia hoc rege eorum cõpellente fecerunt? Iſta igitur iuſſione Regię poteſtatis, contra quam voluntarius fit veſter occaſus, multis ad ſalutem pręſtatur occaſio, qui etſi violenter adducuntur ad cœnam tanti patrisfamilias, & compelluntur intrare: intus tamen inueniunt, vnde ſe lætẽtur intraſſe. Manifeſtum ergo fecimus, vt nec illa ratione Bucer poſſit tueri ſectarios ſuos, ne à ſublimiori poteſtate plectantur, vbi pertinaces in hæreſi & incorrigibiles extiterint.

Lucæ. 14

Ad Bonifaciũ c. 16

Contra Gaudentium lib. 2 cap. 17

Ion. 3

XIII. Non me præterit, quoſdam arbitrari cum hæreticis agẽdum gladio ſpiritus, hoc eſt, verbo Dei, & ita diſputationibus vincendos. Et licet hoc proſit ſimplicibus ſeductis à Pſeudoprophetis. Et Auguſtinus Paulum probat egregium fuiſſe diſputatorem contra Creſconium grammaticum, & adeo ipſum Chriſtum. Hinc dialecticam commendat Auguſtinus. Tamen quia hæreticorum noſtrorum eiuſmodi ſunt errores, quia tot annis damnati ſunt. Ideo non conuenit ſaluberrime concluſa, rurſus in dubium vocari contra Gelaſium c. Maiores 24. q. 1. Videretur enim iniuria fieri Reuerendiſſimis ſynodis ait Marcianus Imper. L. nemo C. de ſum. trin. & fid. Catho, Addo quod hęretici non quęrũt diſputationẽ, niſi malitia inuolutã, & coram laicis non intelligentibus, nam ita abſterrui eos diſputatione

Li. 1. c. 14 cap. 17.

Gelaſius.

Marcianus Imperator..

Diſputare cum hęre

tatione Lipſenſi contra Lutherum & Carlſtadiũ, diſputatione Baden.contra Zuinglium, confutatione diſputationis Bernen.aduerſus Bucerũ & Hallerum, vt deinceps non petierint diſputationem,ſed colloquiũ,quod non niſi dolis & fraudibus inſtruũt,vt in hoc Ratiſpon.colloquio contigiſſe ſuperius monſtrauimus. Et in Enchiridio alia pleraq; præiudicia Eccleſiæ euenire oſtendimus ex hæreticorum diſputationibus. Ideo prudẽter S.Paulus monuit Timotheũ,noli verbis contendere,ad nihil enim vtile eſt,
2.Tim.2. niſi ad ſubuerſionem audientium, & Tito præcepit vitaret ſtultas quæſtiones & contentiones.
Tit.3

Chryſoſt. Chryſoſtomo quoque diſplicet diſputatio cum hęreticis,quia etſi vinci poſſunt hæretici, non tamen fatentur ſe victos,ideo placari nequeunt, ſed multis mẽdaciis & inſidiis ſe iactant victores,adfert Phariſæos cum domino diſputantes. Diſputationem cum hæreticis diſſuadet Origenes ſuper Matthæ. 22. At omnium cumulatiſſime Tertullianus monet cum hæreticis non diſputandum. Quid promouebis,inquit,exercitatiſſime ſcripturarum? quũ ſi quid defenderis,negetur è diuerſo,ſi quid negaueris, defendatur. Et tu quidem nihil perdes,niſi vocem in contentionẽ, nihil conſequeris, niſi vilem de blaſphematione laudem. Ille vero,ſi quis eſt, cuius cauſa in congreſſum deſcendis ſcripturarum, vt eum dubitantem confirmes ad veritatem iam magis ad hæreſes diuerget,hoc ipſo motus.quod vt videat nihil promouiſſe,æquo gradu negandi & defendendi diuerſa parte ſtatutum. Certe & pari altercatione incertior diſcedet,neſciens quàm hæreſim iudicet. Hæc vtique & ipſi in nos habent retorquere. Neceſſe eſt enim & illos dicere nobis potius adulteria ſcripturarum,& expoſitionũ earum mendacia inferri,qui proinde ſibi defendant veritatem. Ergo non ad ſcripturas prouocandum eſt, nec in iis conſtituendum certamen: quibus aut nulla aut incerta victoria eſt,aut parum certa. Multa alia ad hanc rẽ adfert Tertullianus eodem loco,quia Apoſtolus dicat, hæreticũ hominem poſt vnam & ſecundam correctionẽ deuita,poſt correctionem inquit,non poſt diſputationem.

[Margin: Tertul. de præſcript. hæreticorũ.]
[Margin: Scripturis diſputare.]

Lib.13.cõtra Fauſtũ Et Auguſtinus acute inducit illud Hieremiæ. Perdix fouit,quæ non peperit,contra diſputationem hæreticorũ,
Hierę.17 ſed

ſed prætereo vt ſim breuioi. At ſi Bucer ſyncere diſputare voluerit, nam fraudulenter, & iudicium pati. deligendo- rum per ſacram piiſſimã & Imperialem Maieſtatem: quia Chriſtus diſputauit cum Phariſæis, S. Stephanus cum Ale xandrinis & Cyrenenſibus, S. Paulus diſputauit cum Græ cis, cũ Iudæis & Idololatris, & Epheſinis, Athanaſius diſ- putauit cum Arrio coram probo indice gentilli Auguſti- nus cum Donatiſtis, Emerito, Maximino, Feliciano, Ful- gentio, & aliis, offero me ad diſputandum contra Bucerum pro honore Chriſti, fidei Catholicæ, Apoſtolicæ Roma- nę Eccleſiæ, ſub igne & pœna capitis: etſi dubitẽ de victo ria, propter certiſſimam regulam fidei, & Eccleſię Catholi cæ. quam Chriſtus non deſerit: omnibus malis me debito rem iam conſtituto. His reſpõſum arbitror offenſioni ter- tiæ per ſingulos articulos.

Actu. 5
Actu. 9
Actu. 17
Actu. 19

Oblatio Eckij cõtra Bucerum.

OFFENSIO QVARTA.

SParſo rumore per Lutheranos Ratiſponę, Legatũ Pon tificiũ ſubſcripſiſſe articulis cõciliatis (Buceri indicio) iam iam encomiũ ante victoriã canebãt: integerrimus vir Legatus ſe. ap. indigne ferebat ſe approbatorem iacta- ri errorum, quos etiam principes laici, qui Ro. ſe. obedien tiam ſequũtur, vt debẽt, reiiciebant. Ideo tertiũ edidit ſcri- ptũ, iam ſuperius renarratum, à quo offenſus fuit Bucerus, & plus profecto acerbauit eum, quàm verbis exprimat.

Egregium autem Euclionem præſtat, qui altera manu fert lapidem, altera panem oſtẽtat. Nam ampliſſimum D. Legatum veris ornat titulis (vtinam ex animo feciſſet, non dolo,) quia vir ſit certe doctiſſimus, & vitæ admodum ca- ſtæ, tamen non auderet probare articulos reconciliatos, nec vellet improbare, ſcriptum illud fecerit, de quo dolen- dum ſit. virum tantum hæc Pontifici iudicanda reſeruaſſe: quem nouerit, cum magna parte conſiſtorij, longe alia cu rare, ſemper pungit ſcorpio: ſolum vt ſe. ap. à Deo contra omnes hæreſes cuſtoditę detrahat. At ſyncerior fuit Lega tus Pontificius, qui iudiciũ articulorũ vt debuit, domino a poſtolico Chriſti Vicario cõſignauit. Hæc em̃ eſt ſedes, q̃ ſummũ in fide iudiciũ (etiam ſi rumpatur Bucerus) ſemper habuit, habet, & habebit, vſq; ad tempora Antichriſti (quæ modo ſub Lutheranis incipiũt) dum fugiet in ſolitudinẽ.

Bucer cõtra Legatum.

Nulla

Nulla enim hæreſis ibi ſumpſit exordium,ait Ruffinus in
Ruffinus. Symbolo: Et S,Iulius Papa ait de illa ſede, quæ in futuro
Iulius. manebit ſine vlla hæreticorum inſultatione: Hieronymus
Hierony. quoq; ad Damaſum,apud vos ſolos incorrupta patrũ ſer-
uatur authoritas. Agatho inquit,de ſe.ap.quæ nunq̃ erraſ
Agatho. ſe probatur,nec hæreticis nouitatibus ſuccubuit. Affirmat
S.Sixtus. Eccleſia Romana, cuius fides nullam hæreſim
Sixtus. vnquã fouet,ſiquidem omnes hæreſes deſtruit: Et octaua
S.Synodꝰ Synodus,inquit,cuius immaculata eſt ſemper obſeruata re
ligio,in qua eſt integra & vera Chriſtianæ religionis ſoli-
Bernhar. ditas S.Bernhardus inadulabilis pater ſcribit ad Innocẽ-
tium. Oportet ad veſtrum referri apoſtolatum, pericula
quæq; & ſchandala emergentia in regno Dei, ea præſer-
tim quæ in fide contingunt. Dignum nanque arbitror, ibi
potiſſimum reſarciri damna fidei, vbi fides non poſſit ſen-
tire defectum: hæc quippe eſt huius ſedis prærogatiua, vt
de primatu Petri euidentiſſime probaui.

Et dum dignus Ro.Eccleſiæ Legatus hoc exequitur, apoſtata Bucerus abſque vlla cauſa ei detrahit,tam impotenter,vt nulla apologia opus ſit.

OFFENSIO V.

ARbitratur Bucius quartum Reuerẽdiſſimi D.Legati ſcriptum emanatum ab eo,vel ſua ſpõte, ſiue quod ab aliis nunciis apoſtolicis, quorũ vuus breui ſuperuenerat,fuerit impulſus: Ego ſatis ſuperq; noui integritatem Legati:noui,noui,non ego,ſed glorioſiſſimus Romanorum Rex Ferdinandus,Imperialis celſitudo, Iohannẽ Morum Mutinen. Epiſcopum nuncium ap.omnibus numeris virum abſolutiſſimum,ſiue eruditionem ſpectes,ſiue rerum agendarum prudentiam,aut mãſuetudinem animi, morum integritatem,caſtitatem ac ſanctimoniam vitæ, ſobrietatem ac temperantiam Epiſcopo honorificã: Hi profecto mille Buceris meliores,nõ niſi bono & piiſſimo animo ſcriptum illud confecere: De eo qui ſuperuenit neſcio quicquam dicere,quod morbo languidus,ægre lectũ, domum non ſum egreſſus,niſi bis,magno meo incommodo, ſed audiamus quid naſutum Bucerum in ſcripto illo offenderit, magnam enim ſibi vmbram exiſtimat feciſſe, quod nomine concionatorum,has nenias,imo nugas,hæreſes &

Iohã. Morus nuncius apoſtolicus.

impietates

impietates effutiuit,ſed per capita numeremus omnia bre-
uiſſime,vt ad tribunalia fieri ſolet.

Doctrina Bucerana nihil aliud eſt q̃ doctrina Chriſti, 1.
& vere catholico ſenſu teſtificata.

Negatur articulus vt ponitur:quia non eſt iſta doctri
na Chriſti,ſed Huſſi,Vuiklefi, Pickardorum , & aliorum
hæreticorum,quare non eſt catholico,ſed apoſtatico hære
ticorum conſenſu approbata.

Nationali concilio,ſi noſtrę religionis controuerſias, 2.
ſecundum verbum domini & catholico conſenſu cōpona-
mus,nulla erit maior ſeditio timenda in aliis nationibus.

Negatur articulus vt ponitur: quia cū doctrina veſtra Cōcilium
ſit ante mille & tot centenos annos condemnata in conci nationale.
liis generalibus,& à ſanctis patribus, quem creditis tā ſtu
pidum & imprudentem,vt vobis apoſtatis,& votifragis in
concilio nationali contrarium decernentibus,aſſentiatur?
Recte Auguſtinus contra Donatiſtas. Et ipſa concilia, Auguſt.
quæ per ſingulas regiones & prouincias fiunt, plenariorū
conciliorum authoritati,quæ fiunt ex vniuerſo orbe Chri
ſtiano,ſine vllis ambagibus cedere ,cum experimento re-
rum aperitur.

Pollicetur nationali concilio futurum, vt diſſenſiones 3.
tollantur,redeat doctrinæ puritas, ſacramentorum ſynce-
ritas,& iuſtus vigor eccleſiaſticę diſciplinę reſtituatur,ne-
mine contradicente,niſi qui Chriſto domino renunciat.

Falſiſſimus eſt articulus & mendaciorum plenus , non
enim ſic diſſenſiones tollerentur,ſed maiores orirentur cō
tentiones,cum ſatis ſuperq; docuerimus Buceri & ſuæ co-
hortis doctrinam eſſe impuram,Sacramentorum conſpur-
catricem,à diſciplina Chriſtiana & fide Catholica alieniſ
ſimam,qua non reſtituitur eccleſiæ religio,ſed omnia peſ-
ſundantur & miſere peruertuntur. Contradicentes eorum
damnato conciliabulo iam temerarij damnant,quaſi Chri
ſto domino renuntiauerint: A qua impia & hæretica ſen-
tentia à lupis & proditoribus Chriſtianæ fidei temere la-
ta,ad plenarium & generale concilium appellamus,peten
tes apoſtolos,&c.

Si exiſtimas Epiſcopos & principes aliarum nationū 4.
(nam de noſtris ſecuri ſumus) obſtituros, quo minus pij Pſalm.2

vocem audiant paſtoris: tunc eos tumultuantes contra regnum Chriſti, ridebit qui in cœlis habitat.

Aliæ nationes nō ſequentur hæreticos

Articulus falſus & omnibus nationibns iniurioſus: nā quod de noſtris ait ſe ſecuros, poterit eſſe de principib. aliquibus, eorum impia doctrina deceptis & ſeductis, abſit autem ab auguſtiſſimo Imp. Carolo, à glorioſiſſimo Rege Ferdinando, & omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Principibus ſuperius in catalogo enumeratis, niſi ſic intelligas (nouos enim dicendi tropos fingitis) vos ſecuros de noſtris Epiſcopis & Principibus Bauariæ catholiciſſimis, Lotharingo, Iuliacen. Baden. & aliis, quod nunquam veſtræ accedent perfidiæ. Quod aliarum nationum Epiſcopi & Principes obſtabunt, quo minus oues ſimplices audiant vlulatus luporum veſtrorum, & vulpium gannitus, nō ridebit Deus, ſed immortale præmium eis retribuet, tanquam veræ fidei piis profeſſoribus.

Principes in fide ſtabiles.

5. Miramur ꝙ in hac tāta luce veritatis, ſcribere volueris nationali cōcilio, nō poſſe determinari cōtrouerſias fidei.

Tenebræ hæreſum.

Articulus iſte acceptatur in principali, ſed de luce exorta per tenebras Luderanas, negatur tāq̃ falſiſſimus: quia ab idolis extinctis non fuerunt maiores tenebrę pluſquam Cimeriæ in Germania quàm modo ſunt.

6. Quid em̄ cuiquā nationi negatum eſt? Cum Chriſtus promiſerit ſe interfuturū, vbi duo vel tres in nomine eius conuenerint: poſſumus & nos Germani ſententiam domini inuenire, in omnibus quæ ad religionem pertinent.

Conciliabulum hæreticorū.

Articulus ille eſt captioſus, nam denegatum eſt vni nationi, vbi contrariū Chriſtus toti promiſit eccleſiæ. Chriſtus aderit vbi duo vel tres in nomine Chriſti fuerint congregati, ſed tantum apoſtatis, impiis & deſertoribus excucullatis, congregatis, Chriſtus longe aberit à cœtu malignantium & impiorum, quare vos Germani ſchiſmatici, inconſutilem tunicam domini ſcindentes nunquam inuenietis catholicām ſententiam, niſi pœnitemini. Et cum veris & germane Germanis catholicis Principibus redeatis ad gremium eccleſiæ catholicæ.

7. Rationem affert Legatus quia controuerſię de religione concernunt ſtatum vniuerſalis eccleſiæ, ideo non eſt vnius nationis illam decidere.

Veriſſi-

Veriſſimus articulꝰ & prudẽtiſſime p̃ D.Legatũ allatꝰ.

Nulla natio poteſt ea determinare quæ de fide contro- 8.
uertuntur, vt valeat:niſi & aliæ nationes ſuo quoque iudi-
cio eadem iudicent & amplectantur.

Veriſſimus articulus acceptatur : ſed ſic Bucer excidit Vict'Bu-
à cauſa,& Reuerẽdiſſimus Legatus vicit:quoniã in natio- cer ex pro
nali cõcilio nullo pacto poteſt determinari cõtrouerſia fi- priis ver-
dei,quę vniuerſalẽ concernit ſtatũ eccleſię,niſi & alię nati bis.
ones conſentiant.Iaces Bucere? q̃s te confodit? verba tua.

Si aliæ nationes nondum audiunt vocantem domi-
num,aut audientes nolunt ſequi debet ne nos id remorari,
quin conueniamus?

Articulus iſte iniurioſus omnibus nationibus Chriſti- 9.
anitatis negatur & reiicitur:quaſi nemo audiat Dominũ &
eum ſequatur in hoc vaſto orbe, niſi conciliabulũ experdi
tis excucullatis & nõnis,fidefragis ſacerdotibus impie col-
lectũ,& ſeductis laicis:ſic collegerũt conciliabulũ Donati
ſtæ in Aphrica Chirtę & Arriani decem cõcilia congrega L.3.cõtra
rũt quorum omnium decreta ſunt Deo adiuuãte extincta. Creſco-

Nihil nouum volumus inferre,ſed antiqua repetere,ni nium.In
hil noſtra authoritate ſtatuere,ſed ea amplecti quæ Chri- Triparti-
ſtus ſtatuit ab initio& obſeruarunt apoſtoli& martyres. to.

Articulum iſtum recipimus, inquantum pro nobis fa- 10.
cit,quia nihil noui inferunt, ſed antiquas hæreſes damna-
tas ex cineribus reuocant,Vigilantij,Neſtorij,Berẽgarij,
Pickardi & aliorum damnatæ memoriæ ſeductorum , ſed
pro ſecunda parte articulum negamus,quia falſiſſimus eſt,
cum Chriſtum ,apoſtolos & martyres ſupra oſtẽderimus
veſtris impietatibus maxime aduerſantes , & quod contra
rium erroribus veſtris docuerunt & obſeruarunt.

Propter nullam ſocietatẽ offendendus eſt Deus: Id au 11.
tem faceremus,ſi in cõfeſſis viciis perſeueraremus,propter
ea quod aliæ nationes horum correctionem , ignorantia
aut cupiditate differrent.

Articulum hunc iniurioſum omnibus Chriſtianis ne-
gamus.Prima enim parte apud omnes vera exiſtente, one
rat altera omnium nationum Chriſtianos ignorantia , a-
uaritia,& neglectu doctrinæ neceſſariæ,cum potius ab A-
quilone pandetur omne malum. Hæreſibus & impietati- Hiere.1

P 2 bus

bus pleni,audent hæc Chriſtianis nationibus obiicere.

12. Poſſunt Germani,ſimul atq; aliquid in religione apud eos viciatum eſt,cum nationali Synodo id ſanare.

Articulus propoſitus negatur vt proponitur. Iam eſſet via aperta, etiam omnibus nationibus ad ſchiſmata: ſed ſi Germani catholici hoc facerent authoritate & conſenſu ſe.ap.non refragaret. An non ſunt inſigniter impudentes, qui derogant authoritati conciliorum generalium, contẽdunt concilium eorum particulare aſſumendum eo ſolo, quia ipſorum corrupto & peruerſo iudicio pronunciāt ſecundum verbum dei,cum potius ſequantur Albigen. Catharos,Pickardos,Vuicklefum,Huſſum & alios damnatæ memoriæ hæreticos.

13. Tam multa olim per nationalia concilia ſunt conſtituta in Syria,Græcia,Aphrica,Gallia,Hiſpania contra furores Arrij,Pelagij,&c.

Articulus verus,quando conſtituta ſunt contra hæreticos,& Pontifice Romano approbante,vt magnū illud cōcilium Aphricæ Mileui, cui omnes primates Aphricæ interfuerunt,ſed tunc fuit ratū quando Inno.Papa illud cōfirmauit, vt ex epiſtolis Auguſtini liquet. Idem de cōcilio Carthagin.ſub Cypriano Martyre li.1.epiſtola.2. Idẽ de concilio Carthaginen.ſub Aurelio primate. Et quę ad pōtifices, Bonifacium & Celeſtinum Aphri ſcripſerunt. Ad concilia pro hæreticis, vt Arrianorum, Epheſinum. 11. &c. Achatij, Sergij,Titi & Nicephorus Iconoklaſtarum, Photij, & Michaelis, (qui cum Græcis & Orientalibus, omnes Epiſcopos Latinos excommunicauit, quod Bucerus conatur cum ſuo conciliabulo facere omnibus Epiſcopis Chriſtianitatis,)& aliorum,merito ſunt à ſede apoſtolica damnata.

Epiſto.93 Epiſto.91 Conciliabula.

14. Alienum ab ætate & ſapientia tua illud eſt,quod pontificem caput eccleſiæ & conciliorum nominas.

Articulus falſus,cum alieni ab Eccleſia & veritate,pontifici authoritatem hanc,quam iure diuino habet,adimere conantur perfidi hæretici & ſchiſmatici. Iulius Papa ante M.& CC.annos ſcripſit orientalibus Epiſcopis. Euſebio Theogeni,Berincho &c. Cur nobis incōſultis, Epiſcopos ad ſynodum conuocaſtis,Canonibus iubentibus in Nicæna

Nullū cōcilium ſine Papa. Iulius Papa.

na Synodo, non debere præter ſententiam Romani pōtificis vllo modo cōcilia celebrari. Sic S. Marcellus Papa & Marcell. martyr ante Iulium ſcripſit. Apoſtoli eorum quę ſucceſſores domino inſpirante conſtituerunt, vt nulla fieret Synodus præter Romanæ ſedis authoritatem, nam ſine authoritate Papæ concilium eſt acephalum.

Apud quem vnquam patrum legiſti, Petrum aut ſucceſ 15. ſores ſuos eſſe caput eccleſiæ & conciliorum? Chriſtus vnus & ſolus eſt caput eccleſiæ.

Articulo interrogatiuo reſpōdemus: legit doctiſſimus D. Legatus apud Auguſtinum, de quæſt. noui & ve. teſt. Saluator pro ſe & Petro ſoluit didragma, pro omnibus ex oluiſſe videtur, quia ſicut in Saluatore erant omnes cauſæ magiſterij, ita & poſt Saluatorem in Petro omnes cōtinē Papa caput eccleſiæ. q. 75. tur. Ipſum enim conſtituit caput eorum, vt paſtor eſſet dominici gregis, & infra. Manifeſtum eſt in Petro omnes cō tineri. Legit Calixtum martyrem Benedicto coepiſcopo ſcribentem. Non decet à capite membra diſſidere, ſed Calixtus. iuxta ſacræ ſcripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequuntur: nulli verbo dubium eſt, quod Eccleſia apoſtolica mater ſit omnium eccleſiarum, & infra, vos voluntatem matris veſtræ impleatis, quæ eſt eccleſia, cuius caput Romana exiſtit eccleſia. Si patriarcha tuus Bucere, no cō 12. di. Nō licet. buſſiſſet ius canonicum, potuiſſes hęc legiſſe in Graciano. Legit apud Chryſoſto. Petrum fuiſſe os apoſtolorum, & Chryſoſt. verticem totius cōſortij. & infra. de Eccleſia. cuius paſtor Matt. 16. & caput piſcator homo, legit eundem ſuper Iohanne. Petrus erat os apoſtolorum & princeps. Legit Legatus Con Iohan. 11 tarenus Imp. Iuſtinianum, qui appellat Iohannem Papam L. intercla ras. C. de ſum. tri. & fid. cath. caput omnium Eccleſiarum: deficeret me dies, ſi omnia teſtimonia afferre vellem. Eas iam funeſte hæretice, & obiicias piiſſimo D. Legato, Papam eſſe caput Eccleſiarum nulli legi apud patres. ¶ Aſſumis Chriſtum eſſe caput eccleſiarum, fatemur: ita eſt caput omnium Regum & populorum, tamen Samuel dicit ad Saul: Nonne cum paruulus eſſes in oculis tuis: caput in tribubus Iſrael factus es 1. Reg. 15 Et Amos, Optimates capita populorum dixit. Amos. 6

Si papa moleſte laturus eſt, ſi vnica & pia in noſtra na 16. tione ſynodus habeatur. Vide quàm male laudes eum?

Ad articulum reſpondetur vt ſupra,quid enim prodeſt hæc tautologia,idem tam ſepe inculcare,Iouis Corinthū: & iuxta Horatiū,ſicut ridiculus Cytharædus,chorda ſemper oberrat eadem:Papa non moleſte fert piam ſynodum, ſed conciliabulum hæreticorum ſchiſmaticum, quod non ſolo eo inuito,ſed cōtra eum & ſe.ap.deſertores fidei moliuntur colligere.

17\. A Roma quid nobis expectandum, diſciplina eius & tergiuerſatio de concilio teſtificantur.

De diſciplina Romana dictum eſt ſupra, quæ incomparabiliter melior eſt,quàm Lutherana,Pickardica,Zuingliana aut Vuickleſica.Nemo excuſat pontificē,quod differt celebrare cōcilium generale, gemunt ſuper eo omnes boni,ſed in hoc ſtat domino ſuo,qui eum iudicabit: Deſertores illi conqueruntur de Roma,quę nihil male eis fecit: ſinant Eckium lamentari,quia curiabilius Romæ citatur & vexatur:ſed quid iſta faciunt ad fidem?

Romę curiales contra ECKIUM.

Bucer adulatur.

Poſtquam ſatis illuſerat pientiſſimo D.Legato Bucerus,blandiciis verborum hunc emollire nititur,& ex eodē ore vt Satyrus calidum & frigidum efflat, dulce ponit in amarum,& amarum in dulce. Cōtarenum enim dicit virū ætate reuerendum,eruditione maximum,vitę quoq; caſtitate & probitate ſuſpiciendū. At quæſo te Bucere, animo altiori expendas,& te,& omnem cohortē tuam nonnorum & nonnarum,miniſtrorum ſectarum tuarum, confer cum hoc pientiſſimo viro,vitam veſtrā dico plus quàm Epicuream & Sybariticā,per omnem luxum, ſine omni timore Dei,in viciis effrenem & diſſolutiſſimā.Hunc vnum virū, tuo etiā iudicio,oppono omnibus iugatis tuis, tantæ pietatis à te iactatis myſtis tuis. Alia quę in appendice affixit Bucerus,vel nugæ ſunt,vel iniuriæ,vel impietates,vnde pigetillas renarrare,& bonas horas male locare. Scio Romæ nō eſſe profligata omnia,& prolapſa,quę Chriſti ſunt, neq; aduerſariā potentiā Chriſti obtinere omnia,vt Bucerus nugatur:ſed bonā ſpem piis & ſanctis ſupereſſe, multa ſalubriter ab hac ſede cōſtituenda,quæ omnium hæreſum extirpatrix fuerit:niſi vbi Chriſtus ſecreto ſuo conſilio, paſſus ſit zizaniā cum tritico ſuccreſcere, vt in Armeniis, Iacobitis,Georgianis, Paulinis & aliis,experientia teſtatur

Contarenus melior toto clero.Lutheri.

Romana eccleſia.

Matth. 13

tur

tur. At hæc modo de reſponſo principum Catholicorum, & ſcriptis Legati apoſtolici Contareni, ſufficiant.

RESPONSVM PROTESTANTIVM AD propoſitam ab Im. Maieſtate deliberationẽ, de cõclusione & decreto in cauſa religionis faciẽdo.

QVæ Imperatoria Ma. exponi fecit principibus electoribus, aliisq; principibus, & ordinibus de ſuo diſceſſu, deinde capita, & articulos, ad faciendã actorum in his comiciis concluſionem, & decretum pertinentes, tum ea, ad quæ ſe Imperatoria Maieſtas offert, & quæ petit ea omnia princeps Elector ac cæteri principes & ordines qui Auguſtanę confeſſioni adhęrent, pręſentes, & abſentiũ Legati, cum ſumma reuerentia, & ſubmiſſione audiuerunt, & cognouerunt: aguntq́ue cum omni ſubiectione gratias Im. Maie. ob ſummam diligentiam, & laborẽ, quem ipſa impendit, in hoc, vt cauſæ religionis controuerſæ Chriſtiane componerentur, ſimiliter & Chriſtiana reformatio eccleſiæ impetraretur. Non dubitant autem Status commemorati Imp. Maieſtatem ex reſponſione pertinente ad negotium religionis, quam nudiuſtertius ſuę Maieſtati obtulerunt, intellexiſſe, Status ipſos modis omnibus propenſos eſſe ad Chriſtianam concordiam, in qua diuinum verbum, & veritas locũ habere, Chriſtiana eccleſiæ reformatio, quam & ſua Maieſtas ſumme neceſſariam agnoſcit, ad effectum perduci, ac re ipſa conſtitui poſſit.

Cæterum quia Statibus prædictis placuerunt articuli conciliati modo intelligantur recte, & Chriſtiane, atque adeo iuxta reſponſionem, quam ſcripto obtulerunt, adhuc eoſdem articulos placere fatentur. Rogant autẽ ſuppliciter Imper. Maieſtatem, quod ipſa velit efficere, vt eiuſmodi articuli pro conciliatis recipiantur, in hoc vt ſint auſpicatum exordium concordiæ, ſperant enim ſtatus, Deum omnipotentem gratiam ſuam largiturum, vt ſic veritas magis atq; magis dilatari, & eo expeditius via ad Chriſtianam reformationem parari queat.

Satis præterea intellexit Imper. Maieſtas Statuũ prædictorum animum ac voluntatem, quantum ad articulos nondum conciliatos attinet, ex ſcripto ſuæ Maieſtati oblato. Simul autem ſtatus humillime rogant, quod ſua

Maieſtas receſſum Auguſtanũ, eo quod minime idoneus eſt ad concordiam promouendam, imo etiam cum quibuſdam articulis pugnat, clementer velit tollere, aut ſaltem ſuſpendere.

Cognoſcere enim facile poteſt Imper. Maieſtas, Auguſtanũ receſſum(ſi is valere debet, atq; in ſuo vigore manere) maximo impedimento futurum ſperatæ cõcordiæ in religionis cauſis, necnon Chriſtianæ reformationi, cõmuni deniq; paci, neque enim duo hęc ſimul poſſe conſiſtere.

Quod vero Impera. Maieſtas à ſtatibus petit, vt cogitare velint, ſi, poſito caſu cõcilium non procederet, an tum communis Imperij cõuentus iterum indici debeat, in quo religionis cauſæ amplius tractarentur, & ad commodum exitum perducerentur.

Quantum ad cõcilium attinet, probe adhuc ſe memores eſſe fatentur ſtatus ſuæ appellationis, proteſtationis, & omnium, ad quæ ſe obtulerunt. Nihil quoq; tam ardentibus votis expetunt, quàm vt legitimum, liberum & Chriſtianum conciliũ in Germania celebrari poſſit, in quo religionis controuerſię ſecundum verbum Dei excutiantur, Chriſtiana etiam reformatio, & abſuum, qui obtinuerũt, extirpatio ſequi poſſit.

Quod vero ſtatus cõſentire debent in eiuſmodi concilium in quo Papa, vel ſui(qui proteſtantium ſtatuũ aduerſarij ſummi exiſtunt)de religione cognoſcendi & iudicãdi poteſtatẽ haberẽt, id quo minus faciãt ſtatus, iuſtis, firmis, & certiſſimis rationibus permouentur, quẽadmodum eas bona ex parte expoſuerunt in recuſatione cõcilij Mantuæ indicti, ad quã rurſus ſe referunt, humillime rogantes Im. Maieſtatem, vt iſtud ſtatuum propoſitum neceſſariis & ineuitabilibus cauſis innixum boni conſulere velit.

Relinquunt vero ſtatus liberum arbitrio, & concilio Imperatorię Maieſtatis, vt ſi minus impetrari poſſit Chriſtianum & liberũ concilium in Germania, in quo ſ. agatur de religione, & reformatione Chriſtiana, vt per aliũ conuentum Imperij, de his rebus Chriſtiane agatur & tranſſigatur. Parati enim ſunt ſtatus, id quod ſæpenumero iã teſtati ſunt, ſuæ Chriſtianæ confeſſionis, & doctrinę Eccleſiaſticæ ſufficientes cauſas adferre, eiuſq; rationẽ reddere.

ADIICIT ECKIVS.

SI maledicentia Bucerum imitari vellem, non deeſſet, 1.
quo annotationem(iuſtiori & meliori cauſa)huic re ECKIVS
ſponſo affigerem. At quia maledici regnum Dei non parcit prī
poſſidebunt, nolo nobiliſſimos principes & ſtatus prote- cipibus.
ſtantium offendere,ſuſpiciens in eis donum à Deo datū,
quia omnis poteſtas à Deo eſt. Et quia ex ſe principes iſta Roma.13
non habent,ſed ſpiraculum,non vitæ,ſed mortis,ſuggerit
illis,quæ cum fide orthodoxa non conueniunt. Nam de-
ſertores eccleſiæ,apoſtatæ,grex Epicuri,prædicatores hæ
retici & ſchiſmatici,excellentiſſimos principes iſtos & ſta
tus, Deo permittente,lætali poculo alio trahunt.

Nam illuſtriſſimis dominis & prudentibus viris, mox 2.
obijcere,quod articulos Conciliatos recipiunt, modo re- Sequitur
cte intelligantur. At quem intellectum ipſi rectum volūt. articulos
Catholici principes falſum & erroneum ac à fide deuium non conci
iudicabunt,totius eccleſiæ catholicæ ac omnium nationū liatos.
Chriſtianitatis aſſenſu & iudicio. Vt ſic nulla concordia
ſtatui poſſit Germaniæ,hoc reſponſo.

Ideo paruam exhibent obedientiā Imperatori noſtro 3.
Catholico,quod offerunt ſe paratos, & precantur Maie-
ſtatem ſuam, vt articuli reconciliati(ſuo & ſuorum arbi-
trio)recipiantur cum ſenſu & intellectu ab eis dato. In il-
lo enim non ſunt reconciliati.

Non deeſſet ampliſſimus cāpus verſandi,& illud quod 4.
tam anxie petunt ſuſtolli receſſum Auguſtanum, ac ſi di-
uus auguſt. noſter Carolus à deo coronatus,cū tot catho-
licis principibus, qui ſuæ Maieſtati fidem dederunt de cō
ſeruando receſſu iſto, ſint muliercularum more inſtabiles
& inconſtantes,modo velint,modo nolint, ſed ſtat ſenten
tia cum ſe.ap.cum Imperiali & Regia Maieſtate perſeue DuxGeor
rare. O quàm egregie dicebat Dux Georg. Saxo. Beatæ gi⁹ Saxo.
memoriæ princeps. Neſcire Neochriſtianos hodie, quid
nam futuro anno credituri ſint.

Nec illud quoque præterirē,quod petunt cōcilium ce 5.
lebrari generale legitimum: In quo tamen nolunt Ponti- Cōcilium
ficem vel ſuos habere poteſtatem cognoſcendi & iudican ſine Papa.
di de religione. Eſt quod vulgo dici ſolet,contradictio in
adiecto. Quomodo enim erit legitimū ſine Pontifice,ſine

cuius

cuius authoritate nullum omnino concilium fieri poterit aut ſubſiſtere,vt paulo ſupra contra Buceri inſolentiā pau cis attigimus. Expendant principes,quā non conſtet peti tio eorum. Supplicant pro legitimo concilio, & mox vo-

Roma. 13 lunt ordiri illud cum iniuria alterius ſcilicet Romani Pō tificis,cum omnis poteſtas ſit à Deo,& ſit ordinata. Quęrant ſuos pſeudoprophetas & ſeductores, vbi ab eo tempore,quo concilia publice cœperunt celebrari, vnquā fuerit concilium habitum & reputatum eſſe concilium, non

In prędicantes. interueniente ſummo Pontifice,aut eius authoritate:procedant iſti Sinones, Verpi,circumcelliones,ſeductores, an non os loquentium iniqua obſtruam,quia os eorum locu-

Pſalm. 49 tum eſt vanitatem,& dextera eorum dextera iniquitatis.

At de his omnibus in præſentia nihil agam, excellentiſſimis principibus ac honorabilibus ſtatibus proteſtantium,more Buciano, nullam volo mouere moleſtiam: Ita affixam fecem nihili facio Buceri,qui deſertor, apoſtata,

Bucer prī ceps Epiſcoporū. ſchiſmaticus,excommunicatus, & ab eccleſia præciſus, ſine ſuffragio populi ædilitatē iniit, magiſter vult eſſe Epiſcoporum,deformatiſſimus ipſe,vult alios reformare & in ordinem redigere. Hui quā optaret eſſe Epiſcopus, propudium iſtud Acherontis pabulum. Non meminit Aſtaphij Plautinæ. Qui alterū incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet, vt ſunt adhoc vulgares loci eccleſiaſtici.

At quia Principes illuſtriſſimi ac magnifici ſtatus proteſtantium,in illo reſponſo Cæſareæ Maieſtati dato,ſe re miſerunt ad aliud eorum reſponſum in ſcripto oblatū ſuæ celſitudini,quod ſit illud, me fugit, niſi illud denotauerint,quod Bucerus ab initio farraginis ſuæ poſt articulos proteſtantiū ſub nomine Melanchtonis, poſuit: præfatorū principū ac ſtatuū nomine. Lubēs & hoc reſpōſum perſonatum præterirem ob honorem principum,zelus tamen fidei me cogit,vt breues annotatiunculas adijciā,propter aculeos Buceri admixtos. Et illud quidem facturus ſum amore veritatis & fidei catholicæ,ſine cuiuſque iniuria:

1. Queritur Bucer irrepſiſſe in eccleſiam multos abuſus, doctrinā Euangelij obſcuratam, hæc mala confirmata tēporibus, nunc titulū habere conſuetudinis eccleſiaſticæ.

E. Nemo negat abuſus eſſe,fuiſſe,& futuros eſſe in eccle

ſia,

ſia,cũ Saluator noſter dixerit. Væ mũdo à ſchandalis,ne- Matth.18
ceſſe eſt enim vt ſchandala veniant. Et Apoſtolus inquit, oportet hęreſes eſſe. Verũ quos Bucer tacite hic notat abuſus,negamus eſſe abuſus, ſed ſunt veri cultus Dei ab Apoſtolis & martyribus eccleſiæ traditi, nec eſt alia natio iam in orbe Chriſtiano,quæ magis obſcurat doctrinã Euãgelij,quàm Ludderani & Zuingliani. Et recte quidẽ catholici iactãt titulũ cõſuetudinis eccleſiæ, cõtra nouitios Pickardos,& nuper natos intra.23.annos Luderanos. Eccleſia enim habet promiſſionẽ à Chriſto, quòd velit mittere Iohan.14
paracletũ,qui eã doceat omnẽ veritatẽ: neſcit tarda molimina ſpiritusſancti gratia,nõ præſtolat⁹ eſt Huſſum, Vuiklefum, Bucerũ, Hoſandrũ,antea erudiuit eccleſiã, & ho- Matth.28
die erudit,& Chriſtus pollicitus eſt ſe manſurum cũ eccleſia vſque ad cõſummationem ſæculi. Vnde iuſte cum ſanctis conciliis,martyribus,ac patribus allegare conſuetudinem poſſumus in ritibus eccleſiæ(loci ſunt vulgati,breui- 1.Cor.11
tatis ſtudio,non deduco)Paulus etiã à conſuetudine argumentabatur negatiue:Iephte quoque Galaadites tuebatur Iud.11
ſe contra filios Amon,poſſeſſione longi temporis in terra Eſebon:cur nõ fortis quiſque pugnator eccleſię,poſſeſſionem lõgiſſimi temporis,mille annorum & pluriũ,pro defenſione rituum ac cæremoniarũ in eccleſia tueretur. Vnde non debent dici vitioſæ iſtæ conſuetudines, niſi à ſpuriis eccleſiæ,neque aduerſantur verbo Dei,ſed adiuuãtur.

Meminit ſcriptor articulorum reconciliatorum, ſed 2.
deſiderat maiorem explicationem, ne breuitas aut ambiguitas pariat noua certamina,nã articulos de gratia Chriſti & iuſtitia fidei intelligimus,ſicut in confeſſione Saxonica & apologia traduntur.

De his articulis diximus in annotationibus libri ꝓpo E.
ſiti,de fide iuſtificãte articulus,qũo in apologia explicatꝰ, alienus eſt à ſacris literis,cõciliis & patrib⁹, imo Lutherus ipſe eũ ĩprobat. De quo plura in reſponſione ad Groperũ.

In controuerſiis nondum direptis, affert author arti- 3.
culos per proteſtantes oblatos,quos dicit eſſe veros.

Dicit quidem,ſed nõ probat etiam nec probabit vſque E.
ad magnum annum Platonis, quin contra euidentiſſime illos improbaui ſuperius, prodeat Goliath Ludderanus,

Bucc-

Bucerus,plures aſſeruaui mihi lapides limpidiſſimos,quos in frontem eius iaciam.

4. In Eccleſia & principes & doctores ſæpe humano iudicio,ait author, quæſierunt moderationes, quæ abduxerunt homines à puritate Dei, exempla affert de Auguſtino diſputante de gratia,de Paulo quando loquitur de fide iuſtificante,vterque horridius viſus loqui, interpretationes quæſitæ,ſed hæ veram vocem Euangelij obruerũt.

E. Negamus vel Paulum vel Auguſtinũ horride in præfatis articulis locutos, vere & catholice ſcripſerunt, & in eo vero ſenſu ab eccleſia expoſiti, nihil obſcuritatis, ſed plurimum lucis attulerunt.

Adiecit de ſatiſfactione author,ſed quantum aberret, & toto vt aiunt cœlo, ſupra euidentiſſime euicimus, vnde vane iactat author, ſuos moderatos eſſe controuerſias ad normã verbi Dei,& eccleſię apoſtolicę ꝓbata teſtimonia: Cõtrarium fuit efficaciter probatum & oſtenſum, moderationes illas adhibitas adamuſſim Vuikleficam & Huſſicam,contra apertiſſima eccleſiæ apoſtolicæ teſtimonia.

5. Bucer vult perſuadere Cæſ. Ma.ne ægreferat librum ꝓpoſitũ à ſua Maieſtatę nõ vbiq; receptũ,quia 1. Foueat cultus vicioſos,vt de inuocatione ſanctorũ. 2. Alioquin ſacerent cõtra conſcientias,cũ veris teſtimoniis ſint ita perſuaſi. 3. Confirmarent errores etiã apud poſteros, & aſperitas eorũ,qui abuſus defendunt roboraretur, 4. Vinculũ iniiceretur Eccleſiæ dicendo, generalia concilia nõ poſſe errare, 5. Sauciarentur eccleſiæ eorũ, quæ eos increparẽt, tanquã corruptores puritatis Euãgelicæ. His tãtis cauſis mouemur,ne de articulis reprehenſis mutemus iudicium.

E. Specioſa ſunt iſta verbis phalerata,ſed vt lupus de philomela inquit: Vox eſt,aliud nihil. 1. Nam impie dicit vicioſum eſſe cultum diuorum inuocationẽ,vt liquido probauimus. 2. Non veris teſtimoniis ſunt perſuaſi, ſed corruptis interpretationibus ſcripturæ & cauillis ſophiſticis decepti,deponãt ergo cõſcientias erroneas iuxta doctrinam Gerſonis. 3. Nõ cõfirmarent poſteros, ſed reuocarẽt ab errore,quos alioquin habebunt hæreſum hæredes in æternã damnationẽ. 4. Nullũ vinculũ, niſi veritatis iniicitur per concilia generalia legitime congregata, quæ non poſſunt

Gerſon.

errare

errare in his quæ ſunt fidei. Exemplũ ꝙ affert de Clemẽtina. Paſtoralis de ſen.& reiud. nõ pertinet ad fidẽ, ſed ad iudiciũ. Quid enim ad religionẽ facit, ſiue Hẽricus Imp. Lucelburgius, ſiue Robertus Valeſius, fuerit Rex Siciliæ. — Concilia non errãt.

5. Hæc ratio potiſſime vos mouet, nõ vultis videri erraſſe coram veſtris: Et mea quidem ſentẽtia, non deberetis hic offendi: cum alioquin ſitis tam inſtabiles in veſtris doctrinis, vt quod heri placuit, hodie diſpliceat: Si Bucerus cupit aliquos locos, ego in gratiam ſui, totum catalogum ei propinabo. Nolle autem mutare iudicium in erroribus eſt pertinaciæ, quæ facit hæreticum. Vide lector quàm falſo hæc Bucerus catholicis impoſuit principibus. — Luderani in fide inſtabiles.

Agitur de gloria Dei, de luce Euangelij, de communi eccleſiæ neceſſitate, de ſalute animarum, in eccleſiis noſtris & alibi. 6.

Verum, & ideo articuli Proteſtantium reiecti, qui imminuunt cultum Dei & latriam, obſcurant Euangelium Pickardicis gloſſis: ideo neceſſarium eſt pro vtilitate Eccleſiæ, vt hæreſes extirpentur, de ſalute tot animarum agitur, quæ erroribus corruptæ extra archam, diluuio hæreſis & ſchiſmatis pereunt in eccleſia malignantium. E.

Cum de his rebus conſcientiæ noſtræ teneantur, Maieſtas veſtra hanc excuſationem admittat, tot animabus parcat ſanguine Chriſti redẽptis, ſanctificatis ſpiritu ſancto, inſtitutis pia diſciplina, nec credat aduerſariis, eccleſias noſtras calumniis deformantibus. 7.

Si cõſcientiæ veſtræ tenentur his rebus, fit per errorẽ, quem deponatis, volunt parci eccleſiis ſuis paucis, & ipſi nõ parcũt infinitis eccleſiis per orbẽ Chriſtianũ. Et quia animæ ſunt redẽptæ ſanguine Chriſti, Cæſaris Deo amãtiſſimi eſt curare, ne per hæreſes captiuæ iugo diaboli, in orcũ tradantur (vt conqueratur de eis Chriſtus, quæ vtilitas in ſanguine meo) & ſpiritũ ſanctũ, quem in baptiſmo acceperũt, perfidia amittãt. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictũ: cũ perfidia, impia, & ab eccleſia catholica aliena diſciplina inſtituũtur, imo ſeducuntur à pſeudo prædicatoribus, nec opus eſt accuſatione aduerſariorũ, cũ errores & peccata veſtra ſicut Sodoma prædicauerimus. — E. Pſalm. 29 Sapien. 1. Eſaiæ. 3

Non dubitamus doctrinã noſtram eſſe cõſenſum Eccleſiæ 8.

cleſiæ Catholicæ qui traditus eſt in propheticis & apoſtolicis ſcriptis,& patribus.

Audacia temeraria,cũ à tota eccleſia ſeparamini,iactare cõſenſum eccleſiæ eſſe apud vos,vt hoc ſupra reprobauimus & aperte falſiſſimum, quomodo cõſenſum eccleſiæ hic ſtatuunt ſuper ſcriptis,cũ ipſi firmitatẽ ſcripturis adimant,& pro libidine libros vel aſſumãt vel reiiciant extra canonẽ,cõtra eccleſiæ cõſenſum,vt libros Tobiæ,Iudith, Eſdræ,Machabæorũ,Sapiẽtiæ,Eccleſiaſticũ,Baruch,multa capitula Danielis, Epiſtolã ad Hebræos, S. Iacobi,ſecundã epiſtolã Petri,& Apocalypſim:ſi ergo ſint alij,qui temeritatem veſtrã ſequantur, ac libros aliquos repudiãt, vt olim Samaritani ſynagogæ fecerunt prophetas negando,& Manichæi totũ vetus teſtamentũ reiecerũt. Et græci fermentarij tres Euangeliſtas à Iohãne correctos dixerunt, ſicut hodie Suriani & Armeni, ac Georgiani non omnes libros canonicos recipiũt, nihil erit ſolidi & firmi.

Lūderani ſcripturã faciũt dubiam.

Adhibitis cõcionatoribus,iuſſimus eos annotare, quæ pij non grauatim addent, ſunt enim explicationes & declarationes neceſſariæ.

Audiamus & iudicemus,an non olfaciant ollam, nam Crambebis poſita mors eſt.

IN CONCILIATIS ARTICVLIS annotata aut omiſſa.

Additio prima vltra librum & articulos oblatos 2. E. proteſtantium.

ARticulus 1. De libertate voluntatis(non curo ſuccẽturias ſectariorum.)Catholicum eſt,neminem etiam renatũ poſſe in hac vita legi Dei ſatiſfacere , niſi per gratiam Dei aſſiſtentem & adiuuantem.

Expediret taxari opinionem de merito congrui.

Minime gentium, cum ſic taxaretur magiſterium ſpirituſſancti , illud in ſacris literis affirmantis, vt patet de Cornelio,de Achab humiliato,de Niniuitis, & quòd Sapiens ait:Impius facit opus inſtabile,ſeminanti autem iuſtitiam merces fidelis:Alioquin labor peccatorum redeũtium eſſet inanis in domino.Miror quòd negant meritum congrui,cum fidem etiam mortuam magnificiant.

Meritum congrui.
Acto.10
3.Reg.21
Ioan.3
Prouer.11

Reiiciantur ſomnia,poſſe legem fieri ſine gratia, quo ad ſubſtantiam actuum.

Gerſon hoc declarat,& adeo verũ eſt,vt miretur quomodo

modo aliquis vtēs ratione,poſſit cōtradicere. Nam peccator poteſt honorare parētes,poteſt pauperi & egenti dare eleemoſynā,poteſt iuſtā ferre ſentētiā,vt Traianus,poteſt fidē præſtitā ſeruare,vt M. regulus, poteſt ſe cohibere ab adulterio,velut Zaleucus Locren.&c.qui legem etiā diuinam faciunt ſed ſecundum ſubſtantiam actuum,& irrefragabiliter aſtipulatur Paulus. Cum enim gētes, quæ legem non habēt,naturaliter ea quæ legis ſunt faciūt. Non autē faciunt quoad intentionem præcipientis,quia nō merentur vitam æternā,faciunt ergo quoad ſubſtantiam actus. E. Gerſon. Implere præcepta quoad ſubſtantiam actus. Rom. 2

De peccato originis libro volunt addi. Vicium repugnans legi Dei.

Si intelligit per inclinationem,nō eſt onerofa illa additio Catholicis,quia & Paul⁹: Video aliā legē in mēbris meis,repugnantē legi mētis meæ ſcilicet per inclinationē, ſi autē ſubdole ex hoc niteretur inferre cōcupiſcentiā eſſe peccatū in renatis,negamus tanquam Euangelio,prophetis & Paulo aduerſum,vt Vuormaciæ euici in colloquio. E. Rom. 5

Exponit porro,quid intelligat per fidem efficacem. 5.

Exponat, variet, ſanctorum patrū locutionem mutet, nunquam catholicis perſuadebit, fidem iuſtificare, niſi ſit fides viua, nunquam autem viuit, niſi operetur per dilectionem,vt reſpondendo ad Groperum dicturi ſumus. E. Galat. 5

Errat itaque cum dicit fidem eſſe motum, quia eſt virtus & habitus,nō motus, licet poſtea ſuas motiones & inclinationes habeat,vt reliquæ virtutes.

In hac vrbe editæ ſunt propoſitiones,damnātes aperte ſententiam noſtram,quæ eſt vox Euangelij,& affirmāt ſola charitate eſſe nos Deo acceptos. 6.

Recte fecit author ꝓpoſitionū,qa tēpore colloquij euulgatæ ſunt ꝓpoſitiones veſtrę ſolā fidē iuſtificare,in depravatiſſimo & hæretico ſenſu, & temeratores veſtri cū iniuria operū extulerūt fidē ſine operibus,in angulis prędicātes. Ideo malo nodo mal⁹ erat quęrēdus cunæus. Nā falſa illa intelligētia de fide quā multis ānis cū maximo ſchādalo docuiſtis,nō ex Euāgelio eſt,ſed à ſathana cōtra Chriſtū & Paulū,vt & Lutherus fatet̄ eſt ſchādaloſiſſima. Ideo merito Cęſar clemē.ī receſſu Auguſta.hūc errorē reiecit. E. Sola fides

Appendix eſt falſa,quia ſic iuſtus in omni bono opere peccaret Nō in o-

mni opere peccare iuſtum. peccaret quod Leo Pont. fe.re. damnauit. Et baptiſmus non deleret omnia peccata contra apoſtolicas & Euangelicas ſcripturas millies reſpõſum eſt ad illud Dauidis, Nõ
Pſal.142 iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens·legas quę ca
Pſal.7 lumniis Hoſandri oppoſui. Iudica me domine ſecundum iuſtitiam meam,& ſecundum innocentiam meã ſuper me.
Pſal.34 Et iterum: Iudica me ſecundum iuſtitiam tuã domine de-
Iob.10 us meus,& non ſupergaudeant mihi. Et Iob audacior inquit: Dicam Deo,noli me cõdemnare indica mihi cur me
Iob.16 ita iudices. Et infra: Vtinam ſic iudicaretur vir cũ Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo. Da-
Pſalm. 25 uid inquit: Iudica me domine,quomodo ego in innocen-
Pſalm. 16 tia mea ingreſſus ſum,& iterũ Dauid: Exaudi domine iuſtitiam meam, intende deprecationem meã. De vultu tuo
Pſalm. 17 iudicium meum prodeat. Probaſti cor meum, &c. & non eſt inuenta in me iniquitas. Et iterum: Et retribuet mihi dominus ſecundum iuſtitiam meam, & ſecundum puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia cuſtodiui vias domini, nec impie geſſi à Deo meo. Et ero immaculatus cum eo,&c.quæ loca alium ab aduerſariis intellectum citatum interpretantur. Hunc nodum diſſolui in diſputatione Lipſica ante 22.annos: Ludderani vero tanto tempore,nec verbulum reſpondiſſent,neque poterunt.

7. Quoniam in ſanctis manent peccata,diſcretio fiat peccatorum:quia ſunt quibus non amittitur gratia, alia ſunt quæ expellant gratiam. Hinc diſcant pij fidem non ſolum eſſe notitiam dogmatum, ſed fiduciam miſericordiæ promiſſæ propter Chriſtum:qua peccata remittuntur, diſcãt fidem non eſſe in peccantibus contra conſcientiam.

E. Omnia eodem veneno ſunt tincta, ſi non ſcorpionem vt aiũt ſub lapide occuletet,loqueretur vſitato & in eccleſia recepto modo loquendi:peccata aliqua ſunt mortalia, quæ gratiam excludunt:alia vero venialia, quæ gratiam compatiuntur,hæc eſſent plana & aperta.

Fidem eſſe fiduciã eſt falſum,quia fidei eſt credere,ipſius ſpei eſt fidere. Obtuſus error eſt,quod adeo prædicãt
Luddera- ni. neſciũt quid ſit fides. fidem,cũ impudenti iactantia,& neſciũt quid ſit fides, de quo,aut vbi ſit. Hoc eſt in cimeriis tenebris verſari ac populũ decipere. Non enim afferunt fidem, niſi de Chriſto,

Ergo

Ergo articuli de Deo patre & ſpiritu ſancto nõ pertinent Fides mã-
ad fidem. Totum eſt quod clamant,& vociferantur vſque ca Luthe-
ad rauim,fidem in promiſſionem Chriſti remittere pecca- ranorum.
ta. At quid faciunt alij articuli de incarnatione filij,paſſio
ne, Morte,ſepultura,reſurrectione, aſcenſione,.& aduentu
ad futurum iudicium, fides item in eccleſiam catholicam,
ſanctorum cõmunionem,carnis reſurrectionẽ,& vitã ęter
nam. Quid quæſo remittunt illi articuli crediti? Quis non
condoleat tantæ cæcitati,q̃ nec Chorebo veriſimilis appa-
rere poſſet. At occulto fit Dei iudicio. vt in hos manifeſtos
errores ſinat homines prudentię ſuę innitẽtes,præcipitari.

Adhuc ringit naſum Bucer,quod eccleſia, magna do. 8.
mus dicitur in libro, at de hoc in annotationibus ſupra:
Ringat ſuper Danide. Confitebor tibi in eccleſia magna. Pſalm. 34
Et quod in Machabęis legitur: Conuenit eccleſia magna. 1.Mach.5

Diſcedẽs ab eccleſia eſt hęretic⁹, at antitheſim addẽdã 9.
cenſet author. Iuſte ab his diſcedi, qui doctrinam falſam
defendunt.

Sed non videt author, hoc eſſe omnium hæreticorũ la
tibulum, nam Fraticelli, Pickardi, Cathari, Parabaptiſtæ
cauſantur ſe iuſte diſcedere ab eccleſia,quia in ea falſa do-
ctrina defendatur. Hęc vox eſt omniũ hæreticorum. Et ſu
pra euidenter obtinuimus non eſſe pios, propter hæreſes
iuſte interfectos: quos tamen hic author,innocẽtes appel-
lat: Verum vt Auguſtinus inquit,falſo ſe innocentes nomi Auguſt.
nant: qui eccleſiam Dei multiformiter ſuis erroribus ſcin-
dere nitũtur. Vana ergo & inanis eſt authoris iactatio,nõ
debere ſuis eccleſiis obiici diſceſſionem, quia ibi luceat do
ctrina Euangelij. Verius diceret,omnẽ piã ſanam & Euan
gelicam doctrinam apud eas obſcuratam, tot Pickardicis,
Vuickleficis, Turelimpinis, Pepuceanis tenebris offuſis. 10.

Pompa verborum rhetoricatur author,quia morte no-
ſtra concordiam piam,ait, redimere vellemus,ſed eccleſiæ
noſtræ condamnatæ,Pontificis & Epiſcoporum aſperita-
te,expulſi ſunt à reliquo cœtu. E.

Eccleſia non petit mortem peccatoris, viui poteſtis,de- Nouatus
poſitis erroribus, concordiam facere, reuocando hęreſes, pro fide
in quibus tot annis obſorduiſtis. Mori vobis nõ plus pro- mortuus.
deſſet, quàm Nouato hæretico: qui perſecutione Valeria Li.8.ca.9

ni, Socrate in Tripartita referente, apud Phryges martyrio confectus, martyrum tamen aureolam, ob hæreſim, nō eſt conſecutus. Fatetur author eccleſias ſuas expulſas à reliquo cœtu Eccleſiæ, cur ergo ægreferebat Melanchton Vuormaciæ, cum dixeram, vos à nobis exiiſſe.

11. Lamentatur author vinculum charitatis rumpi in eis, quia Pontifices & Epiſcopi trucidant noſtros.

E. De hoc ſupra diximus, iure, iuſte, & ſecundum apoſtolicum deſyderium in deſertores eccleſiæ & fidei, hoc facere poſſint. Imo plures peccauerunt parcendo hæreticis,

Non parcendū hæreticis. q̄ via iuris contra eos procedendo, ſicut Saul peccauit, & à regno proiectus eſt, quia pepercit Agag regi Amelechitarū: Et quia Achab diuiſit Benadab Syrū, dixit ei Deus

1. Reg. 15 per Prophetam. Quia dimiſit virum dignum morte, de ma

3. Re. 20. nu tua: erit anima tua, pro anima eius. Sic Moyſes indignatus tribunis & centurionibus, quòd fœminabus Madianitis pepercißent: Cur, inquit, fœminas reſeruaſtis?

Nume. 31 Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael. Ergo mulieres quæ nouerunt viros, iugulate. Quare etiam hæreticis non parcendum, qui decipiunt filios eccleſiæ ſuis prauis erroribus & corruptis doctrinis: cum Madianitis fœminabus noluit parcere mitiſſimus.

12. Enumeratio peccatorum & ſatiſfactio, ſunt ritus ab hominibus excogitati.

E. Improbando articulos proteſtantium ſupra perſpicue probauimus contrarium.

13. Author confirmat ſententiam de efficacia ſacramentorum, contra ſuum patriarcham Luderum, imo etiam cō-

Sup Euangeliis. tra Bucium, qui negat ſacramenta eſſe media gratiȩ, ſed ſit figmentum, & quæ ſuperædificantur ſint delyramenta, at forte iam palinodiam cecinit.

14. Diffiniendo ſacramentum eſſe ſignum infallibile gratiæ, vnctio & confirmatio non ſunt ſacramenta, ſed ritus.

E. Hui quid audio, Bucer clamoſior lauro inuectus eſt in catholicos principes acerbiſſime, quia noluerunt recipere

Luderani contra librum Cæſaris. articulos cōciliatos. Et hic author ſub nomine principum ſuorū expreſſe recuſat duos articulos per omnes collocutores admiſſos. At duo iſta ſacramenta, quȩ fatetur Eccleſia Catholica, aſtruxi breuibus in Enchiridio, ſed pluribus in

Homi-

Homiliis de ſeptem ſacramentis, ſecundum eccleſiam Catholicam, vnde nihil nos morantur muſcæ Aegyptiacæ.

Quæ adfert author de diuitiis Epiſcoporũ Germaniæ ſatis inuidioſe (quoniã & ĩ Gallia, vbi ſex ex eis ſunt pares regni in Hiſpania, in Anglia, & maxime in Hũgaria ante vaſtationẽ Turcicã, fuerũt diuites) rogatq; vt conſiderentur, quãta detrimẽta eccleſiæ, quantæ clades, ex opulẽtia & imperiis Pontificũ & Epiſcoporũ ſecutæ ſunt. Nõ didicit ex Plauto, qui inuident egent, quibus inuidetur rẽ habent. Hic eſt obuia via concordiæ, vt non eſſet opus Bucerum mori vel Melan. pro ſarcienda concordia. Si eccleſiaſtici omnes cederent bonis atque Ludderanis darent dominia, principatus, ciuitates, arces, oppida, ſylua, thelonia, cenſus & redditus: iam eſſet pax confecta, nõ diu diſputaretur ſuper articulis recõciliatis, vel irrecõciliatis. At nemo bonus dicet, res ſacra concilium. Miror ſæpe & in faciem obiicio laicis vociferantibus contra opes epiſcoporum, vt ſunt inſigniter ſtulti, nam primo intueantur aulam totam Epiſcopi, vix inueniẽt vnum vel alterum clerũ, ſed ſunt comites, Barones, nobiles, laici, quod Fpiſcopi Italię, Galliæ, & Angliæ non faciunt. Clamate ergo, etiam furioſe contra opes epiſcoporũ, vos laici, quere quis deuorat has opes, niſi vos laici, & Deus faxit, ne ſitis Lutherani, vel hoſtes Eccleſiæ. Porro ſi principatus iſte non pertineret ad Epiſcopum, nõ ne proprium eſſet habiturus principem, per conſcientias veſtras & mille experientias, obteſtor: an non mitior ſit in nobilitatem & ſubditos, princeps Epiſcopus, quàm princeps hęres dominij eſſet futurus. Expergiſcimini, expendite, quæ dico, ne concilium conſultori ſit peſſimum.

15. In diuitias Epiſcoporum.

Conſiliũ pro cõcordia.

Totã formam veteris eccleſiæ mutauerunt opes & regia dominatio Epiſcoporũ, q̃ cauſa fuit magnæ caliginis. 16.

Nõ video hoc iuſte tribui eccleſiaſticis diuitiis, nã primum regem inſpice in ſacris literis, & inuenies Melchiſedech. Moyſes dux populi Iſraelitici ſacerdos fuit. Samuel iudex fuit & ſacerdos, aut ſaltẽ inter eos qui inuocabãt nomen domini: Cõmixtę quoque cõnubiis erant tribus regia & Leuitica, vt de Ioiada liquet: de Machabæis, qui fuerũt Leuitæ: & Ariſtobolus impoſuit ſibi diadema regium, licet aliqui hoc Hircano imputent: liquet quoq; ex regiſtro

Prim⁹ rex ſacerdos. Pſalm. 98 4. Re. 12. Lib. 1. epi. 2. li. 5. epi 10. Lib. 6 epiſtol. 23

B. Gregorij eũ habuiſſe patrimoniũ Sancti Petri in Sicilia in Narbonen. Gallia, in Ethruria, in Campania, &c. Et tamen fuit vir doctiſſimus, & cultus diuini obſeruãtiſſimus. Multos alios enumerare poſſem, quibus diuitiæ non fuerunt impedimento, ſed adiuuabant eccleſiaſticam dignitatem & religionem.

Quod de paſtoribus, prædicatoribus, ſcholis affixit, reſpondimus in ſuperioribus.

Quæ Bucer corruptiſſima vita deformatus, ſcripſit de reformandis moribus eccleſiæ ac abuſibus tollendis, nolo in ſtateram appendere, ob cauſas ſuperius aſſignatas.

DE SVPPLICATIONE D. D. PFLVgij & Groperi contra Eckium manſueta & patiens Eckij defenſio.

AFfixit Bucer homo pacis impatiens, ſartor ſatorque malorũ farragini conuiciorũ ſuorum, ſupplicationẽ quandã per egregios dominos Iuliũ Pflug, & Iohan. Groperum Illuſtriſſ. Principi Frederico Comiti Palatino ac Bauariæ Duci, & illuſtri domino Nicolao pernoto domino à Granuella (Bucero ita narrãte) oblatam. Ego qui noui dolos Buceri, & ad eius maledicta occallui, malim credere ab eo confictum, ad lites excitandas, q̃ quod quicquam huiuſmodi à viris iſtis ſpectabilibus ſit profectum, ſine fraterna monitione præuia: nam ſic abij Ratiſponæ ſatis tarde, ob aduerſam valetudinẽ 30. Iulij, quod nec verbum ſuper eo à quoquam intellexi, aut audiui, vſque dum farraginem Bucij impreſſam in manus accepi. Ideo non eſt mentis meę quicq̃ acerbius in dominos illos dicere, niſi quod Bucer fingit illos eſſe accuſatores meos: quod ſi in publicũ prodierint, & tales ſe exhibeant, quales pingit Bucerus, reſpondebo honeſte, vt debeo: verum meliora mihi de his grauibus viris polliceor, veteri amicitia non vulgariter mihi iunctis. Nam ſi etiam nata eſſet ſupplicatio, pro ueniſſet à malo impulſore.

Nulla fraterna admonitio pręceſſit.

Primo deſpiciamus quibus ſplendidis titulis Bucer ornat Eckium: nã inter ſuggeſtores, me receſet, principum, qui noluerũt acceptare articulos conciliatos. Idoneę, qui ter febre correptus aurigine læſus, proxima diſpoſitione ad Hydropoſim timidus, qui tot ſeptimanis nunquã ædes

Ironia.

exire potis eram,cucurri per aulas principum, & eis ſuggeſſi,ne acceptarent articulos pro conciliatis eis vēditos. Audi Bucere,quam apertus eſt Eckius:affirmat palam, ſi ſanus fuiſſet, & Cæſarem Carolum à Deo coronatum & omnes principes Catholicos monuiſſet, vt cauerent à dolis tuis & ſycophantiis,quia concordiam quęris non verá, ſed in ſpeciem & fucatam, quod in te vehementer improbat Melanchton, longe in hoc te melior. Et quibus ſuaſionibus id feciſſem,ſuperius ex annotationibus libri, ex examine articulorum tuorum, ex defenſione principū catholicorum, ac pientiſſimi legati Pontificij, non obſcure intelligis:Quod ſi in arenam contra me deſcenderis, tunc primum fortem exercitum ac panoplian aduerſus te producam,& veteris legionis militem. Eckius apertus.

Bucerus hoc titulo me decorat, Eckij, inquit, veteris noſtri oppugnatoris,& hominis his virtutibus,quæ cōueniunt Romanēſis diſciplinę defenſori,admodū nobilis E. Profiteor ingenue,me ſicut Catholicū eccleſiæ obediētem filium,domini autē noſtri Chriſti indignum ſeruum & ſacerdotē,oppugnaſſe,oppugnare,& oppugnaturū eſſe,dum ſpiritus hos rexerit artus,errores,deliquia,& lapſus veſtros. Sicut ſimili ferme ſententia ſcripſit ad me potētiſſimus ac victorioſiſſimus princeps D.Sigiſmūdus Rex Polonię ac magnus Dux Lithuaniæ. Reſtitimus,reſiſtimus,& reſiſtemus conatibus illorū,quoad vixerimus diuino numine aſpirāte. S.Rex Polonię.

Nec me mouet, quod inuidioſe me traducis defenſorem Romanæ diſciplinæ,qui minimum membrum ſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, tamen cum B.Hieronymo clamo humiliter ad Ro.Pontificem. Cathedram Petri & fidē apoſtolico ore laudatam,cenſui conſulendam:profligato à ſobole mala patrimonio,apud vos ſolos incorrupta patrum ſeruatur hæreditas, & in. Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens,beatitudini tuæ conſocior:ſuper illam ædificatam eccleſiam ſcio,quicunque extra hanc domum agnū comederit prophanus eſt,& in alia Epiſt. Ego interim clamito,ſi quis cathedræ Petri iungitur,meus eſt:at ab eccleſia malignantium me prohibebo iuxta iuſſum Moyſi. Recedite à tabernaculis hominum impiorum,& nolite tangere,quæ ad eos pertinent,ne inuoluamini peccatis eorum. Eckius Romanista imitis Ludeuitis ranis ad Damaſum Papam. Nume.16

3\. Bucerus narrat me de altera parte inter tres ab Imp. deſignatum ad colloquium, & interfuiſſe colloquio vſque ad articulum de Euchariſtia:iſta ſunt vera fateor, at mox ſubiicit de ſuo. Nihil fuiſſe conciliatum in libro,quod non mea quoque ſententia comprobatum ſit. In hoc vehemen ter errat,quòd mihi liber diſpliceret,nec reticui ſententiã animi mei. Nam hoc ipſum prius dixeram Illuſtri domino à Granuella,& filio eius Reuerendiſſ. Epiſcopo Attrebaten. dixi Melanchtoni cui etiam proceſſus libri diſplicuit,quare hoc retuli ad Illuſtriſſ. Principem Federicum, ſuggerens expeditius fore, ſi ſecundum ordinem confeſſionis Saxonicæ, Auguſtę oblatæ,procederemus,ex cauſis per me allegatis,iamiam enumerandis. Non diſplicuit Illuſtriſſimæ D. ſuæ mea propoſitio,dixit tamen ſe locuturũ ſuper ea re Melanchtoni:qui reſpondit, placere ſibi ordinem confeſſionis & Apologiæ, attamen quia Im. propoſuerit hunc librum,non licere à iuſſu ſuæ Maieſtatis recedere. Cauſæ per me motæ erant, quia liber eſſet talis: qui non per omnia poſſet recipi à catholicis, multo minus à proteſtantibus. Secundo inſeruiſſet plærôſq; articulos nõ controuerſos,quos controuertere adferret diſpendiũ temporis,cum magno faſtidio Illuſtriſſimorum principum & ſtatuum Romani Imperij,qui præſtolarentur finem colloquij noſtri,magnis impenſis,& iactura tot dierum, qui feſtinarent redire ad prouincias ſuas. Tertio quia articulis in ſe veris, aliquando declarationes eſſent adiectæ minus receptæ,imo repudiandæ. Quod autem Bucer non veretur de ſuo expuere,nihil eſſe in libro cõciliatum,quod nõ ſit à me comprobatum: Noli Bucere iniuriam facere ἀληθείας, qui noſtri Eckium non tam malæ memoriæ(cũ veſtri mihi ſoleant eruditionem detrahere, ſed memoriam permittere)vt actorum ſit oblitus. Primum art. I. Libri recepi,explanationem non. Art. II. probaui,licet neuus magnus ſit in declaratione. Art. III. probaui, at declarationem minime. Art. IIII. probaui iuxta Vuormacien. concordiam,declaratio non fuit prælecta, ſicut iam edito libro,cõcordia Vuormacien. non eſt ſubſtituta. Art. V. probaui,at declarationem multis nominibus dixi reiiciendã, quæ etiam à diuerſariis non fuit recepta,ſed alia declaratio

Marginalia: Ecki'nũq̃ probauit librum. — Cur liber repudiandus. — 1. (dere) — 2. (proteſtantibus) — 3. (feſtinarent) — Veritati — Quos articulos non probauit. ECKIVS.

tio poſt lõgam velitationem ſuppoſita, quam etſi à modo loquendi catholicorum diſſidentem perſpicerem, nolui tamen contendere verbis, dum aduerſarij ſane interpretarẽtur, verba quæ mihi ſuſpecta videbantur. At quod in calce adiectum fuit de ſola fide, adeo non probaui, vt improbarem maxime, his tribus cauſis, 1. quia ſcriptura non vtitur illa vocula Sola: & Luderani ſemper clamant ſe nihil recepturos, quod non è ſcripturis ſacris proferatur, 2. quia Auguſtæ Luderani ceſſerunt cum illa voce, qua de cætero deberent abſtinere, 3. quia Luther dixit ex huiuſmodi prædicatione multa naſci ſcãdala, & homines fieri carnaliter ſecuros, 4. Memor es Bucere, quod tibi ſcriptum tuũ obieci: Nam vtcunq; inſanias ſuper Matthæo, fide ſola nos iuſtificari & ſaluari ſine operibus, quo mundus tantopere offenditur: at ſuper Pſalmis rectius ſentis, eos improbans, qui fide ſibi placentes, nullis bonis operibus incumbant: diuus Iacobus & patrũ nõ pauci, præcipue vero inter hos Chryſoſtomus, ſola fide nos iuſtificari, pie & recte negarũt, ſed de fide intellexerunt, quæ bonorũ operum ſterilis ſit, eoq; mortua, vt iam nec fides ſit. Sola fides nõ ſufficit

Itaque etiam ſi confutus dolis, in omne malum te obfirmaueris, nunquam euinces me conſenſiſſe, vt ſola fides iuſtificet, plura ſcio de actis, quæ non attinet in præſentia dicere, at vbi res expoſtulat, abunde aperiam.

4. Ex ſtomacho ſuo ſubdit, tamẽ vbi vidit requiri operam ſuã ad impediendũ, ne conciliati articuli reciperẽtur, in ipſum conſilium principum miſit hoc teſtimonium.

Neq; placuit, neq; placet liber iſte inſulſus, neq; placebit, in quò tot errores & vicia deprehendi, vnde iudico, ſicut ſemper iudicaui, eum à Catholicis non recipiendum, qui relicto modo loquendi eccleſiæ, Melanchtonizat. Verum.

Et idem ego Eckius non conſenſi, neq; vidi librũ Cęſareę Maieſtati oblatũ, ſed ſolum pręlecti mihi fuerũt articuli Ludderanorũ, multo minus cõſenſi in ſcripturã quãdam, quę dicitur Imp. oblata cum libro, quã nõnunq̃ vidi. Verum.

ECKIVS SVBSCRIPSIT.

FAteor me requiſitum à principe, cui nihil non debeo in cauſa religionis, vt dum per paraxiſmos nihil poſſem ſcribere, miſit ad me denuo, vt dictarem, quod feci

& magiſter miſſus ex ore meo excepit, & ægre ſubnotaui: Eckius ſubſcrip.non quod Bucius annotauit, Eckius ſcripſit: Memor ſum plures fuiſſe articulos, at maiorem partẽ Bucerus in gratiam meam, vt eſt homo pius & miſericors, omiſit: ego non miſi in ſenatũ, neq; ſciui ſcriptum eſſe miſſum. At ſi princeps meus catholiciſſ. miſit, ratum & gratũ habeo inuito Bucero.

5. Et hoc mihi imponit Bucer, cum videret, inquit, librũ non vti formis loquendi ſcholaſticis, ſed ſcripturæ & ſanctorum patrum, ſtatim initio colloquij, quàm faſtidiret ac contemneret hunc librum, haud obſcure præ ſe tulit. Egregie vt omnia ſcilicet Bucerice. Audi apoſtata, non vtitur Eckius forma loquendi ſcripturæ & patrum: Cur ei non reſpondetis ad ſcripta ſua de primatu Petri, de pœnitẽtia, de ſacrificio miſſæ, de purgatorio, Commentaria pſalmorum 1. & 20. & Aggæi prophetæ, ad tot Homilias de tempore, ſanctis, ſacramentis, decalogo. Cur non ad alia multa quæ edidi contra diſputationem Bernen. quæ diſputaui Lipſiæ, quæ Badæ, confutationẽ item ordinationis Brandenburgen. ſolus ille indoctus proſiliit Grammaticus Hoſander, quem tamen nõ indocte excepi, nec inhumaniter, vt merebatur. Scio quòd Vuittenbergij iactarent ante cõgreſſum Lipſenſem, Eckius erit impar Carlſtadio & Luddero, quia allegabit ſuum Scotum, Ockam, Thomam, &c.

Geor. Saxo. at contra illi proferent Auguſtinum, Hieronymum, Cyprianũ. Sed quid dixit ad me catholicus & immortali memoria dignus, Dux Georgius Saxo. Video & vos afferre eccleſiaſticos doctores & ſcripturas, & pertinentius, quàm aduerſarios veſtros, qui iactabant antea, vos ſophiſtam, & quòd ſanctos doctores non legeritis: Bucere, oblitus es ne veteris prouerbij, vt Hiero. inquit: Mendaces memores eſſe oportere. Primo iactaſti, quomodo librum hunc (profecto non probandum) comprobauerim, iam affers me illum contempſiſſe ac faſtidiiſſe.

6. Poſt finẽ colloquij, ei, à collegis ſuis rurſus cognoſcẽda, præſentata ſunt, quæ vt conciliata, etiam Imperatori offerebantur, & eius aſſenſu Imp. exhibita ſunt. Forte autumat Bucius infirmitate excidiſſe memoriam actorum, fateor veniſſe collegas meos, & mihi languenti in lecto prælegiſſe,

legiſſe,articulos Ludderanorum & neſcio quæ alia, dum autem grauiter laborarem, & vix tertiam partem caperem eorum quę legebantur à D. Gropero,& ipſi videntes plus gemitibus intentum,quàm eorum petitioni,vltro obtulerunt ſe redituros,quod fuit mihi gratiſſimum. Verum qua cauſa impediti,non redierīt,ignoro: Nam die meliori(vt medici præſtituunt)potuiſſem librum, & articulos & omnia perlegiſſe,pro ea quæ in me eſt,legendi celeritate. Imputet ergo Bucius negligentibus & non redeuntibus, ſi quid neglectum eſt,non languenti Eckio. Quod ſubnectit excucullatus apoſtata, vane & imprudenter me ſcripſiſſe articulos de libro ſupra memoratos, vt vanum & impudēs Buceri iudicium dimitto,malo agere cum amicis. Groperus nō rediit ad Ekciū ſicut promiſit.

AD SVPPLICATIONEM CLARISS. VIrorum D.D.Iulij Pflug & Iohan. Groperi, opera Buceri in gratiam Eckij publicatām,eiuſdem Eckij amica reſponſio.

Onfictam hanc eſſe ſuſpicor ſupplicationem,cum nō ſit boni viri proximum nihil huiuſmodi cogitantem, maxime collegam,ſine admonitione præuia,traducere, & innocentem accuſare, minus hoc facturi ſunt viri optimi, at quia maledicentia Buceri, qui gaudet litibus, hæc prodierunt,neceſſe eſt non negligere famam, ſed reſpondere, omni tamen modeſtia, quoniam non eſt mihi animus lædendi collegas,& quod adhuc neſciam, an ſupplicatio illa ſit collegarum aut Buceri,nam ſi collegæ me nihil huiuſmodi merentem, theonino dente arroderent, ſenſuri eſſent & ipſum Eckium non edentulum.

1. Queruntur ſe grauem calumniam paſſos, quod ſcripto ſuo in ſenatum ſacri imperij tranſmiſſo, teſtatus ſit Eckius,librum exhibitum neque placuiſſe,neque placiturum ob tot errores deprehenſos. Quem etiam nullis rationibus additis damnarim.

Amici,quę affertis in librum dixi,non nego at cur hęc in perſonas veſtras recipiatis, niſi eſſetis authores libri, neſcio,librum reiicio, non vos collegas meos, neque miſi in ſenatum imperij.

2. Audiuimus eum in ſingulos articulos cenſuras con ſarcinaſſe,vbi aſtruat librum nullius eſſe momenti ad com ponen-

ponendas religionis diſcordias. Et hæc dicitis me febrici tantem impetu animi effudiſſe.

Amici,quæ præpropere illuſtriſſimis & vere catholicis (vt tota nouit Germania)principibus meis ſcripſi,vt intelligẽtiam articulorũ haberent, nõ diffiteor. Et iã hoc libro in publicũ orbi trado,adeo nõ me pœnitet facti. At quid hæc ad vos,de libro,qui non eſt veſter. Non autem impetu effudi , ſed pro zelo in eccleſiam & fidem catholicã, & pro mea in principes meos obſeruantia , nam ob id mihi largiuntur ſtipendia, vt quoties veteris religionis ac fidei catholicæ negocium occurrat, eis inſeruiam. Hoc ſciant omnes deſertores fidei,etſi mea ſponte ſe.ap. & fidem catholicam defendere paratus ſim , tamen etiam ab optimis principibus ad hoc conductum,vt nõ mirentur,cur ſtrennui militis indefeſſam operam præſtem.

3. Euicit Eckius,vt illuſtriſſimi principes Bauariæ, & per hoc alij,in hanc ſententiam adducti ſint, vt velint hæc eadem à Cæſarea Maieſtate approbata.

Amici,puer iſte aliam habet matrem,at prouerbialiter dicitur: Non exiſtimate,me iſta non intelligere (ſi ſaltem vos eſtis ſupplicantes) quia non à vobis prodierunt , ſed quiſpiã ægre tulit , Catholicos principes noluiſſe acquieſcere conſilijs male inſtitutis,hinc illæ lachrymæ, & hanc fabam in Eckium cudunt. Belle,quicquid deſipiũt Reges plectuntur Achiui. Vtcunque amici, nõ mihi hoc arrogo, principes per me adductos,quorum nullum per ægritudinem potui alloqui:ſed vt prudenter,circunſpecte ac catholice agerent, & frangerent dolos Sinonis iſtius Buceri, Deus fecit,& ſpiritus ſanctus cui curæ eſt apoſtolica eccleſia,eis hoc inſpirauit. Tenetis?Credite.

At modo Collegæ mei incipiunt rhetoricari,& argute quidem.

A dubio. 4. Si priuato conſilio in hoc negocium eſſemus permoti,ſi liber ab Imp. oblatus(non à nobis profectus)non fuiſſet cum Eckio prælectus. Si non fuiſſet à ſummis viris ante colloquium comprobatus , ſi non Eckius maximam illam libri partem, & quæ concordata ſunt,ſana,non tantum voce , ſed partim ſcripturæ ſuæ teſtimonio recepiſſet, haberet quod prætexeret:feſtiuiſſime iſta.

Amici,

Amici, Liber iſte fuit prælectus vobis duobus prælectoribus, & confeſtim à me improbatus: Si eſſem tam ſuſpicax non deeſſet, quod diuinarer, at in fine vbi fuit mutatus liber, & Imperat. Maieſtati præſentatus, nec à me viſus eſt, minus lectus: Cuperem audire nominatim, qui ſint 1. Iohã. 4.
illi ſummi viri, qui probauerunt hunc librum, Didimus ſum, non credo omni ſpiritui, nam de eis hodie dico, quod ſupra memini me illuſtri D. à Granuella reſpõdiſſe. Quod iactatis me recipiſſe illa concordata. Reſpondeo cũ cæco illuminato. Dixi vobis iam & audiiſtis, quid iterum vultis Iohan. 9
audire? Si clauſus eſſem carcere, errores illos non comprobarem, quanto minus comprobaui in liberis comiciis. Exhibete ſcripturam, eſtote fortes, & Eckium cõuincite ſyngrapha, ad Græcas ſcilicet Calendas.

Non metuimus Eckium vllum fucũ vobis facere poſ- 5.
ſe, ſuperioribus expenſis, at ſi Echiana perſuaſio obtinuerit, & vos in grauem ſuſpicionem adducimini, qui Cæſarem non in tempore monuiſtis.

Amici, Rhetoriſmi facite finem, non me traducatis & odioſum faciatis principibus viris, ob ſiniſtram, vanam, & friuolam ſuſpicionem. Volo & ego clementiſſimum Imp. noſtrum Carolum Deo amantiſſimum, adhibere fidẽ magnis illis viris, at neuter credo arrogabit ſibi, in articulis fidei maiorem noticiam, quam habeant Theologi omnium nationum, ad quos ſe remittit Eckius.

Gratias agũt Deo, quod dominationes eorũ audiuerũt 6.
Eckiũ ſua voce, nobiſcũ approbare, omnia cõciliata. Gratia Deo, quod Eckij manus apud nos eſt, eũ approbaſſe articulũ iuſtificationis, iuxta ſententiam, quã liber ab Imp. oblatus amplectitur: Et author fuit vt ex puncto illo articulo, qui copioſior erat in libro, macrior ille ſit ſubſtitutꝰ.

Amici, Quàm prodigi eſtis agendo gratias Deo, vbi 1. Theſſ. 5
non oportet, ſancta eſt diui Pauli inſtructio. Semper gaudete ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, hęc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Iactantia veſtra inanis eſt, ne durius dicam, me falſa & erronea approbaſſe. De ſyngrapha iam dixi, proferant ſi quid habent, iterum dico proferte, alioquin Eckius & totus mũdus aliud iudicabit. Sed bene res agitur, vlcus mõ-

ſtratur,in articulo iuſtificationis. Hoc primo dixerim,nihil indoctius toto libro me audiiſſe,quàm iſti' articuli declarationem. Amici negatis adhuc? exiſtimate Eckium tã memorem,vt illius deliquia puerilia, & ſophyſtiça poſſit proferre, quandocunque eum vrgebitis. Cordato cuique viro hoc confirmo ſigno male explicatum articulum in libro,quod hic alium ſubſtituerunt articulum, genuino repudiato. At ſi hunc librum Cæſar approbauit, cur temere in contemptum Maieſtatis ſuæ,articulum propria authoritate reieciſtis.

Aut ſi ego probaui articulum iuſtificationis & in libro quomodo accuſatis me fuiſſe authorem expungendi articulum,puta quia cum leone congregatis vulpes.

Amici,additis articulum fuiſſe copioſiorem repudiatum,macriore ſubſtituto,quis vobis credat,vt hanc permutationem feceritis? Glauci ſcilicet,& Diomedis, velùt Iuſtinianus Imp. in proemio pandectarum illius Homerici meminit,vt additus ſit ieiunoſior.

Amici,dicitis me approbaſſe articulum libri de iuſtification,fateor, at quod declarationem inutilem probem mancam,mutilam,infantilem,nec Dea fides mihi perſuadebit. Amici, dicitis articulum macriorem per me ſubſtitutum,vos fallit memoria. Ergo ne Eckius relicto eccleſiaſtico modo loquendi erit ſimia,Luderum,Bucerum, & Apologiam imitabitur: & permittet ſpeluncæ hæreticorum,ſola fide nos iuſtificari. Abſit hoc, & deum precor, nê vnquam patiatur me in has cadere inſanias.

At Lectorem alloquar. Cum declaratio libri ſuper articulo iuſtificationis legeretur, nec tamen aduerſarij reſpondere poſſent ad ſophiſmata(ſicut dixi Melanchtoni, quid dares,vt à parte tua eſſem,& meros illos cauillos detegerem)nec etiam cedere vellent, & duo colloquia inaniter perderemus cum iactura temporis, ego Coryceus auſcultabam,quorſum iſta pertinerent:tandem faſtidio impatiens,alloquebar collegas. Sinite librum, quia maior eſt diſputatio de acceſſoriis,quam de principali. Et ita propoſui,in re ſunt quatuor,quæ vtrinque aſſerimus.

Pecca-

Peccatum.	Fides.	Charitas.	Opera.
1	2	3	4

In re conuenimus, at in verbis, & cui debeatur iuſtificatio, diſcordamus. Nam in primo gradu, quando eſt peccator, nemo dicit eũ iuſtificari, at in ſecundo gradu, quando ille credit ſibi remitti propter Chriſtum, hic vos dicitis hunc peccatorem iuſtificari, nos contra dicimus, hunc habere viam ad iuſtificationem, ſed nõdum iuſtificari, niſi adueniente charitate, dicente Iohanne: Qui non diligit, 1. Iohan. 3
manet in morte. Ergo cum in ſecundo gradu, nondum diligat Deum, adhuc eſt in morte peccati mortalis. Diſpereã ſi illa vnica inductio non ſit ſuccoſior, quàm multiloquentia ſophyſtica libri, & etiam quàm ſit illa recens ſuppoſiticia & macra declaratio, cuius me patronum (ſi diis placeret) libenter faceretis, tantum abeſt à vero, vt hunc articulum, vel cõceperim, vel ſubſtituerim, addidi præterea, quia ſola in ſacris ſcripturis non legatur. Paulus fidem dicit nihil eſſe ſine charitate ad Corinthios, factores legis laudat Romanis, fidem quæ per dilectionem commendat ad Galatas. Iacobus Apoſtolus mortuam dicit fidem ſine operibus. Iohannes & ipſe Apoſtolus eum dicit manere in morte, qui non diligit. Contra tot Heroes, imo contra ſpiritũ ſanctum Eckius conſentiet aduerſariis, ſolam fidem iuſtificare? Abſit. Es memor Gropere, quid mihi obieceris coram Reuerendiſſ. D. Legato, ego modeſtiam pollicitus ſum & ſeruabo, quod ſi redieris, hæc audies & plura.

Optant vt tantum meriti eſſent apud illuſtriſſimos Ba- 7.
uarię principes & aſſentientes, quod prius auditi eſſent de conciliatis articulis, antequam damnarentur.

Amici, Cur non reddidiſtis rationem Catholicis principibus ſuper articulis, qui falſo iactantur reconciliati, vel adhuc proferte, & humaniſſimos ac Chriſtianiſſimos, & ſumma pietate principes experiemini. Et ſi meis ſatiſfeceritis motiuis, non ſum pertinax, libenter cedo, dum meliora videro, at præſtare non poteſtis.

Rogant illuſtriſſimũ Principem, ac illuſtrẽm dominũ, 8.
vt eos ab iniqua vindicet calumnia, iniurias patienter ſcimus ferendas, ſed crudelis hominis eſt negligere famam.

Amici,cur fruſtra doletis,pueris flentibus dicere ſolemus,quis tibi abſtulit panem,iniuſta à iuſtis impetrare nõ decet,fingitis neſcio quas calumnias & iniurias, ſiſtite, & expendite,vultis ne Eckium calumniatorẽ dicere? prodibit inrecõſultus & vos faciet pœnitere maledicentiæ. Etiã ſi vera eſſent omnia,quæ fingitis,an eo quia à vobis diſſentio,ideo vobis calumniam infero? Ideo vos iniuria afficio? ex quo iure ciuili vel canonico has illepidas infereris conſequentias. Nolo aceto aſpergere dicta, memor promiſſæ modeſtiæ, alioquin dicturus ,hic homo olet malo ſuo, & quod ſubdolus prẹſtigiator Bucius,pomum hoc diſcordiæ inter nos iecit,vt ſuas fraudes latius propagare poſſet. Ego arbitror vos veteri eſſe in Echium animo,hoc eſt,amico & beneuolo,eundem ſtabilem & firmum apud eum inuenietis, expendite eum conſentanea fidei catholicæ dixiſſe & probaſſe,ſed exotica obelo iugulaſſe, vt debuit. Oremus Deum mutuiter, vt Cyprianus Cornelio Papæ ſe commendebat.

ILLVSTRIBVS ET EXCELLENTISSIMIS DOMINIS D. NICOLAO

Pernoti à Granuella,magiſtro Scrinij, libellorum ſacrarumq; conſtitutionum ac Imperialis ſigilli cuſtodi, Et D. Ludouico, Domino Prati ſupremo Imperiali Cubiculario, Patronis ſuis pientiſſimis obſequia offert parauſſima.

E. EDIDIT Bucerus Proceres illuſtres acta Comiciorum Ratiſponen. ſubleſta fide: & in his egregie aliquando adulatur, vbique autem ſimulat religionem & pietatem, quã
2. Cor. 11 nunq̃ præſtat, neque præſtare intendit, ſed omnia quæ Chriſtianiſsimi ſunt temerare præſumit. At diuus Paulus nos ab hac impia ſimulatione præmonuit, dum Corinthiis ſcriberet. Ipſe enim ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis, non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius tranſ

figurentur

figurentur, velut miniſtri iuſtitiæ, quorum finis erit ſuper opera eorũ. Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli ſunt operarij ſubdoli transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti: qualis prę cæteris eſt Bucerus, patriarchas ſuos imitans, Arriũ, Eutycen, Pickardum, Huſſum & ſimilia monſtra, nã in ipſa primitiua eccleſia martyrum huiuſmodi ſimulatione fallebãt ſimplices: vt docte Cyprianus monuit prẹlatos loquẽs de diabolo & filiis eius hæreticis. Qui ſecũdum apoſtoli vocem transfigurat ſe velut angelum lucis, & miniſtros ſuos ſubornat, velut miniſtros iuſtitiæ, aſſerentes noctem pro die, interitum pro ſalute, deſperationem ſub obtentu ſpei, perfidiam ſub prætextu fidei, Antichriſtum ſub vocabulo Chriſti: vt dum veriſimilia mentiuntur, veritatem ſubtilitate fruſtrentur, cum pluribus aliis quæ ſequuntur de primatu S. Petri & vnitate Eccleſię. Quæ ſancti Martyris verba, ſi quis conferat cum epiſtola Buceri ad T. Illuſtrẽ dominationem Ludouice, mox agnoſcet eum ſuis coloribus depictum. Et accurate hunc dolum hæreticorum Bernardus expreſſit. Hi ſunt, inquit, qui veniunt in veſtimentis ouium, ad nudandas oues, ad ſpoliandos arietes, intus autem ſunt lupi rapaces, hi ſunt oues habitu, vulpes aſtu, actu & crudelitate lupi. Mali ſunt, & videri boni volunt, mali videri timent, ne parum ſint mali. Etenim minus ſemper malitia palam nocuit: nec vnquam bonus, niſi boni ſimulatione deceptus fuit, neque enim eſt apud eos virtutes colere, ſed vitia colorare, quaſi quodam virtutum Minio. Recte monuit B. Gregorius peculiare eſſe hæreticis, vt ſimulata humilitate fideles decipiant. At ne incauti catholici fucis verborum & ſimulatione impia ſeducantur, detraxi lupo rapaciſſimo ouium veſtem, & aſino Cumano pellem leoninam, vt aduertenti non facile imponat, vtcũque iactitet regnum Chriſti, inſtaurationem eccleſię, ſacramentorum puritatem, miniſtrorum eccleſiæ pietatem, antiquum eſt prouerbium, plures Thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos. Simulat pietatem, vt ferat impiam ſuam doctrinam & ſacrilegam, at adeo in ſole poſui eius dolos & fallacias, vt catholicus quiſque illas vitare valeat, & ei inſultare, & dicere ſicut Septitiano. Decipies alios verbis vultuque benigno: nam mihi iam notus diſſimulator eris.

Cyprian. de ſimplicitate prælatorum.

Bern. ſuper Cant.

Matth. 7.

Li. 3. moralium.

Cum

Cum vero vos Illuſtres domini,diuo Imp.noſtro Carolo V.à deo coronato,in hoc ſacro fidei negotio conſiliis veſtris aſtiteritis,& peruigili diligentia impenſe laboraueritis,ſi in religione & fide pax & concordia ſtatui potuiſſet in Germania,ſi aduerſarij nō pertinacius in ſemel cōceptis erroribus obriguiſſent: quapropter & veſtris excellentiſſimis dominationibus volui noſtras agologias & annotationes communicare, vt certius valeatis Neſtoreo veſtro officio apud glorioſiſſimum Cæſarem ſatiſfacere, & ipſe veſtigia piiſſimorum Imperatorum ſequens, Conſtantini magni,Valentiniani, Gratiani,Theodoſij maioris,Theodoſij iunioris,Marciani,Iuſtini,Iuſtiniani, Caroli magni & aliorum Imperatorum & Regum Catholicorum fidei integritatem cōſeruet,eccleſiam defendat, & exturpatis ac extinctis hæreſibus veram religionem triumphare faciat. Ego me Illuſtribus dominationibus veſtris catholicis commēdo. Valete Ingolſtadij 18.Decembris Anno ſalutis ſeſquimilleſimo 41.

Illuſtrium D.V.

deditiſſimus

Io.Eckius.

SOLI DEO GLORIA.

Cur reformatio Bucerana indigna ſit, qua repudiando bonas horas male locemus,non ſemel ſuperius in libro aſſignauimus,exclamaret contra eum Menedemus Terentianus:Dij veſtram fidem, itan comparatam eſſe hominū naturam omnium, aliena vt melius videant & iudicent, quàm ſua.At valeat Suffenus,qui non videt māticæ,quod in tergo eſt.

Ingolſtadij VIII. Decemb. XX. ſcilicet die poſtquam incœpta eſt apologia pro Catholicis principibus.

Paulo III. Pontifice & Carolo V. Imp. Pio Felice Augu.orbi Chriſtiano præſidentibus. 1541.

FINIS.

ORATIO HABITA RATISPONAE IN COMITIIS IMPERIALIBVS, EPIſcopis, oratoribus & prælatis præſentibus in cœna domini.

REVERENDISSIMO EPISCOPO BAMbergen. Vuigando, Eckius. S. D.

ORationem ad clerum heri habitam (cum cõmode intereſſe non poſſes ob valetudinẽ) ad te mitto: ſcio plura potuiſſent tractari: ſcio quomodo lauandi erant pedes: ſed nec tempus patiebatur, nec conſultum fuerat acerbiora dicere in eos, qui aſperitate ſermonis potius fuiſſent indurati quàm ad meliora reducti.

Vale Reueren. Antiſtes ex ædibus Ratiſponæ.

IN NOMINE TVO DVLCIS IESV.

Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, Ioh. VI.

SOlent huius ſæculi oratores in rebus plerunque prophanis, miro dicendi artificio, auditorum animos demulcere, & lõgis verborum ambagibus paruitatẽ excuſare ingenij, quod impares ſint magnitudini rerum, quas ornẽdas ſuſceperint. At quia nós Chriſtianos, Reuerendiſſimi, Reuerendi, ac venerabiles, patres & domini, non decet curioſe floſculos orationis cõquirere, nec pictę munia linguę: ſed cum omni humilitate, & manſuetudine animi ac domini, timore, non reformidamus de altiſſimis ac abtruſiſſimis fidei noſtræ myſteriis diſſerere. Sicut Paulus Euangelium non erubuit: Quanuis autem in myſteriis illis explicandis, nulla verba ſufficiăt, ſed nec ſufficere poſſunt, cũ intellect° noſter illa cõphendere nõ valeat: Siquidem DEVS eſt ſupra omnẽ captũ noſtrũ, ſup omne id quod dicit aut cogitatur: vt ſtupẽs exclamaret Iſaias. Vere tu es DEVS abſcõditus: & S. Paulus fateret. Qui ſol° inhabitat lucẽ inacceſſibilem: Sic Dauid, cũ expẽderet Moyſen nõ locutũ cum domino, niſi in caligine, in exceſſu ſuo dixit. Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulũ: & ſimile repetit in pſalmis. Nubes & caligo in circuitu ei°: Sicut tenebrę ei° ita & lumen eius. Roma. I Anſh. Iſaiæ. 45 I. Tim. 6 Exod. 32. 2. Reg. 22 Pſalm. 96 Pſal. 138

R Ob

Ob hác quoq; myſteriorũ altitudinem & incóprehenſibili-
De myſt. Theol. tatẽ recte Dionyſiꝰ Areopagita dixit, Theologiã eſſe ado-
pertã caligine ſilentij : Silẽtium intelligo, nõ ſolũ quod in
Plato. Phedõe Plato ſomniauit·ſed illud quod arcanorũ conſcius
Ioãnes ꝑ apocalypſim vidit. Et cũ apuiſſet ſigillũ ſeptimũ:
Apocal. 8 & factũ eſt ſilentiũ magnũ:cũ tamẽ angeli nunq̃ ſileant:ſed
iugiter clamãt, Sãctꝰ, Sãctꝰ, Sãctꝰ dominꝰ DEVS Sabaoth:
Iſaiæ. 6 Si ergo myſteria altiſſima effari nõ poſſumꝰ: tentemꝰ tamẽ
talibꝰ verbis, vt poſſumꝰ, & vt cæcꝰ de ſole loquit̃: Silẽtium
ergo diuinum obſeruet Theologꝰ ſtuporis & admirationis,
in terra tamẽ dominũ nunq̃ laudare ceſſet, & magnalia eius
prędicare. Quod & in p̃ſentia de altiſſimo corporis Chriſti
myſterio facere balbutiẽdo ꝓpoſui: Quare tu ſacer & ve-
nerãde cõfeſſus, me de venerabiliſſimo altaris ſacramẽto ꝑ-
orantẽ (nõ ſicut debeo, ſed ſicut poſſum, & DEVS ꝓ ſua cle-
mentia dederit) placidis auribus, pie & beneuole audiaris.
Iuuate quæſo præcibus, vt currat oratio noſtra, ac ex inti-
mis præcordiis dicite.

¶ Veni ſancte ſpiritus.

Dicturo mihi de ſalutari hoſtia, tanta cõfeſtim ſe offert
copia & rerũ vbertas, tanta ſeges & amplitudo materiæ, vt
omnino nõ timeã mihi defuturũ dicẽdi argumentũ: hæreo
magis in dubio, quæ potiora ex immẽſo illo myſteriorũ a-
ceruo deligam, quæ animis veſtris plus ſatisfaciant, ac DEI
bonitatẽ magis cõmendent. Hãc eñ regulã nobis gentiũ
1. Cor. 10 Apoſtolus Paulus præſcripſit. Omnia in gloriã DEI facite.
Placet autẽ præfixũ orationi thema reſumere ac proſequi.

¶ Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, Ioan, VI.

Vbi in primis occurrit, & pulchrũ eſt quod Cyrillꝰ & alij
ſancti patres adnotarũt, ęternã DEI ſapiẽtiã Chriſtũ in eo-
dẽ ſermone de vario pane locutũ, & prudẽti artificio de vno
ad alium tranſiiſſe, quo cõmode maiorẽ ſubminiſtraret rerũ
Ioan. 6 intelligẽtiã: Nã ante doctrinã de Euchariſtia, ſtupẽdo mira
Panis primus. culo, quinq; millia hominũ, quinque panibꝰ ordeaceis pauit,
duodecim cophinis fragmẽtorum reliquis : Satiauit equidẽ
famelicos pane cõmuni, corpore : magnũ profecto & omni
admiratione dignũ: at maius fuit, quãdo hoc miraculo men
tes eorũ erexit, vt magna & ſublimia de Chriſto ſaperent ac
intelligerent ſacramẽta: & tantũ profecerunt, vt mox profi-
terentur. Quia hic eſt vere Propheta, qui vẽturus eſt in mun

dum: Propheta ſcilicet in lege promiſſus Deuteron. 18. Re- Deut. 18
deũtibus autẽ ad eum turbis, Chriſt⁹ ſaluator generali quadam p̃fatione eis exhibuit guſtũ huius myſterij, vt paratiores redderẽtur ad myſteria ſequẽtia in particulari intelligẽtia. Operamini, inquit, cibum qui nõ perit, ſed qui p̃manet Iohan. 6
in vitã æternam, quẽ filius hominis dabit vobis. Hic eſt ali⁹ cibus à cõmuni, quẽ domin⁹ ꝓmittit ſe daturũ: Et vt huius deſideriũ ac appetitionẽ eis ingerat: promittit eum permanſurum in vitã æternã: & ne dubitẽt de promiſſo: teſtatur hoc fieri DEO authore. Hunc inquit pater ſignauit DEVS. Altiora fuerunt iſta q̃ quod à rudi plebe intelligerẽtur ſed nobis præſcripta ſunt, vt manifeſtatis verbis Chriſti myſteriis fides noſtra in fidelibus roboraretur. Hũc enim panẽ ſignauit DEVS pater. O diuiniſſima ſignatio. O inexplicabilis figuratio, qua DEVS pater hunc panẽ ſignauit, plene figuram Exclamatio.
ſuã imprimẽdo, nõ ſolũ ſimilitudine, ſicut in aliis ſignaculis Apoc. 7
& ſigillis fieri ſolet, & ſicut ſerui DEI ſignati ſunt, & frõtes Ezech. 9
gementiũ & dolẽtiũ ſuper abominationib⁹, ſed illã ipſiſſimã eſſentiã diuinã filio totã cõmunicãdo: vt ſit ei homouſios & cõſubſtãtialis aduerſus p̃fidiſſimos Arrianos, filij DEI blaſ- Hilarius.
phematores, vt largiter B. Hilari⁹ lib. de trinitate ꝓſequit.

Altiora vt diximus fuerunt verba Chriſti & recondita: at quomodo gradatim, inſigni erudiendi arte, adhuc rudes ad Euchariſtiæ cognitionẽ euehat audiamus: Nã qui iuxta Rom. 9
ſcripturã excæcauit cor Pharaonis, excitauit corda turbę, vt Sap. 16
obiicerẽt panẽ cœleſtẽ, panem deſerti, Manna, tam religioſe Panis ſecundus.
ſeruatum vrna in arca fœderis: Panẽ inquiũt, de cœlo dedit eis mãducare Moyſes. At debebant iuxta abſolutiſſimã diui 1. Cor. 10
Pauli regulã nouiſſe. Quia omnia in figura contingebant patribus: Vmbram enim futurorũ habebat lex. Ideoq; latentem & reconditã debebant inquirere veritatẽ. Quod dũ Heb. 10
neſcirent. Chriſt⁹ cõfeſtim detecta figura, & repulſa vmbra latentem producit veritatem, & ait. Non Moyſes dedit vo- Iohan. 6
bis panem de cælo, ſed pater meus dat vobis panem de cælo verum. En veritatẽ, ac ſi diceret, quid mihi vmbram obiicitis, Moyſi panis typicus fuit & ſignificatiuus, nõ verus: de cælo dicitur datus, quia more vulgi aer cælum dicitur. In cælo itaq; aereo miniſterio angelorũ factus eſt: at cœleſtis & verus panis de cœlo trinitatis deſcẽdit, & dat vitã mũdo: quia p̃manet in vitã æternã. Adeo aũt comedẽtes Mãna nõ

Pſal. 77 habuerunt vitā ęternā, vt Dauid diceret, Adhuc eſcæ eorū e rāt in ore ipſorū: & ira Dei deſcēdit ſuper eos: & occidit pin gues eorū: ſimili telo repercuſſit ſaluator noſter Iudæos di-
Iohan. 6 cens, patres veſtri māducauerunt Māna & mortui ſunt, qui manducat panē hunc viuet in æternum. Quare vos Iudæi, relicta figura, veritatē intuemini. Ego eñ ſum panis viuus, Ego ſum panis vitę: hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit.

Panis tertius. Recte ergo exiſtimo patres Sanctos intellexiſſe verba Chriſti, de pane ſupſubſtantiali, & ſupercæleſti, de pane eſſentiæ diuinæ & deitatis: de cuius fruitione ſatiātur omnes ſancti: qui in nulla alia re totius mundi ſatiari poſſunt: ſolus enim DEVS eſt שדי omnium rerū ſufficiētia, iuxta vulgare noſtrum, Stat: quare vere eſt panis viuificans: panis de quo
Luc. 14 edunt omnes inuitati ad magnā cœnam Euangelij: Et vere beati, qui ad cœnā agni vocati ſunt: Neq. exiſtimet aliquis
Apoc. 19 non cōuenire Maieſtati diuinæ, vt panis dicatur: nam Chri ſtus nos hoc metu liberat, cum Apoſtolis promiſit. Ego diſ
Luc. 22 pono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnū: vt edatis
Pſal. 109 & bibatis ſuper menſam meā in regno meo. O ſacratiſſimū conuiuium, quo DEVS ipſe panis eſt, qui cor hominis cōfor-
Oſe. 4 tat, reficit, paſcit, & in æternū ſatiat, vt per Oſeam promiſit. Nūc paſcet eos dominus quaſi agnū in latitudine: Hāc cum
Pſalm. 26 nouiſſet Dauid in ſpiritu ſperans dixit: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Præſtat redigere quæ diximus in ordinē & contextum. Exorſus eſt ſaluator noſter à communi pane materiali, licet miraculoſe aucto: dein trāſiit ad panē typicū, Māna: voluit autē eos querere in figura veritatē: Ideoq; in altiſſima cœli aſcēdēs, ad ſummum faſtigiū & apicē cogitationes eorū per duxit, ad panē cœli ſcilicet. Quod Iudæi optima quęque de cœlo ſibi pollicerētur: puta de cœlo ſperabāt auxiliū, libera
Deut. 28 tionē, victoriā: & vno verbo abūde expreſſit Moyſes. Ape-
Quartus panis. riet tibi dominus theſaurū ſuū optimum, cœlum: Poſt hæc vero iam digreditur ad alium panem cœleſtē ſcilicet corporis ſui benedicti, panem Euchariſtiæ, panē altaris (qui etiā
Iohan. 14 ſane poteſt dici deſcendiſſe de cœlo per cōmunicationem Idiomatum,) Et panis, inquit, quem ego dabo, caro mea
Hebr. 6 eſt pro mundi vita. Diuiſſima ac veriſſima promiſſio: ſed qui promiſit via veritas & vita eſt: Imo DEVS eſt: impoſſibile eſt autem DEVM mentiri: quare nulli catholico licet de

veritate

veritate corporis dubitare: firmiſſime credat, & nullatenus dubitet, verũ corpus Chriſti realiter & vere præſens eſſe in ſacramento altaris, vt clariſſimis & minime ambiguis verbis ipſe affirmat, accepto pane dicens. Hoc eſt corpus meum. Matt. 26

Abeant ſomniatores Manichęi, negantes veram Chriſti ſaluatoris carnem fuiſſe, ſed duntaxat phãtaſma fuiſſe & vmbratile corpus: Abeant Valentiniani negantescarnẽ Chriſti fuiſſe verè humanam, ſed aeriam aut cœleſtem: è cœlo allatam: Conceptus enim fuit dominus & ſaluator noſter de ſpiritu ſancto, natus ex MARIA virgine: & vt altiuolãs Aquila inquit. Et verbum caro factum eſt. de puriſſimis enim beatæ MARIAE ſanguinibus, benedictum iſtud corpuſculũ pueri IESV formatũ eſt, vt pulchre Damaſcenus explicat. Abeãt veteres & noui Caparnaitæ veritatem corporis & ſanguinis domini in ſacratiſſimo altaris ſacramẽto auſu temerario negantes. Vuikleuiſtæ, Berengariani, & Zuingliani, blaſpheme oblatrantes. Quomodo poteſt hic dare nobis carnem ſuã ad mãducandũ? durus eſt hic ſermo: & quis poteſt eũ audire? Manichęi Valentiniani. Iohan. 1 Dam. Berengariani. Iohan. 6

Reiectis enim his & aliis pluribus erroribus circa hoc ſacramentũ exortis, ſanctę Romanę & Apoſtolicæ Eccleſiæ fidem ſequentes, credimus ſaluatorem noſtrum præſtitiſſe effectu, quod promiſit verbis: vt panis quem daturus erat eſſet caro ſua: vt illud ipſum corpus ex MARIA virgine natũ, paſſum, crucifixum in hoc admirando ſacramento vere exiſtat, cum omnibus partibus ſuis integrantibus: Et ſic quidem eſt in ſacramento, vt etiam totum ſit ſub ſingulis partibus & mutata panis ſubſtantia in carnem Chriſti, ac accidentia panis reliqua, miraculoſe ſubſiſtant: Vnde DEVS naturales actiones, ac ſi panis ſubſtantia præſens remanſiſſet, operatur & cõſeruat: Quod etſi vi verborum, & quod dici ſolet per ſe, ſub ſpeciebus hoſtiæ tantũ eſſet corpus domini: tamen quia Chriſtus ſemel reſurgens ex mortuis amplius non moritur, ideo neceſſe eſt eſſe viuum corpus, & ita animatum: at ſanguis eſt ſedes animæ: & quod DEVS ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit. Sicque per concomitantiã, adſunt corpori benedicta anima Chriſti, ſanguis eius precioſiſſimus, ac deitas ſuperbenedicta. Et hęc omnia quoque in calice ſunt, eodẽ iure ſcilicet, concomitãtiæ. Hæc eſt vera catholica fides religionis Chriſtianæ, qua docetur CHRISTVM locuplete p̃miſſioni ſuę ſatiſfeciſſe. Panis quẽ ego dabo, caro mea eſt, pro mũdi vita. Fides Eccleſiæ Ro manæ de Euchariſtia. Rom. 6

Præſtat receſſere Bedam, vt altioré ſenſum hauriamus verborũ ſaluatoris noſtri, nã illa pertractans, inquit: Pané hunc dominus dedit, quando myſterium corporis & ſanguinis ſui diſcipulis tradidit, & quãdo ſeipſum DEO patri in ara crucis. Venerabilis doctor geminã hic explicat dationé: nã incructam & in myſteriis, qua CHRISTVS panem dedit carné ſuã: Alteram vero cruentam, vbi carné ſuã obtulit DEO victimã in cruce pro redéptione generis humani. Id euidéter ex Græco cognoſcitur, vbi ſic legitur: καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. bis inquit

Iohan. 6 dabo, dabo inquit pané, carné meã, dabo pro vita mũdi, vnde & in miſſa Græca, tã Baſilij, quàm Chryſoſtomi appellatur ſacrificium miſſæ oblatio incructa, vt mox auditoris menté excitent ad aliam quoque oblationé cruẽtam intelligendã.

Admiremur itaque ſummam domini noſtri IESV Chriſti erga nos charitatem, quando corpus ſuum benedictũ cœlo illaturus, hoc ipſum Eccleſiæ, ſuæ ſponſæ dilectę, reliquit, vti theſaurũ precioſiſſimũ, neque enim potuit vel ſacratius, vel precioſius pignus nobis relinquere charitatis ſuæ & vadem beatitudinis, quàm corpus ſuum proprium pro ſalute & redemptione generis humani in cruce oblatum. Et ſanguiné illum ſuum fixura clauorũ in cruce effuſum, & de latere cordis profluum ad lauandas & emundandas animas noſtras.

O ineffabilem Chriſti dilectioné, O ardentiſſimã ſaluatoris charitatem, O inauditam & ſtupendam domini benignitatem, qui ſeruum carne ſua paſcit, & ſanguine potat: vbi ſunt tot charitatis inſignia: quis deſperaret de venia?

Luc. 22 Quanto autem amore flagrauerit Chriſtus Lucas teſtatur, quando diſcipulis dixit: Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum quid aliud voluit his verbis, quàm quod & nos ardenti affectu hoc paſchali tempore, paſcha noſtrum Chriſtum mãducemus, in memoriam & gratiarum actionem amariſſimæ paſſionis & mortis ſuæ: vt ſit memoriale ſcilicet, perenne & nunquam intermoriturum: Iuſſit hoc dominus. Hoc facite inquit in meam commemorationem: Iuſſit hoc miniſter ſuus in Euangelium ſegregatus. Quotieſcunque manducabitis panem hunc & calicé bibetis, mortem domini annuntiabitis, donec veniat. Non dubium quin in hunc diem Chriſtus deſiderio deſideret hoc paſcha manducare nobiſcũ ſi aſpexerit nos quoque habere deſideriũ &

(quo-

(quod apprime neceſſariũ eſt)deuotionẽ: Ideo enim agnus typicus aſſus comedebatur iuſſu diuino:vt doceremus in vero agno ignẽ deuotionis habere,vt ſuauiter & ardenter tantum hoſpitem ſuſciperemus. Quod ſi cor noſtrum ſentiamus ita frigidũ,vt nullas deuotionis ſcintillas edere velit:ſentiamus ita durũ,vt malleos timoris & amoris iuxta S. Bernhardi doctrinam non patiatur:Moyſen imitemur, qui virga bis percuſſit ſilicem:& egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ: Ita fidelis percutiat aridum & durũ cor ſuum,virga ſcilicet Sanctę crucis:vt fluãt nõ aquæ cõtradictionis & incredulitatis,ſed deuotionis largiſſimæ: Nã nihil eſt quod æque promoueat ac excitet deuotionẽ,ſicut frequẽs meditatio paſſionis Chriſti, vt Bernh. Landulphus Chartuſ.& alij largiter ꝓſequuntur. Bernhar. Num.20. Bernhar. Landulph

Et vt aliquando finem dicendi faciamus, pluribus præteritis hoc ſolum adiiciámus,venerabile ſacramentũ noſtrũ, panem cœli,altaris ſacrificium,non ſolum eſſe datum in memoriale,cibum,& theſaurum,ſed etiam in medicinam & vegetationem animarum noſtrãrum:ſicut ſcilicet Eccleſia ſacramenti virtutes agnoſcens fatetur:quia ſcelera abluit,vitia purgat,vulnera animę abſtergit,mentem confortat,& cœleſti gratia abunde impingat,(breuitatis ſtudio non ꝓſequor, quomodo ſingulis peccatis medicina in paſſione Chriſti inueniatur) Sic enim cœleſtis noſter Samaritanus, ſauciæ, corruptæ,ac deprauatæ noſtræ naturæ [illegible]dedetur,& ſalutaria præſtat antidota,quæ omnia ſuperant malagmata, vnguenta,catapotia,& quicquid eſt medicæ compoſitionis: & ſimul omnia bõna vbertim largitur, ex precioſiſſimo illo Euchariſtiæ theſauro:vbi reconditas habet diuitias clementiæ, bonitatis & miſericordiæ ſuæ:Nam potens eſt ſimul remouere mala & conferre bona. Tam præſentiſſimum habemus animæ remedium,tam facile omnibus obuium:cur non ab omnibus obuiis quoque manibus illud recipimus ac amplectimur? & velut anchoram ſalutis & omnis bonitatis veneramur?ingratiſſimi enim ſumus omnium niſi ſaluatori noſtro, impenſiſſime gratias agamus,ob tanta & innumera ſua beneficia,& admiranda huius ſacramenti myſteria. In collectis. Luc.10

Nam in eo eſt omniũ fidelium communio participatio, ſymbolum totius Chriſtianitatis:quoniã vnus panis & vnũ corpus multi ſumus omnes qui de vno pane & vno calice participamus. Exituris ex hac vita in aliam, viaticum eſt ſalu-

ber-

1. Cor. 19 berrimum,& animæ confortatiuū:vt in fortitudine panis illius ambulet vſque ad montem DEI Oreb. Iuge præterea
1. Reg. 19 eſt ſacrificiū quotidie in miſſa,pro peccatis, pro ſalute viuorum & mortuorum oblatum,in gratiarum actionem & laudem Deo viuenti in ſæcula:Quæ omnia proſequi, & operoſum eſſet,& forte vobis moleſtum.

Supereſt Reuerendiſſimi & ampliſſimi,ac Reuerēdi patres ac venerandum ſacerdotium,vt D. O. M. ſupplices

Cōcluſio oremus:quo fideles omnes digne digniſſimum illud ſuſcipiamus ſacramentum in ſalutem animarum noſtrarum:quod tū

Ioan. 12 fiet, quando pedes nobis lauabit dominus,& nos lauabimus. Loti ſumus,baptizati ſumus:modo pedes lauemus malorum affectuum, quibus in luto huius mundi maculamur: Cauta

Cant. 5. erat & prudens in Canticis ſponſa, Laui pedes meos inquit, & quomodo inquinabo illos. Pedibus homo ambulat, pedibus incedit:recte pedibus hominū vita,ſtatus, conditio, exercitium,& officium ſignificatur.

Epiſcopi. Pedes ergo lauent Reuerendiſſimi Epiſcopi ac prælati, ne luto con[illegible]urcentur ambitionis, auaritiæ, & libidinis, ne plus terrena curent,quàm cœleſtia, pauperumque curam gerant,& diuino cultui ſint intenti.

Canonici Pedes lauent canonici,vt honeſte ſecundum nomen ſuū & regulariter viuant:omni die horas canonicas abſoluant,

Canō regula. eccleſiaſtico & de[illegible]nti habitu veſtiantur, & non militariter incedant,& de pa[illegible]monio crucifixi, de bonis eccleſiæ laute viuētes, in militi[illegible] [illegible]riſti aſciti,nō magis militent diabolo.

Sacerdotes. Pedes lauent [illegible]rdotes venerabiles,voluntati fundatorum ſatiſfaciant:plebem non ſcandalizent,verbis, factis, ac veſtitu,honeſtati ſtudeant,ab ebrietate & incontinentia publica in primis caueant. Sic enim futurum eſt,vt panem vitæ in hac vita ſumentes,atque in altaris ſacrificio DEO iugiter offerentes,morituri illum ſumant in viaticum & tutelā longiſſimę illius peregrinationis,vſq; dū peruenerint ad regna

Luc. [illegible] cœlorum,vbi Chriſtus in domo patris ſui multas parauit nobis māſiones,vbi prçcinget ſe,& faciet illos diſcūbere,& trāſiēs miniſtrabit illis. Et ſic refecti pane qui de cœlo deſcēdit, in cœleſti cœna cum omnibus ſanctis & electis Deo & agno decantemus hymnum laudis in ſæcula ſæculorum. Fiat fiat.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Digitized by Google